

FAŞİZME, EMPERYALİZME, FEODALİZME, ŞOVENİZME VE HER TÜR DEN GERİCİLİĞE KARŞI

PARTİZAN

Sayı: 2011/74 İki Aylık Siyasi Dergi Fiyatı: 4 TL ISSN: 1303-0078

“YAŞAMI ANCAK YAŞAMINI GÖZDEN
ÇIKARANLAR KAZANIR”

“İNSAN ANCAK AMACININ YÜCELİĞİ İLE BÜYÜR”

“GÜCÜN KULLANILMASI ve SINANMASI;
GÜCÜN ARTMASININ ve BÜYÜMESİNİN
ÖNŞARTIDIR”

Clara Zetkin

“EZİLENLERİN EZİLENİ”,
KADIN SORUNU DOSYASI

Dersim'e sefer olur ama zafer asla!

ÇIBAN

Cafer Demir

Umudu ve tutkusuyla

QOPO

Cafer Demir

2. BASKI

SÜRGÜN

Cafer Demir

Osmanlı ve Cumhuriyet
Döneminde

DERSİM

Kıyım ve katliama uğramış tüm
mazlum halklara...

CAFER DEMİR

2.BASKI

UMUT YAYINCILIK

2. BASKI

UMUT YAYINCILIK

2. BASKI

UMUT YAYINCILIK

2. BASKI

Hesaplaşma, kopuş ve yeni bir yol : KAYPAKKAYA

**İbrahim
Kaypakkaya**

Seçme Yazılar

Umud Yayıncılık

MUZAFFER ORUÇOĞLU

TOHUM

Umud Yayıncılık

10. BASKI

Saklanmaya çalışılan bir meşale

İBRAHİM KAYPAKKAYA

Umud Yayıncılık

ser verip sır vermeyen komünist önder

İbrahim Kaypakkaya

hayatı ve mücadelesi

NIHAT BEHRAM

Umud Yayıncılık

UMUT YAYIMCILIK VE BASIM SANAYİ LTD. ŞTİ

Yönetim yeri: Gureba Hüseyin Ağa
Mah. İmam Murat Sk. No: 8/1

Aksaray-Fatih/İstanbul

Tel: (0212) 521 34 30

Faks: (0212) 621 61 33

Sahibi ve Yazışleri Müdürü:

Çilem İLASLAN

Baskı: Yön Matbaacılık Davutpaşa Cad.

75/2 B 366 Topkapı/İstanbul

Tel: 0 212 544 66 34

ISSN 1303-0078

Yaygın süreli

e-posta:

umutyayimcilik@ttmail.com

BÜROLAR

KARTAL: İstasyon Cad. Dörtler Ap.

No: 4/2 **Tel:** (0216) 306 16 02

ANKARA: Tuna Cad. Çanakçı İşhanı

Kat: 4 No: 52 Çankaya

Tel: (0312) 430 67 65

İZMİR: 865 Sk. No: 48/203

Kemeraltı/Konak

Tel: (0232) 446 78 07

MERSİN: Silifke Cd. Çavdaroğlu

İşhanı Kat: 3 No: 118

BURSA: Selçuk Hatun Mh. Ünlü Cd.

Sönmez İşsarayı Kat: 2 No: 185 Heykel

Tel: (0224) 224 09 98

MALATYA: Dabakhane Mh. Turgut

Temelli Cd. Barış İşhanı Kat: 3 No: 94

ERZİNCAN: Ordu Cd. Ordu İşhanı

Kat: 3 **Tel:** (0446) 223 67 18

AVRUPA MERKEZ BÜRO:

Weseler Str 93 47169

Duisburg/Almanya

Tel: 0049 203 40 60 958

Faks: 0049 203 40 60 959

PARTİZAN'DAN

Merhaba,

2011 yılının ilk sayısı ile yine beraberiz.

Mart ayı sınıf mücadelesi açısından oldukça hareketli ve baharın tazeliğini ve dinamizmini taşıyan bir ay olması itibariyle bizler için de oldukça önemlidir. 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ile başlayan süreç, 12 Mart Gazi Katliamı ve Direnişi, 15 Mart Ümraniye Katliamı ve Direnişi, 16 Mart Beyazıt ve Halepçe katliamları ve nihayetinde Ortadoğu halklarının mücadele geleneğinin bir parçası olan isyan, serhildan, intifada günü Newroz! Böylesine önemli gündemlere en son emperyalistlerin Libya'ya yönelik hava saldırısı eklendi. Emperyalistler bir kez daha halkların yaşamı pahasına kendi sömürü çıkarları için hiçbir şeyden kaçınmayacaklarını ilan ettiler. Ortadoğu ve Kuzey Afrika halkları zulme, sömürüye karşı başkaldırarak kendi diktatörlerini bir bir yerlerinden ederken emperyalistlerin emellerini de görerek onlara karşı mücadele etmeyi bileceklerdir. Buna kimsenin kuşkusuna olmamalıdır.

Sadece göğün yarısı değil kavganın ve mücadelenin de yarısı olarak gördüğümüz ve devrimin onlarsız mümkün olmadığını söylediğimiz bir kesim var. Emekçi kadınlar! Böylesine büyük önem attığımız bir kesime karşı politika üretmemek, kadınların yaşadıkları sorunlara dair somut bir söz söylememek, devrimin önüne sağlam bir barikat örmektir. Ve biz uzun zamandır bu barikadı sağlamlaştırarak örüyoruz.

Şimdi ise bu barikatın tuğlalarını tek tek sökme zamanı geldi. Bu barikatın arkasında kalan kadınların yaşamları, sorunları, sıkıntıları bu duvarların arasına sığmamaktadır. Ancak diğer yandan barikatın "bu tarafında" olan kadınlar açısından da durum hiç de memnuniyet verici ve kolay aşılır halde değildir. Bunun için daha fazla söz söylemeye ve pratiğe geçmeye ihtiyaç duyuyoruz. Bunun için geçmişimizle ve bugünümlüyle yüzleşiyoruz; bu yüzleşme sonucu ortaya çıkan anlayışlarla hesaplaşıyor ve daha fazla örgütlenmenin yöntemlerini tartışıyoruz.

Böylesi bir sürece Partizan Dergisi olarak katkıda bulunmak üzere Mart sayımızı "Ezilenlerin Ezileni Kadın Sorunu" üzerine bir dosya çalışmasına ayırdık. Kuşkusuz dosyada bir dizi eksiklikler mevcuttur. Bu eksiklikleri önümüzdeki süreçlerde tamamlamak sözü ile dosyayı sizlerle buluşturuyoruz.

İÇİNDEKİLER

- Yürüdükleri yol yolumuz, adları savaş andımız ... 2-6
- Kadın sorunundan kadınların kurtuluşuna 7-30
- Enternasyonal proletaryanın deneyimleri 31-43
- Günümüzde kadının durumu 44-53
- Kürt kadını; Osmanlı'dan günümüze 54-60
- Göçün kadınlaşması ve Avrupa'da kadınlar 62-72
- Kadınların hak eşitliği ve demokrasi mücadelesi ...73-93
- Kadın çalışmasında geriliğimizin nedenleri 94-104
- Cinsiyetçi politikalardan cinsiyet politikalarına ..105-113
- Herkesin ötekisi LGBTT bireyler 114-120

Yürüdükleri yol yolumuz, adları savaş andımız

“Meral Yakar, Suna Yıldırım, Nurhayat Teke, Elif Ataklı, Fecire Yıldırım, Hatice Dilek, Kumriye Cihan, Gülseren Ağgöl, Elif Külekçi, Gazel Meral, Besime Doğan, Barbara Anna Kistler, Hatice Dilek, Leyla Karakoç, Ayfer Celep, Münire Sağdıç, Sırma Boyoğlu, Nilüfer Atav, Perihan Çolak, Kamile Öztürk, Bahar Yıldız, Kader Özgül Kılıç, Huriye Çıtak, Zeynep Kahraman, Meral Kahraman, Yıldız Ayrıç, Yıldız Çiçek, Özlem Sürgeç, Dilek Konuk, Nurgül Bölükbaş, Nurgüzel Yaşar, Zöhre Dersim, Fehiman Bozgurt, Emel Kılınç, Sevda Yıldız, Nergiz Gülmez, Dilek Polat, Mehtap Kara, Naciye Büyük, Çiğdem Yılmaz vd. ölümsüzleşen kadın yoldaşların anısına...”

Onlar 38 yıllık mücadele tarihimizde ezilenlerin kurtuluşu için kimi son mermilerine kadar çatışarak kimi bedenini siper ederek, kimi şehirde, kimi gerillada bin bir emekle yürünecek yolu adımlamaya başladılar ve bu yolda hiç tereddütsüz verdiler canlarını...

“Kadının kölelik tarihi daha yazılmamıştır. Özgürlük tarihi ise yazılmayı bekliyor.”

Bir alanda çalışma yürütüleceği zaman öncelikle o alana dair kapsamlı bir araştırma, inceleme yapmak gerekir. Sorunun bugüne kadar hangi evrelerden geçtiğini, ne tip kazanımlar elde edildiğini, nasıl sonuçlar çıkarıldığını bilmek, yürütülecek çalışmalarda da belirleyici olacaktır. Ancak yaşadığımız coğrafyada kadınların tarihini incelemek, iğneyle kuyu kazmaya benziyor. Sınıf mücadeleleri ile dolu tarihte, kadınlar da erkeklerle birlikte yer almalarına rağmen iş yazılı hale getirmeye geldiğinde erkek egemen anlayış kadınları yok saymıştır.

Resmi tarih daha çok erkeklerin yaptıklarına yer vermiş, kadınlar bu tarihte neredeyse görünmez kılınmıştır. İlerici ve devrimci çevreler açısından da

feminist yazarların dışında soruna dair söz söyleyen yok denecek kadar azdır. Marksist kaynakların devrimci kadın önderlerin sayılı kitaplarıyla sınırlı oluşu, yeni bilgilerin üretilmemiş olması konuyla ilgili devrimci ve komünistlerin yaklaşımı hakkında da ipucu veriyor. Bu gerçek bizi yeni bir görevle daha yüz yüze bırakmıştır; **Kadının mücadele tarihini yazma görevi...**

Bu çalışma hem böyle bir amaca hizmet etmesi hem de kadın sorununa genel anlamda nasıl bakılması gerektiği üzerine bir yaklaşım oluşturma amacıyla hazırlandı. Çalışmanın bizler açısından yeni oluşu belli yetersizlikleri ve yetmezlikleri de barındırmasını kaçınılmaz kılmıştır. Bu anlamıyla çalışma, hem anlama hem katkı sunma hem de eksilikleri giderme yaklaşımıyla okunmalı ve tartışılmalıdır.

Proletaryanın öğretmeni Lenin yoldaş; “... *Bütün kurtuluş hareketlerinin deneyiminden biliyoruz ki, bir devrimin başarısı, kadınların ona hangi ölçüde katıldığına bağlıdır*” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks, Engels, Lenin, Stalin, Komintern ve Clara Zetkin, İnter Yayınları, sf. 42) der. Kitlesiz devrim hayali görmüyorsak eğer, o büyük alt üst

oluşu gerçekleştirmek için ezilen yığınları örgütlemekten başka şansımızın olmadığını da biliyoruz demektir. Yani kitlesiz parti, kitlesiz devrim, kitlesiz savaş olmayacağı konusunda bilincimiz açık, bakışımız net demektir.

Kitleler tanımı ve vurgusundaki amaç ise belli bir grup, sayı olmadığına göre kapitalist-emperyalist sistem içinde sömürülen, baskı altında tutulan, varlığı inkâr edilen bütün kesimlerden söz ediyoruz demektir. “Ezilenin ezileni” olarak tanımlanan kadınlar da bu yığın içinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bizler açısından açık olarak ifade edilmese de örgütlü bünyemiz ve yakın çevremiz açısından çözümünü devrime havale edilen, önemsenmeyen bu önemli kitle gücüne ustalar devrimin kaderini belirleyici önemde yaklaşıyor. Mao yoldaş: “Bütün kadınlar ülkenin her yanında ayağa kalktığında o gün Çin devriminin zafer günü olacaktır” (Kızıl Çin’de Kadınlar Göğün Yarısı, Akademi Yayınları, sf. 12) diyerek tıpkı Lenin gibi proletaryanın başarısını diğer bir dizi önemli nokta ile birlikte kadının ayağa kalkmasına ve örgütlenmesine bağlıyor.

Bu gerçeğin bizdeki yansımalarına baktığımızda ise ne yazık ki, tarihimizde ’90’lı yıllarda devrimci örgütlerle ortak yürütülen Emekçi Kadınlar Birliği ve daha sonraki yıllarda demokratik alan çalışmasının dışında teorik ve pratik anlamda bir etkisinin olmadığını görüyoruz. 8 Mart’tan 8 Mart’a hatırladığımız kadın sorununu, kadın mücadelesini maalesef 9 Mart’ta unutupuyoruz! Daha “esaslı”, daha “acil” çözüm bekleyen sorunlar, kadın sorunu gibi “tali” bir sorunun rafa kalkmasına neden olmaktadır çünkü.

Eleştirdiğimiz, mahkûm ettiğimiz bu yaklaşım pratiğimizi de belirlemiştir. Yetmezliğimizin bu boyutunun farkında olmak iradi müdahaleyi getirecek bir nitelik kazanmamıştır.

Kadın sorunu ve kadınların örgütlenmesinin önemi

August Bebel, Kadın ve Sosyalizm adlı kitabında kadının toplumların gelişim sürecindeki yerini ve konumunu tartışırken şu saptamada bulunur: “Kadının ve işçinin konumunda ne kadar çok benzerlikler bulunsa da, kadın, işçiden bir noktada ileridedir: Kadın, köleleşen ilk insani yaratıktır. Kadın, köle olmadan önce köle olmuştur...” (Sf. 46, İnter Yayınları)

Bu yaklaşımı Engels; “Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkekle kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın karı-koca evliliği içindeki

gelişmesiyle ve ilk sınıf baskısı da dişi cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla düşümdedir” biçiminde ifade etmektedir. Toplumsal süreçlerin gelişiminde sınıfları tartışırken gerek Bebel gerekse de Engels ilk ezilen kesim olarak kadını işaret etmektedir.

Kadının yüzyıllardır değişmeyen bu konumu özellikle de evdeki köleliği, yaşamın her alanında kendini gösteren bir “değişmez” olarak var olagelmıştır. Kadının köle olma konumu sadece ev yaşamında değil, çalışma ve sosyal alanın tümü açısından geçerlidir. Patronlar için ucuz iş gücü kaynağı olan kadın emeği daha fazla sömürülür, hakları daha fazla gasp edilir. Yine patronlar için “tasarruf etmek” söz konusu olduğunda işsizlik kâbusuyla ilk karşılaşanlar kadınlar olur.

Üretime katılma şansına sahip kadın, ağır sömürü koşullarında güvencesiz, geleceksiz çalıştırılır. Ülkemizde “merdiven altı” olarak tanımlanan küçük işletmelerde çalıştırılmak için ilk tercih edilenler kadınlardır. En temel kazanılmış hakların hiçbirinin olmadığı ve ağırlıkta taşeron firmaların elinde olan bu atölyelerde çalıştırılan kadınların en küçük hak arama girişimi ise işlerine son vermekle sonuçlanmaktadır.

Ülkemizde milyonlarca kadın hiçbir sosyal güvencesi olmadan kayıt dışı, örgütsüz ve ucuz işgücü olma özelliğine sahip olarak dizginsiz sömürülüyor. Ailesine “ekonomik katkı” sunma zorunluluğu kadınların bu çalışma koşullarına daha kolay razı olmasına neden oluyor. Kadınlar sadece bu küçük işletmelerde değil, fabrikalarda, mevsimlik işçi statüsüyle tarımsal alanda ve ev eksenli parça başı çalışmada kısacası üretim alanlarının tümünde erkek işçilerden daha fazla sömürülür. Onun iş gücü her zaman daha ucuza satın alınmıştır.

Ne var ki kadınlar erkek işçilerden daha fazla sömürülmelerine rağmen sendikalar başta olmak üzere örgütlenme alanlarında hak ettikleri noktada değiller. Oysa ki henüz yakın bir örnek olması bakımından TEKEL işçilerinin direnişinde, kadın işçilerin oynadıkları rol, direngenlikleri ve 78 günlük direnişlerinden çıkardıkları sonuçlarla işçi kadın kimliğini ellerine aldıkça nasıl mücadele ettiklerini ve nasıl kazandıklarını göstermişlerdir.

Tüm bu nedenlerden ötürü işçi sınıfının örgütlenmesi mücadelesinden söz ettiğimiz yerde kadın işçilerin örgütlenme zorunluluğundan ayrıca söz etmek durumundayız. Sınıfa yönelik geliştirilen saldırılara karşı oluşturduğumuz mücadele hattında hedef kitlemiz içinde bulunan milyonlarca kadının,

yaşadığı genel sorunların yanı sıra özgün sorunlarına yönelik özgün politikalar da üretebilmeliyiz.

Kadın sadece sınıfsal baskıya maruz kalmıyor. O, ulusal baskıya da en yoğun biçimde yaşıyor. Kürt ulusunun imhası ve inkârı üzerine kurulu TC devleti, kuruluşuyla birlikte Kürt halkının her haklı başkaldırısını katliamla, kıyımla bastırarak kendini var etti. Emekçileri şovenizmle zehirleyerek Kürt ulusunun varlığını inkâr etti, yok saydı. TC'nin kendisini var ettiği koşullar zulmün dizginlerinden boşalmasına neden oldu. Bu baskı ve zulüm kaçınılmaz olanı yarattı, zulmün kol gezdiği bu coğrafya büyük direnişler ve başkaldırıların da birinci adresi oldu. Direnişin rengi yaygınlaştıkça zulmün yöntemleri ve boyutu da arttı.

Kürt kadını devletin yürüttüğü bu imha ve kırımdan payına düşeni fazlasıyla aldı. Mücadelenin bastırılıp, teslim alınmasında bir dizi saldırının yanı sıra kadın özel hedef olarak belirlendi. Tecavüz en önemli savaş yöntemi olarak devreye sokuldu. Kadın, ulusal baskının yanı sıra cinsel baskıya da en koyu biçimde yaşadı. Çocuklarının ya da eşinin mücadeleye katılmasının bedeli de kadına ödetilmek istendi. Köy meydanlarında, işkence tezgâhlarında, şehirlerde kadınlar sadece Kürt olarak değil, kadın olarak da baskı altına alındı.

Urganı boynuna geçiren, katledildikten sonra bedenleri çırılçıplak köy meydanlarında teşhir edilen kadınlar mücadele etmeyi öğrendikten sonra öğretti, geliştirdi ve ulusal mücadelenin sadece savaşçıları, destekçileri değil, önderleri konumuna geldiler. Kurtuluşları için kendi ordularını ve savaş gücünü yarattılar. Zilan, Beritan gibi sayısız kadın öncü ve önder sembolleşti bu mücadelede...

Zorunlu göçle şehirlere taşınan yoksulluk ve yoksunluk yine en çok kadını etkiledi. Metropolde dilini konuşamayan, kültürünü yaşayamayan kadın sosyal parçalanmalar yaşadı. Ucuz iş gücü olmanın yanında Kürt olmasından kaynaklı ayrıca ezildi ve aşağılandı. Cinsel taciz, tecavüz, gözaltında kaybedilmeler şehirlerde de peşini bırakmadı. Evlatlarını, eşlerini, kardeşlerini arayan kadınlarla doldu bir süre sonra meydanlar. Düin evinde köle durumundaki kadın, yeni kimliğiyle hesap soruculuğunu şehirlerde de gösteriyordu.

Bugün binlerce Kürt kadını Ulusal Hareket içerisinde sürdürüyor savaşımını. Kürt kadını ulusal kurtuluş mücadelesi ile bulunduğu oranda önemli değerler yarattı. Kendi zincirlerini, aile zincirlerini, aşiret zincirlerini kısacası feodal değer yargılarının tüm gerici zincirlerini kırarak bu mücadeleye katı-

lan kadınların pratiğinden öğrenilecek zengin bir tarih var. Bunu yapabilmek için öncelikle Ulusal Hareket ve bağlamında da ulusal sorunu önemsemek durumundayız.

Hareketi ve hareketin yarattıklarını küçümseyen, kendi dışımızda gören ağırlıklı yaklaşım öğrenmemizin önündeki en büyük engeldir. Ancak Kürt kadınının ifade ettiğimiz feodal değer yargılarının yaşamdaki ağırlığını, belirleyiciliğini inceleyip öğrendiğimizde kadının mücadelesiyle yarattığı değeri anlayabiliriz. Sınıfsal ve ulusal baskının yanı sıra bir de cinsel baskıya maruz kalıyor kadınlar. Toplumda ikinci cins olarak görülen kadınların nefes alma alanları oldukça dar ve sınırlı. Çünkü bu dünya erkeğin evi, sokaklar, kentler, mahalleler onun. Ve kanunlar da tam da bu zihniyete göre düzenlenmiş ve belirlenmiş.

Cinsel baskı ve şiddetin kendisini en bariz gösterdiği yöntem taciz ve tecavüzdür ve bu saldırılarda da "suçlu" olan yine kadındır. Ülkemizin "namus", "töre" cinayeti işlenmeyen tek bir köşesi yoktur. Tecavüze uğrayan kadın ya tecavüzcüsüyle evlendirilir ve ömür boyu bu işkenceyi yaşaması istenir ya da ölüm fermanı imzalanır. Yine ensest ilişkilerin örnekleri gizlenemez bir yaygınlıkta yaşanmaktadır. Çocuk yaştaki "kadınlar" baba, ağabey ya da yakın akraba tecavüzüne maruz kalmaktadır yıllarca.

Büyük bir çoğunluğu gizli kalan, açıklanamayan taciz ve tecavüz saldırısıyla ilgili istatistikler oldukça sınırlı ve yetersizdir. Çoğu kadın "kirlenmiş" damgası yemekten, dışlanmaktan ve öldürülmekten korktuğu için yaşadıklarını anlatmaz/anlatamaz. Örneğin eşinin tecavüzüne maruz kalan kadınların yaşadığı bu durum ne toplumda ne de yasalarda tecavüz olarak kabul edilir. Yine kocasından/sevgilisinden, babasından ya da erkek kardeşinden sadece cinsel değil fiziki şiddete de maruz kalır kadınlar. Ve fiziki şiddet de tıpkı cinsel şiddet gibi kabul görmez. Koca "hem döver hem de sever" yaklaşımı, kabul gören yaygın anlayıştır. Burjuva-feodal basına neredeyse her gün onlarca örnek yansır. Aile içinde şiddete maruz kalan kadın sığındığı devlet kapısında da şiddet görür. Ya da aileyle barışması sağlanarak, kendisi için yaşanamaz olan yere geri gönderilir.

Devlet tarafından sahiplenilen ve desteklenen tüm bu şiddet çeşitlerinin böylesine yaygın oluşu ve kabul görüşü erkek egemen sistemin bir sonucudur. Devlet yasa ve kanunları da dâhil olmak üzere tüm toplumu erkek egemen zihniyetle şekillendirir.

Genel olarak vurguladığımız bu tablo aynı zamanda kadınları neden örgütlememiz, neden kadın

çalışması yürütmemiz gerektiğinin de cevabıdır. Yine Lenin yoldaşın vurguladığı devrimin başarı şansının kadınların katılım oranıyla olan ilişkisi, “neden?” sorumuza verilecek temel cevaplardan biridir. Yani nasıl ki işçi sınıfı olmadan devrim olmaz; köylüler olmadan devrim olmaz, halk gençliği olmadan devrim olmazsa kadınlar olmadan da devrim olmaz. Bu anlamıyla da ne kadın sorununun çözümlü devrime havale edilebilir ne de kadın mücadelesi ertelenebilir. Bugünden değişimine başladığımız bir yaklaşım, kültür oluşturamadığımız her sorun gibi kadın sorununun da devrimle çözümlünü güçleştirmiş oluruz.

Binlerce örgütsüz kadın, zulmün ve baskının her türüne maruz kalarak yaşıyor. Kendi kaderini eline alma cüreti zorbalıkla bastırılan kadına bu gücü verecek olan bizleriz. Biz bilinci ne kadar geç götürürsek, ne kadar çok ertelersek devrim mücadelesini de o oranda geciktirmiş olduğumuzun bilincinde olmalıyız. Çünkü ülkemiz ve dünya devrim deneyimleri göstermiştir ki, kadınlar da tıpkı diğer ezilenler gibi bilinçlendiklerinde, örgütlendiklerinde ve başkaldırdıklarında sadece katılımcı değil, öncülük ve önderlik eden olmuştur. Devrimin başarısı için gösterdikleri cüret ve fedakârlığın sayısız örneği tarih sayfalarına yazılmıştır.

Kadın sorununda bizdeki yaklaşımlar

“Kılavuz, gerçek kadın kurtuluşunun yalnız komünizm yoluyla olanaklı bulunduğunu kesinlikle dile getirmelidir. Kadının sosyal ve insanca konumu ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasında sıkı bağlantı çarpıcı biçimde belirtilmelidir. Böylece kadın hakları bezirgânlığına karşı sağlam, silip atılmayacak bir ayırım çizgisi çekilmiş olur. Dolayısıyla kadın sorununu, toplumsal sorunun, işçi sorununun bir parçası olarak kavramanın, bunu proleter sınıf savaşıyla ve devrimle sınıksız belirtmenin temeli de sağlanmış olur. Komünist kadın hareketinin kendisi yığın hareketi yalnız proleterlerin değil, her türden sömürülmüşlerin ve ezilmişlerin, kapitalizmin ya da egemenlik ilişkisinin bütün kurbanlarının genel yığın hareketinin bir parçası olmalıdır. Proletaryanın sınıf savaşmaları ve onun tarihsel yapısı komünist toplum için, bu hareketin önemi de buradadır. Partide komünist enternasyonalde, devrimci kadınların seçkin bir bölümüne sahip olduğumuz için haklı olarak övünebiliriz. Ama asıl önemli olan bu değildir. Kentte ve köyde milyonlarca emekçi kadını bizden

yana kazanmak zorundayız. Savaşlarımız için, hepsinden önemlisi de toplumun komünist özellikte değişimi için gerçek bir yığın hareketi kadınsız olmaz.” (Kadın ve Aile, Marks, Engels, Lenin, Sol Yayınları, sf. 256-257)

Lenin, Rosa Luxemburg’a çıkarılacak bir kadın dergisinin hangi anlayış ve yaklaşıma sahip olması gerektiği üzerine tartışırken ifade ediyor bu görüşlerini. Biz de soruna yaklaşımda bu belirlemeleri kendimize rehber almaktayız. Çünkü kadın mücadelesi genel mücadele hattımızın bir parçasıdır. Fakat pratiğimiz bu doğrulara ne kadar denk düşüyor sorusuna verilecek cevabımız ise denk düşmüyor olacaktır. Kuşkusuz ki mücadele tarihimiz kadın önder ve savaşçı yoldaşlarımızı yaratmış, sınırsız özveri ve emek veren şehit kadın yoldaşlarımız olmuştur. Ancak bunların sayısındaki sınırlılık, bugün saflarımızdaki kadın yoldaşların azlığı, doğrularımızı yaşama geçiremediğimiz, bu konuda bir yaklaşımı oturtamadığımızın da bir göstergesidir.(...)

Ezilen yığınları bünyesinde toplayamayan, onları kucaklayamayan hareketin gelişim gösterme şansı ve koşulu yoktur/olamaz da. Bu yüzden de bu amaç için atılacak her adıma “daralan örgütlü yapı” gerekçesiyle bakıp şüpheyle yaklaşmak yerine sahiplenme ve büyütme çabası içinde olmalıyız.

Bu konuda bizler açısından müdahale edilmesi gereken birinci nokta soruna yabancılığımızın giderilmesi ve faaliyetçilerin eğitilmesidir. Zira bugün küçük de olsa adımları atılan kadın çalışmasına yaklaşımdaki zaaf saflarımızdaki erkek egemen zihniyetin yansımalarının, sorunun küçümsenmesi, önemsenmemesi ve esasında da mücadelenin ihtiyaçlarının kavranmaması biçimiyle somutlanmaktadır.

Kadın çalışması denilince akla hemen neden feminizm antipatisi gelmektedir? Ya da neden kadın yoldaşların yürüttükleri çalışmalar uzaktan izlenerek “bakalım nasıl yapıyorlar/yapacaklar?” diye düşünülmektedir. Yapılanları küçümseyip neden kadın yoldaşlarımızı sınava tabi tutarız? Ya da neden “Kadın erkek el ele, demokratik devrime” sloganını atarız? Eğer bu slogandan doğru sonuçlar çıkarıp, doğru kavırıyorsak, kadın mücadelesini ve kadın yoldaşlarımızı önemsemek durumundayız. Çünkü onlar, on yıllardır kendilerine öğretileni ve “ezberi bozarak” saflara gelmiştir. Ancak ne var ki bizdeki yaklaşım, daha çok “saçı uzun aklı kısa” şeklindeki gerici tabirin “politik” bir biçime büründürülerek kendisini dışa vurmasıdır. Yaşanmışlık-

tır; çalışma alanlarına kadın yoldaşlar sorumlu olarak gittiğinde önce erkek yoldaşlarımıza kendini kabul ettirmek zorundadır.

Bugün kadın sorunu, kadın mücadelesi denince akla ilk önce feministlerin gelmesi boşuna değildir. Devrimci ve komünistlerin boş bıraktığı her alanda kitlelerde bilinç bulanıklığı yaratan, onları gerçek çözümlerden uzaklaştıran böylesi akımların çıkması, boşluğu onların doldurması kaçınılmazdır. Bu noktada sorgulanması gereken feminizm değil **kendi yetmezliğimizdir**. Feministlerin belli bir kadın kesimi üzerinde etkisi olduğu doğrudur. Sundukları kimi çözümler, çözüm için geliştirdikleri kimi adresler ilgi görmektedir, neden? Bu durum kadın sorununun taşıdığı ağırlık ve özgünlüğün göstergesi olduğu kadar bizim bir çözüm adresi olma etki ve gücünü yaratamadığımız içindir. Ve ne yazık ki “tarih boşluk affetmiyor”. İşte bu yüzden bugün attığımız ama yarını hedefleyen adımlarımız emek ve özveri ile büyütülmelidir.

Saflarımızda erkek egemen anlayış yaşamın pek çok alanında kendini göstermektedir. Kadın yoldaşlarımızın sorumluluğu altında çalışmayı kabullenemeyen erkek yoldaşlarımızın sayısı hiç de az değildir. Verilen görevleri yerine getirmeme, “iş” yavaşlatma, inisiyatifini tanımama, kendisi politikaya ilgi duymadığı hatta yayınlarımızı takip etmediği halde onu politik sınava tabi tutma yaklaşımları az değildir. Kendilerinin bu konudaki gerçekliğini görmeyen erkek yoldaşlarımız, erkek cinsi olmanın avantajını kullanır baskın çıkabilmek için.

Kadın militanlar eylemlerde korunmaya muhtaç olanlardır! Onlar kılık kıyafetlerine dikkat etmesi gerekenlerdir! Onlar devrimci olabilirler, yoldaş olabilirler ama önce kadındırlar! Onlar yoldaş sevgililerimizse eğer önce geleneksel kadınlık görevlerini yerine getirmeleri gerekir!

Mücadele ve yaşamın her alanında kendini kanıtlamak zorunda olan kadınlarımızın sorunudur kadın sorunu. Erkekler örgütlendiklerinde, örgütlü yaşama dâhil olduklarında öğretilmiş feodal değer yargılarını “aşıyorlar” çünkü. Bu yüzden kadın sorunu onların sorunu değildir! Onlar faaliyet yürüttükleri alanlarda “kadın bir yoldaşa ihtiyaç varsa”, alanda konumlandırılmasını talep ederler sadece. Faaliyet alanlarında kadınları örgütlemek, onların yaşadığı özgün sorunlara dair politika üretmek onların görevi değildir! Bu vurgulardan genel anlamda kitlelerle ilişkilenecek, özel olarak da kadınlarla ilişkilenecek bu tarz avantajları kullan-

mayı yadsıdığımız gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Tartışılan bu tarz bir sorun değildir çünkü...

Bu sıraladıklarımız erkek yoldaşlarımızın sorun karşısındaki duruşlarına örnektir. Bir de benzer zaafly yaklaşıma sahip kadın yoldaşlarımız vardır. Kadın yoldaşlarımız kendilerini kanıtlamak ve ispat etmek için erk-ek egemen zihniyete uygun davranırlar. Halkın makbul gördüğü “erkek gibi kadın” övgüsü devrimci ve komünist saflarda da önemli oranda kabul gören bir yaklaşımdır. Edilgenliğini, inisiyatifsizliğini kısacası ona öğretilen değerlerin kişiliğinde yarattığı bu hastalıklardan sıyrılmanın yolunu, değişip-dönüşmekte aramak yerine erk-ek davranış ve yaklaşım göstererek aşmaya çalışan kadınların oranı az değildir. Edilgen kişiliğinin etrafına ördüğü bu zırh ise sorunu çözmek bir yana farklı zaaflyların oluşmasına neden olmaktadır. Kadın çalışmasına erk-ek egemen anlayışla bakan kadın yoldaşlarımızda ne gariptir ki bu çalışmalara tıpkı kendini “aşmış” erkek gibi feminizm alarını vererek bakar, sorunun sınıfsal temelde yürütülecek mücadeleyle çözüleceği sloganı (daha doğrusu ezberi) “feminizm tehlikesi” karşısında sürekli yenilenir, yinelenir.

Kitlelerin somut sorunlarını görmek, bu anlamda ezilen kadınların somut sorunlarına vakıf olmak, öğrenmek ve incelemek ve bunlar doğrultusunda somut talep ve politikalar belirlemek gerektiği doğrusu bu yaklaşımda yer bulmaz. Kadının yaşadığı sorun sistem sorunu, tecavüz sistem sorunu, taciz sistem sorunu kısacası yaşanan her sorunun sistem sorunu olduğu söylenerek özünde hiçbir şey söylenmemiş olunur. Kitleleri somut sorunları etrafında örgütlemek, bu örgütlenme ihtiyacını karşılayacak somut örgütlülükler yaratmak belirlemesi bu yaklaşımlarda değerini ve hükmünü kaybeder.

Bu anlamda değişmesi gereken sadece erkekler değildir, aynı oranda kadınlar da eğitilmeli, kalıba dökülmelidir.

Son sözü Lenin yoldaşa bırakalım: “*Sakin teyzeler gibi mırıldanmak yok, savaşı kadınlar olarak yüksek sesle, açık konuşmalı. ... Savaşabiliğinizi gösterin! İlk planda elbette ki düşmanla, ama gerekliyse, parti içinde de. Söz konusu olan büyük kadın yığınlarıdır. Rus partimiz, onların kazanılmasına yardım eden bütün öneri ve önlemleri destekleyecektir. Bu kitleler bizimle birlikte olmazsa, o zaman karşı-devrimciler onları bize karşı sürmeyi başarabilirler. Bunu hep aklımızda tutmalıyız.*” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., İnter Yayınları, sf. 328)

Kadın sorunundan kadınların kurtuluşuna!

İnsanlık tarihi aynı zamanda insanın insanlaşma ve bu tarih içinde ortaya çıkan sınıf mücadeleleri tarihidir. “Mülkiyet” olgusu ise sınıfları yarattığı gibi sınıflı toplumların ortaya çıkmasını, eşitsizlikleri, ezen-ezilen çelişmesini de yaratmıştır. Ezen-ezilen, sömüren-sömürülen çelişkesinin olduğu yerde ise diyalektik materyalist bakış açısıyla ele alınıp çözülmeyi bekleyen toplumsal sorun ya da sorunlar vardır. Tıpkı ulusal sorun, kadın sorunu vd. gibi. Bu sorunların her biri ayrı tarihsel, toplumsal süreç ve koşulların ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Çözümleri de buna paralel farklı koşul ve süreçler içinde olacaktır.

Bizlerin önünde duran ve yakıcılığını her geçen gün daha fazla hissettiren, bu sorunlardan birisi

“Ortaklaşa şehvetin kurbanı ve hizmetçisi olan kadın karşısındaki ilişkide, erkeğin içinde kendisi için var olduğu sonsuz alçalma kendini dile getirir; çünkü bu ilişkinin gizi kendi ikirciksiz, kesin, açık, örtüsüz dışavurumunu erkek kadın ilişkisinde ve doğal ve dolaysız cinsel ilişkinin kavranma biçiminde bulur.” (K. Marks 1844 El Yazmaları, Sol Yayınları, sf. 170)

“Hiçbir umudu olmayan ezilmişler, gizemli bir sessizlik içindedirler. Değişikliğin kavranması, olabilirliğin sınırları ötesinde kaldığı zaman hoşnutsuzluğu dile getirmek için hiçbir sözcük bulunamaz, bu nedenle de hoşnutsuzluğun var olmadığı savunulur zaman zaman. Bu yanlış inancın doğmasına yol açan şey, sessizliği ancak bozulduğu anda ayırt edebilmemizdir. Bozulan sessizliğin sesi, daha önce işitemediklerimizi anlamamıza yol açar. Ne var ki bizim işitememiş olmamız, sancının var olmadığını kanıtlamaz. Devrimciler sessizliğin dilini can kulağı ile dinlemezler. Kadınlar açısından özellikle önemlidir bu nokta, çünkü biz çok uzun bir sessizlikten geliyoruz.” (Kadın Bilinci Erkek Dünyası, Shella Rowbatham, Payel Yayınları, sf. 54)

de; insan türünün yarısını oluşturan kadın cinsinin bin yılların “sessizliğinden” yükselip gelen ve tarihte insanın insan tarafından sömürsünün ilkinin oluşturduğu kadının baskı altına alınması sorunudur.

O halde, nedir kadın sorunu? Kim nasıl ele alıyor, adlandırıyor?

Kadın sorunu

En yalın haliyle, kadın ve erkek cinsi arasındaki kadın aleyhine gerçekleşen, ezen ve ezilen çelişkesinin yarattığı bir sorundur. Tarihsel süreçteki ilk ezen-ezilen çelişkesidir. Ve belli üretim ilişkilerinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamıyla tarihsel ve toplumsal bir sorundur da. Kadın sorununun, yani kadın cinsinin ikincil konuma

düşmesinin kökeni ilkel komünal toplumun son evrelerinde “*fetihçi savaştının kaçırdığı kadını özel mülkiyetine geçirdiği, kendisi için en mükemmel iş aracına, en önemli üretim aletine dönüştürdüğü, - gebelik ve emzirme döneminde koruma bahanesiyle- ortak yaşama ilişkin kaygıları ve çevreyle ilişkileri tek başına üstlendiği zamana rastlar.*” (Kadın sorunu Üzerine Seçme Yazılar, Clara Zetkin, İnter Yayınları, sf. 10)

Özel mülkiyetin ortaya çıkışı, kadının ekonomik ve toplumsal bağımlılığının temelini atarken sınıflı toplum ilişkilerini de yaratmıştır. Her yeni sınıflı toplum ise ona kendi karakterini vererek devam etmesini sağlamış ve kendi ihtiyaçlarına göre biçimlendirmiştir.

“*Tarihsel maddecilik tarihin akışına, tüm tarihsel olayları doğuran büyük itici gücü ve bu olayların en son nedenlerini toplumun ekonomik gelişmesinde üretim ve alışveriş yollarının değişmesinde, bunun sonucu olarak, toplumun sınıflara bölünmesinde, bu sınıfların birbirleriyle savaşmalarında bulan bir görüşle bakmaktır.*” (...) “*İlkel evreler dışında tüm geçmiş tarih, sınıf savaşlarının tarihidir; toplumdaki bu savaşan sınıflar her zaman üretim ve alışveriş yollarının – kısaca zamanlarının ekonomik koşullarının- sonunda doğar; bir toplumun ekonomik yapısı, her zaman gerçek temeli oluşturur; hem yasal hem siyasal kurumların, hem de o tarihsel evredeki dinsel, felsefi ve öteki fikirlerin üst yapısını sonunda bütünüyle ancak buradan yola çıkarak açıklayabiliriz*” (Engels’ten aktaran, Shulamith Firestone, Cinselliğin Diyalektiği) diyor Engels.

Tarihsel materyalizm bize insanların üretim ilişkilerindeki durumunun, toplum içindeki durumunu da belirlediğini gösteriyor. Tarihsel süreçte kadının durumuna baktığımızda; anaerkil süreç diye de tanımlanan, ilkel komünal toplumda kadın, topluluğun yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirilen üretimdeki fonksiyonu ve neslin üretimini sağlayan doğurganlık özelliklerinden dolayı; daha etkin, saygın ve belirleyici bir konuma sahipti. Onun için bu süreçte bir kadın sorunundan bahsedilemez.

Üretim ilişkilerinin gelişmesi ve özel mülkiyetin ortaya çıkması, bunların erkeğin elinde toplanması, kadının da adım adım konumunu kaybedip köleleşmesine neden oldu. Özel mülkiyetin gelişmesi “kadın cinsinin büyük tarihsel yenilgisi”ni getirdi. Üretim araçlarını ve yönetimi elinde tutan

erkeğin biriken servetini, kendi öz çocuklarına devretme isteği, ana soy zinciri yerine baba soy zincirini gerekli kılmıştı. Bu da babası belli çocukların doğması için kadının tamamen pranga altına alınmasını, aşağılanmasını, erkeğin keyif ve çocuk doğurma aletine dönüştürülmesini getirdi.

Modern kadın sorunu

Temeli özel mülkiyetten de önce atılan kadın sorunu, kadının bunca aşağılanması, ikincil konuma düşürülmesi, köleleştirilmesi ve hak yoksunluğuna rağmen gerçek anlamdaki modern kadın sorunu kapitalizmin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Manüfaktür süreçle başlayıp buharlı makinelerin kullanıma başlanmasıyla ortaya çıkan sanayi devrimi, yıkıma uğratılan, zorla köylerinden sürülen köylülerin, zanaatkarların fabrikalara, kitlesel üretime çekilmesiyle işçi sınıfını oluşturduğu gibi, binlerce kadını da kapalı ev iktisadından çekip, toplumsal üretime itmiştir. Tekniğin gelişmesiyle, eskiden ihtiyaç duyulan güçlü kas kuvvetinin yerine büyük ölçüde kadın ve çocuk emeği çekilmiştir. Hem de en ağır koşullarda, karın tokluğuna dahi olmayan ücretlerle çalıştırılarak. Kapitalizm böylece kadının ev içi köleliğine ücretli köleliği de eklemiş oldu.

Clara Zetkin, kadının ikincil konumunun kökenini ortaya koyduktan sonra modern anlamda kadın sorununu şöyle açıklıyor: “*Modern kadın sorununu ortaya çıkartan toplumsal altüst oluşları ilk kez kapitalist üretim tarzı meydana çıkardı; [bu toplumsal altüst oluşlar –ÇN] kapitalizm öncesi dönemde kadın kısmının büyük çoğunluğunun geçimi ve yaşam içeriği olan eski ev iktisadını viraneye çevirdiler. Kadınların eski ev iktisadındaki faaliyetleriyle ilgili olarak elbette ki kadının zamanımızdaki faaliyetleriyle ilgili kavramları, değersizlik ve küçüklük kavramlarını kullanamayız. Eski aile hala var olduğu sürece, kadın onun içinde üretici faaliyet ile yaşam içeriğini buluyordu ve bu nedenle de, her ne kadar kendi bireyselliğinin gelişmesine dar sınırlar çizilmişse de toplumsal hak yoksunluğunun bilincine varmıyordu.*...

Ama makineler, modern üretim tarzı; evde kendi başına üretimin zemininin altını giderek oydu ve o zaman binlerce değil, milyonlarca kadın için şu soru ortaya çıktı: Geçimimizi nereden sağlayacağız, ciddi bir yaşam içeriğini [uğraşımı – ÇN] mizacımıza da uygun bir faaliyeti neredede

bulacağız? Milyonlar geçimini ve yaşam içeriğini dışarıda toplum içinde bulmaya yöneltildiler. O zaman bilinçlerine çıktı ki; toplumsal hak yoksunluğu, onların kendi çıkarlarını korumasının karşısına çıkmaktadır; ve o andan itibaren modern kadın sorunu ortaya çıktı...” (age, sf. 131-132-133)

Kölelik ve feodal sistemde egemen olan doğal iktisattı. Doğal iktisatta üreticiler işgücünü değil yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için emeğinin ürününü satıyorlardı. Yani emeğinin ürününü bir başka ürünü almak (ihtiyacı karşılamak) için satıyorlardı. Basit meta dolaşımının para-meta formülü geçerliydi. Kapitalist sistemde ise üretici güçler işgücünü satmaya başlıyor ve işçinin ödenmeyen emeğinin yarattığı artı-değer kapitalistin zenginlik kaynağı, kapitalizmin temel ekonomik yasası oluyordu. Artık daha fazla kâr için üretim hâkim kınıyor, para-meta-para formülü yaşama geçiriliyordu.

Tüm sınıflı toplumlarda sömürenler, sömürülenlerden artı-değer sızdırsa da, kapitalizmi var eden artı-değer üretimidir. Bir başka deyişle kapitalizm diğer sınıflı toplumlardan artı-değer fazlasıyla ayrılır. Kapitalizmde işçi de artı-değer sömürüsüyle ücretli köleye dönüştürülür. Kapitalizm, manüfaktür üretimden makinesel üretime geçişle birlikte sanayi üretimi büyük işletmelerde yoğunlaştığı için işçinin ortak çalışmasını talep eder. Bu da emeğin toplumsallaştırılmasını sağlamaktadır. Emeğin toplumsallaşması ise üretici güçlerin gelişmesi ve sınıf karşıtlarına karşı bilinçlenip örgütlenmesini getirir.

Kapalı iktisatla değersizleştirilen kadın emeği, kapitalist sistemde de erkek emeğine göre daha ucuz görülüyordu. Modern kadın sorunu da genel anlamdaki kadın sorunundan, kapitalistin eski yaşamsal ihtiyaçlar ve tüketim için olan ev ekonomisinden daha fazla artı-değer elde etmek için kitlesel olarak toplumsal üretime, fabrikalara çekmesiyle ayrılır. Yine tıpkı işçi sınıfının daha fazla yoksullaşması, sömürülmesi ve toplumsal üretimde birleştirilmesinin kendi kurtuluşu bilincini yarattığı, geliştirdiği gibi kadının kurtuluşu bilincini yaratmış, bunun da işçi sınıfıyla kopmaz bir bağ içinde olduğunu göstermiştir.

Emekçi ve burjuva kadın için kadın sorunu farklıdır

Kadın sorunu her toplumsal süreçte o sınıflı toplumun ihtiyaçlarına göre şekillendiği gibi; top-

lumun içinde bulunan toplumsal katmanların, grupların da ihtiyaçlarına, sınıfsal konumlarına paralel farklı karakterlere bürünür.

Kadın sorunu, emekçi kadın açısından esas olarak emek ve sermaye arasındaki toplumsal çelişkinin bir parçasıdır. Kadının, daha fazla kâr ve sömürü için, ucuz işgücü olarak toplumsal üretime çekilmesi ve kadın emeğinin üretim içindeki önemine paralel siyasal ve toplumsal hak yoksunluğu arasındaki çelişkidir doğmaktadır. İşçi ve emekçi kadın, toplumsal hayatın her alanında çifte sömürü ve ezilmişliğe maruz kalmaktadır. Her ne kadar toplumsal üretimin içine sürülse de, yine de ikinci cins konumu devam eder. Ucuz işgücü olarak görülen kadın, erkekle aynı işi yapmasına rağmen aynı ücreti alamaz. Mesleki eğitim ve kalifikasyonun yetersizliğinden, vasıfsız işlerde ya da yarı zamanlı, sosyal güvencesiz ve iş güvenliğinden yoksun işlerde çalıştırılır. Ev içi köleliği ücretli kölelikle perçinlenirken sınıfsal sömürü de katmerlenmiş olur.

Emekçi kadın cinsel kimliğinden dolayı da çok yönlü baskı ve saldırılara maruz kalır. İş yerinde, sokakta, evinde cinsel taciz ve tecavüzlerle karşı karşıyadır. Kadın bedeni cinsel bir obje, alınıp satılan bir meta olarak görülür. Aşağılanır, horlanır, eksik olarak değerlendirilir. Evin dört duvarı arasına hapsedilir. Burjuva-feodal sistemin kültürel, ahlaki değerleriyle çevrenip, gelenek, görenek, töre, din, aile baskısıyla yaşamı cehennem çevrilir, yer yer katledilir.

Kadın bir de ezilen ulusa mensupsa, tüm bu sınıfsal-cinsel sömürü ve baskıya, ulusal sömürü-baskı da eklenir. Böylece kadın üçlü sömürüye maruz kalmış olur. Dili, kimliği yasaklanır. Taciz-tecavüz de dâhil, devletin onlarca zulmüne uğrar. Tıpkı ülkemizde Kürt kadınlarının yaşadığı baskı ve zulüm gibi...

Kısaca toplumda kadının, ekonomik, sosyal, hukuki, kültürel, psikolojik, cinsel vs. bir dizi noktada yaşadığı baskı, sömürü ve ezilmişlikten kaynaklanan bir kadın sorunu mevcuttur. Bu sorunları, her şeyden önce tarihsel-toplumsal kökenleri olan bir demokrasi sorunudur aynı zamanda. Bundan dolayı işçi-emekçi kadın sadece yasalarda değil, siyasal-toplumsal-ekonomik alanda da erkekle tam hak eşitliği istemiyle, kendi sınıfıyla birlikte mülk sahibi sınıflara karşı mücadele yürütür. Taleplerini proletaryanın talepleriyle bütünleştirir. Başta insanca koşullarda ve emeğinin karşılığını alacağı çalışma hakkı olmak üzere; eşit işe eşit ücret, kadın

organizmasına zararlı işlerde çalıştırılmamasını içeren mesleki koruma yasaları, ev kadınlarının ve annelik yükünün toplumsallaştırılarak, kadının toplumsal üretime eşit katılım gibi talepleri savunur/mücadelesini verir.

Burjuva kadın hareketi ile emekçi kadın hareketinin çıkış temelleri aynı olsa da, sınıflı toplum içinde buldukları konum, dâhil oldukları sınıf ve bunun sonucu olarak ortaya sürdükleri taleplerle ayrışırlar. Burjuva kadınlar için kadın sorununun niteliği, anlamı da buna göre olur. Her şeyden önce burjuva kadın özel mülkiyetin de sahibidir. Temel çelişkisi de mülk sahibi olarak erkekle aynı haklara sahip olamamasıdır. Onlar için kadın sorununun esasını, erkeğin aile, devlet ve toplum içinde imtiyazlı bir konuma sahip olması oluşturmaktadır. Aile, devlet ve toplum içinde erkeğin sahip olduğu imtiyazlara kadının da sahip olmasını, eşitlenmesini ister, bunun için mücadele yürütür. Sahip olduğu sınıfsal konumdan kaynaklı, talepleri sistem içi reformlarla sınırlıdır. Üstelik bu taleplerin, tüm kadınların ortak talebi olduğunu savunur. Kadının ezilmişliğinin, hak yoksunluğunun kaynağı olarak erkek egemen sistemi değil, erkek cinsini gördüğünden; tüm sınıflardan kadınları erkek cinsine karşı ortak mücadelede birleştirmeye çalışır. Elbette proleter-emekçi kadın hareketi, burjuva kadın hareketinin demokratik taleplerini benimser. Ancak bunları, sınıf mücadelesinin ve kadının köleleştirilmesinin esas nedeni olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması mücadelesinin bir parçası olarak görür.

Kadın sorunu yaşamın her alanında

Mülkün sahibi kapitalist-emperyalist sistem, kadın cinsi üzerindeki sömürü ve hâkimiyetini elebelet sürdürmek ister. Ancak, kadın hareketinin doğuşu, kadınların mücadeleleri sonucunda, kadınlar (özellikle de 20. yüzyılın son yarısında) dünyanın birçok ülkesinde ciddi kazanımlar elde ettiler. Kâğıt üzerinde de olsa, bir dizi yasal haklar, eşitlikler kazanıldı/sağlandı. Lakin bunlar da kadının yaşadığı baskı ve sömürüyü ortadan kaldırmadı. Çünkü biliyoruz ki özel mülkiyetin olduğu yerde gerçek anlamda eşitlik olamaz. Kâğıt üzerindeki eşitlik gerçek eşitliği sağlamaz, sömürüyü gizlemekten başka işe yaramaz.

Kadının ikincil konumu tüm sınıflı toplumları besleyen, sınıflı toplumların sürekliliğini sağlayan

bir rol oynadığından, erkek egemen sistem tüm toplumsal süreçlerde yarattığı; kültür, ahlak, gelenek, din, aile, sözde “bilimsel araştırmalar” gibi araçlarla, kadının ikinci cins oluşunun, “doğuştan” ve “değişmez” olduğunu propaganda etmektedir. Kadının ezilmişliğinin tarihsel-toplumsal gelişimini gözlerden gizlemeye, sınıflar tarihini ve mücadelesini hafızalardan silmeye çalışmaktadır.

Oysa köklü bir geçmişe sahip olan kadın sorunu; bin yılların içinde derinleşerek büyüdüğü gibi yaşamın her anına nüfuz eder hale gelmiştir. Tarihsel evrimin değişik aşamalarında ortaya çıkan tüm sorunlar, olgunlaşmasını tamamladıktan sonra, o tarihsel sürecin değişik aşamalarında evrimlerle ya da yapılan devrimlerle gelişimini tamamlar ve çözülür. Örneğin kapitalizmin doğuşunda önemli bir yere, role sahip olan burjuva devrimlerin ilerici misyonunu kaybetmesiyle miadını doldurması gibi... Ya da kapitalizmin pazar sorununun bir ürünü olarak ortaya çıkan ulusal sorunların, ulusal devrim veya sosyalist devrim içinde çözülmesi gibi...

Kadın sorunu ise çok daha geniş ve karmaşık bir yapıya sahiptir. İlgilendiğimiz ya da yaşamın içindeki tüm toplumsal sorunların içerisinde kadın sorunu da barınmaktadır. Ve yaşanan her toplumsal sorunun içinde, farklı özgünlüklere de bürünebilmektedir. Elbette bu sorunların her birinin kendi içindeki çözümü, bağlantılı olduğu kadın sorununu da etkiliyor. Ancak tamamen çözemiyor. Mesela bir ulusun, ulusal sorununun çözülmesi kadın üzerindeki ulusal baskıyı ortadan kaldıracaktır ama sınıfsal ve cinsel sömürüyü kaldıramayacaktır. Zira kadın sorunu, özel mülkiyetin oluşumu ve sınıflı toplumun doğuşuyla ortaya çıktığından, çözümünü de onu oluşturan etmenler ortadan kalkınca olacaktır.

Kadın sorununun doğuşu, gelişimi ve nasıl çözüleceğini anlayabilmek için; onun, tarihsel toplumsal süreç içinde aldığı biçimleri incelemek bugünümüze de ışık tutacaktır. Engels’in dediği gibi: “Çatışmayı doğuran olayların tarihsel sıralanışını incelememiz gerekir ki, böylece ortaya çıkan koşullar içinde o çatışmayı ortadan kaldıracak yollar bulabilelim.” (age, Shulamith Firestone)

İlkel komünal toplumda kadın

İnsanın hayvanlar âleminden ayrılışı, emeğin ortaya çıkışıyla başlamış, emeğin gelişimiyle insanlaşmıştır. İlk insanlar sürüler halinde yaşıyordu

ve önemli ölçüde doğaya bağımlıydılar. Beslenme ve savunma konusunda, insanın doğa karşısındaki güçsüzlüğü gruplar halinde yaşamalarını, ortak üretim ve tüketimi zorunlu kılıyordu. İş ve savunma aletlerinin çok ilkel oluşu, bireysel yaşama- larını engelliyordu. Ortaklaşa elde edilen yiyecekler ortaklaşa tüketiliyordu. Üretim ilişkilerinin temeli ortak mülkiyetti. Elbette bu durum Marks'ın da ifade ettiği gibi *"tecrit edilmiş bireyin zayıflığının bir sonucuydu, üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının değil."*

İlkel toplumda özel mülkiyet henüz oluşmamış olduğundan, erkeğin konumu ile kadının konumu arasında pek fark yoktu. Yani birinin diğerine üstünlüğü mevcut değildi. İnsanın insana bağımlılığı söz konusu olmadığı için, eşitlik ve doğal dayanışma, grupları bir arada tutuyordu. Üretim aletlerinin gelişmeye başlamasıyla birlikte "kendiliğinden bitme" işbölümü doğdu. Yani cinsiyete ve yaşa göre işbölümü. Buna göre; hamile ve çocukları olan kadınlar geride bırakılırken, çocuksuz kadınlar ve erkekler ava gidiyorlardı. Üretim aletlerinin geliştiği oranda bu işbölümü yerleşti, pekişti. Erkekler avcılıkta, kadınlar yiyecek bitkisel otlar toplama ve ev idaresinde uzmanlaştılar.

Av tesadüflere bağlı olduğundan, toplayıcılık yapan kadın, klanın beslenmesinde daha etkin bir rol oynuyordu. Erkekler ava-savaşa giderken geride kalan kadınların da klanın korunmasını ve beslenmesini sağlama gerekiyordu. Bu ihtiyaç, ilk sığınığın kadınlar tarafından kurulmasını; ziraatın kadınlar tarafından deneme-yanılma yoluyla bulunmasını ve geliştirilmesini; ateşin sırrının kadın tarafından çözülmesini ve kontrol altına alınmasını vb. sağlamıştı. Bunlara bir de kadının doğurganlık özelliği eklenince kadının klan içinde neden etkin, saygın ve önder konuma sahip olduğu anlaşılacaktır. Kadının etkin rolü kaynaklı akrabalık zinciri aneninin soyuna göre belirleniyordu. Bu süreç "anaerkil" süreç de denmektedir.

İlkel toplumun doğaya karşı mücadelesinde en büyük ilerlemeyi ateşin bulunması sağlamıştır. Ateşin bulunmasıyla insanların maddi yaşam koşulları önemli ölçüde gelişmiştir. Yiyeceklerin pişirilmesiyle, yararlanabilecekleri besin maddeleri çemberi de genişlemiştir. Yine ateş üretim aletlerinin üretiminde ve geliştirilmesinde önemli rol oynamış, insanların soğuktan ve vahşi hayvanlardan korunmasını sağlamıştı. Tüm bunların gelişiminde ateşi dizginleyen kadının rolü büyüktü.

Üretici güçlerin ve üretim aletlerinin gelişmesiyle birlikte göçebe hayvancılık (çobanlık) ve daha gelişmiş yerleşik ziraat dönemi başladı. Bunların yavaş yavaş erkeğin elinde toplanmaya başlaması da analık hukukunu çözmeye başlamıştı. Hayvancılık ve ziraatın gelişmesi ve ayrışmasıyla ilk büyük toplumsal işbölümü de gerçekleştirilmiş oluyordu. Bu işbölümü emek üretkenliğini de geliştirdiğinden artık kabileler kendi ihtiyaçlarının üzerinde ürün elde etmeye başladılar. Çoban kabilelerin tarımsal ürünlere; ziraatla uğraşan kabilelerinse hayvansal ürünlere ihtiyaç duyuyor olması, değiş-tokuşun da gelişmesine yol açtı. Yine hayvancılık ve ziraatın yanı sıra zanaatçılığın da ortaya çıkması değişimin alanını da genişletmiş oldu.

Üretim aletlerinin erkeğin elinde toplanmaya başlaması ve özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla birlikte kadının tarihsel yenilgisi de başlamış oldu. A. Kollontai, kadının etkin konumunu kaybetmesinin ve ataerkinin oluşumunun hayvancılıkla uğraşan kabilelerde daha hızlı geliştiğini belirtiyor. Bunun da nedeninin, kadının annelik görevinden kaynaklı, genelde geride kalıp yakalanan sürüye bakıp evcilleştirirken, esas zenginlik kaynağı olan sürülerin yakalanmasını erkeğin yapıyor olmasından kaynaklandığını belirtiyor... Sonuç itibarıyla tarihsel gelişim büyük kabileleri parçalayıp önce büyük ataerki ailelere, sonra da küçük aile hücrelerine dönüştürmüştü.

Bebel ve Engels'te insanlık tarihi ve ailenin gelişimi

Bebel ve Engels insanlık tarihini Morgan'ın çalışmalarını takip ederek, yabanlılık, barbarlık ve uygarlık olarak üç ana döneme ayırıyorlar. Bunlardan ilk ikisi ilkel komünal toplum ve özel mülkiyetin başlangıcını oluşturuyor. Kendi içlerinde ise yaşam ve geçim araçlarının gelişimine göre alt-orta ve üst şeklinde üç aşamaya bölüyorlar. Son dönem olan uygarlıkla da sınıflı toplumun başladığını belirtiyorlar. İlkel komünal toplumun gelişiminin tam anlaşılması açısından Bebel ve Engels'i takip etmemiz yerinde olacaktır. Buna göre:

Yabanıl ilk aşamasında; insanlar kısmen ağaçlar üzerinde yaşıyor, meyve ve köklerle besleniyordu. Aynı zamanda konuşma dilinin de başladığı "insan türünün çocukluk dönemidir." ... Yabanılığın orta aşamasında; ateşin bulunması ve kullanıma başlamasıyla, beslenme için küçük hayvanların da tüketilmeye başlandığı süreçtir. Taş devri adıyla da

bilinen bu dönem, yontulmuş ve cilasız taştan ilkel silahların da yapılmaya başlandığı dönemdir... Yabanılığın üst aşamasında; silahlar ok ve yay şeklinde geliştirilir. El dokumacılığı ve cilalı taştan aletler yapılmaya başlanır. Tüm bunların yardımıyla daha fazla gıda sağlama olanağı olur.

Barbarlığın alt aşaması ise çömlükçiliğin ortaya çıkışıyla başlar. Bu dönemin “*belirleyici etkeni hayvanların evcilleştirilmesi ve yetiştirilmesi ile bitki ekimidir.*” (Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, sf. 32) ... Barbarlığın orta aşamasında; Doğu’da ev hayvanlarının evcilleştirilmesinin, Batı’da yapay sulama ile bitki ekiminin yaygınlaştırılarak geliştirildiği görülür. Bu da çobancılık ve yerleşik hayatın başlamasını getirir... Barbarlığın üst aşaması, demir cevherinin eritilmesi ve harf yazısının bulunmasıyla başlar. Demirden aletlerin kullanılmaya başlaması ve yazılı tarihin başlangıcının temelleri atılarak, uygarlığa geçişin de zemini yaratılmış oldu.

Tüm bu gelişme aşamalarının içinde kadının oynadığı etkin ve öncü rolden kaynaklı saygın ve belirleyici bir konuma sahip olduğunun bir kez daha altını çizelim.

Engels; “... *materyalist anlayışa göre; tarihte egemen etken, sonunda maddi yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir. Ama bu üretim, ikili bir özlüğe (niteliğe –bn) sahiptir. Bir yandan yaşam araçlarının, beslenmeye, giyinmeye, barınmaya yarayan nesnelere ve bunların gerektirdiği aletlerin üretimi; öbür yandan bizzat insanların üretimi, türün üremesi. Belirli bir tarihsel dönem ve belirli bir ülkedeki insanların içinde yaşadıkları toplumsal kurumlar, bu iki türlü üretim tarafından, bir yandan emeğin, diğer yandan da ailenin erişmiş bulunduğu gelişme aşaması tarafından belirlenir...*” (age, sf. 12) diyor. Bizim de ilkel toplumlarda kadının konumunu daha iyi anlamamız açısından, o dönemin evlilik ve aile şekillerine göz atmamız uygun olacaktır.

Komünal toplumda insanlar arasındaki ilk cinsel ilişkiler kuralsızdı. Bu da hiçbir zaman babanın bilinmemesini, anneninse biliniyor olmasını getiriyordu. Ancak çocuklar tüm klanın sorumluluğunda oluyordu. “...*Ailenin ilkel tarih içinde gelişmesi, başlangıçta bütün aşireti kapsayan ve içinde iki cins arasındaki evlilik ortaklığının hüküm sürdüğü çevrenin durmadan daralmasına...*” (age, sf. 57-58) dayanıyordu. Buna göre birinci evlilik ve aile şekli kandaş aileydi. Kandaş evlilik; anne-baba’larla

çocuklar arasında cinsel ilişkiyi yasaklıyor, kuşaklara göre geliştirilen (tüm büyükanne ve büyükbabalar birbirleriyle, onların çocukları kendi aralarında, onların da çocukları olan torunlar kendi aralarında cinsel ilişki kurabiliyorlardı) evliliği yaşama geçirdiler.

İkincisi, ortaklaşa (punaluenne) ailenin gelişimidir. Bu aile biçiminde (anne-baba ve çocuklar arasındaki ilişkinin yasaklanmasından sonra) kardeşler arası cinsel ilişki ve evlenme de yasaklanmıştı. Grup evliliği şeklinde olan kandaş ve ortaklaşa aile yabanılık sürecine denk düşüyordu. Ekonomik temeli ilkel komünist (ortaklaşa) ev idaresiydi. Analık soy zinciri geçerliliğini koruyordu.

Üçüncü olarak iki başlı aile (la famille apparice) geliyor. Grup halindeki evliliklerin yasak ve sınırlamalarla çemberi daraldıkça, pratik bakımdan olanaksız hale gelmeye başlayınca yerini iki başlı aileye bırakmıştı. İki başlı aile; daha gevşek bağlarla bağlanmış, istendiğinde, iki taraf açısından da yıkılabilir olan karı-koca evliliği idi. Başlangıçta halen komünist (ortak) ev idaresi, analık hukuku ve kadının etkin konumu varlığını koruyordu. Çocuklar anaya ait sayılıyor ve miras da ana soyuna göre belirleniyordu.

İki başlı aile, barbarlık sürecine denk düşüyordu. Bu süreçte (barbarlık) hızla gelişen, hayvanların evcilleştirilmesi, sürülerin yetiştirilmesi, artan ziraat ve yeni bir kol olan zanaatın oluşması yeni zenginlikler yaratmıştı. Başlangıçta klana ait olan zenginlikler, özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla erkeğin elinde toplanmaya başlamıştı. Bin yıllar boyunca kadının etkin ve saygın bir konum kazanmasını sağlayan ev içi üretim ve ekonomi, artık üretkenliğini yitirmişti. Bu da kadının konumunu kaybetmesini, analık hukukunun çözümlenmesini getirmişti.

İki başlı evlilikte artık çocuğun gerçek babası biliniyordu. Ancak hala soy zinciri ve miras, analık hukukuna göre belirlendiğinden, erkeğin elinde toplanan zenginlikler kendi öz çocuğuna geçemiyordu. Geçebilmesi için analık hukukunun yıkılması gerekiyordu. Böylece analık hukukunun yerini babalık hukuku, ataerki aldı. (Engels, *analık hukukundan babalık hukukuna geçişin barışçıl olduğunu belirtiyor. Bebel ve Kollontai ise pek de barışçıl bir geçiş olmadığını iktidar savaşlarının olduğunu belirtiyor ve Amazon kadın savaşlarını buna örnek gösteriyorlar.*)

Dördüncü evlilik çeşidi; tek eşli ailedir. Babaları

kesinlikle bilinen ve babanın mirasını devralacak çocuklar yetiştirmek amacıyla, erkek egemenliği üzerine kurulan bu aile biçimi, barbarlığın üst aşamasında çıkmış ancak uygarlığa (sınıflı topluma) denk düşen aile biçimidir. İki başlı evlilikten farkı; önceden taraflardan ikisinin de istemiyle çözülebilirliği yerine artık daha da sağlamlaştırılmış ve sadece erkeğin istemiyle çözülebilir olmasıdır. Tek başlı evlilik, kadın cinsinin evlilikle boyunduruk altına alınması anlamına gelmektedir. Engels, "*Karikoca evliliği, tarihe asla erkekle kadının karşılıklı uzlaşması olarak girmez ve hele en yüksek evlenme biçimi olarak asla kabul edilemez. Tersine bir cinsin öbürü tarafından uyruk altına alınması olarak bütün tarih öncesinin o zamana kadar bilmediği, iki cins arasındaki bir çatışmanın açığa vurması olarak ortaya çıkar...*" (age, sf. 7) der.

Sonuç olarak; kadının önce iktisadi alanda, buna paralel aile içinde de adım adım konumunu kaybetmesi, köleleşmesini getirmiştir.

Köleci toplumda kadın

Tüm toplumsal süreçler bir önceki toplumsal sürecin içinde filizlenir ve artık üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki, çelişki uzlaşmaz boyuta evrilince, eskinin yerini yeni üretim ilişkileri alır. Toplumun ekonomik alt yapısının değişimine paralel üst yapı da değişir. Köleci toplum da, ilkel komünal toplumun son evresi olan barbarlığın üst aşamasında oluşmaya başlamıştı. İlk köleleştirilen insan da kadın olmuştur.

İlk büyük toplumsal işbölümünün ve değiş-tokuşun ortaya çıkması, özel mülkiyeti de pekiştirmişti. İkel toplumdan köleci düzene geçişin altında da bu gelişme yatıyordu. Zira üretici güçlerin büyümesi, ziraat ve hayvancılığın gelişmesi, geçim için gerekli olandan daha fazla ürün elde edilmesini sağlamıştı. Bu gelişme daha da fazla artı-ürün için artı-emeği zorunlu kılıyordu. Artı-emeği sağlamak için ise; savaşlarda tutsak düşen insanlar önceleri öldürülürken artık köle yapılarak çalıştırılmaya başlanmıştı. Elbette kölelik ilk başlarda evcil bir karakter taşıyordu ve üretimin temeli değildi. Ancak köle emeği kullanan işletmelerin zenginliklerinin hızla büyümesi ve servet eşitsizliklerinin hızla artması daha fazla köle emeğini gerekli kılıyordu. Böylece zenginler, sadece esir düşmüş tutsakları değil, yoksul-borçlanmış kendi kabile kardeşlerini de köle yapmaya başladılar. Artık köle emeği eski üretimin yerini almış, evcil olmaktan çıkmıştı. Bu gelişme

toplumun sınıflara bölünmesini ve ilk sınıflı toplum olan köleci sistemin doğmasını sağlamıştı.

Köleci sistemde toplum, özgür vatandaşlar ve köleler olarak bölünmüştü. Artık köle insan bile sayılmıyor, sahibine ait bir eşya olarak değerlendiriliyordu. En kaba işkence ve şiddet yöntemleri kullanılarak çalıştırılıyor, emeğine el konuyordu. Özgür vatandaşın sahip olduğu hiçbir hakka sahip değillerdi.

Kadınların durumu ise –köle değilse dahi- kölelerden farksızdı. Sadece erkekler yurttaş olarak sayılıyordu ve özgür yurttaşın haklarına da onlar sahipti. Çünkü, kadının köleleştirilmesi, köleci sistemden önce, klan içindeki iktisadi etkisini kaybedince başlamıştı. "*Kadının baskı altına alınması, üretken çalışma erkeğin görevi olarak görülürken kadının ikinci derecede görevleri üstlenmesini öngören cinsiyetler arası bir işbölümünün sonucuydu. Bu işbölümü mükemmelleştiği ölçüde, kadının bağımlılığı da arttı, sonunda köleliği bir olgu oldu.*" (A. Kollontai, Toplumsal Gelişimde Kadının Konumu, İnter Yayınları, sf. 34)

Geçinme araçlarının gelişmesi ve bunların da erkeğin elinde toplanması; o zamana kadar kadının topluluk içindeki etkinliğini ve saygınlığını sağlayan ev işleri ve ev iktisadı, artık erkeğin üretken emeğinin yanında, hesaba katılmıyor, küçük bir destek olarak görülüyordu. Böylece üretken olmayan ev işleri, kadının köleleşmesini, ev kölesi olmasını getirmişti. Kadının ev içi köleliğini, analık hukukunun yerini babalık hukukunun alması, iki başlı evliliğin yerine tek eşli evliliğin geçmesi geliştirmiş, sınıflı toplumu ise sürekleştirmişti. Artık kadının doğadaki eşit, özgür yaşantısı sona ermiş, üretken çalışma ve yaşamın dışında evin dört duvarı arasında binlerce yıl sürecek hapisliği başlamıştı. Kadın, erkeğin zevk ve çocuk doğurma aracına dönüştürülmüştü. Köle kadının durumu ise daha zor ve kötüydü. Köle sahiplerince, tıpkı erkek köleler gibi kurbacın zulmüyle emeği sömürülürken kadın olarak bedeni ve cinselliği de talan edilmekteydi.

Köleci toplumun temel çelişkisi olan; kölelerle köle sahipleri arasındaki karşıtlık, devleti zorunlu kılardı. Eski centil örgütlenmelerin halkçı niteliği değişime uğrayarak halk üzerinde egemenlik kurmanın ve komşu kabileleri yağmalamanın, ezmenin organlarına dönüştüler. Daha önceleri genslerin seçilmiş, otorite sahibi olan ihtiyarları ve ordu önderleri, prens, kral, padişah vs. oldular. Silahlı birlikler, mahkemeler yani devlet iktidarı oluşturuldu. Mülk

ve köle sahibi sınıfın çıkarlarını savunmak için yoksullaşmış kardeşlerini ve köleleri baskı altında tutmaya, ezmeye başladılar.

Sınıflı toplumun ilk devleti olan köleci devlet köle sahiplerinin devletiydi. Ve köleci üretim ilişkilerinin gelişip, pekişmesinde önemli rol oynadı. Aynı şekilde kadının bağımlılığının ve köleleştirilmesinin pekişmesinde de önemli rol oynadı.

Feodalizmde kadın

Miadını dolduran köle devletleri yıkılmaya başlamıştı. Artık köle sahipleri kitleler halinde köleleri özgür bırakıyorlardı. Büyük çiftlikler küçük parsellerle bölünmeye ve bunlar belirli koşullar altında ya özgür bırakılmış eski kölelere ya da toprak sahibi için angarya çalışmak zorunda olan eski özgür vatandaşlara bırakılmaya başlanmıştı. Bu yeni çiftçiler; köle değillerdi ama büyük toprak sahiplerinin toprağını işlettikleri için toprağa bağlı sayılıyorlar ve toprakla birlikte satılabiliyorlardı. Bu yeni küçük üreticiler kolon olarak adlandırılıyorlardı. Feodalizmin serflerinin öncülerini de bu kolonlar oluşturuyordu.

Köleci düzen yıkılmış ancak arazilerin büyük bölümü yine toprak sahiplerinin elinde kalmaya devam ediyordu. Sadece toprağın bir bölümü özgür köylülere pay edilmişti. Lakin köylüler bu bağımsızlıklarını uzun süre koruyamadılar. Yavaş yavaş köylünün küçük toprakları zengin köylülerin ve feodal beyin mülkiyetine dönüştü. Köylü de kendi toprağında serf oldu. S erf köylü köle değildi, kendi öz iktisadına sahipti. Ancak feodal beyin verdiği toprak üzerinde, toprak sahibi için yaptığı angarya çalışması ya da aynı ve para biçiminde ödedikleri vergilerle neredeyse köleler kadar ağır sömürüye maruz kalıyorlardı.

Tarımın egemen olduğu feodalizmde doğal iktisat yaşanıyor. Toplumsal işbölümünün ve değişimin gelişmesiyle, geçmişten kalan şehirler canlandı. Zanaatın ve ticaretin merkezi haline döndüler. Bu durumsa yavaş yavaş meta üretimini geliştirdi ve artan değiş-tokuş pazarının genişlemesini sağladı. Toprak sahipleri pazar ilişkilerinin içine çekildi.

Her şeyden önce, kadın özel mülkiyetin gelişmesiyle ekonomik etkinliğini yitirmiş, sınıflı toplumla ev içi köleliği perçinlenmişti. Köleci sistem yıkılmış yerini feodalizm almıştı ancak kadının ev içi köleliği parçalanamamıştı. Toprak ve tüm geçim araçları yine erkeğin elindeydi. Ve yine kadın, feodalizmin

kapalı iktisadında evin dört duvarı arasına mahkûm edilmiş, erkeğin malı, eşyası olarak görülmeğe devam ediyordu.

Feodalizmde toplum; toprak sahipleri, köylüler ve kent soyluları olmak üzere üç sınıfa ayrılıyordu. Kadının durumu da ait olduğu sınıfa ve üretim içindeki rolüne göre farklılaşıyordu. Bunları ayrı ayrı inceleyelim:

Büyük toprak sahiplerinde kadının durumuna baktığımızda; toprak sahibinin malikânesi (çiftliği) sahip olduğu geniş topraklar üzerine kuruluydu. Buralar ekonomik merkezleri oluşturuyor ve toprak sahibinin ailesi, hizmetçileri ve himayesi altındaki serf köylülerden oluşuyordu. Yaşam için gerekli her şey burada üretiliyordu. Evin beyi olan erkek genelde savaşçı vb. olarak dışarıda olduğundan, tüm malikânenin yönetimi, sevk ve idaresi, serflerden toplanan vergilerin denetlenmesi vs. toprak beyinin karısına kalıyordu.

Üretimin örgütlenişindeki rolünden kaynaklı, egemen sınıfın kadını, hem erkeğin yararlandığı bir dizi eğitim olanağından yararlanabiliyor hem de bu rol, kadının topluluk içinde belli bir saygınlık kazanmasını sağlıyordu. Ancak egemen kadının örgütlenmedeki başarılarına rağmen, insan olarak konumu yine ikincil düzeydeydi. Yani kadın, kocanın malı olarak görülüyordu ve erkeğin kadın üzerinde her türlü tasarruf hakkı vardı. Bu çelişkinin nedeni ise erkeğin dışarıda savaşlar ve yabancı mülkleri yağma ve talanla yarattığı zenginliklerin yanında emeğin (çalışmanın) değersiz görülmesinden kaynaklanıyordu... Feodalizmin çözülmeye başlamasıyla birlikte, doğal iktisadın yerini değişim ticaretinin aldığı oranda, egemen kadının rolü ve saygınlığı da geriledi.

Köylü kadının durumu: Feodalizmde sınıfsal hiyerarşide en altta yoksul köylüler, serfler bulunuyordu. Köylü kadın ise tıpkı yoksul erkek köylü gibi en ağır koşullarda çalışıyor, erkekle birlikte toprağı sürüyor, ürünü topluyor, hayvanlara bakıyor, egemen sınıflarca sömürülüyor ve hiçbir hakkı bulunmuyordu. Ancak köylü kadının üzerindeki baskı bununla da sınırlı değildi. Kadın ikili bir sömürü ve baskıya maruz kalıyordu. Bir taraftan - erkek köylü gibi- toprak sahibi egemen sınıf tarafından sömürülüyor, diğer taraftan da ev içinde koca-baba baskısına uğruyordu. Feodal beye bağımlı olan erkek köylü, aile içinde kadına karşı "efendi"yi oynuyordu. Kadının hiçbir söz hakkı yoktu, babanın-kocanın, yani evdeki ataerkinin

mutlak mülkü sayılıyordu.

Emek gücünün öneminden dolayı, kadına çocuk doğuran bir araç gözüyle bakılıyor, bedeni ve cinselliği tamamen pranga altına alınıyor, şiddet, din, gelenek, töre baskısıyla kadın feodalizmin kalelerine zincirlenmiş oluyordu. Köylü kadının, erkekle birlikte toprağı işleyen, ürünü toplayan, yaşamı üreten olmasına rağmen neden hiçbir söz hakkına sahip olmadığı, ailede neden ikinci bir köleliği yaşıyor olduğu ise yine özel mülkiyetin sahibi olmamasıyla açıklanır. Feodal bey tarafından işletmek için köylüye dağıtılan toprak da kadına değil, erkeğe veriliyordu. Yani küçük toprağın sahibi erkek olduğu için aile içinde de egemen olan erkekti.

Kentlerde zanaatkârlar ve tüccarlar yaşıyordu. Buralar pazar yerleri ve değişim merkezleriydi. Tüccarlar üretici çalışmanın içinde olmadığından metaların alım-satımında elde ettikleri kârla yaşıyorlardı. Tüccarlık erkeğin tekelinde geliştiğinden, tüccarlarda kadınlar bağımsız bir rol oynayamıyor, ev içinde harcadığı emeğe ise değer verilmiyordu.

Zanaatkârlarda kadın daha etkin bir konumdaydı ve bir dizi haklara sahipti. Zanaatkârlar kendi el emekleriyle yaşıyorlardı. Ve daha fazla ürün çıkarabilmek ya da aldıkları siparişleri yetiştirebilmek için evli değillerse çıkar alıyorlar, evli iseler de eş ve çocuklarından yardım alıyor, birlikte çalışıyorlardı. Hatta 12. ve 14. yüzyıllar arasında kadın emeğinin hâkim olduğu zanaatkârlık meslekleri vardı. Örneğin “*Ondördüncü yüzyılda, İngiltere’deki 500 loncanın 495’inde erkek kadar kadın üye bulunduğu hesaplanmıştır.*” (Kollontai, age, sf. 71) Zanaatkâr kadının üretimdeki rolünden kaynaklı, toplumdaki söz hakkı ve saygınlığı da daha fazlaydı. Elbette bu rol ataerkil gelenek ve değerleri yumuşatsa da özel mülkiyetin esas sahibi erkekler olduğundan ailede ve yaşamın bütününde ataerkil anlayış egemendi. Din ve töreler ataerkil sistemi besliyor, kadına uygulanan baskı ve şiddete meşruluk kazandırıyor.

Feodalizmdeki temel çelişki büyük toprak sahipleri ile yoksul köylülük arasındaydı. Feodalizm boyunca süren köylü mücadeleleri; feodalizmin çözülmeye başladığı ve kapitalizmin ilkel birikim süreciyle iç içe geçtiği son aşamasında daha da şiddetlendi. Büyük köylü ayaklanmaları yaşandı. Kendiliğindenci bir karakter taşıyan bu köylü ayaklanmalarının öncülüğünü ele geçiren burjuvazi, burjuva devrimlerle feodalizmin çöküşünü hızlandırıp, serfliğin kaldırılmasını ve kapitalizmin egemenliğini sağladı.

yüzyılda başlayıp 18. yüzyıla kadar süren burjuva devrimlerine kadınlar da en aktif şekilde katılmışlardı. Örneğin Fransız, İngiliz, ABD burjuva devrimleri gibi birçok devrimde öncü rol üstlenmişlerdi. Burjuva kadın hareketinin de, emekçi kadın hareketinin de doğuşunda etkili olan, bu burjuva devrimlerin sonunda maalesef kadınlar yine yok sayılmıştı. Burjuvazi kadınlara kişiliğinin ve insan haklarının kabulünü vaat etmişti. Ancak tarihte en büyük burjuva devrimi olarak kabul edilen Fransız Devrimi’nde bile, devrim sonrasında yayımlanan “Evensel İnsan Hakları Bildirgesi” aslında, “Erkek Hakları Bildirgesi”ydi. “Giyotine gitme hakkı” olan kadının “kürsüye çıkma hakkı” yoktu. Kadınlar bu vb. birçok demokratik haklarını çetin mücadeleler sonucu 19. yüzyıl içinde kazanabilecekti.

Kapitalizmde kadın

Feodalizm son evresine ulaştığında, artan meta üretimi ve pazarların genişlemiş olması ticaretin gereksinimlerini karşılamamaya başladı. “*Zanaat-sal ve tarımsal üretimin artması ve kentle kır arasındaki tophumsal işbölümünün gelişmesi, ülkenin çeşitli bölgeleri arasındaki iktisadi bağların güçlenmesine, ulusal pazarın oluşmasına yol açtı. Ulusal pazarın oluşması, devlet iktidarının merkezleştirilmesinin ekonomik ön koşullarını yarattı.*” (SSCB- Ekonomi Politik Ders Kitabı 1) Zanaatçılığın, artan meta ihtiyacını karşılayamaması yavaş yavaş ücretli işçiliğin ve ev içi işin doğmasını getirdi. Üstelik ev içi iş, sadece zanaatçıları değil, köylüleri de kapsayarak yaygınlaştı. Zanaatçı, ürettiği ürünü aracısız pazara (sipariş sahibine) sunduğu için elde edilen artı-değer kendisine kalıyordu. Ev işçiliğinde ise üretici, toptancı tüccardan sipariş alıyordu ve artı-değer fazlası tüccara kalıyordu. Bu ise; ev işçiliği yapanların durumunu her geçen gün daha da kötüleştiriyor, daha fazla çalışmalarını ve zanaatçılardan daha ucuz ve çok miktarda iş yapmalarını getiriyordu.

Böylece birbiriyle bağlantılı olarak zanaatçıların da durumu kötüleşiyordu. Ticaret sermayesinin ise canlanmasını sağlıyordu. Ev işçiliği feodalizmden manifaktür sürecine geçişin adımını oluşturmuş ve kapitalizmin ilk gelişme aşaması olan basit kapitalist işbirliğinin de başlangıcını getirmişti. Ev işçiliği yapanların büyük bölümünü kadınlar oluşturuyordu. Ancak ev işçiliği kadının bu yönlü üretimdeki yoğun ve ağır çalışma koşullarıyla birlikte aldığı role rağmen, ev işlerinin devamı olarak de-

ğerlendiriliyordu (21. yüzyılda, günümüzde dahi ev işçiliği devam ettiği gibi aynı anlayışla ev işlerinin devamı olarak değerlendirilmeye de devam ediliyor). Bu da kadın emeğini değersizleştiriyor, çalışma koşullarını daha da ağırlaştırıyor, ücretlerin düşürülmesine sebep oluyordu. Toplumda ise geçmişte zanaatkâr kadının gördüğü saygı, ev işçisi kadının görmemesine neden oluyordu.

Küçük üreticinin ve zanaatkârın yıkıma uğratılması, bunların önce basit işbirliği şeklinde belli işletmelerde toplanmasını ve emeğin üretkenliğinin artırılmasını getirdi. Emeğin üretkenliğinin gelişmesi ise manüfaktür işletmelerin oluşturulmasını sağladı. Manüfaktür işletmelerde geliştirilen işbölümü şeklindeki örgütlenme, çalışma sürecini basitleştirdi. Zanaatkârın karmaşık ve mesleki eğitim gerektiren işi basitleştirdi ve mesleki eğitimden uzak kişilerin de yapabileceği, tekdüze bir işe dönüştü. Bu da emeği kalifiye olmayan ve yıkıma uğratılmış, daha fazla kadın ve çocuk emeğinin, köyünden kaçmış veya sürülmüş yoksul köylülerin buralara çekilmesini getirdi.

Manüfaktür üretimin artması ve pazarların genişlemesiyle başlayıp, makinesel üretime geçişle birlikte daha da artan, kapitalistin işgücü talebi ve hammadde ihtiyacı için; oluşturulan merkezi devletin korumalığında, feodal beyler ve büyük toprak sahiplerince binlerce köylü topraklarından zorla çıkarılarak şehirlere sürülmüştü. Toprağından edilen köylü, şehirlerde işçi sınıfına dâhil olurken, toprakları ve zenginlikleri elinde toplayan feodal toprak beyleri de burjuvaziye dönüşmüşlerdi.

Kapitalizmin gelişimin en önemli adımı olan buharlı makinenin icadı kol gücüyle çalışan manüfaktürden makinesel üretime geçişi getirdi. Teknik bir devrim, sanayi devrimi olarak nitelendirilen makinesel üretime geçişle; manüfaktürler ücretli işçilerin sömürüsüne dayanan fabrikalara, büyük işletmelere dönüştüler. Bu gelişme meta üretimindeki işi kolaylaştırmış, bir metanın üretimi için gerekli emek zamanını azaltmış, emeğin üretkenliğini artırmıştı. Aynı şekilde daha fazla meta elde eden kapitalistin kârını da büyütüştü. Böylece üretim ilişkilerinin temeli değişmiş, işgücünün de metaya dönüştürüldüğü ücretli sömürü hâkim kılınmıştı. Artan meta üretimi ve ihtiyacı sürekli olarak daha fazla köylü ve küçük üreticinin yıkıma uğratılmasını, ücretli kölelere dâhil olmasını getirirken, toplumun da uzlaşmaz iki sınıfa; kapitalistler ve işçi sınıfı olarak bölünmesini sağlamıştı. Modern üre-

tim, emeğin toplumsallaşmasını, üretici güçlerin gelişmesini sağlarken beraberinde kapitalizmin “mezar kazıcısı” olan proletaryanın da doğmasına ve gelişmesine neden olmuştu.

Modern kadın sorununun ortaya çıkışı

Makinesel üretimle artan emek yoğunluğu, kapitalistin kârını sürekli büyütürken; işçinin –*her ne kadar yeni üretim şekliyle işgücü süresinin kısaltılabilmesinin zeminini de yaratmış olsa-* yaşam standartlarının iyileştirilmesi bir yana, daha da kötüleştirilmesini, işgücü süresinin uzatılmasını, ücretlerin düşürülmesini ve her an işsiz kalma tehdidini getirmişti.

Makinesel üretim kadının durumunu ve konumunu da hem olumlu hem olumsuz anlamda, ciddi olarak etkilemişti. Bir taraftan toplumsal üretime çekerek kurtuluşunun ön koşulunu yaratmış, kaderini proletaryanın kaderine bağlamıştı. Diğer taraftan da dizginsiz bir sömürüyle yaşam standartlarının daha da kötüleşmesine neden olmuştu. Tıpkı modern işçi sorunu gibi gerçek anlamda modern kadın sorununun oluşmasına neden olmuştu. Şimdi bu sorunun gelişim sürecine ve kapitalizmde kadının daha fazla sömürülmesine bakalım:

Feodalizmin çöküşü ve kapitalist ilişkilerin gelişmesine paralel, ev iktisadının altının boşalması, binlerce kadının ev iktisadından koparılıp emek pazarına sürülmesini getirmişti. Her ne kadar kadınlar kapitalizmin basit kapitalist işbirliği ve manüfaktür sürecinde iş atölyelerine çekilmeye başlanmış olsalar da esas olarak sanayi devrimiyle gerçekleşen makinesel üretimle kitlesel olarak fabrikalara, atölyelere çekilmişti. Makine sanayi meta üretimini artırıp, büyüyen ulusal pazarı doldurdukça, kapitalist zenginleşiyor, köylü ve küçük üreticiyi yıkıma uğrattıyordu. Böylece kapitalist ucuz işgücü ihtiyacını karşılarken, elinin altında oluşturmuş olduğu yedek işsizler ordusunu da bulduruyordu.

Kadınlar hem yıkıma uğratılmış köylü ve zanaatkârlar olarak fabrikalara dolduruluyor hem de makinesel üretimle, üretim sürecinin basitleşmesi ve kas gücünün yerini makinenin almış olmasından dolayı, kapitalistin büyük ölçüde erkek emeği yerine, işgücü daha ucuz olan kadın ve çocuk emeğini tercih etmesinden dolayı fabrikalara çekiliyordu. Kadının ucuz işgücü, bir nevi erkek işçilerin, işin-

den olmasına ya da işgücü ücretlerinin düşürülmesine sebep oluyordu.

Bu da bir kısır döngü şeklinde sürekli kadın işgücünün değerinin daha da aşağılara çekilmesini, iş ve yaşam standartlarının artan şekilde kötüleşmesini getiriyordu. Buna rağmen yüzyılların ezilmişliğini ve horlanmışlığını yaşayan, en temel insani haklardan yoksun, baskı altında bir itaati ve boyun eğişi yaşamış, hak arayışı bilincinden de uzak olan kadın, en olumsuz koşulları dahi kabul ediyordu.

Kapitalizmle birlikte kadın, doğal iktisat sürecinde, üretimdeki ve bunun örgütlenişindeki –ait olduğu sınıfa göre değişen- önemine paralel elde etmiş olduğu kısmi saygınlığı da kaybetmiş, emeği daha da değersizleştirilmişti. Neden kadının erkek işçiyle aynı işi yapıyor olmasına rağmen, emeği daha değersiz ve ücreti düşüktü?

Sınıflı toplumla köleleştirilen, insan yerine bile konulmayan, sahibinin malı, eşyası gibi görülen ve üzerinde tüm söz hakkı sahibine -yani erkeğe- ait olan kadın, emek piyasasına sürüldüğünde aynı inanç ve geleneklerle, kadın emeğinin geri, değersiz olduğu iddialarıyla ucuz işgücü olarak sürülmüştü. Buna bir de, tüm haklardan yoksun, evin dört duvarı arasında yaşayan kadının, emeğinin eğitimsiz oluşu ve kalifiye olmayışını da ekleyince; kadınlar çok daha kötü koşullarda ve erkeğin üçte biri oranında ücretlerle çalıştırılıyordu. Kadın emeği, ürettiği değer üzerinden değerlendirilmiyor, aile bütçesine katkı, tasarruf ya da yan gelir olarak görülüyordu. Bu da, kadın işgücünün ucuz olmasının gerekçelerinden biri yapılıyordu. Yine makinesel işgücünün ucuz olmasının gerekçelerinden biri yapılıyordu. Yine makinesel üretimle, üretim sürecinin kolaylaşmış olmasından dolayı patron, işçiyi -kadın işçiyi de- makinenin bir uzantısı olarak görüyor, harcadığı emeği ise, küçük ve değersiz nitelendiriyor, ücretleri düşürüyordu.

Feodalizmin çözülmesi ve halkın yoksullaşmasının hızlandığı oranda, kapitalist sömürü de büyüyordu. Öyle ki sanayileşmenin ilk aşamalarında, özellikle de kadınlar ve çocuklar için kelimenin tam anlamıyla kurlsuz, dizginsiz, vahşi bir sömürü söz konusuydu. A. Kollontai 19. yüzyılın ilk yarısındaki fabrika işçisi kadınların durumunu şöyle özetliyor: “Normal olarak 12 saatten çok süren bitmek bilmez bir işgünü, düşük ücret, iğrenç, sağlıksız konut koşulları (insanlar tıpkı hayvanlar gibi bir araya tıkıştırılmış yaşıyorlardı), iş emniyeti ve sosyal sigortanın olmaması, meslek hastalıkları-

nın artması, yüksek ölüm oranı ve sürekli işsizlik korkusu.” (age, sf. 1) Yine kadınların, kadın organizmasına zararlı işlerde çalıştırılması, bir dizi sakatlıkları ve rahatsızlıkları da getiriyordu.

Kapitalist üretim kadını evin dışına çıkarmıştı ancak evin içindeki köleliğini ve bağımlılığını ortadan kaldıramamıştı. Buna yeni bir halkayı, ücretli köleliği eklemişti. Böylece kadın hem ev içinde hem de iş piyasasında kapitalist tarafından eziliyor, sömürülüyordu. “Kadınlar meta üretimi alanına girerler ve tıpkı erkekler gibi meta olarak piyasada dolaşan maddeler üretir, böylece de erkek işçilerin kapitalist düzende yaşadıkları sömürüyü ve yabancılaşmayı paylaşırlar. Bununla birlikte, kapitalist düzende toplumsal işbölümü çerçevesinde, meta üreticilerine bakma görevi, büyük ölçüde kadınlara verilmiştir; kadının evde çocuk doğurmak ve erkeklerle çocukları besleyip büyütme için harcadığı emek, meta üretiminde ne kadar kadın emeği harcanabileceğini belirler.” (Rowbatham, age, sf. 85) Kısaca merkezileşen devletler, ekonomik alt yapısını, geliştirdiği üst yapıyla tamamlıyor; askeri, polisi mahkemeleri, eğitim, din, aile vb. kurumları ve ideolojik saldırılarıyla ezilenleri baskı altında tutuyordu. Kadının payına da, tıpkı diğer sınıflı toplumlarda olduğu gibi devlet ve toplumdaki hak yoksunluğu, yasal, toplumsal eşitsizlik düşüyordu.

Kapitalizm ve kadın bedeninin metalaşması

Kapitalizm kadının işgücünü metalaştırdığı gibi, bedenini, cinselliğini de metalaştırmıştı. Kadın bedeninin metalaştırılıp pazara sunulmasının en önemli araçlarından biri fuhuştur. Özel mülkiyetin ürünü olan fuhuş, A. Bebel’in deyimi ile “burjuva toplumu için, aynı polis, düzenli ordu, kilise(den –bn), işverenler gibi gerekli bir sosyal kurum”dan başka bir şey değildir. Fuhuş, kapitalizmin yarattığı açlık, yoksulluk, işsizlikle yani sosyal adaletsizliğin büyümesine eşgüdümlü olarak artmaktadır. Burjuva-kapitalist sistem sözde “fuhuşa karşı mücadele” adı altında; ikiyüzlülükle onu besleyip, devlet güvencesiyle teşvik etmektedir. “Mücadele”yi de beslediği fuhuşa karşı değil, fuhuşa ittiği kadını toplumun dışına iterek yürütmektedir.

Kapitalizm kadın ticaretiyle hem toplumun çürütmesine, yozlaşmasına neden oluyor, en içten sevgi ve birliktelik duygularının zehirlenmesini, kadın bedeninin alınıp-satılan meta olduğu anlayı-

şını yerleştiriyor, insanı insana yabancılaştırıyor. Hem de zenginliklerini ve kârını artırdığı yeni bir sektör haline dönüştürüyor. Kapitalist sistemin kadın bedenini metalaştırması, elbette sadece fuhuşla sınırlı değil. Basına, medyaya, reklamlara baktığımızda öne çıkarılıp, pazarlananın kadın bedeni ve cinselliği olduğu görülmektedir.

Kapitalizm için ucuz kadın emeğinin ve ailenin yeniden üretilmesinin önemi

Kapitalist sistem, bir taraftan daha fazla kâr ve sömürü için ucuz kadın emeğini pazara çekerken, diğer taraftan da kriz, bunalım dönemlerinde ilk kadınları işten çıkarır. Çünkü burjuva toplum düzeni, kazanç sağlamayan kadını kazanç sağlamayan erkekten daha az tehlikeli görür. Kadın toplumsal üretime katılmasa da ev işleriyle uğraşır ve böylece “işsiz” sayılmazlar, oyalanırlar. Tepkileri, öfkeleri hem bundan dolayı bastırıldığından, hem de toplumsal yaşamın dışında tek tek evlerde güçleri bölündüğünden, atomize bir konumda olduklarından, sisteme yönelecek ciddi bir tehlike, toplumsal tehdit olarak görülmezler. Zira bunun bir de ailenin yeniden üretilmesi, yeni nesil ücretli kölelerin yetiştirilmesi ve kadının ücretsiz ev içi köleliğinin sağladığı kâr ve avantajları vardır. Bunun için sistem, kadının toplumsal rolünün, sürekli çocuk doğurması, evinin kadını olması ve ailesel sorumlulukları olduğu propagandasını yapar. Çünkü aile sistemin en temel kurumlarından ve ailenin dağılmasını, işlevsizleşmesini istemez.

Öyleyse aile kurumunu biraz daha yakından inceleyelim

Kadının baskı altına alınmasının ve sınıflı toplumların en önemli sacayaklarından olan aile; üretim tarzlarının gelişimine, özel mülkiyetin aldığı biçimlere ve toplumsal gelişmelere paralel değişime uğramaktadır. Egemen sınıfın ihtiyaçlarına göre şekillendirilmektedir. Mülkiyet ve aile birbirine sınıksız şekilde bağlı olduğundan, birinin sarsılması diğerini de tehlikeye sokmaktadır. İşte bundan dolayı burjuvazi can damarı olan aileyi korumak için büyük bir özen göstermektedir.

Kapitalizm, doğal iktisadın egemen olduğu kölecilik ve feodal büyük aileyi parçalayıp, bireylerini ücretli köleler olarak atölye ve fabrikalara çektiğinde, eski aile yapısının da altını oymaya başlamıştı. Eski sistemde aile, sürekli kullanım nesnelere kendisi

için üretiyor, zenginliklerin küçük iktisadi birim - aile- içinde birikmesini ve korunmasını sağlıyordu. Gelişen kapitalist üretim, ev içinde üretilen yaşamsal ihtiyaçların üretimini ailenin elinden aldı, kendisine yeni bir kazanç kapısı yarattı. Bu da ailenin eski üretici, bağımsız bir ekonomik birim olma rolünü kaybetmesini getirmişti.

Yıkıma uğrayan aile artık kendi ihtiyaçları için değil, toplumsal pazar -kapitalist- için üretir duruma getirilmişti. Böylece toplumun iktisadi birimi olan büyük aile parçalanmış, yerine çekirdek aile oluşturulmuştu. Elbette ailenin toplumsal iktisadi birim olma özelliği sadece “bağımsız” üretim birimi olmasından gelmiyordu -hatta kullanım nesnelere açısından tüketici bir birime dönüştürülmüştü- ama diğer ekonomik işlevleri devam ediyordu. Aynı şekilde aile içindeki eski toplumsal işbölümü ve roller de devam ediyordu. Kadından yine çocuk doğurması, iyi bir eş, anne ve ev içi köle olması isteniyordu. Ancak şöyle bir fark oluşmuştu: Dün babanın mirasını devralması, soyunu sürdürmesi ve zenginliğini artıracak işgücü olması için kadının babası belli çocuklar doğurması isteniyordu.

Bugün bunlar çok daha tali kalmışken, esasta kapitalist sistemi ayakta tutacak, ücretli kölelerin doğurulması ve yetiştirilmesi isteniyor. Yani aile işçi ve emekçi ezilen halkı değil, burjuvaziye ayakta tutuyor. Burjuvazi için aile, insan emeğinin en ucuz şekilde üretilmesini sağlayan mekanizmadır. Geleceğin ücretli özgür kölelerinin bakımının sorumluluğunu aileye yüklerken, aile aracılığı ile sınıflı toplumu korumak için gerekli hiyerarşik ve otoriter yapının, baskıcı ve tutucu ilişkilerini yerleştirir, disipline eder, toplumsal işbölümünün ve sınıfsal yapının korunmasını ve kendisini üretmesini sağlar. Sosyo-ekonomik yapıya uygun erkek ve kadın rollerini belirler, biçimlendirir ve bireylere benimsetir. Hâkim sınıfa ve devlete tabi olmanın içselleştirilmesini, sınıflı toplumun değer ve davranış biçimlerine, töre ve geleneklerine, din ve ahlakına göre, toplumun bireylerin şekillenmesini sağlar.

Ailenin iktisadi birim olma niteliğinin dışında, insanların duygusal tatminini de sağlayan bir rolü vardır. Sınıflı toplumun daha fazla kâr ve sömürsü için insanların birbirine yabancılaştırıldığı, yozlaştırıldığı, her şeyin alınıp-satılan, çıkar ilişkilerine dayandırıldığı ve her geçen gün daha da fazla, insani değerlerin öldürüldüğü bir ortamda; aile, insanların kısıtlı da olsa, bu ilişkilerden uzaklaştığı, sevgiyi, dostluğu, emek ve paylaşımı bulabildiği ve bu yö-

nüyle kendisini güvende hissetmesini sağlayan bir işleve sahiptir. Egemen sistem, ailenin tam da bu yönünü kullanarak, aileyi kutsamaktadır.

Burjuva egemen sınıflar için, ucuz kadın emeği de aile de vazgeçilmezdir. Ancak kadının iç pazara çekilmesiyle, ailenin varlığını ve kadının aile içindeki işlevlerini sürdürebilmesi arasında da bir çelişki vardır. Egemenler bir taraftan daha fazla kâr ve sömürü için kadını toplumsal üretime çekerler. Ama diğer taraftan, ekonomik bağımsızlığını kazanan kadın bağımlılıktan ve kadına biçilen geleneksel rollerden yavaş yavaş uzaklaştığı, bilinçlenmeye başladığı için ailenin yaşam temelleri sarsılmaya başlar. Ailenin sarsılması ise egemenlerin mülkiyetinin de sarsılması demektir. Sınıfsız toplumda ortadan kalkacak ailenin zayıf halkası da burasıdır. Tam da bu çelişkidendir dolayı egemenler bir taraftan kadını ucuz işgücü olarak iş piyasasına çekerken, kriz vb. durumlarda ilk onları işten çıkarmaktadır.

Zira kadının toplumsal üretime katılması, evde karşılıksız olarak yürüttüğü –çocuk ve yaşlıların bakımı, yemek, çamaşır vb. ev işlerinin yapılması ya da ailenin diğer ihtiyaçlarının karşılanması gibi hizmetlerin aksamasına veya yeterince karşılanamamasına neden olmaktadır. Bunların aksaması ise gerekli olan işgücünün yeniden üretiminin de aksaması anlamına gelmektedir. Aksamaması için kadının “toplumsal görev” adı altında karşılıksız yaptığı bakım-egitim ve hizmetleri egemenlerin/devletin sosyal hizmet olarak sunması gerekir. Oysa devletin vatandaşa sunması gereken, sosyal hak ve hizmetlerin masrafı, egemenlerin kadının ucuz işgücü üzerinden elde ettiği artı-değere daha fazla olduğu için çözüm bu işleri kadının omuzlarına yıkmakta bulunmaktadır. Üstelik toplumsallaştırılması ve kamu hizmeti olması gereken sağlık, eğitim gibi görevler aileye (ailede de esasta kadına) yüklenirken; işçi sınıfı ve emekçi halkın daha fazla hak ve sosyal hizmet beklentilerinin/mücadelesinin önüne de set çekmeye çalışılmaktadır.

Kadının toplumsal üretimin dışında tutulmasının, egemen sınıf için diğer bir avantajı da; işçi ve emekçilerin ücretlerinin düşürülmesinde tehdit unsuru olarak kullandığı; ihtiyaç duyduğunda ucuz işgücü olarak emek pazarına çekebileceği, yedek işgücü/işsizler ordusunu oluşturuyor/büyütüyor olmalarıdır.

Marks, Quarterly Review’den yaptığı alıntıya atfen; “*Sermaye, kavga gürültüden kaçır, korkak karakterlidir. Bu çok doğru ama gerçeğin*

tümü değildir. Sermaye kârsızlıktan ya da çok düşük kârdan, doğanın boşluktan korktuğu gibi korkar. Uygun kârla sermaye cesur olur. Yüzde on kâr garantisiyle her yerde kullanılabilir; yüzde yirmi ile canlanır; yüzde ellide pozitif atlandır; yüzde yüz için tüm insani yasaları ayakları altında çiğner; yüzde üç yüzde riskini üstlenmeyeceği hiçbir suç yoktur, idam sehpası tehlikesini bile göze alır. Kavga ve gürültü kâr getiriyorsa, onları cesaretlendirir.” diyor. (Kapital, Cilt 1, aktaran Bebel, age) Dün de bugün de kapitalist-emperyalist sistemin kârı için yapmadığı/yapmayacağı, varlığını devam ettirebilmek için işlemeyeceği suç yoktur. Ancak hesaba katmadığı, uyandırmış olduğu mezar kazıcısı olan işçi sınıfı ve emekçi halkın büyüttüğü kurtuluş umudu ve mücadelesidir. Buz kırılmıştır bir kere...

Onca zulmü, sömürüyü yaşayan, ikinci cins görülen kadınlar için de sanayi devrimiyle birlikte buz kırılmıştır. Kadının toplumsal üretime çekilmesi, bedeniyle birlikte, bilincine de vurulan binlerce yıllık pranganın parçalanmasının ön koşulunu yaratmıştır. Tıpkı proletaryanın sınıf olduğunun ve kurtuluşunun, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete son verip, kumandayı ele almasından geçtiğinin bilincine ulaşması gibi; kadın proleterler de cins olarak, burjuva sistem tarafından iki katı sömürüldüğünün ve kurtuluşunun erkek sınıfdaşlarıyla birlikte kendisini köleleştiren mülk sahibi, sınıflı topluma karşı mücadeleden geçtiğinin bilincine ulaşmıştır.

Kadın hareketinin doğuşu ve ayrışımı

Makinesel üretimle evden çıkarılıp, modern ücretli köleler olarak toplumsal üretime çekilen kadının kurtuluşunun ön koşulu yaratılırken, kadın hareketinin doğuşunun da ön adımları atılmış oldu. Üretim ilişkilerinin ve üretici güçlerin gelişmesine paralel daha fazla kadın ev ekonomisinin çöküntülerinden; fabrikalara, üretim alanlarına akıyordu. Bu emekçi kadın kitleleri, üretimdeki rolüne rağmen, toplumda eşit olmayan, ikincil konumunu, yaşadığı baskı ve sömürüyü, politik ve toplumsal hak yoksunluğunu sorgulamaya, buna karşı mücadele geliştirmeye başladı.

Erkek işçi ve emekçiler de kapitalizmin kölece sömürüsüne maruz kalıyorlardı. Ancak üretim ilişkilerinin ve sınıf mücadelesinin gelişimine paralel, kâğıt üzerinde de olsa, erkek dünyasının kamusal

yaşama katılması ve politik hakları kabul edilmişti. Oysa kadının iktisadi önemi ile toplumsal yaşamdaki yeri ve siyasal hakları arasında ciddi bir çelişki mevcuttu. İşte bu çelişki bir kadın hareketinin doğmasına neden oldu. Proletaryanın ve burjuvazinin kadınlarının kurtuluş hareketinin temeli, her ne kadar aynı -modern kapitalizmin çocuğu- olsa da, Kollontai, kadın hareketinin başından beri, iki zıt akıma ayrıldığını belirtiyor: “*Fraksiyonlardan biri burjuva kadın hareketinin bayrağı altında örgütlenirken, diğeri işçi hareketinin bir parçasıdır*” (age, sf. 140) diyor.

Burjuva kadın hareketi, “hak eşitliği” talebi üzerinden yükselmişti. Ve “kadın ve erkeğin, yasal ve toplumsal eşitliği” sloganı altında gelişti. İşçi-emekçi kadın hareketi ise, “kadınların da toplumsal üretime katılması” ve “çalışma hakkı” talepleri üzerinden gelişmişti. “Çalışma özgürlüğü” sloganı altında yükselmişti. Zira kapitalizmin daha şafağında feodalizmin yıkıntıları arasından, atölye ve manüfaktür işletmelerine sürülen kadınların yoğunluğundan dolayı lonca örgütleri kadın emeğini, üretimde sınırlamaya ve kadını evine, ocağının başına göndermeye çalışmışlardı.

Bu da, kadının durumunun daha da kötüleşmesini, emeğinin değerinin düşmesini, işsizlik açlık çeken kadınların artmasını, buna paralel dilencilik ve fuhuş yapan kadınların çoğalmasını getirmişti. Temeli bu süreçte atılan “çalışma özgürlüğü” talebi; sanayi devrimiyle başlayıp gelişen kapitalizmin yarattığı, kadın emeğinin değersiz ve ucuz işgücü olması, eğitimi ve kalifiye olmaması, erkek işçilere karşı rekabet unsuru olarak kullanılması, sistemin sacayağı olan aileyi ayakta tutmak için burjuvazinin ihtiyacına paralel kadını üretime ya da eve ocağın başına sürmesi... gibi çelişkilerle büyümüştü. Ve 19. yüzyılın yarısından itibaren işçi-emekçi kadın hareketinin mücadelesi şu talepler etrafında gelişmişti: “1- Erkek iş arkadaşlarıyla aynı koşullarda sendikalara girme hakkı, 2- Eşit işe eşit ücret, 3- Kadın emeğinin korunması, 4- Kapsamlı anahk koruması” (Kollontai, age)

18. yüzyılın sonunda, kapitalist üretimin gelişme düzeyi ve kadının bu üretimde artan rolü sonucu ortaya çıkan kadın hareketinin ilk başlangıcını, A. Kollontai Fransız burjuva devrimi ve Amerika'nın İngiliz vesayetinden kurtarıldığı “1774-1783 arası devrim savaşıdan önceki dönemde” aramak gerektiğini belirtiyor. Yine C. Zetkin ve A. Kollontai, kadın hareketinin doğuşunda

ütopik sosyalist olan Robert Owen, Saint Simon, Fourier ve onların öğrencilerinin kötülüklerden kurtuluşun, eşitlik, özgürlük ve kardeşlikten oluşan ideal toplum fikrinin kadınlara “karanlıkta bir umut ışığı” yaktığını söylemektedir.

Clara Zetkin “(P)roleter kadınların kurtuluş çabalarının ilk başlangıcına ilkeli, açık sosyalist, sosyal-demokrat denilmez. Kadın hakları savunucusu, ütopik, toplumsal-devrimci ve toplumsal reformist eğilim ve talepleri iç içe ve yan yana içinde barındırmaktaydı. Ulusal ve her şeyden önce enternasyonal olarak sıkı bir örgütsel yapıdan yoksundu. İngiltere, Fransa, Almanya, Kuzey Amerika Birleşik Devletlerinde ve diğer yerlerde kâh şu karakteristik özellikler, kâh daha çok ekonomik, kâh politik şiarlar öne çıkıyordu. Genel olarak bu konuda belirleyici olan, tek tek ülkelerin verili tarihsel koşullarında kapitalist üretimin ilerleyen gelişmesi ve bunun burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf karşıtlığına, burjuva demokrasisinin gerilemesine, proletaryanın devrimci bir sınıf olarak mücadele gücü, bilgi ve örgütlenmesindeki ilerlemesine olan etkisidir. Bu tarihsel olgunlaşma sürecinin akışı içinde, özgürlük ve eşitlik talep eden proleter kadınlar arasında kadın hakları savunucusu hava ve akımlar sınıf mücadelesinin gereklerinin gerisinde kaldılar. Proleter kadınlar, sınıfın kurtuluş mücadelesinin eşit hakka ve eşit değere sahip kadınların bilinçli ve özverili katılımı olmaksızın zaferle yürütülemediği anlayışına vardılar” (age, sf. 10) diyerek proleter kadın hareketinin tarihsel gelişimini, sınıf bilincine ulaşımını ve burjuva feminist kadın hareketiyle ayrımını ortaya koymaktadır.

Doğuşundan itibaren talepleriyle ayrılan burjuva ve emekçi kadın hareketi gelişimine paralel ayrışım noktalarını daha da netleştirmiştir. Gelişen aşamada, burjuva feminist kadın hareketi, kadın ve erkeğin tam yasal-toplumsal eşitliğinin tüm kadınlar için aynı önemde olduğunu ve aynı kurtuluşu sağlayacağını savunmaktadır. Böylece mülksüz olan proletarya ile özel mülkiyeti elinde bulunduran burjuvazi arasındaki sınıf karşıtlığını görmemektedir. Bundan dolayı kadınların kurtuluşu için mücadeleyi erkeğin aile, devlet ve toplumdaki imtiyazlı ve hâkim konumuna karşı mücadele ile sınırlamaktadır.

İşçi-emekçi kadın hareketi, köleliğinin nedeni olan özel mülkiyet sistemine son vermeden, kâğıt üzerinde sağlanan “eşitliğin” gerçek anlamda eşit-

liği ve kurtuluğu getirmeyeceğinin bilinciyle kapitalist-emperyalist sisteme yönelirken, burjuva feminist kadın hareketi ise özel mlk iktidarını reformlardan geçirmeyi, kadının kurtuluğunu reformlarla sağlamayı hedeflemektedir.

Burjuva kadın hareketinin, aile devlet ve toplumsal yaşamda erkek egemenliğine son vermek için ileri sürdüğü talepler: *“Evliliğin kurulması, biçimlendirilmesi ve sona erdirilmesinde eşit hak; kadın ve erkeğin çocuklar üzerinde söz hakkı; her iki cinsiyet için bir tek cinsel ahlak; kadının kendi mülkiyeti, geliri ve kazancı üzerinde zgr kullanma hakkı; meslek öğrenimi ve mesleki çalışma özgürlüğünün garantilenmesi; toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadına erkekle eşit hareket ve çalışma özgürlüğü hakkı; devlette ve onun organlarında tam politik eşitlik ve daha başka-ları”* dır. (age)

İşçi-emekçi kadın hareketi, burjuva kadın hareketinin bu taleplerini reddetmez. Onaylayıp, kendi içine alır. Ancak bunları nihai amaca giden yolda bir basamak, bir araç, demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak görür. Aynı Şekilde işçi-emekçi kadın hareketinin talepleri de, işçi sınıfının talepleri arasındadır. Proletarya, kadın hareketinin de, ezilen, sömürülen, bağımlı tüm katmanların da taleplerini içine alır, burjuva sömürü sistemine karşı yürüttüğü iktidar mücadelesinin bir parçası olarak görür. Bundan dolayı tüm ezilenlerin nihai kurtuluğu proletaryanın kurtuluğuna bağlıdır.

Kadın hareketi (başta da burjuva kadın hareketi), çeşitli aşamalardan geçti. etin ve uzun mücadeleler yürüttü, bir dizi kazanımlar da elde etti. Örneğin 19. yüzyılın altmışlı yıllarında başlatılan, kadının seçme ve seçilme hakkı için mücadelesi Rusya’da Ekim Devrimi’yle başarıya ulaşırken; bu haklar İngiltere, İsveç ve Almanya’da büyük Ekim Devrimi’nin yaratmış olduğu baskının da etkisiyle I. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrasında kazanılmıştı. Yine burjuva demokrasisinin beşiği sayılan birçok ülkede ancak 20. yüzyılın yarısından sonra hatta son çeyreğinde (yüzyılı aşkın bir mücadele-nin sonucunda) bu haklara ulaşılabildi.

Bugün her ülkenin sosyo-ekonomik yapısına, üretim ilişkilerinin ve üretici güçlerin gelişimine paralel görece farklıklar olsa da esasta bütün dünyada kadının yasal ve politik bir dizi hakkı kazanılmış durumdadır. Burjuva kadın hareketinin taleplerinin büyük bölümü kâğıt üzerinde olsa da elde edilmiştir. Ancak yine de kadın sorunu zle-

memiş, kadınla erkeğin eşitliği sağlanamamış, kadın bağımlılıktan kurtarılamamış, en önemlisi de kapitalist-emperyalist sistemin vahşi sömürüsü varlığını korumaya devam etmektedir. Bu, zel mülkiyet var olduğu müddetçe, burjuva düzen içindeki reform ve düzenlemelerin kadının kurtuluğunu sağlamak için yeterli olmadığını gösteren en açık kanıt oluyordu.

Kendi içinde liberal, radikal, “sosyalist” vb. akım ve gruplara ayrılan, burjuva feminist kadın hareketi, talepleriyle, proletaryaya veya burjuvaziye yakınlığı ya da uzaklığıyla farklılıklar arz etse de özü itibariyle aynıdır. Ve özünde bir burjuva hareketidir. C. Zetkin’in deyimi ile *“(H)er iki ayağıyla burjuva toplum üzerinde durmakta ve onu ileriye atılan proletaryaya karşı savunmaktadır.”* (age). Tüm kadınları, ezilmişlikleri ve uğradıkları sömürünün esas kaynağı sınıflı toplum sistemine yöneltmek yerine, sorunu karşı cinsle mücadeleye indirgemektedir.

Hiç kuşkusuz bugün esas yönelinmesi gereken burjuva faşist erkek egemen sistem ve onun yönetim aracı olan devlettir. Bunun için bugün yapılması gereken, öncelikle yönelinmesi ve mücadelesinin geliştirilmesi Şart olan emekçi kadınların daha fazla sınıf mücadelesine çekilmesi-dir. Bunun en temel ön koşulu da kadınların toplumsal üretime ve toplumsal yaşama katılmasının sağlanmasıdır. Bunun araçlarının ve mücadelesinin geliştirilmesidir. Elbette temel görevin yanında, burjuva feminist, Troçkist, oportünist akım ve kadın hareketlerine karşı ideolojik mücadelenin asla elden bırakılmaması Őartıyla.

Bugün II. Enternasyonal’le temelleri atılan ve III. Enternasyonal (Komintern)’le geliştirilen kadın sorununa uluslararası boyutta yaklaşım ve verilen önemin ardından bu oluşumun da dağılmasıyla birlikte bu konuda bir boşluk oluşmuştur. Gelineen aşamada önümüzde duran görevlerden biri de, hem kendi ülkemizde emekçi kadın hareketinin geliştirilmesi, hem de uluslararası dayanışmanın artırılmasıyla, yaşanan boşluğu doldurarak, kadınları kurtuluğa yaklaştırmak olmalıdır.

Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde kadın

Sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi emperyalizm aşamasında en yüksek derecesine ulaşır. Bundan dolayı üretimin genişlemesi çok daha

büyük sermaye yatırımlarını, hammadde ihtiyacını ve pazar sorununu yaratır. Kapitalizmin varlık koşullarından birisi; kendi ülkesinin halkını yoksullaştırıp yıkıma uğrattırken, kapitalist gelişimini henüz tamamlamamış ya da iktisaden daha geri ülkelerin halklarını da savaşlarla, istilalarla sömürgeleştirmesi, talan ve yağma edip yıkıma uğratmasıydı. Kapitalizmin tekel öncesi aşamasından başlayarak, en yüksek aşaması olan tekelci kapitalizme/emperyalizme ulaştığında, kapitalizmin eski sömürgecilik anlayışına bir yenisi daha eklenir.

Bu anlayış, sözde bağımsız olan ama iktisadi bakımdan yeterince gelişmemiş ülkelerin, sermaye ihracı yoluyla iktisadi olarak egemenlik altına alınması, yarı-sömürgeleştirilerek bağımlılaştırılmasıdır. Yarı-sömürgele de kendi içinde; burjuva demokratik devrimini yapmış, kapitalist dönüşümünü tamamlamış ancak kapitalizmin tekelci aşamasına ulaşamadığı için emperyalizme bağımlılaştıran yarı-sömürge/kapitalist ülkeler ile burjuva demokratik devrimini yapamamış, emperyalizmin boyunduruğuna alınmış, bağımsız endüstriyel gelişimi dizginlenmiş, yarı-sömürge, yarı-feodal ülkeler olmak üzere ikiye ayrılır.

Emperyalizm sömürge/yarı-sömürge, yarı-feodal ülkeleri; daha fazla sömürü ve kâr elde edeceği pazar alanları, hammadde kaynakları, sermaye yatırım alanları ve ucuz işgücü rezervleri olarak görür. Bunu garantilemek için de bir taraftan borçlar, kredilerle bağımlılaştırıp sermaye yatırımlarıyla büyük kâr elde eder. Çıkarına göre, kapitalist ilişkilerle feodal ilişkileri iç içe geçirir; yer yer feodal ilişkileri çözerken, yer yer de bunları koruyarak daha fazla sömürü için yararlanır. Diğer taraftan iktisadın askerileştirilmesi ve savaşlara başvururken, ulusal baskının ve ırk vb. ayrımcılıkların “duyulmamış ölçüde güçlenmesini beraberinde getirir.” Dünya nüfusunun yarısını oluşturan ve devletin yönetim biçimi faşizm olan bu yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerin halklarının payına da; çok daha yoğun açlık, yokluk, kıtlık, işsizlik, yıkım, faşizm ve kitlesel ölümler vs. düşmektedir.

Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerdeki kadının durumu çok daha kötüdür. Tüm halkın yaşadığı açlığın, yoksulluğun, işsizliğin en katmerlisini yaşamakta, buna yoğun oranda fuhuş, taciz-tecavüz, kadın ticareti gibi olgular da eklenmektedir. Kadın bir tarafta kapitalist-emperyalist sistemin kadını metalaştıran, ucuz işgücü gören ekonomik, kültürel vb. ilişkilerinin sömürüsü altında ezilirken,

diğer taraftan da kadını bir mal-eşya olarak gören feodal üretim tarzının ve değer yargılarının boyunduruğu altındadır.

Özellikle kırsal bölgelerde feodalizmin “kapalı” yapısı etkinlik kurarken, yıkıma uğramış, şehirlerle göç etmiş olanlar ise buraların gecekondu mahallelerini doldurmakta, açlık-sefalet içinde kapitalizmin ücretli işçiliği ile tanışmaktadır. Bundan dolayı kapitalist ülkelerle kıyaslandığında böyle ülkelerde kadının işgücü pazarına katılımı daha düşüktür. Katılanlar da daha ziyade, en niteliksiz, en düşük ücretli ve kötü koşullardaki; iş ve sosyal güvenlik yoksun, asgari ücretin dahi altında, yarı zamanlı, ev işlerinin devamı olarak görülen; parça başı ev eklenli işlerde ve ev hizmetleri (temizlikçilik vs.), tarım işçiliği gibi işlerde çalışmaktadır. Feodal kültür ve dinin de etkisiyle ev içi kölelik ise daha katı biçimde yaşanmaktadır.

Bu ülkelerde kadın henüz yasalar önündeki hak eşitliğini de tamamen kazanamamıştır ya da kullanamamaktadır. Kadın, aileden, topluma, kamu alan ve kurumlarına kadar tüm yaşam alanlarında ataerkil zihniyet ve sistemle kuşatılmıştır. Ailenin reisi erkektir, söz ve yetki de onundur. Kadın ikincil/bağımlı cins görülür. Yer yer insan olarak bile görülmez; “eksik etek”tir, “yeri öküzden sonra gelen”dir, “saçı uzun aklı kısa”dır. Tüm bunlar feodal gelenek, töre, ahlak, din gibi olgularla beslenir, büyütülür.

Bu zihniyetin uyuşturucu, bağnaz yargılarıyla kadının bedeni, cinselliği de pranga altına alınır. Erkeğin mülkü, zevk ve çocuk doğurma aracı olarak görülür. Başlık parası, namus cinayetleri, bekâret zorunluluğu, kimi ülkelerdeki kadın sünnetleri, dini inanç bahanesiyle çarşaf, burka vs. vs. gibi onlarca çeşit yöntemle kadının bedeni ve cinselliği yasaklanır, egemenlik altına alınır. Kadına yönelik dayak-ışkence, tecavüz ve katletmeye kadar varan yöntemlerle mutlak itaat dayatılır. Kadın bir de ezilen ulusa mensupsa tüm bunlara devletin ulus baskısı, taciz-tecavüz, asimile etme gibi onlarca saldırısı daha eklenir.

Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerdeki burjuva feodal sistem kadına; faşizmin maskesi olan parlamentosunda -göstermelik de olsa- sözde söz ve karar hakkı tanıırken, işçi-emekçi kadının en temel insani haklarını dahi gasp etmektedir. Kadının ve bir bütün işçi-köylü-emekçi halkın söz söyleme, toplantı-gösteri ve örgütlenme hakları ve hak arayışları gibi en demokratik eylemlerine dahi tahammül edememekte, şiddetle bastırmaktadır.

Bu ülkelerde burjuva demokratik devrim yapılamamış olduğundan burjuva demokrasininin talepleri dahi esasta gerçekleşmemiştir. En temel eğitim, sağlık gibi haklara halk yeterince ulaşamamakta ve bunlar devlet güvencesinden yoksun ya da devletten çok az destek görmektedir. Kadınlar açısından da özellikle 20. yüzyıl içinde kadın hareketlerinin birçok ülkede elde ettiği kazanımların ancak bir kısmı elde edilebilmiş, yine elde edilenlerin de önemli bir bölümü kâğıt üzerinde olmaktan ileriye gidememiştir.

İç içe geçen, çarpık ve eşitsiz bir şekilde gelişen burjuva-feodal üretim ilişkilerinin yansıması olarak bu ülkelerde kadın sorunu da eşitsiz, çarpık ve yoğun olarak yaşanmaktadır. Feodal alt ve üst yapı araçlarıyla kadın bir taraftan daha fazla eve kapatılıp, eş-anne-ev kadınlığı misyonu yüklenerek, medya ve iletişim araçları, din vb. ile beyni uyuşturulup burjuva-feodal-arabesk karışımı yaşam ve kültür empoze edilirken, diğer taraftan da feodalizmin çözüldüğü oranda kadın daha fazla ucuz işgücü olarak emek piyasasına çekilmektedir. Böylelikle bir anlamda uyanmasının, örgütlenmesinin de koşulları daha fazla yaratılmaktadır. Nitekim buna paralel kadının arayışları, çalışma hayatı ve toplumsal yaşamdaki eşitlik talepleri her geçen gün artış göstermektedir.

Özü itibariyle demokrasi sorunu olan kadının haktan yoksunluğu burjuva demokratik devrimini yapmamış olan yarı-sömürge yarı-feodal ülkelerde aynı zamanda devrim sorunudur. Çok daha yakıcı ve acil talepleri vardır. Bu talepler aynı zamanda proletarya önderliğinde gerçekleşecek demokratik devrimin talepleri arasındadır. Bu anlamıyla demokratik devrimin çerçevesi hem oldukça geniştir hem de emekçi kadınların kaderini de kendisine bağlamaktadır. Yönünü nihai hedefe çeviren demokratik halk devrimi ancak kadınlarla erkeğiyle işçi-köylü-emekçi halkın emperyalizme ve feodalizme yönelmesiyle başarıya ulaşır, proletarya diktatörlüğü altında sosyalizme ve komünizme ilerleyecektir.

Yarı-feodal, yarı-sömürge ülkelerde kadınların ezilmesi oldukça çeşitlidir, bir tarafta en geri feodal baskının altındayken diğer taraftan kapitalizmin metalaştırmasıyla da karşı karşıyadır. Bütün bunlardan dolayı yarı-feodal, yarı-sömürge ülkelerde kadın sorununda güncel talepler daha çok demokrasi eksenli ve tam hak eşitliği temelindedir. Eşitlik istemi, burjuva bir özü olmasına, özel mülkiyeti hedeflemediği için sınırlı olmasına karşın, burjuva de-

mokratik haklar kazanılmamış olduğundan dolayı proletaryanın omuzlarına kalmıştır. Proletaryanın da talepleri arasındadır. Dolayısıyla kitle çalışmasının önemli bir ayağını da emekçi kadınlar, köylü kadınlar, küçük burjuva kadınlar oluşturur.

Sosyalizmde kadın

“Kapitalizmin tarihsel gelişme eğilimi, onun bir yandan üretici güçleri geliştirmesi ve üretimi toplumsallaştırması ve böylelikle sosyalizmin maddi ön koşullarını yaratması ve diğer yandan kapitalizmin boyunduruğundan kurtuluş için tüm emekçilerin devrimci mücadelesini örgütleyen ve ona önderlik eden proletaryanın şahsında kendi mezar kazıcısını doğurmasıdır.” (SSCB- Ekonomi Politik Ders Kitabı 1)

Artı-değer sömürüsüne dayanan kapitalist-emperyalist sistemin varlığı başlı başına bir çelişki olmuştur. Varlığını devam ettirebilmek için sürekli uzlaşmaz çelişkiler üretir. Bu çelişkiler kendi içinde belli çatışmaların çözülmesini sağlasa da esasta daha şiddetlendirir. Tıpkı insanın insanı sömürüsü ve işçi-emekçi halk kitlelerinin emeğiyle yarattığı tüm toplumsal zenginliklere el koyması üzerinden yükselen kapitalist-emperyalist sistemin üretici güçleri ve üretim ilişkilerini geliştirirken, sonunu getirecek olan sosyalizmin ön koşullarını da yaratması gibi. Ya da pazar sorununu çözmek için ulusal pazarları oluştururken, ulusal bilincin oluşmasını da sağladığı ve ulusal kurtuluş mücadelelerinin de zeminini yarattığı gibi... Sosyalizm, bu uzlaşmaz çelişkiler ve toplumsal çatışmalar üzerinden yükselir, nihai hedef komünizme doğru ilerler.

Sosyalizm kapitalizmle taban tabana zıttır. Sosyalizm, her şeyden önce insanın insan tarafından sömürüsünün olmadığı bir toplum düzenidir. Bayrağına, din, dil, ulus, cinsiyet farkı olmaksızın tüm insanlığın kurtuluşunu yazmıştır. Bunu sağlamanın ilk adımı, insanı sermayenin kölesi haline getiren özel mülkiyete son vermesidir. Yani üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete son verip, bunları üretenlerin sahibi olduğu toplumsal mülkiyete dönüştürmekle işe başlar. Özel mülkiyetin koruyucusu olan devlet iktidarını komünizmde tamamen ortadan kaldırmak üzere; sömürülen ezilen yığınların, işçi sınıfının elinde toplar. Elbette bunu, proletaryanın öncü ve örgütlü gücü olan komünist parti önderliğinde, proletarya diktatörlüğüyle yürütür.

Sosyalizm aynı zamanda devletin, sınıfların olmadığı, insanın insan üzerindeki sömürüsünün ta-

mamen yok edildiği, kafa ve kol emeği arasındaki çelişkinin ortadan kaldırıldığı “herkese yeteneği kadar, herkese gereksinimi kadar” ilkesinin geçerli olduğu komünizmin ön adımı, ilk evresidir. Adım adım nihai hedefin taşlarını döşeyerek ilerler. Sosyalist toplumda üretim, kâr için değil, halkın gereksinimleri için yapıldığından, zenginliklerin de toplumun refahı için kullanıldığı planlı yönetimdir.

Burjuvazi ikiyüzlülükle kulağa hoş gelen ama içi boş demokrasi ve eşitliği vaaz edip, vaatlerde bulunur. Gerçekte ise toplumsal eşitsizlikle, biçimsel eşitlik ve demokrasiyi birleştirerek halkı aldatmak ister. Sosyalistler ise ezenlerle ezilenler, sömürülenlerle sömürenler arasında eşitlik olmayacağını bilir. Stalin şöyle ifade ediyor: “*Marksizm kişisel gereksinimler ve yaşam tarzı alanında eşitlikçilik değil, sınıfların kaldırılmasını anlar, yani: a) Bir kez kapitalistler devrildikten ve mülksüzleştirildikten sonra, tüm emekçiler için sömürüden kurtuluşa eşitlik; b) Üretim araçları bir kez tüm toplumun mülkiyeti haline geldikten sonra herkes için üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin kaldırılmasında eşitlik ve tüm emekçiler için topluma katkısına göre ödenme hakkında eşitlik (sosyalist toplum); herkes için yeteneklerine göre çalışma yükümlülüğünde eşitlik ve tüm emekçiler için gereksinimlerine göre alma hakkında eşitlik (komünist toplum)... Marksist eşitlik anlayışı budur. Marksizm, başka bir eşitlik tanımamıştır ve tanımaz.*” (Aktaran, Gül Özgür, Kadınların Kurtuluşu 2, Leninizm Dizisi, 5. Defter: Tarım ve Köylü Sorunu’ndan, Dönüşüm Yayınları)

Yine Lenin sosyalizm için demokrasinin ne anlama geldiğini şu şekilde tanımlamıştır “*Mülkte ve akarda (kiraya verilerek gelir getiren mülk –bn) özel mülkiyet varken, insanlar birbirleriyle eşit değilken, kendi sermayesi olan efendi, oysa onun yanında çalışan başkaları onun ücretli-kölesi iken var olan demokrasiye, böyle bir demokrasiye hiç değer vermiyoruz. Böyle bir demokrasi en ileri devletlerde bile yalnızca köleliği gizledi. Biz sosyalistler ancak demokrasi çalışanların ve ezilenlerin durumunu iyileştirdiği zaman ve sürece demokrasinin yandaşlarıyız. Sosyalizm bütün dünyada insanların insanları her türlü sömürmesine karşı savaşımı görev edinmiştir. Sömürülenlere, haksızlığa uğrayanlara hizmet eden demokrasi bizim için gerçekten anlamlıdır...*” (Kadın ve Aile, Marks-Engels-Lenin, Sol Yayınları)

Sosyalizm tam da bu kavrayışla, Marksizm’in

eşitlik ve demokrasi anlayışını yaşama geçirir. İlk görev olarak burjuva hukukunu çöpe atıp, kadın ve erkeğin, ezilen cins ve ulusların tam hak eşitliğini yasalarla güvence altına alır. İkinci adım olarak özel mülkiyetin kaldırılması ve toplumsallaştırılmasını sağlar. Üçüncü adım olarak ise tüm bunların tam olarak yaşama geçirilip, kullanılabilmesi için ideolojik-politik mücadele yürütür.

Sosyalizmde kadının durumuna gelince; sosyalizm kadının öncelikle proleter, emekçi olarak kurtuluşunu güvence altına alır. Son olarak; kadın açısından özel mülkiyetin doğuşuyla başlayıp, tüm sınıflı toplumlarda mülkiyet ve sömürü biçimlerine göre değişime uğrasa da özü aynı kalan ve sürekli katmerleşen toplumsal köleliğin, maddi zeminini ortadan kaldırarak, onu tam kurtuluşa götürecek olan komünizmin önünü açar.

Yazımız boyunca kadının ilk tarihsel “yenilgisinin”, adım adım toplumsal üretimden koparılması ve mülkiyetin erkeğin elinde toplanmasıyla başladığını ve buna paralel toplumsal yaşamdaki etkinliğinin de kaybettirilerek önce ev içi köleye dönüştürüldüğünü, kapitalizmle buna ücretli köleliğin de eklendiğini anlattık. Kadının bağımlılığının ve toplumdaki konumunun iktisadi önemine göre belirlendiğinin önemle altını çizdik.

Sosyalizm tam da kadını bağımlılaştırıp köleleştiren bu zemini temizlemeye, ortadan kaldırmaya çalışır. Kadını vesayet altına alan tüm yasal düzenlemeleri yerle bir ederek, kadının erkekle tam hak eşitliğini güvence altına alır. Yaş ve sağlık olarak uygun olup, çalışabilir durumdaki herkese getirilen çalışma zorunluluğu ile kadının da toplumsal üretime katılmasını sağlar. Böylece kadının bağımlılığının en temel nedenlerinden biri olan üretimden kopukluğu giderilmiş, kadının ekonomik bağımsızlığı ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi sağlanmış olur.

Yine komünistler bilir ki; kadının yasal tam hak eşitliği ve toplumsal üretime katılması da tek başına kadını bağımlılıktan ve ezilmişlikten kurtarmak için yeterli değildir. Kadının en büyük prangalarından olan ailenin de iktisadi birim olmaktan çıkarılması, kadının ev köleliğine son verilmesi gerekir. Bunun için sosyalizm, kadını eve bağlayan köreltici ev işlerinin ve çocukların bakımı ve eğitimini kadınların omuzlarından alıp toplumsallaştırır. Tüm toplumun görevleri haline getirir.

Kadının biyolojik yapısından kaynaklı üstlenmek durumunda kaldığı annelik görevini kadına

yük olmaktan çıkarıp, toplumsal olarak üstlenilen bir yükümlülük haline getirir. Ücretsiz doğumevleri, anne-bebek yurtları, anne-bebek sağlığını koruyacak, geliştirecek kurumlar, danışmanlıklar, kurslar vs. oluşturur. Kreşler, çocuk yuvaları ve yurtları açar, çocukların yetiştirilip eğitilmesini sosyalist devletin sorumlulukları arasına alır. Yine kamu aşevleri, merkezi çamaşırhaneler kurup, yaygınlaştırarak ev işlerinin toplumsallaşmasını ve kamu hizmeti haline dönüşmesini sağlar. Konut ve barınma sorununu çözecek komün evleri oluşturur...

Ancak tüm bunlar da kadının toplumsal yaşama katılması ve kendini var edebilmesi için yeterli değildir. Lenin yoldaşın da belirttiği gibi; *“Yasa önünde eşitlik, henüz yaşamda eşitlik değildir. Emekçi kadın yalnız yasa önünde değil, bilakis yaşamda da erkekle hak eşitliğini kazanmalıdır. Bu amaçla emekçi kadınların kamu kurumlarının yönetimine ve devletin yönetimine gittikçe daha güçlü katılmaları zorunludur...”* (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., İnter Yayınları, sf. 60)

Bu bilinçle sosyalist devlet (KP iktidarı) kadının toplumsal üretime ve toplumsal yaşama daha fazla katılımını sağlayacak araçlar, mekanizmalar ve ek teşvikler geliştirir. Fakat kadının kurtuluşunu sağlayacak maddi koşullar oluşturulsa da onu tamamlayacak olan halka; kadını baskı altına alan, bin yılların yarattığı kültür, yaşam biçimi, gelenekler, erkek egemen zihniyet ve feodal-burjuva değer yargılarına karşı yürütülecek ideolojik mücadele ve kadın-erkek tüm toplumun eğitilip, topluma komünist yaşam kültürünün kazandırılmasıdır.

Sosyalizmde kadının durumunu en zengin deneyimleriyle Ekim Devrimi sonrasındaki SSCB pratiği yansıtır. Ekim Devrimi'nin muazzam başarıları ve SSCB'deki işçi-emekçi kadınların elde ettiği kazanımların büyük çoğunluğu aradan yaklaşık yüz yıla yakın zaman geçmesine rağmen, bugün “en gelişmiş” diye nitelendirilen ülkelerde dahi kazanılamamıştır. Bu hakların bir kısmı ise kadın hareketlerinin yürüttüğü uzun mücadeleler sonucu, son elli-altmış yıllık zaman diliminde ancak elde edilebilmiştir. Örnek oluşturması bakımından birkaç noktaya değinelim.

Devrim öncesinde Rusya'daki kadınlar ailede ve toplumda tamamen haklardan yoksun durumdaydı. Sanayinin az gelişmesi ve yoğun bir köylü nüfusuna sahip olunması, feodal baskı ile kapitalist

sömürüyü iç içe geçiriyor, kadın üzerindeki baskının ve hak yoksunluğunun daha da katmerleşmesini sağlıyordu. Yani kadının üzerinde çarlık iktidarının; din, gelenek vs. (feodal baskı) ve koca baskısının boyunduruğu egemendi. Kadın evde ücretsiz ev kölesi; tarımda toprak beyinin korkunç sömürüsü altında inliyor; fabrikada erkeğin aldığı ücretin 3/5'ü ücretle 16 saatlik işgünü ve en kötü, en ağır işlerde çalışıyordu. İkinci sınıf vatandaş olarak değerlendiriliyor, eğitim, sağlık, seçme-seçilme gibi hiçbir haktan yararlanamıyordu...

Ekim Devrimi'yle birlikte eskinin kadın aleyhine olan tüm yasaları kaldırılıp, kadın ve erkeğin tam yasal hak eşitliği sağlandı. Dünyada hiçbir ülkede henüz kabul edilmemişken kadının seçme ve seçilme hakkı tanındı. Ücretsiz sağlık ve eğitim hakkı verilmiş, yüzde 87'si okur-yazar olmayan kadınlara, okuma kursları açılmıştı. Evlilik ve aile hukukunda kadın lehine düzenlemeler yapılmış; kadın emeğini, anne ve çocuk sağlığını koruyan yasalar çıkarılmıştı. Kadın, toplumsal üretime çekilmiş “eşit işe eşit ücret” ilkesi kabul edilmiş ve 8 saatlik işgünü uygulaması yaşama geçirilmişti. Kadını ocağa bağlayan ev işleri ve çocuk bakımı, eğitimi toplumsallaştırılmış, kamu mutfakları, ortak çamaşırhaneler, çocuklar için kreşler, yuva ve yurtlar oluşturulmuştu. Köylerde ise kolektif çiftlikler kurulmuştu...

Kadının kurtuluşu için, uzun bir yolu aşmak gerekiyor

“... Kadının kurtuluşunun ilk koşulu, bütün kadın cinsinin yeniden toplumsal üretime dönmesidir ve bu koşul, tekil ailenin toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılmasını gerektirir.” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 18)

Engels'in bu ifadesinde en önemli yan, kadının kurtuluşunun sadece üretime çekilmekle olamayacağı; *“tekil ailenin toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılması”* nın zorunlu olduğu vurgusudur. Kadının üretime çekilme oranının yüzde 80'lere ulaştığı kapitalist ülkeler olmasına rağmen, kadının kurtuluşunun sağlanamamasının, “evin proletaryası” olarak kalmasının en önemli nedeni budur.

Sosyalizm, tüm emekçi sınıflar için kurtuluşu temsil eden bir sistemdir. Günümüzde azınlığın elinde toplanan üretim araçlarının, sosyalizmle birlikte toplumsallaşacak olması kurtuluşun temelini oluşturmaktadır. Üretim araçlarının toplumsallaşması cinsiyet farkı gözetmeksizin; üretimin de tüke-

timin de kolektif olmasının yolunu açacaktır. Toplumdaki eşitsizliklerin sonlanması temel koşulları bunlardır.

Maddi zeminde eşit olmayanların, hukuksal olarak eşitliğini ilan etmek Lenin'in dediği gibi; "yalancılıktır, ikiyüzlülüktür". Özel mülkiyetin varlığı, miras kaygısı, sermayenin boyunduruğu... Bunlar kapitalist sistemde, kadınla erkeğin eşitliğini imkânsızlaştıran engellerdir. Sosyalizmin, cinsiyet farkına izin vermeksizin, emekçi halkların kurtuluşunu sağlayabilecek olmasının temelinde bu engellerden kurtulmak yatmaktadır.

Kadınların kurtuluşu mücadelesiyle ilgili Komünist Enternasyonal, proletarya diktatörlüğünün önüne şu görevleri koymaktadır: "Kadın ve erkeğin yasa önünde ve pratik yaşamda toplumsal eşitliği, evlilik ve aile hukukunun radikal biçimde değiştirilmesi, analığın toplumsal fonksiyon olarak kabulü, anne ve bebeğin korunması, çocuk ve gençlerin toplum tarafından bakılması ve eğitilmesinin gerçekleştirilmesine başlanması (kreşler, çocuk bahçeleri, çocuk yuvaları vb.), ev ekonomisini yavaş yavaş rahatlatacak olan kuruluşların (kamu mutfak ve çamaşırhaneleri) oluşturulması; kadını köleleştiren ideoloji ve geleneklere karşı planlı kültürel mücadele." (Gül Özgür, Kadınların Kurtuluşu, Cilt 1, Dönüşüm Yay., sf. 120)

Komünist Enternasyonal'in bu belirlemesi, devrimden sonra yapılması gerekenlerin ne kadar boyutlu olduğunu göstermektedir. Maddi koşullarda gerekli olan eşitlik oluşturulmaya çalışılmadan (- oluşturulmadan-) en mükemmel yasa bile bir işe yaramaz. Bu nedenle, devrimden sonra çalışmalar birçok koldan yürümek zorundadır ve faaliyetlere devrimle birlikte başlanmalıdır. İlk anda yapılacak yasalar, yayımlanacak genelge veya yönetmeliklerde neler olmalıdır? Bunlara bakalım:

- 16 veya 18 yaşına kadar, kız ve erkek tüm çocuklara zorunlu, genel ve mesleki eğitim;
- Belirli bir yaşa gelmiş tüm kadın ve erkekler; genel, eşit ve doğrudan oy kullanma hakkı;
- Kadın sağlığına zararlı olan sanayinin bütün dallarında kadın işinin yasaklanması, kadınların hiç para kesintisine uğramadan; doğumdan önce ve sonra işten ayrılma hakkı;
- Kadınların çalıştırıldığı bütün fabrika ve işyerlerinde bebekler ve çocuklar için çocuk yuvalarının, emzirme odalarının kurulması, emziren annelere en uygun aralıklarla en az yarım saatlik paydos izinin verilmesi, annelerin çocuk yardımı almaları

ve günlük iş süresinin 6 saate indirilmesi.

Devrimle birlikte; evlilik ve aile hukukunda da kadınların ataerkil kapitalist sistemdeki ezilmişliklerine son verecek yasaların çıkarılması, uygulamaların denetlenmesi önemlidir. Sosyalizmde evlilik, günümüzde olduğu gibi zorla resmileştirilmesi gereken bir işlem değildir. Bireylerin birlikteliklerini devlet kurumlarına onaylatıp-onaylatmamaları kendilerine kalmalıdır.

Zaten üretim tarzındaki değişiklikleri düşündüğümüzde, günümüzde resmi evliliği geleceği açısından garanti olarak gören kadının, sosyalizmde buna ihtiyaç duymayacağını görürüz. Erkek açısından da resmi evliliğin, kadını "kendi mülküne alma, namusundan sorumlu olma" güdüsüyle yapılmasının zemini ortadan kalkacaktır. Bu, kadının hem ekonomik olarak bağımsızlığını kazanmasıyla, hem de bilinç olarak kadının kendini küçük görmeyi aşmaya başlaması ve kendi bedeniyle ilgili tasarruf hakkına sahip olmasıyla ilgilidir.

Sosyalizmde tüketim mallarının dağıtımı devlet tarafından merkezi olarak planlanmaktadır. Ve her çalışan kendi adına bunları almaktadır. Yani kadının erkeğe muhtaç olmasının koşulları kalmayacaktır. Kadına aynı zamanda çocukların tüketim maddeleri de verilecektir. Kadınların ekonomik olarak yaşadığı zorluklar, çocuklara bakabilme kaygısı, günümüzde sevgi bitmiş olsa bile (ki sevmeden, sadece ekonomik nedenlerle yapılan evlilik sayısı çoktur) evlilik ilişkisini zorunlu olarak devam ettirmelerine neden olmaktadır.

Sosyalizmde, boşanma işlemleri de ortadan kalkacaktır. Evlilik sadece isteğe göre beyan ediliyorsa, boşanma da karmaşık işlemlerden uzak, sadece beyana bağlı olacaktır. Sovyetlerde kadının özgürlüğü ve eşitliği anlamında çok önemli olan bu yasalar öncelikle çıkarılmıştır. Sosyalizmde, kadınların ataerkil baskıdan kurtulmalarına yardımcı olacak bir diğer uygulama; "meşru" ve "gayri meşru" çocuk tanımlamasının ortadan kalkmasıdır. Sovyetlerdeki önemli bir uygulama da devrimden hemen sonra kürtajin serbest hale getirilmesidir: "Kadının varlık koşulları güvence altına alınmadığı sürece kürtajar da olacaktır... Sovyet hükümeti kürtajarın ancak Rusya'da geniş bir annelik koruma kuruluşları ve diğer sosyal kuruluşlar ağı kurduğumuz zaman son bulaçağının bilincindedir." (Kollontai, age, sf. 222)

Saydığımız bu koşullar Engels'in "bireysel cinsel aşk" diye tanımladığı; kadın ve erkeğin hiçbir eko-

nomik kaygı, gelenek-töre korkusu, gelecek endişesi taşımadan yaşayacağı birlikteliklerin olmasını sağlayacaktır: “*Üretim araçları toplumsal mülkiyete geçtikten sonra karı-koca ailesi, toplumun iktisadi birimi olmaktan çıkar. Özel ev ekonomisi, toplumsal bir sanayi haline dönüşür. Çocukların bakım ve eğitimi bir kamu işi olur; toplum meşru ya da gayri meşru, bütün çocukların bakımını üzerine alır. Kendini sevdiği erkeğe kayıtsız-şartsız vermekten bir genç kıza alıkoyan -ahlaki olduğu kadar da iktisadi- başlıca toplumsal neden, ‘sonra ne olacak’ kaygısı da, aynı biçimde ortadan kalır. Bu, cinsel ilişkilerde yavaş yavaş daha büyük bir özgürlüğün yerleşmesi ve aynı zamanda, bakire kızların onuru ve bakire olmayanların onursuzluğu konusunda uzlaşmazlıktan daha uzak bir kamuoyunun oluşması için, yeterli bir neden değil midir?’*” (Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, İnter Yayınları, sf. 90-91)

Sosyalizmle birlikte, “aile” kavramı tekrar değişime uğrayacak, yeni bir anlam ve içeriğe sahip olacaktır! Artık söz konusu olan üçüncü-dördüncü kişilerin dâhil olmadığı, kendi gelecekları için büyük bir iç rahatlığıyla kararlar alan bireylerin ilişkileridir. Gerçek eşitlik ancak bu şekilde yakalanabilecektir. Ezilen cinsin özgürlüğü ve eşitliğini sağlamanın birinci koşulu, kadının toplumsal üretime çekilmesidir dedik. Bu konuyla ilgili yine SSCB’de yapılan düzenlemelere bakalım:

SSCB’de devrimden sonra çıkarılan yasalarla 16 ile 50 yaş arasındaki bütün erkekler genel çalışma yükümlülüğüne tabi tutulmuşken kadınlar için üst sınır 40 olmuştur. Sağlıkları açısından çalışmıyacak durumda olan kadın ve erkekler, genel çalışma yükümlülüğünden muaf tutulmuşlardır. Hamile kadınlar doğumdan 8 hafta önce ve sonra her türlü işten muaf tutulmaktadır.

Devrimin ilk yıllarında maddi olanaklar konusunda yaşanan zorluklar nedeniyle kreş, kamu mutfaqları vb.lerinin yeterli sayıda olmaması çalışma yükümlülüğünde dikkate alınmıştır. 8 yaşından küçük bir çocuğa bakmak zorunda olan kadınlar genel çalışmaya katılmama hakkına sahiptir. Ayrıca kentlerde 14, kırdaki 12 yaşından küçük çocukları olan bütün kadınlar, oturdukları yer dışında çalışmaktan muaf tutulmaktadır. Ayrıca kadınların fizyolojileri düşünülerek, kural olarak hafif işlere verilmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Görüldüğü gibi SSCB’de “anneliğin korunması” temel bir tutum olmuştur. Kadın-erkek eşitliğini

mutlaklaştırıp, kadın fizyolojisinin-biyolojisinin özgünlüklerini yok saymanın sonucu özellikle feminist çizgide, doğum yapmaya karşı bir tutum oluşmuştur. Oysaki olması gereken doğasıyla uyumlu olarak kadının sevdiği ve istediği için çocuk sahibi olması, ama bunun onu eve ve erkeğe bağlayan durumdan çıkarılmasıdır! Çocuğun yetişmesinin kamusal bir iş olarak ele alınmasıdır. Yani “*kadının sevgi ve annelik hakkı, onu erkeğe ekonomik bağımlılığa sürüklememelidir.*” (Clara Zetkin’den aktaran, Kadınların Kurtuluşu 1, sf. 71)

SSCB’de devrimden hemen sonra yasalar tamamen değiştirildi. O dönem birçok burjuva hükümetinin düşünemeyeceği yasalar getirildi. Sovyetlerde 1921 yılında kabul edilen kadınların istediği soyadı seçme hakkı, halen birçok ülkede geçerli değilken Türkiye’de ise ancak 2000’li yıllarda yani 80 yıl sonra kabul edilmiştir. Sovyetlerin kadının özgürleşmesi ve eşitliği için attığı adımların ne kadar büyük ve önemli olduğu ortadadır. Fakat tüm bunlara rağmen Lenin şunları söylemiştir:

“... (A)lçakça yasalardan, bütün uygar ülkelerde burjuvazinin ve kapitalizmin yüzkarası olan sayısız kalıntıları bulunan yasalardan, sözcüğün en gerçek anlamında taş üstünde taş bırakmadık. Bu alanda yaptıklarımızdan övünç duymak bin kez hakkımızdır. Ama toprağı eski burjuva yasaların ve kurumların molozlarından ne kadar çok temizlediyseniz, bunun yalnızca toprağın işlenmek üzere düzenlenmesi olduğunu, ama henüz toprağı işlemenin kendisi olmadığını o kadar iyi anladık.” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 43-44)

Lenin’in vurgusunun sebebi; kadınların sürekli tekrarlarıyla bıktırıcı, ahklaştırıcı ev işlerinden henüz kurtulamamış olmalarıydı. Yukarıdaki ifadelerine şöyle devam ediyor: “*Kadın, bütün özgürleşme yasalarına karşın, eskisi gibi ev kölesi olarak kalıyor, çünkü onu mutfağı ve çocuk odasına bağlayan ve onun yaratma gücünü düpedüz barbarca üretken olmayan, bayağı, sinir törpüleyici, köreltici, yıpratıcı bir çalışmayla boşa harcatan ev ekonomisinin ayrıntılarıyla eziliyor, bun alıyor, köreliyor, aşağılanıyor. Kadının gerçek özgürleşmesi, gerçek komünizm, ev ekonomisinin ayrıntılarına karşı ya da daha doğrusu, sosyalist büyük ekonomi için onun kökten değiştirilmesi uğruna (devlet çarkının başındaki proletaryanın yönetiminde) yığın savaşımı nerede ve ne zaman başlarsa, ancak orada ve o zaman başlayacaktır.*” (sf. 44)

Kadının gerçek özgürleşmesi ne sadece biçimsel eşitlikle (yasalar önünde) ne sadece toplumsal üretime çekilmesiyle sağlanabilir. Bölümün başlarında Engels'ten alıntıyla anlatmaya çalıştığımız gibi; “*tekil ailenin toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılması*” da zorunluluktur. Kadının ev işlerinden kurtulmasının yolu, merkezi çamaşırhaneler, kamu aşevleri, komün evleri, çocuk bakımevlerini ihtiyacı rahatlıkla karşılayacak oranda açmaktır. Bunların yapılmaması, sadece kadınlara “dışarıda iş olanağı yaratılması” kadınların kurtuluşu için adım atmamak demektir. Kapitalist sistemde yaşanan da budur; kadın toplumsal üretime çekilmektedir. Fakat ev işleri, çocuk bakımı kadının asli sorumluluğu olarak kalmaktadır. Tek ailelik ev idaresinin yerine komünal ev idaresi geçmek zorundadır. Sosyalist devlet bunun koşullarını yaratmakla yükümlüdür. Gerekli olan toplumsal kurumlar oluşturulmadıkça, kadınla erkeğin eşitliği mümkün değildir!

“... (S)osyalist toplumun gerçek kuruluşu, ancak kadının tam hak eşitliğini sağladığımız ve bu köreltici, üretken olmayan küçük işten kurtulan kadınla birlikte yeni işe geçtiğimizde başlayacaktır. Bu bizi pek çok yıllar boyunca uğraştıracak bir iştir...” (age, sf. 50)

“Her aşçı kadın, devleti yönetebilmeli”

Sosyalizmle birlikte kadınlar açısından kolaylaşacak bir diğer alan da politikayla uğraşmaktır. Kapitalist toplumda politika, belirli bir ekonomik gücü, eğitimi vs. gerektiriyordu. Bu durum politikanın erkek işi olmasını getiriyordu. Sosyalizmde politika, emekçi sınıfların görevi olacaktır. Lenin, “*her aşçı kadın devleti yönetebilmeli*” diyerek, kadınların politikaya katılımının önemini ve sosyalizmde kadınların etkin olmaları gerektiğinin vurgusunu yapmaktadır.

Kadın toplumsal üretime çekilirken, aynı zamanda yönetici kademelerde bulunmasının önü açılmalıdır. Lenin'in, devlet denetimi ile ilgili olarak Stalin'e gönderdiği not bize bu açıdan önemlidir: “*Görüşümce aşağıdaki maddeler de denetim kararnamesine eklenmelidir: 1- İşçilerin katılımıyla oluşan merkezi (ve yerel) organların kurulması. 2- Proleter nüfustan delegelerin sistematik katılımını, ayrıca bu delegelerin üçte ikisine kadının kadın olması gerektiğini kanunen talep etmek.*” (N. Popova, Sosyalizm Diyarında Kadın, İnter Yay., sf. 34)

Burada Lenin'in kota talebinde bulunduğunu görüyoruz. Kapitalist toplumda, ezilen cins olan kadınların; eğitimde, toplumsal yaşamda, yönetimde vs. çok geri kaldığını biliyoruz.

Devrimden sonra, kadınların bu geri yanları yokmuş gibi davranmak, gerçeğe gözleri kapamak olacaktır. Bu nedenle, Lenin'in burada devlet denetimi için önerdiği kotayı tüm alanlarda talep etmek şarttır. Kadınların, üretime, devlet işlerine vs. çekilmesinin ne kadar zor olduğunu SSCB pratiği bize göstermektedir. 1917 yılında yapılan 6. Parti Kongresinde kadınların oranı yüzde 5,7 iken 1952'de yapılan 19. Parti Kongresinde bu oran sadece yüzde 12,3'tür. (Kadınların Kurtuluşu 1, sf. 160) 1947 yılında bazı Birlik Cumhuriyetlerinin yerel Sovyetlerindeki kadın oranlarına bakalım: Belo-Rusya SSC'nde % 29,87, Gürcistan SSC'sinde % 30, Kazakistan SSC'sinde % 33,81, Kırgızistan SSC'sinde % 33,49, Azerbaycan SSC'sinde % 35,15. (age, sf. 188)

Bu verileri incelediğimizde; bir ilerleme yaşanmış olsa da 35 yıllık uğraş sonunda, kadınların politik yaşamda, yönetimde etkin hale geldiklerini söylemek mümkün değildir. Elbette bunda devralınan eski yapının kalıntıları önem taşımaktadır. Devralınan yapı başlangıç noktasını belirler. Ve bu Rusya'da çok geri bir noktadır. 35 yıllık süre toplumsal değişimler için çok uzun değildir. 60 yıl öncesinde SSCB'de kadınların yönetimlere girmesinde geldiği nokta şimdiki birçok ülkeden daha ileridir.

Lenin, kadının gerçek özgürlüğü için ev işi ve çocuk bakımı gibi kadını üretkenlikten uzaklaştıran, politikaya aktif katılımını engelleyen işlerin toplumsallaştırılmasının zorunluluk olduğunu her fırsatta dile getirmiş ve Bolşevik Parti 1919'da bu sorunu programına alarak şu şekilde formüle etmiştir: “*Kendini kadınların biçimsel hak eşitliği ile sınırlamayan parti, eski ev ekonomisinin yerine komün evleri, kamu aşevleri, merkezi çamaşırhaneler, çocuk yuvaları vs. geçirerek onları eski ev ekonomisinin maddi yüklerinden kurtarmayı amaçlamaktadır.*”

Kadının geleneksel görevi olarak görülen, onu tamamıyla üretkenlikten uzaklaştıran ev içi işlerin toplumsallaştırılması yolunda ciddi adımlar atılmış olsa da 35 yıllık sosyalizm deneyiminde bu sorun tam anlamıyla çözülememiş ve bu işler esas olarak kadının sorumluluğunda kalmaya devam etmiştir. Bu alandaki dönüşümlerin, uzun süreli mücadele içinde gerçekleşebileceği, sadece biçimsel yeniliklerin yetmeyeceği pratikte de açığa çıkmıştır.

Mutlak eşitliğin yaşamda yeri yoktur!

Kapitalist sistemde kadınların eğitim seviyesinin ve mesleki eğitimlerinin erkeklere göre daha düşük olduğunu biliyoruz. Ayrıca kadınların yoğunlaştığı belli başlı meslekler vardır: tekstil, öğretmenlik, hastabakıcılık vs. SSCB’de bu gerçekler dikkate alınarak, ilk aşamada kadınlar yapabildikleri işlere, çoğu zaman ustalık gerektirmeyen işlere alındılar. Buna paralel kadınların normal ve mesleki eğitim çalışmaları yoğunlaştırıldı. Eğitimde ilerleme sağlandıkça, kapitalist ülkelerde akla dahi gelmeyecek olan ve erkek işi olarak görüldüğü için çalışılması yasaklanan birçok alanda kadınların çalışmaya başladığını görüyoruz. Çeşitli üretim sektörlerinde kotalar tespit edilmiştir. Kotalar hem eğitim hem de üretim sürecinde geçerli olmuştur: *“fabrika çırak okullarında ve kitlesel meslekler için çıraklık kurumlarında üretim kalifikasyonuna tabi tutulan tüm öğrencilerin yüzde 50’sinin kadın olması”* (age, sf. 62) direktifi verilmiştir.

Sosyalizmde “herkesten yeteneğine göre, herkese emeği kadar” ilkesi geçerlidir. Bu ilkenin kadınlar açısından kabul edilebilir olması; ancak kotaların ayrılması, pozitif ayrımcılık yapılmasıyla mümkündür. Kapitalist toplumda kadınların yeteneklerinin belli dallarda geliştirilmesi kadınların fizyolojilerinden kaynaklı bazı dallarda erkekler kadar çalışamayacak olmaları, ilk başlarda ev işleri sorumluluğunu kadının omuzlarından tamamıyla alacak kurumların yetersiz olması gibi gerçekler dikkate alınmalıdır. Mutlak eşitliğin, gerçek yaşamda yeri yoktur! Sömürü koşullarının ortadan kaldırılmasından sonra, gerçek eşitlik bahsi geçen olguların görülmesini ve buna uygun bir planlama yapılmasını gerekli kılmaktadır. Eşitlik adı altında, birçok açıdan geri bırakılan kadın gerçeğine gözleri kapamak adaletsizliktir, haksızlıktır, *“ikiyüzlülük ve palavracılıktır.”* (Lenin)

“Burjuvaziye devirmekten çok daha zor” bir iş; erkek egemen anlayışla mücadele

Sosyalizmde, kadınların ev işlerinden kurtulup toplumsal üretime çekilmesine paralel uğraş verilmesi gereken (-zorunlu olan-) diğer bir alan; erkek egemen anlayışa karşı mücadeledir. Binlerce yıllık yaşamın oluşturduğu gelenekler, düşünme tarzı hem kadının, hem de erkeğin ilerlemesinde en büyük engeldir. Bu kalıplaşmış

düşüncelerle mücadele etmek, değiştirmek çoğu zaman pratikte alınan önlemlerden ve yasaların değiştirilmesinden daha zordur. Lenin yoldaş şöyle diyor:

“Burjuvaziye devirmekten çok daha zor, çok daha somut, çok daha köktenci ve çok daha önemli bir devrimin başlangıcındayız, çünkü bu zafer kişisel muhafazakârlıklar, gevşeklikler, küçük burjuva egoizmi ve lanet kapitalizmin işçi ve köylülere miras bıraktığı alışkanlıklar üzerinde bir zafer olacaktır. Ancak bu zafer tam olarak kazanılınca yeni toplumsal disiplin, sosyalist disiplin yaratılabilecektir; ancak o zaman kapitalizme dönüş imkânsızlaşacak ve komünizm gerçekten yenilmez olacaktır.” (N. Popova, age, sf. 65)

Hem kadınlarda hem de erkeklerde eski toplumsal yaşamın etkileri uzun süre silinmeyecektir. Erkeğin, kadını kendi koruması-sorumluluğu altında gören, küçümseyen, yok sayan tutumu, “siyasal-toplumsal yaşamdan ancak ben anlarım” havası yok edilmek zorundadır. Erkek egemen düşünceye göre şekillenen kadının da, erkeği yüceltmesi, kendini ve yaptığı işleri küçümsemesi, kendine güvensizliği, edilgenliği kırılmalıdır. Yani *“eski efendi bakış açısı kurutulmalıdır.”* Bunun için hem erkeğin hem kadının eğitimi şarttır.

“Altyapı değişmişse süreç içerisinde düşünsel yapıda, geleneklerde, kültürde değişim olacaktır ve sorun çözülecektir” demek sorunu kendiliğindencilığe bırakmak ve kaplumbağa adımlarından bile daha yavaş hareket etmeyi veya belki de sürecin gerisine dönmeyi kabullenmek demektir. Bu doğru bir tutum değildir. Erkek egemen bakış açısıyla sistemli bir mücadele -hem KP içinde hem de partisiz kitleler arasında- zorunluluktur. Bu mücadele de çok yönlü olacaktır; bir taraftan eğitimde adımlar atılacak, diğer taraftan pratikte bu düşüncenin boy verdiği her örnekle mücadele edilecektir.

Lenin’in *“komünisti birazcık kazı, altından bir filisten (beğeni yoksunu-bn) çıkar”* (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 324) sözü genel olarak bilinmektedir. Bu söz hem günümüz açısından hem de gelecekte devrimden sonra önem taşımaktadır. Devrimcileştiği için birden bire erkek egemen düşüncelerini attıklarını iddia edenlerin, bunu çok farklı yollarla devam ettirdiğini görüyoruz. Kadınların yetiştiriliş tarzından dolayı sahip oldukları edilgenlik, kendine güvensizlik gibi özellikleri anlamamak bile bu “filisten-

liğin” bir yansımasıdır. Clara Zetkin ile söyleşi-
sinde Lenin şunları söylüyor:

“*Karı işi'nin ucundan tuttuklarında, kadının birçok güçlüklerini ve yorgunluklarını nasıl azaltabileceklerini, hatta tümüyle giderebileceklerini, erkeklerden -proleterlerden de- pek azı düşünebiliyor. Ama hayır, bu, erkeğin dinlenmesini ve rahatını talep eden 'erkek hak ve onuru'na aykırıdır. Kadının ev yaşamı, binlerce değersiz ayrıntı içinde her gün kurban olmaktır. Erkeğin eski efendilik hakkı gizlice yaşaya gidiyor. Kadın kölesi ise bunun öcünü -gene gizlice- nesnel olarak alıyor. Kadının geri kalmışlığı, erkeğin devrimci ülküleri için anlayışsızlığı, erkeğin savaşım isteğini ve savaşım azmini kırıyor. Göze batmadan, yavaş ama kesin bir şekilde kemiren ve aşındıran küçük haşerelere benziyorlar. İşçi yaşamını bilirim, üstelik salt kitaplardan değil. Kadın kitleleri arasındaki komünist çalışmamız, onlar arasındaki siyasi çalışmamız, erkekler arasındaki eğitim çalışmasının büyük bir bölümünü içeriyor. Eski efendi bakış açısını en son, en ince köküne kadar kurutmalıyız -partide ve kitleler içinde.*

Emekçi kadınlar arasında parti faaliyeti yürüten, teorik ve pratik olarak temelli bir eğitimden geçmiş kadın ve erkek yoldaşlardan oluşan bir kurmayın ivedilikle oluşturulması gibi, bu da politik görevimizdir.” (age, sf. 324-325) (abc)

Devrimden sonra uzun bir dönem etkisini gösterecek “efendilik hakkı”na karşı aktif, bilinçli bir mücadelenin gereği ortadadır. Kadınların özgürleşmesi ve erkeklerle eşitliği gerçekleştiği oranda; sosyalist devrim zafere ulaşacaktır. Devrimin zaferi ve kadının özgürleşmesi arasındaki bağ doğru kurulmalı ve anlaşılmalıdır.

Sonuç olarak; sosyalizmle birlikte kadının toplumsal üretime çekilmesi, tekil ev iktisadından kurtaracak toplumsal kuruluşların kurulması, kotalar-pozitif ayrımcılık vs. yoluyla yönetime aktif olarak katılımının sağlanması ve erkek egemen anlayışa karşı sistemli-bilinçli bir mücadele için hem erkeklerin hem de kadınların eğitimi zorunluluktur. “Kadınlar olmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadınlar kurtulmaz” sloganını somut hale getirmek için sistemli çalışmalara başlanması ve devrim sonrası devam etmesi zorunluluktur. Yani, sosyalizmde de kadın çalışması gereklidir.

Bugün birçok burjuva feminist, Troçkist ya da oportünist hareket, Marksizm'e ve sosyalizme saldırmak, karalamak için, o günün koşullarını,

somut durumu değerlendirmeden, aradan geçen bir asırlık zaman dilimindeki bilim ve teknolojinin gelişim hızını hesaba katmadan; o dönem SSCB'de yapılamayan ya da modern revizyonizmin pratiği olan süreçleri sosyalizm olarak ilan edip, küçücük dünyalarından sosyalizmin başarısızlığını ispatlamaya çalışıyorlar. Oysa Lenin yoldaş bu tür saldırılara, daha o dönemde cevap veriyordu:

“*Yüzyıllar boyunca devletler burjuva tipte inşa edilmişti; ve nihayet ilk defa devletin burjuva olmayan bir biçimi keşfedildi. Belki bizim mekanizmamız kötü olabilir, ama deniliyor ki, ilk bulunan buhar makinesi de kötüymüş, hatta bunun hiç çalışıp çalışmadığı dahi bilinmiyor. Fakat önemli olan bu değildir, önemli olan bu buluşun yapılmış olmasıdır. İlk biçimi ile keşfedilen buhar makinesi işe yarasın yaramasın, bugün artık lokomotifimiz var. Bizim devlet mekanizmamız istediği kadar kötü olsun, o artık yaratılmıştır, büyük tarihsel buluş gerçekleşmiştir, proleter tipte bir devlet yaratılmıştır -ve bunun için bütün Avrupa, binlerce burjuva gazete, istediği kadar bizde ne kadar kötü bir durumun, ne denli bir sefaletin olduğunu, emekçi halkın ne çileler çektiğini anlatsın- bütün bunlara rağmen bütün dünyada işçiler kendilerini Sovyet devletine yakın hissetmektedir.”* (Aktaran, Kadınların Kurtuluşu 1)

Sonuçta Lenin yoldaşın da belirttiği gibi, bir ilk yaşıyordu. İlk defa bir sosyalist devlet inşa edilmiş, Marksist teori pratiğe uygulanıyordu. Kadınların kurtuluşu açısından da bugünden bakıldığında eksik bulunan yönler, “şu adım da atılmalıydı” denen noktalar olabilir ama mesele bu değildir. Önemli olan, orada yürünen istikamettir. Devrimci pratik eksik ve yanlışları gösterip, olması gerekene yönlendirir. Hiç kuşku yok ki SSCB'de de sosyalizmin inşa süreci tamamlanabilseydi, atılan adımlar bilimsel sosyalizmin süzgecinden geçirilip, daha da büyütülecekti. Şimdi ise bu görev tüm dünya devrimci ve komünistlerinin omuzlarına devredilmiştir.

Stalin'in ölümünden sonra Sosyalist Ekim Devrimi ihanete uğramış, SSCB'deki komünizm yürüyüşü yaşanan geriye dönüşle aksamış da olsa; bu ne Ekim Devrimi'nin ne de sosyalizmin özünü karrartamaz, başarılarını gölgeleyemez. Ekim Devrimi'nin ışıklı yolu bugün hala işçi sınıfı ve emekçi halka yol göstermeye devam ettiği gibi ezilen, sömürülen, ikinci cins görülen işçi-emekçi kadın kitlelerine de umut olmaya devam ediyor.

Enternasyonal proletaryanın deneyimleri

“Ortaklaşa şehvetin kurbanı ve hizmetçisi olan kadın karşısındaki ilişkide, erkeğin içinde kendisi için var olduğu sonsuz alçalma kendini dile getirir; çünkü bu ilişkinin gizi kendi ikirciksiz, kesin, açık, örtüsüz dışavurumunu erkek kadın ilişkisinde ve doğal ve dolaysız cinsel ilişkinin kavranma biçiminde bulur.” (K. Marks 1844 El Yazmaları, Sol Yayınları, sf. 170)

“Hiçbir umudu olmayan ezilmişler, gizemli bir sessizlik içindedirler. Değişikliğin kavranması, olabilirliğin sınırları ötesinde kaldığı zaman hoşnutsuzluğu dile getirmek için hiçbir sözcük bulunamaz, bu nedenle de hoşnutsuzluğun var olmadığı savunulur zaman zaman. Bu yanlış inancın doğmasına yol açan şey, sessizliği ancak bozulduğu anda ayırt edebilmemizdir. Bozulan sessizliğin sesi, daha önce işitmediklerimizi anlamamıza yol açar. Ne var ki bizim işitememiş olmamız, sancının var olmadığını kanıtlamaz. Devrimciler sessizliğin dilini can kulağı ile dinlemelidirler. Kadınlar açısından özellikle önemlidir bu nokta, çünkü biz çok uzun bir sessizlikten geliyoruz.” (Kadın Bilinci Erkek Dünyası, Shella Rowbatham, Payel Yayınları, sf. 54)

İnsan türünün yarısını oluşturan kadınların, özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla birlikte boyunduruk altına alınışı ve sınıflı toplumların gelişimiyle birlikte perçinlenip çeşitli biçimlere bürünen, ezilenin de ezileni konumunun tarihsel, toplumsal gelişim ve aşamalarını gördük. Burjuva toplumun bağrında filizlenen ezilenlerin kurtuluş umudu ve mücadelesi bir gerçeği daha açığa çıkardı:

İnsanlığı, sınıfsız, sınırsız bir topluma, kurtuluşa taşıyacak olan proletaryanın zaferi ancak erkek ve kadın işçi-emekçilerin ortak yürüyüşüyle sağlanabilir. Bugün toplumda en fazla baskıya sömürüye maruz kalan kadınlar, insanlık tarihi boyunca ezilenlerin tüm başkaldırı ve isyanlarında yerini almış, büyük roller oynamıştır. Bunun içindir ki; kadın cinsi örgütlenip “politikaya çekilmeksizin yığınlar politikaya katılamaz.” (Lenin) Proletaryanın son

kurtuluş kavgasında da işçi-emekçi kadınlar böylesi bir tarihi bir belirleyiciliğe sahip olacaklardır.

Stalin yoldaşın açıkça dile getirdiği gibi: “Emekçi kadınlar, işçi ve köylü kadınlar, işçi sınıfının büyük yedek kuvvetlerini teşkil ederler. Bu önemli yedek kuvvet nüfusun yarıdan çoğunu oluşturur. Kadın yedek kuvveti, işçi sınıfının yanında mı, karşısında mı olacaktır? Proleter hareketin kaderi, proleter devriminin ve iktidarının zaferi ya da yenilgisi buna bağlıdır. İşte bu yüzden proletaryanın ve onun en ileri müfrezesi olan proletarya partisinin görevi kadınları, işçi ve köylü kadınları, burjuvazinin etkisinden kurtarmak ve bunları proletaryanın bayrağı altında, politik olarak eğitmek ve örgütlemek için kesin mücadele vermektir. (...)

Fakat emekçi kadınlar sadece bir yedek güç

oluşturmazlar. Onlar, işçi sınıfının doğru politikası sonucu, işçi sınıfının burjuvaziyle savaşacak olan gerçek bir ordusu olabilirler ve olacaklardır. Emekçi kadınların bu yedek gücünü, proletaryanın büyük ordusunun yanında çarpışan bir işçi ve köylü kadınlar ordusu haline getirmek. İşte işçi sınıfının kesin ikinci görevi” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd. sf. 79-80) dir.

Yine Lenin yoldaş kadın kitlelerinin tayin edici öneminin proletarya diktatörlüğü altında dahi devam ettiğini şu cümlelerle açıklıyor: “... Proletarya diktatörlüğü altında kadın talepleri, artık proletarya ile burjuvazi arasında bir mücadele nesnesi değildir; gerçekleştirildiğinde komünist düzenin yapı taşları olurlar. Bu, dışarıdaki kadınlara, proletaryanın iktidarı ele geçirmesinin tayin edici önemini gösteriyor. Aradaki fark keskin bir şekilde gösterilmelidir ki, kadın kitlelerini proletaryanın devrimci mücadelesine kazanabilirsiniz. Kadın kitlelerinin açık, ilkesel bir kavrayış ve sıkı örgütsel temelde gerçekleştirilmiş mobilizasyonu, KP’lerin ve onların zaferlerinin can alıcı bir sorundur.” (age, sf. 323)

Kadın kitlelerini kazanmanın bu hayati önemine rağmen, proleterler bunu ne kadar kavlıyor ve gereklerini yerine getiriyor diye sormak gerekiyor. Cevabımız, elbette ki “hayır” olacaktır.

Uluslararası proleter hareketin deneyimlerine baktığımızda ilk defa sınıf mücadeleleri tarihi içinde kadın sorununun bilimsel olarak tarihi toplumsal temellerini diyalektik materyalist bakış açısıyla ortaya koyan Marks ve Engels olmuştur. I. Enternasyonal’de kadın çalışmasıyla bağlantılı konular da tartışılmıştı. Örneğin “işçi kadınlar da işçi sınıfına dâhil edilmeli midir?” gibi, bugün açınsından bakıldığında oldukça geri gündemler dile gelmişti. Yine sağcı ve küçük burjuva kanadın sunduğu; “Sanayide (iş ve kamu yaşamında) kadın emeğinin sınırlandırılması” önerisi başta Marks ve Engels olmak üzere sınıf bilinçli komünistlerce mahkûm edilmiş ve I. Enternasyonal tarafından kadın emeğinin toplumsal zorunluluğu belirlenip, yasalarda kadının anne olarak işgücünü ve sağlığını koruyacak reformlar talep etmesi sağlanmıştır.

Ancak komünist kadın çalışmasının temeli esasta II. Enternasyonal’le atılmıştır. Başta C. Zetkin olmak üzere, A. Bebel, R. Lüksemburg gibi komünistlerin öncülüğünde gelişmişti. O gün açısından en sistemli ve kapsamlı talepler olarak C.

Zetkin tarafından 1896 Ekim’inde Gotha’da yapılan Alman Sosyal Demokrat Partisi’nin kongresinde dile getirdiği; “1) Kadın işçi koruma yasasının genişletilmesi; 2) Fabrikalara kadın denetimcilerin yerleştirilmesi; 3) Aynı işe eşit ücret; 4) Kadına tam politik eşitlik; 5) Kadının eşit eğitim ve serbest iş olanağı; 6) Kadının özel haklarında eşitlik.” (Clara Zetkin/Adanmış bir ömür/Luise Dornemann/1. Kitap/Ceylan Yay/118) şeklindeki talepler önce Alman Sosyal Demokrat Partisi’nin talepleri olarak kabul edilmişti.

Bu talepler daha sonra da II. Enternasyonal’de kabul edildi. Yine de II. Enternasyonal’in kadın hakları konusunda onayladığı olumlu kararlarına rağmen teorisi ile pratiği arasında fark vardı. Örneğin II. Enternasyonal’in Stuttgart Kongresi tüm ülkelerin sosyal demokrat partilerine; kadınların evrensel seçim hakkı mücadelesini “genel proleter seçim hakkı ve iktidar mücadelesinin önemli, vazgeçilmez bir parçası olarak kabul etmeleri ve uygulamaları görevini” vermiş olsa da “kendisine üye örgütlerin İngiltere’de uygulanması mülk sahiplerinin politik iktidarını ve böylece tüm yetişkinlerin genel seçme hakkına karşı direnişi güçlendirecek olan, kısıtlı bir hanımlara seçme hakkından yana olmalarına ses çıkarmamıştır. Belçika’da ve daha sonra Avusturya’da büyük seçim hakkı mücadelesi sırasında Sosyal Demokrat Parti’nin kadınlar için de evrensel seçim hakkı talep etmemesine göz yummuştur.” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 265)

Kadınlar arasında komünist kadın çalışması II. Enternasyonal’in 1914’te proletaryaya ihanetinden sonra 1919’da kurulan III. Enternasyonal’ce devralınmış ve daha da geliştirilmiştir. Özellikle III. Enternasyonal’in 3. Kongre’sinden sonra sorunun önemi, özel çalışma yöntemleri ve araçlarının gerekliliği düşüncesi geliştirilmiş, uluslararası düzeyde yaklaşımlar benimsenmiş ve Enternasyonal’e bağlı örgütlerin önüne görev olarak konulmuş olsa da istenilen hedefe ulaşamadığı, değişik ülkelerin komünist partilerince önemine paralel tutumların sergilenemediği bir gerçektir.

İnsanlık tarihi yazılırken kadınlar da vardı! Kadınlar Barikatlarda Yerlerini Alıyor...

Kadınların toplumsal kurtuluş mücadelelerine aktif ve bilinçli katılımları esas olarak 1800’lerin 2. yarısında gerçekleşmiştir. Ancak bu (sınıf) bi-

linçli katılımın “habercisi” 1789 Fransız Devrimi’dir. Bir burjuva demokratik devrim olan 1789 Fransız Devrimi; feodal düzeni yıkmaya dönüktü ve devrime önderlik eden burjuvazi de burada ileri bir rol oynamıştı.

Ancak burjuvazi, sınıf karakteri gereği devrimden hemen sonra gerici rolünü üstlenmiş ve devrimin gerçek sahibi olan, devrim sürecine kitlesel katılımları ile bunun gerçekleşmesinde esas rolü oynayan kadınlı-erkekli yoksul yığınlar, kendileri açısından değişen hiçbir şeyin olmadığını, kısa sürede anlamışlardı. Özellikle de bir düzenin yıkılmasında, toplumsal bir alt-üst oluşta ilk kez kitlesel ve ön saflarda bir katılımı yer alan kadınlar açısından devrim, eski pozisyonlarında hiçbir değişim yaratmamış, kadınların yasalarla da belirlenmiş olan ikinci cins konumu, devrimden sonra da korunmuştu.

Ancak durum erkek sınıfdaşları açısından da, yaşamlarında bir iyileşme yaratmamıştı. Barikatlarda omuz omuza çarpışan kadın-erkek yoksullar üzerindeki sömürü, baskı, zulüm katmerleşerek sürmüştü. Devrimin sloganı olan “*eşitlik, özgürlük, kardeşlik*”, burjuvazi tarafından geçersiz kılınmıştı. Bununla birlikte ezilenler bir kez sisteme karşı ayaklanmaya başlamışlardı ve tüm Avrupa’da devam eden, hayli yükselmiş olan sınıf mücadeleleri giderek toplumun daha geniş kesimini kucaklıyordu. Fransa’da ise kadınlar barikatlara geri dönmüşlerdi. Hem de sınıf bilinçleri daha da gelişmiş olarak. Avrupa’da Fransa, Almanya, İngiltere gibi ülkelerde gerçekleşen 1848 devrimlerine de bu gelişmiş bilinçle katılmışlardı.

Kadınların sınıf bilincindeki (dönemin) en üst düzey gelişmesinin ifadesi ise (aynı tarihsel dönemde) hiç kuşkusuz Paris Komünü olmuştu. Ezilen işçi ve emekçilerin, ezen-sömüren sınıflara karşı 18 Mart 1871’de fitilini ateşledikleri ve 22 Mayıs’ta karşı-devrimin yüz binlerce kişiden oluşan güçleriyle Paris’e girmesiyle yenilgiye uğrayan Paris Komünü, işçi sınıfının, kısa süreli de olsa ilk iktidar deneyimiydi aynı zamanda. Ve bu deneyim, erkeklerin olduğu kadar, kadınların da omzunda yükselmiş, Komün’ün düştüğü çatışmalarda da yine kadınlar barikatlarda adeta direniş destanları yaratmıştı. Kadınlar, bu çatışmalarda, oluşturdukları kadın taburlarıyla, birer cesaret abidesine dönüşmüşlerdi. Komün karşı-devrim tarafından kuşatıldığında emekçi kadınların oluşturduğu “Kadın Yurttaşlar Grubu”, Parislilere, özellikle de kadın-

lara, şu sözlerle sesleniyordu:

“Halk, onların gözü önünde ‘hak olmadan yükümlülük, yükümlülük olmadan hak olamaz’ sloganıyla ayaklanmıştır. Biz emekten ve emeğin meyvelerinden yararlanmaktan yanayız. Sömürücülere, patronlara ihtiyaç yok. Gerekli olan emek ve herkes için refah, halkın öz yönetimidir. Gerekli olan Komün’dür. Ya birlikte özgürce yaşayıp çalışacağız, ya da savaşarak öleceğiz!” (Ateşi Çalmak, Galina Serebryakova, Evrensel Yayınları, Cilt IV, sf. 263)

Kadınlar bu çağrıya uydular: “*Kadınlar taburu bir cesaret harikası yaratıyordu. Artık mevzileri korumak olanaksız hale geldiğinde, tabur birkaç yüz metre geriye, Pigal Meydanı’na çekildi ve düşmanla yeniden çarpışmaya başladı. Böylece de bu ölümcül savaşa yeni ümeler kazandırmak ve bir sonraki mevziye geçmek için barikattan barikata geçiyordu.*” (age, sf. 303) Ancak kadınların taburlar halinde örgütlenerek, erkek sınıfdaşları ile birlikte ölümüne savundukları Komün yenilmişti.

Komün’ün 22 Mayıs 1871’deki yenilgisinin ardından, aynı yılın Eylül ayında, Londra’da toplanan Uluslararası İşçiler Birliği, bu yenilginin nedenlerini inceliyor ve yenilgiye ilişkin aldığı kararda “*Proletaryanın, toplumsal devrimin zaferini sağlamanın ve sınıfların ortadan kaldırılması nihai hedefini gerçekleştirmenin ancak siyasal bir partide örgütlenerek mümkün olabileceği*” tespitinde bulunuyordu. (age, sf. 378) Siyasal partiden kasıt ise, sonraki yıllarda daha da net ortaya konacağı gibi; devrimci bir komünist partiydi.

Sonraki yıllarda “Enternasyonal” adını alacak olan “Uluslararası İşçiler Birliği”nin kurucuları ve önderleri olan Marks ve Engels, bir yandan dünya işçi sınıfının ve ezilen emekçi yığınlarının kurtuluş manifestosu olan Marksizm kuramını teorik olarak ileri taşıırken, komünist partinin olmamasını Komün’ün yenilgisinin başlıca nedenleri arasında sayıp, bu partiyi kurma çabalarını da sürdürdüler. Bu çabalar çok sayıda kadın ve erkek devrimci önderi de ortaya çıkardı.

Ezilenlerin Sömürülenlerin Davasına Adanmış Bir Yaşam: Eleanor Marks

Dönemin öne çıkardığı kadın devrimci önderlerden biri de Marks’ın kızı Eleanor Marks’tı. Aile içinde “Tussy” olarak anılan Eleanor da, Marks ailesinin tüm üyeleri gibi Marks ve Engels’in kuramı-

nın en hararetle savunucularındandı. Ve sadece teorideki üst düzey kavrayışıyla değil, pratikte hayata geçirme çabasıyla da. Ezilenlerin-sömürülenlerin davasına adanmışlığı, onu aynı zamanda bir işçi sınıfı önderi yapmıştı. İşçi sınıfının örgütlülükleri sendikaların kuruluşuna önderlik ediyor, grev vb. direnişlerde ön saflarda yer alıyor, sokak eylemlerinde işçilerle omuz omuza çatışıyor, barikatlarda savaşıyordu:

“İngiltere’de grevler giderek yaygınlaşıyordu. İşçiler iş bırakarak, çok düşük olan ücretlerine zam almayı başarıyorlardı. Yazın, Eleanor’un yıllarca yaşadığı ve horlananların bölgesi olarak bilinen East-End semtindeki kibrit fabrikasının işçileri greve gittiler. İşçi temsilcileri ve greve öncülük eden sosyalistlerin fabrika sahibiyle görüşmeleri devam ettiği sürece, Marks’ın kızı bir kale gibi kuşatılmış olan bu küçük fabrikayı hiç terk etmedi. Bir süre sonra fabrika sahibi taviz vermek zorunda kaldı ve işçilerin tamamı kadın olan fabrikada ücretler bir parça artırıldı. Bu başarı başka fabrikalardaki işçileri de yüreklendirdi. Dev binaların küçücük tuğlalardan yapıldığını kavramış olan Tussy, sıradan, göze görünmeyen bir iş olan günlük örgütlenme çalışmalarını asla ihmal etmiyordu. Bu muhteşem propagandacı ve gazeteci, tüm insanlığı ilgilendiren sorunları ve insanların günlük bireysel kaygılarını kolayca kavıyor ve en basit sorunlarla en genel olanları ustalıkla birleştirebiliyordu.” (age, Cilt 5, sf. 232-233)

Eleanor aynı dönemde en ağır koşullarda çalışan liman işçilerinin grevine de önderlik ediyor, grev komitelerine sekreter oluyor ve haftalar süren grev, liman işçilerinin zaferi ile sonuçlanıyordu. Gaz işletmesi işçilerinin grevinde de öncü bir rol oynayan Eleanor, bu grevin sürdüğü günlerde ilk Vasıfsız İşçiler Sendikasını da kuruyor ve sendikanın merkez komitesi üyesi olmuştu. Eleanor Marks (Aveling) kadın sorunuyla da yakından ilgilendi. Onun bu ilgisinin boyutu en somut olarak, dönemin kadın sorununa ilk Marksist bakış açısını getiren “Kadın Sorunu” adlı kitabında dışa vuruyordu. Eşi Eduvard Aveling’in de katkılarıyla, esas olarak da kendi uğraşlarının ürünü olarak ortaya çıkan bu kitapta, kadın sorununu, sınıf sorunuyla iç içe, enine boyuna tartışmaya açmıştı.

Kadın sorununun esas olarak ezilen sınıf kadınının sorunu olduğunu, tarihsel ve sınıfsal kökenleri ile ortaya koyuyor, kurtuluşu da bu eksende ele alıyordu. O dönem var olan burjuva kadın hareketini

mahkûm etmiş, burjuva kadının “hak arama” mücadelesinin esasta, kendi sınıfı ile eşit sömürme haklarına sahip olma mücadelesinden öte bir şey olmadığını söylemişti. Kadın haklarından söz edip, hemcinslerini sömürerek yaşamını sürdüren, bunu da ait olduğu sınıfın “doğal hakkı” olarak gören burjuva kadının, oy, miras vb. eşit haklar için verdiği mücadelelerinde yine hemcinslerinin de dâhil olduğu ezilen sınıflardan elde edilen sömürden, kendi sınıfının erkeği kadar eşit pay alma mücadelesi olduğuna vurgu yapıyordu.

Elbette ezilen sınıfın kadınının; egemen sınıfların empoze ettiği erkek egemen zihniyet sonucu, kendi sınıfının erkeği tarafından çok yönlü baskıyla kuşatıldığına da değiniyor ve bu duruma karşı mücadele etme zorunluluğunun altını çiziyordu. Ancak bu mücadelenin sınıf mücadelesinden kopuk olması gerektiğini de ısrarla vurgulamıştı.

Eleanor Marks’ın “Kadın Sorunu” adlı bu kitabı, egemen sınıflar ve burjuva kadın hareketi saflarında olduğu kadar, sınıf mücadelesi saflarında da geniş yankı uyandıracak, kadın sorununa ilişkin ciddi bir tartışmayı da beraberinde getirecekti. Ama bu tartışmalar, sonraki yıllarda daha fazla sayıda kadın devrimci önderin ortaya çıkmasına ve bunların kadın sorununu Marksist temelde ele alma çabalarına ışık tutacak, ciddi bir temel oluşturacaktı.

Clara Zetkin, Rosa Luxemburg, Aleksandra Kollontai gibi kadın devrimcilerin günümüze kadar gelen ve yol göstermeye devam eden mücadeleleri ve bu mücadeleler içinde bazılarının kadın sorununa özel önem vermelerinin ilk nüveleri işte böyle oluşmuş, Eleanor Marks, kadın sorununa Marksist temeldeki ilk ciddi katkıyı gerçekleştirmişti.

Ekim Devrimi’nde Kadınların Rolü

Kadınlar kendi kurtuluşlarının toplumsal kurtuluştan bağımsız ele alınmayacağını kavradıkça (bilince çıkardıkça) toplumsal kurtuluş mücadelelerine katılımları da aynı oranda arttı. İlk sosyalist devrim olan Ekim Devrimi ise, kadınların köleleştirilmelerine karşı sınıf bilinciyle donanmış, kitlesele başkaldırısının en somut örneği niteliğindedir.

Çarlık Rusya’sında kadının yaşam koşulları çok zordu. Kadın fabrika işçilerinin ve tarım emekçilerinin durumu özellikle çok daha kötüydü. Sanayileşmenin geliştiği birçok ülkede olduğu gibi Rusya’da da artan makine kullanımı, fabrikalarda büyük kas gücüne olan ihtiyacı azalttı. Bu durum kadın ve çocuk emeği üzerinde yoğun bir sömü-

rüyü de beraberinde getirdi. Eski Rusya'da köylü kadınların durumu da kentte çalışan kadından daha iyi değildi. Köylü kadının toprak sahibi olma hakkı yoktu. Toprak ağası ve Kulak için, zorlu koşullarda, uzun saatler boyu dinlenmeden çalışıyor, evde ise hizmetçiden öte bir konumu bulunmuyordu. Kadınların eğitim oranı (düzeyi) da yine eski Rusya'da çok düşüktü.

Kadınların bu kölelik koşulları, Rus toplumunun ilerici kesiminde protestolara ve kadın sorunları üzerine yoğunlaşmaya yol açtı. Ancak, 19. yy başlarında iyice yoğunlaşan bu çabalar, kadının bağımlılığının nedenlerini tam olarak ortaya koymaktan, kurtuluşu için izlenmesi gereken yolu göstermekten uzaktılar. Yol gösterme sorununu Marksizm çözecekti. Rusya'daki kadınlara kurtuluşun yolunu gösteren de, devrimci Marksist zeminde yükselen, Lenin önderliğindeki Bolşevik Parti oldu. Lenin daha başından itibaren, tüm özgürlük hareketlerinin deneyimlerinin, bir devrimin başarısının kadınların katılım derecesine bağlı olduğunu gösterdiğini söylüyordu. Ve böylece Bolşevik Parti kadınları devrim saflarına katmak için yoğun bir çaba gösterdi. Giderek artan sayıda kadın, sınıf mücadelesine, toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin egemenliğini devirme mücadelesine katıldı.

Kadınlar daha devrim öncesi yıllarda, o dönem gerçekleştirilen grev vb. direnişlerde etkin rol oynadılar, birçoğuna önderlik ettiler. Ekim Devrimi'nin birçok kadın önderi de bu süreçte yetkinleşti. Krupskaya, Kollontai gibi öne çıkan isimlerin yanı sıra, çok sayıda kadın işçi, önce fabrikalarındaki grevlere önderlik ettiler, sonrasında ise devrimin tüm cephelerindeki savaşa, ön saflarda yer alarak, katıldılar. Her biri çocuk denecek yaşta mücadeleye katılan fabrika işçisi kadınlar olan, Klavdia Kirsanova, Klavdiç Nikolayeva, Marta Yakovleva bu katılımın en somut birkaç örneğidir. Fabrika grevlerinde önemli rol oynayan, barikatlarda korkusuzca dövüşen, çocuk yaşlarda defalarca tutuklanan, sürgüne gönderilen bu kadınlar, Ekim Devrimi'nde önemli görevler üstlenenin yanı sıra, başka kadınları da mücadeleye katmak için, yoğun bir çaba içine girdiler.

İşçi kadınların devrim mücadelesine katılımındaki artış, daha 1905 Şubat Devrimi döneminde ortaya çıkmıştı. Kadınlar Rus kentlerinde gerçekleştirilen silahlı ayaklanmalarda da yer alıyorlardı artık. Bu katılım, yine Ekim Devrimi'nin öncü ka-

dınlarından biri olan Nina Popova'nın devrimden sonraki yıllarda yazdığı "Sosyalizm Diyarında Kadın" kitabında, Lenin'in sözleriyle şöyle aktarılıyordu: "Aralık günlerinde 10 bin kişiyi bulan kalabalık içinde bir kıslı bayrak taşıyan iki işçi kız, Kazaklara doğru atılıp 'öldürün bizi! Biz sağ kaldıkça bu bayrağı esir etmeyeceğiz' diye bağırduklarında Moskova proletaryası bize, askeri birlikleri ideolojik olarak 'dönüştürme' sanatı üzerine çok büyük dersler veriyordu. Ve Kazaklar rahatsız oldular ve kalabalığın 'Yaşasın Kazaklar' bağrıışmaları arasında, dörtnala uzaklaştılar..."

19. yy'ın önde gelen Rus devrimci-demokratlarından Çernişevski, "Nasıl Yapmalı?" adlı romanındaki kahramanın ağzından şöyle demişti: "Kadınlar doğuştan öylesine emin, güçlü ve etkili beyin gücüne sahip ki. Eğer bu beyin gücü faal olsaydı, reddedilmeyip, öldürülmeseydi, insanlık tarihi daha hızlı ilerlerdi." Yine ünlü Rus yazar Maksim Gorki de aynı paraleledeki şu sözleri söylüyordu. "Hiç şüphe yok ki, eğer kadınlar gelişimleri boyunca yanlış yönlendirilmeseydi, ilgi çemberleri yapay olarak daraltılmasaydı, görevleri metres, anne ve çocuk bakıcılığıyla sınırlanmasaydı, geniş kamusal, kültürel ve politik çalışmalardan uzak tutulmasaydı, kültür iki kat daha hızlı ilerlerdi."

Rusya'daki kadınların beyin gücü, kuşandıkları sınıf bilinci ile faal hale geldi. Bunun sonucu kadınların Ekim Devrimi'ne kitlesel katılımlarla, ön saflarda yer almalarında görüldü. Sosyalizmin inşa sürecinde, kamusal, kültürel, politik ve daha birçok alanda oynadıkları etkin rol, gerçekten de insanlık tarihinin ilerleyişini de hızlandırdı, Çernişevski ve Gorki'yi doğrularcasına...

Ekim Devrimi'yle birlikte kadının kurtuluşu yolunda, hem Rusya'da hem de o dönem SSCB'li proleterlerin öncü rol oynadığı III. Enternasyonal (Komintern)'de çok önemli adımlar atılmış, büyük başarılar kazanılmıştı. Özellikle Çarlık Rusya'sındaki kadının durumunu ve dönemi itibarıyla burjuva-kapitalist ülkelerdeki kadının, haktan yoksun konumunu göz önüne getirdiğimizde Ekim Devrimi ve sonrasında kadının kurtuluşu için atılan adımların azımsanmayacak önemde olduğunu görürüz.

Devrimden önce yüzde 88.3'ünün okuryazar dahi olmadığı, bir nevi kör ve sağır diye niteleyebileceğimiz durumdaki kadın aleyhine olan eski tüm yasalar kaldırılmış, yasal eşitlik sağlanmış, kadınları koruyan yasalar çıkartılmış, kadını köleleştiren

ren çocuk bakımı ve ev işlerinin toplumsallaştırılması için kurumlar açılmış, büyük oranda kadının toplumsal üretime ve politik yaşama katılması sağlanabilmiştir.

Lenin yoldaş da C. Zetkin'den Proleter Kadın Hareketi için yönergeler yazmasını istediği görüşmede tam da bu noktada gerilik ve kavrayışsızlıklara dikkat çekmektedir: *“Ama kendimizi kandırmayalım. Ulusal seksiyonlarımız hala bu konuda doğru bir anlayışa sahip değiller. Komünist önderlik altında emekçi kadınların birlikte hareketini yaratma görevi karşısında bekle gör tavrı içinde, uyusuk bir tavır içindedirler. Böyle bir kitle hareketini geliştirip yönetmenin, tüm parti faaliyetinin önemli bir parçası, evet genel parti çalışmasının yarısı olduğunu kavramıyorlar. Onların güçlü azimkâr bir komünist kadın hareketinin gerekliliği ve değerini arada bir kabul etmeleri, partinin sürrekli kaygısı ve yazışma yükümlülüğü olmaktan çok, lafta kalan platonik bir tavidir.*

Kadın kitleleri arasındaki ajitasyon ve propaganda çalışması, onların uyandırılması ve devrimleştirilmesi, ikinci bir şey, yalnızca kadın yoldaşların işi sayılıyor. Yalnızca onlarca, bu iş neden daha çabuk ve sağlıklı ilerlemiyor diye suçlama getiriliyor. Bu yanlış, temelli yanlış! Gerçek ayrılcılık ve Fransızların söylediği gibi, kadın hakları savunuculuğu a rebours (tersine, tersi, ret) tersten kadın hakları savunuculuğudur!” (age, sf. 323-324)

Proleter kadın hareketinin en zengin deneyimlerine sahip olan SSCB’de her ne kadar istenilen/olması gerekenin gerisinde olsa da kadınlar yukarıda bahsettiğimiz şekilde çok daha geniş kitleler halinde toplumsal üretime, toplumsal yaşama, politikaya, Sovyet yönetici organlarına ve Proletarya Partisine çekilebilmiştir. Maalesef bu katılıma paralel olarak partinin en üst yönetim organlarına yükselişi/çekilebilmesi yeterince sağlanamamış ve ciddi bir tezatlık arz etmiştir. Bolşevik Partinin 1912 yılındaki 6. Konferansından 1952 yılındaki 19. Kongresine kadarki (40 yıllık) süreç, kadınların proleter partiye üye oranı ile MK’daki durumuna ilişkin önemli veriler sunmaktadır: 1952 yılında üyelerin yüzde 22’si kadın olan KP’nin maalesef en üst yönetici organındaki temsili yüzde 1.6 olarak bulunuyor. (Yazar kitabın başka sayfalarında yüzde 22’lik kadın üye sayısının 1.318.968 olduğunu belirtiyor.)

Marks ve Engels, kadının gerçek kurtuluşunun; ev işi ve çocuk bakımı gibi işlerin toplumsallaşma-

sında ve kadınların da toplumsal üretime katılmalarında olduğunu söylemişlerdir. Ekim Devrimi sonrası sosyalist inşa döneminde bu konuda belli adımlar atılmıştır ancak yeterli olmamıştır. Komünist Partisi, çocuk yuvaları, çamaşırhaneler, kamu mutfakları kurulmasına öncülük ederken, diğer taraftan da yüzyıllardır süregelen bu işleri kadının “doğal görevi” olarak gören erkek egemen anlayışlara karşı da mücadele etmiştir. Çünkü yaklaşık 40 yıl süren sosyalizm deneyimi, kadının kurtuluşu açısından muazzam kazanımlar getirirse de gerçek anlamda özgürlük ve eşitlik sağlanamamıştır.

Faşizme Karşı Direnişte Kadınlar: Sovyet Kadınları

Emperyalist-kapitalist sistem 1920’lerin sonlarına doğru derin bir krize girdi. “Büyük Buhran” denilen bu dönem, özellikle de Avrupa’da faşizmi hızlı bir yükselişe geçirir. Egemen sınıflar krizlerinin (ekonomik-politik) derinleştiği her dönemde ezilen-sömürülen yığınlar üzerindeki baskı ve zulmü en üst seviyelere çıkarırlar. Böylece kitlelerin sisteme karşı kriz dönemlerinde daha da artan hoşnutsuzluklarının başkaldırıya dönüşmesini engellemek isterler. Kitlelerin hedefini sistemden başka yöne çekme, yine bu süreçlerde artışa geçen yoksulluğun, sefaletin, işsizliğin nedenlerini, sistemden başka yerlerde aramalarını sağlama hedefli politikalar da bu dönemde yoğun olarak hayata geçirilir. Irkçı-şoven yükseliş koyu bir faşizme dönüşür.

İtalya’da Mussolini, Almanya’da Hitler işte bu dönemde, bu amaçlarla, egemen sınıflar tarafından işbaşına getirildiler. Hitler’in Nazi faşizmi kısa sürede hızlı bir yükseliş gösterdi. Batılı emperyalistlerin Hitler’i iş başına getirip, Nazi faşizminin önünü açmalarının başlıca nedenlerinden biri, Hitler’in Sovyetler Birliği’ne saldırmasını sağlamaktı. Yani komünizm düşmanlığıydı. Hitler (Nazi) faşizminin ari ırk ideolojisinin ülke içindeki hedefinde en (ya da ilk) başta Yahudiler vardı. Hedef çok geçmeden genişleyerek, başta komünistler olmak üzere, Çingenele ve diğer Alman olmayan yığınları kapsamaya başladı. Emek hareketi de faşizmin öncelikli hedefleri arasındaydı.

Almanya içinde vahşi yöntemlerle başlatılan soykırım harekâtı, Almanya’nın Polonya’ya saldırması ve birçok Avrupa ülkesini peş peşe işgal etmesiyle, kendi sınırlarını aştı. Hitler’in hedefinde artık, Fransa da dâhil, Avrupa ülkelerinin neredeyse tümü vardı. Ama Sovyetler Birliği, Hitler’in zafer kazan-

mak istediği en önemli hedefti. Ve Naziler 1941 yılında Sovyetler'e saldırdı.

İşgal amaçlı bu saldırı çok önceden beri en ince detayına kadar hesaplanmıştı. Nazi ideologları ve strateji uzmanları ayrıntılı planlar yapmıştı. Ancak hesaplayamadıkları bir şey vardı. O da insan yüreğinin ve beyninin gücü idi. Karşılarında kadını ve erkeği ile tek yumruk olmuş Sovyet halkı vardı. Dünyanın ilk sosyalist devrimini gerçekleştirmiş, hem devrim hem de sosyalizmin inşa sürecinde büyük fedakârlıklara katlanmış, her bir değeri dışırtınağı ile yaratmış bir halktı bu. Ve bu halk Nazilere karşı anayurtlarını savunmak için, eşi benzeri görülmedik bir direniş sergiliyordu.

Her şeyi hesaplayan Nazi uzmanları, bir annenin öz çocuğunun elbisesine bir mayın saklayabileceğini, bir babanın öz kızının yaşamını feda edebileceğini, kısacası insanların vatanını ve herkesin yaşamını kurtarmak için en sevdiklerini gözünü kırpmadan feda edebileceğini hesaplayamamışlardı. Nazi işgaline karşı direnişte, sayıları 1 milyona yaklaşan Sovyet kadını da, erkeklerle eşit koşullarda yer aldı.

Onlar, keskin nişancı oldular, köprüler uçurdular, iz sürdüler, topraklarına, vatanlarına ve çocuklarına vahşice saldıran düşmanı yok etmede ön saflarda yer aldılar. En vahşi işkencelerden geçirildiler, yakılarak, asılarak, kurşuna dizilerek katledildiler. Savaştan yıllar sonra yapılan bir röportajda, savaşa hemşire olarak katılan bir Sovyet kadını, hem savaşın vahşetini hem de savaşa katılan kadınların bu vahşetten paylarını nasıl aldıklarını şu sözlerle aktarıyor:

"Hemşirelerimizden biri bir köyde esir alınmıştı. Yaklaşık bir gün sonra o köyü teslim aldık. Onu, gözleri oyulmuş ve göğüsleri kesilmiş bir halde bulduk. Kazığa oturtulmuştu. Hava dona çekmişti. Suratı bembeyazdı ve saçları bütünüyle ağarmıştı... Henüz 19 yaşındaydı." (Nazi İşgalinde Sovyet Kadınları, sf. 129). Yine Nazi işgaline karşı Partizan savaşında yer alan Mariya Vasiliyevna Yloka'nın sözleri, kadınların bu savaşta ölümü nasıl yendiklerinin kanıtı oluyor: *"Kuşatılmıştık. Çemberi kıramayacağımızı anlayınca, hastabakıcı Daşa ile siperden çıktık ve ayağa kalktık. Esir düşüp küçülmektense, ölmeyi yeğlemiştik. Yaralıları da böyle düşünüp ayağa kalkmışlardı..."* (age)

Yaşları henüz 15-16 idi savaşa katıldıklarında. Ancak, bu yaşı küçük, ama yüreği yaşından kat kat büyük kadınlar savaş boyunca birer cesaret abide-

sine dönüşmüşlerdi. Kendini feda etme ruhu onlarda en üst düzeydeydi. 16 yaşında bir fabrika işçisiyken cepheye katılan Nadejda Vasiliyevna'nın verdiği şu örnek de bu fedakârlığa en somut kanıtı oluşturuyor. Şöyle diyor Vasiliyevna: *"(...) Bir maki-neli tüfek bölüğünde hastabakıcı olmayı başardım. Bölüğümüzün tamamı, bizim alayın bulunduğu alanda hücumla geçti. Tan ağardığında geri çekildik. Tarafsız alandan bir inilti geliyordu. Ben o yöne doğru yöneldim. 'Gitme ölünsün' dedi askerler. Ama onları dinlemedim. Sürünerek gittim. Yaralıyı buldum. Kollarından kemerime bağlayıp, onu sekiz saat boyunca sürüyerek canlı olarak getirdim..."* (age, sf. 45)

Ancak faşizmin kesin yenilgisinde en az erkekler kadar payı olan Sovyet kadınları hem savaş sırasında hem de savaş sonrasında, erkek egemen zihniyetin yansımaları ile de yüz yüze kaldılar. Savaşta bir topçu alayının komutanı olarak görev yapan Ivan Arseniyeviç Levitski'nin, kadının savaşın ön cephesindeki yerini nasıl yadırgadığına dair yaklaşımı Sovyetler Birliği'nde, sosyalizmin inşa sürecinde kadın sorununun nasıl hala bir "sorun" olarak var olduğunu, henüz tam olarak çözülemediğini de kanıtıyor adeta. Levitski, kendisine bir kadın taburuna komuta edeceği söylendiğinde ne düşündüğünü şu sözlerle aktarıyor:

"Orduda kızların da görev aldıklarını biliyordum. Ama bunun ne anlama geldiği konusunda net bir fikrim yoktu. Biz muvazzaf subaylar, savaşın erkek işi olduğuna inandığımız için, kadınların, bu 'hoş cinsin' askerlik yapmasından sakınırdık. Kadınları hemşire, bakıcı gibi görevlerde görmeye alışkındık. Birinci dünya savaşında ve daha sonra iç savaşta oldukça başarılıydılar. Ama bu genç kızlar ağır silahların taşındığı uçaksavar topçu alaylarında, taburlarında ne yapabiliirdi?" (age)

Levitski'nin bu bakış açısı daha sonraki süreçte, kadınların "neler yapabileceğini" gördüğünde tabii ki değişiyor... Fakat savaşa katılan kadınlar, bu bakış açısıyla, savaştan sonra da baş etmek zorunda kalıyorlar. Çoğu kadın savaştan döndükten sonra uzun yıllar boyu savaşa katıldıklarını gizlemek zorunda kalıyor. Toplumun azımsanmayacak kesiminde savaşa katılan kadınlara "kötü kadın" gözüyle bakılıyor. Onlar savaşa "erkeklerle ilişki kurmak" için giden "hafif" kadınlar olarak görülüyorlar. En büyük zorluğu evlenme konusunda yaşıyorlar. Ya bu bakış açısı nedeniyle ya da erkekler savaşta paylaştıkları eşit koşulları, evlilikte paylaş-

mak istemedikleri için, bu kadınların çoğu ya hiç ya da yıllar boyu evlenemiyor. Toplum içinde kendilerini gizleyerek yaşıyorlar.

Faşizme karşı direnişin kahraman kadınlarından Valentina Pavlovna, çocuk yaşta gittiği ve yıllarca savaştığı cepheden, ağır yaralı olarak, sakat dönenlerden. Dönüşünde yaşadıklarını şöyle anlatıyor: “*On sekiz-yirmi yaşlarında cepheye gittik ve yirmi-yirmi beş yaşlarında döndük... Cepheye gittiğimizi kimseye söylememeye karar verdik. Bu arada savaş arkadaşlarımızla ilişkimizi hiç koparmadık, sürekli yazıştık. Çok sonra toplantılara çağrılmaya ve onurlandırılmaya başladık. Ama yine de sırrımızı saklıyor ve madalyalarımızı takamıyorduk. Erkekler takıyordu. Bize tamamen farklı gözlerle bakılırken, onlar fatihler, kahramanlar ve savaşa uygun genç delikanlılardı.*” (age, sf. 112)

Faşizme karşı direnişte ön saflarda yer alan Sovyet kadınlarının savaşta oynadıkları rolü yok sayan, onları, bunu gizlemek zorunda bırakan duruma isyan da yine en başta onlardan (kadınlardan) geliyor. Savaşa uçaksavar nişancısı olarak katılan Nonna Aleksandrova Smirnova, o günlerin anılarını çocuklarına bırakmak için şu şiiri yazıyor:

“(...)

Ve bugün barış içindeki sokaklarımızda

Gençliğimi anımsayarak yürürken

Geçmişin utangaç yeni yetmelerinin

Bugünün görkemli kadınlarına

Dönüştüklerini görüyorum

Ve onlara yalvarıyorum;

‘Alçak gönüllülüğü bırakın

Ve

Çocuklarınıza mutlaka şunu anlatın;

Bizler, kadınlar olmasaydı,

1945’in ilkbaharı da olmazdı” (age, sf. 232)

Çin Halk Cumhuriyeti’nde kadınların durumu

Demokratik devrimi gerçekleştiren Çin’deki duruma gelince: yarı-feodal yapıdaki ülkedeki devrim mücadelesinde yerini alan kadınlar, eski geleneklere karşı mücadelede önemli başarılar elde etmişlerdi. Kadın kitlelerinin nasıl harekete geçirilebildiğini anlamak için Çin Demokratik Halk Devrimi’nden önce kurulan ve kurtarılmış bölgelerde 20 milyondan fazla üyesi bulunan Tüm Çin Demokratik Kadın Federasyonu örneğine bakmak gerekir.

Devrimden önce burjuva feodal baskının altında inleyen, insan yerine bile konulmayan, erkeğin mülkü sayılan, “altın zambak”larla (Eski feodal Çin geleneklerinde ayakları erotik kabul edilen kadının fiziksel ve ekonomik bağımlılığının simgesi olarak küçük yaşlardan itibaren parmakları aşağı kıvrılarak bezlerle sıkıca bağlanırdı.) sadece ayakları değil beyni, bilinci de bağlanan kadınların toplumdaki hak yoksunluğu ve eşitsizliği devrimden sonra ilk olarak yasalarda yapılan hak eşitliği ile sonra da pratik yaşamdaki uygulamalarla giderilmeye çalışılmıştı.

Proleter parti ve hak iktidarı tarafından kadın sorunları esasta üç cephede çözülmeye, mücadelesi yürütülmeye çalışılmıştı. Bunları Sino-Macar Dostluk Komünü kadrolarından Zhou Min-fu şöyle sıralıyor: “*Birincisi ideolojik cephe. Kadınlara ve tabi erkeklere eğitim verdik. Kadının üretiliminde olmaması gerektiğini ifade eden eski düşünceye karşı savaştık, biz feodal düşünceye karşı kavga verdik. İkinci cephe somut problemleri çözmektir. Örneğin kadınların yüz yüze kaldığı ev işinin pratik sorunlarını çözmeye çalıştık. Üçüncü olarak, kadınların liderlikte rol aldıklarından emin olmaya çalıştık. Yönetici yapılarda kadınların bulunduğundan emin olduk. Bu öyle önemliydi ki bu sayede kadınlara saygı duyulmalı, kadınlar lider olarak görülmeliydi. Bu durum eşit bir duruşu artırdı. Ayrıca kadınlar bu kademelerde olmalıydı çünkü onlar kadınların problemlerini biz erkeklerin anladığından daha iyi biliyordu.*” (Janet Goldwasser, Stuart Dowty, Kızıl Çin’de Kadınlar Göğün Yarısı, Akademi Yayınları, sf. 23)

Bu üç cephede de kısa sürede önemli başarılar elde edilmişti. Ancak hala erkek egemen anlayış, ön yargılar yaşamın içindeydi ve bilinçli ya da bilinçsiz uygun zemini bulduğunda kadının karşısına dikiliyordu. Kadınların yaşamın ve partinin birçok alanındaki faaliyetine aktif katılımına rağmen, en geride oldukları cephe ne yazık ki yine yönetici organlardaki konumu, oranıydı. Ancak o dönemin koşulları ve SBKP MK’sındaki kadın üye oranıyla kıyasladığımızda da görece bir başarı, daha ileri bir adım olarak değerlendirilebiliriz.

Faşizme Karşı Gettolarda ve Batı Avrupa’da Direnen Kadınlar

Faşizme karşı direnişte Sovyet kadınları büyük rol oynarken, Yahudi gettolarında ve Nazi işgali al-

tındaki Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan direnişlerde de, kadınlar aktif rol oynadılar.

Kadınlar, Nazi vahşetine karşı, Fransa'da, Yunanistan'da, Hollanda'da, Doğu Avrupa gettolarında, Yugoslavya'da (UKO) Ulusal Kurtuluş Ordusu saflarında, silah elde mücadele verdiler. Yugoslavya'da UKO saflarında Partizan olarak savaşan 100 binden fazla kadın vardı. Bunların dörtte biri şehit düşerken, yarıya yakını da yaralandı. Yaralananların 3 bini sakat kaldı. Bu kadınların hepsi aynı zamanda Anti-Faşist Kadınlar Cephesi üyesiydi. Onlar savaş sırasında, telefon santrallerini ve elektrik direklerini havaya uçuruyor, düşman subaylarını infaz ediyorlardı.

Doğu ve Batı Avrupa ülkelerindeki ve de gettolardaki direnişe katılan kadınların, bu savaşta cesaretine ve direngenliğine dair sayısız örnek bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını verecek olursak:

Bir getto direnişçisi olan, 19 yaşındaki Vitka Kempner, yer altı direniş örgütü üyesiydi. Getto'dan gizlice dışarı çıkardığı bombayla, 8 Temmuz 1942'de bir Alman ikmal trenini havaya uçurdu. Simon Persten henüz 12 yaşında bir kız çocuğu iken aylarca Minsk gettosundan insanları gizli yollardan ormanlardaki Partizanlara götürdü. Tabancasını sürekli olarak mantosunun gizli cebinde taşıyordu. Yakalandığında ne yapacağı sorulduğunda ise; "Korkmayın beni canlı olarak ele geçiremeyecekler" diyordu. (Ingrid Strobl, Faşizme ve Nazi İşgaline Karşı Silahlı Direnişte Kadınlar, Belge Yayınları)

Getto ayaklanmalarında kadınların oynadığı rol Nazi kasaplarının da dikkatinden kaçmıyordu. Bunlardan biri olan SS ve polis korgenerali Yurgen Stroop, faşizmin yenilgisinden sonra kapatıldığı hapishanede, aradan yıllar geçmesine rağmen, koğuş arkadaşlarına şöyle diyordu:

"(...) bu kızlar insan değildi, belki tanrıça ya da şeytan, çoğunlukla iki elle de silah kullanabiliyorlardı. İnat ve dayamlılıkla sonuna kadar savaştılar." (age)

SS'ler "bu kızlardan" öyle korkmuşlardı ki, gördükleri yerde hemen "gebertme" kararı aldılar. Çünkü ele geçirilen kadınlar önce masum bir şekilde duruyor ve SS'ler yaklaşınca, gizlediği bombayı tam ortalarına atarak birçoğunu öldürüyor ve\veya yaralıyorlardı. Bunun için de yakınlarına gitmeme ve "güvenli" bir uzaklıktan makineli ile öldürülmeleri emri verilmişti. (age)

Hollanda: İşgale Karşı Direnen Kadınlar

İşgal altındaki Hollanda'da da kadınlar aktif olarak direnişe katıldılar. Daha çocuk denecek yaşlarda, düşmana karşı silah elde savaştılar. Truus ve Frerde Oversteegen de bu kadınlardan sadece ikisi. Biri 15 diğeri 17 yaşında olan bu "küçük kadınlar" faşizmi ve buna karşı mücadelenin ne olduğunu (illegal mücadelenin) ilk çocukluk yıllarından itibaren bilince çıkarmışlardı.

Babalarından ayrı yaşayan anneleri bir komünistti. Anneleri onları daha beş yaşlarındaiken anti-faşist eylemlere götürüyordu. Nazi faşizminden kaçanları ya da illegal direnişçileri evlerinde saklıyordu. Onlara tüm Alman halkının Nazi olmadığını, Rosa Lüksemburg ve Karl Liebknecht gibi devrimcilerin de bu halk içinden çıkabildiğini anlatıyordu. Kızları silahlı direnişe katılacaklarını kendine açıkladıklarında ise şu öğüdü veriyordu: *"Ne yaparsanız yapın, insan olduğunuzu asla unutmayın. Asla ve kesinlikle düşmanın yöntemlerini kullanmamalı ve siz de faşistler gibi davranmamalısınız."* (age)

Katıldıkları yer altı örgütünde cesaret ve kararlılıklarını defalarca kanıtlayan Truus ve Freddie, özel bir suikast timinde görevlendirilirler. Timin üçüncü üyesi ise Hanni Schalf'dır. Truus, Freddie ve Hanni'den oluşan timin asli görevi Nazi özel harekât subaylarını ve hainleri vurmaktır. Bu konuda uzmanlaşmışlardı artık. Timin keskin nişancısı Hanni idi. Arkadaşları *"Ona hiçbir görev yeterince tehlikeli gelmiyordu."* diye anlatıyorlar Hanni'yi. Sayısız başarılı eylem gerçekleştirdiler. Eylemlerden birinde Hanni Nazilerin eline düşer. Uzunca zamandır "Kızıl Saçlı Kız" olarak aradıkları Hanni'ye günlerce işkence ederler. Nazi faşizminin yenilgisinden sadece günler öncesidir. Hanni 17 Nisan 1945'te kurşuna dizilmeye götürülür.

İlk kurşun onu yalnızca sıyrır geçer. Ve o *"ben sizden daha iyi ateş ederim"* diye haykırır cellâtlarının yüzüne. Kurşun yağmuru altında can verdiğinde 23 yaşındadır. Truus ve Freddie savaştan sağ kurtulurlar. Heykeltıraş olan Truus, sonraki yıllarda Hanni'nin dört metrelik bir heykelini yapar. Hanni adına bir de film yapılır: "Kızıl Saçlı Kız".

Yunanistan: Faşizme ve İşgale Karşı Direnişte Kadınlar

Ancak Batı Avrupa'daki direnişe katılan kadınlar da, faşizmin yenilgisindeki rollerinin neredeyse yok sayılması gerçeğiyle yüz yüze kaldılar. Bu kadınlar

ayrıca, batı emperyalizminin hüküm sürdüğü ülkelerde, komünist olmaktan kaynaklı da kovuşturmalara uğradılar. Hem kendileri, hem de erkek yoldaşları. Savaştan ilk döndükleri dönemde ise, erkek yoldaşları kahramanlar olarak yüceltilirken, onları tarihin karanlıklarına gömülmek bekliyordu.

Yunanistan'da savaş faşizmin yenilgisinden sonra da sürdü. 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı başladığında (Eylül 1939), Yunanistan faşist Metaxas rejimi ile yönetiliyordu. Metaxas, felsefesinin Hitler ve Mussolini ile aynı olduğunu söylese de, İtalya 28 Ekim 1940'ta Yunanistan'ı işgal etti.

Yunanistan işgale hazırlıksız yakalanmıştı. Ancak Yunan halkının ulusal ayaklanma deneyimi ve kararlılığı, İtalyan ordularını çekilmenin eşiğine getirdi. Yunanistan 6 Nisan 1941'de de, bu kez Nazi işgaline uğradı. Ancak bu işgal de Yunan halkının direnişine çarpacaktı. Bu direnişin her safhasında ve tüm cephelerinde kadınlar da kararlılıkla ve kitlesel olarak yer aldılar. Yunan kadınlarının çok önceden beri iç ve dış baskılara karşı mücadelelerde yer aldıkları zaten bilinmektedir. Bunun içindir ki, faşizme karşı direnişin önemli bir kesimini kadınlar oluşturuyordu. Kadınlar bu savaşta gerilla oldular, tutsak düştüler, vahşi işkencelerden geçirildiler, idam mangalarının önünde kurşuna dizildiler.

Faşizme karşı direnişte önemli rol oynayan kadınlardan biri de Electra Apustolou idi. Electra 1912 yılında varlıklı bir ailenin kızı olarak doğmuş, ancak zenginliğin eşitsiz dağılımını daha küçük yaşlarda fark ederek sorgulamaya başlamıştı. Bu sorgulama onu Marks'ı, Engels'i, sosyalizmi ve devrimi öğrenmeye götürdü.

1925'de faşist askeri darbe gerçekleştiğinde 13 yaşındaki Electra Yunan Komünist Gençlik Örgütü'ne (OKNE) üye oldu. Ailenin baskısından kurtulmak için 1930'da bir yoldaşı ile evlenerek, faaliyetini daha aktif olarak sürdürmeye başladı. Kadın Fabrika İşçileri Hareketi'ne katılarak, işçi kadınların örgütlenmesine önderlik etti. 1934'te Paris'te yapılan, Paris Anti-Faşist Konferansı'na Yunanlı kadınları temsilen katıldı. Faşist Metaxas rejimi iş başına geldiğinde ilk tutuklananlar arasındaydı. Averof Hapishanesi'nde kaldığı 2 yıl boyunca buradaki politik kadın tutsakların örgütlenmesine önderlik etti.

Hastalık nedeniyle serbest kaldıktan sonra da defalarca tutuklandı. Son tutuklanmasında firar etti. Yunanistan işgal edildiğinde ise, direnişi örgütlemeye koyuldu. Nazilerin eline esir düştüğünde, iş-

kencede sadece: *"Ben Yunanlıyım. Yunanistan'da yaşıyorum. Yunan halkına hizmet ediyorum"* diyen Electra'nın ağzından başka bir şey alamadı işkenciler. Alabilecekleri tek şey hayatıydı. Ve ancak bunu yapabildiler.

İşgalle birlikte, dönemin devrimci komünist güçleri öncülüğünde oluşturulan Ulusal Kurtuluş Cephesi'nde örgütlenen ve askeri örgütlenme ELAS saflarında savaşan kadınlı-erkekli Yunan halkı, işgal güçlerini geri püskürtmeyi başardı. İşgalciler çekildiğinde, üstün silah gücü ve insan gücü, yoğun halk desteğine rağmen hükümeti devralmayan Ulusal Kurtuluş Cephesi ve ELAS'ın bu tarihi hatası, İngiltere güdümlü bir hükümetin işbaşına gelmesini-getirilmesini de beraberinde getirdi.

İşbirlikçiler ve işgale ortak olan Güvenlik Taburları, polis ve orduya dâhil edilmiş, ELAS'ın bunların cezalandırılması ve Ulusal Orduya dâhil olma (ELAS'ın) talebi ise, tasfiye girişimi ile cevaplanmıştır. ELAS, 10 Aralık 1944'e kadar verilen güçlerini terhis etme ultimatومunu, 4 Aralık'ta kitlesel bir gösteri çağrısı ile cevapladı. On binler 4 Aralık'ta Syntagma Alanı'na aktı. Kitlenin üzerine ateş açtıran hükümet, sıkıyönetim ilan etti. İç savaş başlamıştı (1944-1949).

Gerici faşist hükümet "anti-milliyetçi eylem" içinde oldukları gerekçesiyle, ilerici, devrimci ve komünistlere karşı, tam bir cadı avı başlatmıştı. Beyaz terör ülkenin dört bir yanına yayıldı. Devrimci güçler bu saldırıları, kurdukları Demokratik Ordu ile cevapladılar. Binlerce insan beyaz teröre karşı silahlanarak dağlara çıktı ve Demokratik Ordu saflarında savaştı. Hükümet güçleri yerleşim yerlerine saldırıyor, köyleri yakıyor, yaşlı-çocuk-hamile kadın demeden katlediyordu. Sayısız kadın iç savaşa Demokratik Ordu saflarında katıldı. Birçoğu ya vahşi yöntemlerle katledildi ya da tutsak düştü.

Tutsak edilenler yıllarca ıssız adalarda işkence altında tutuldular. Buradaki ağır koşullarda yaşamlarını yitirdiler. Onların bu işkence kamplarında yaşadıklarını yazıp sakladıkları günlüklerden bazıları, yıllar sonra ortaya çıktı. İşkence adalarından Trikeri'de yazılan günlüklerden birinde yer alan şu sözler, kadınların içinde buldukları koşullarda dahi haklılıklarına olan inançlarını yitirmediklerini, kararlılıklarını, cesaretlerini nasıl koruduklarını gösteriyor.

"...Onların tophanelerinde, işkence ve cezalandırmanın her biçimini tattık ve korkuya karşı başışıklık kazandık. Her gün bizi yaşamaya ve

ölmeye mahkûm ettikleri sefaleti değiştirebilmek için reddetmek ve direnmekten başka seçeneğimiz olmadığı, çok açık bir şekilde ortaya çıkıyordu... Bizi oraya kapatmaya çalıştıkları ölçüde biz çemberi kırmak için mücadele ediyorduk. Üzerimizde baskı kurdukları ve bizi kısıtladıkları ölçüde, öfkelerimiz ve nefretimiz büyüyordu... Hiçbir şey olmadan yaşayacaktık. Bunlar da geçecekti, onları unutmamalı, üstesinden gelmeliydik... Uzun bir inatçı kadınlar sırası; her birimiz direnişin küçük bir kesimi, bütünüün gerekli ve yok edilemez parçasıydık-biz muzafferdik... (age, sf. 138 -Trikeri günlüklerinden)

Filistin: Leyla Halid

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı faşizmin yenilgisi ile sonuçlansa da, bu ezenler ile ezilenler arasındaki mücadelenin sona erdiği anlamına gelmiyordu. Bilakis mücadele daha da şiddetlenerek sürdü ve sürüyor.

Savaşın sonra, emperyalizmin öncü gücü olma pozisyonunu ele geçiren ABD emperyalizmi diğer batılı emperyalistlerle ittifak halinde, ezilen halklara dönük saldırılara hız verdi. Çin'de 1949 yılında Mao Zedung önderliğinde gerçekleşen devrim ise, emperyalistleri "komünizm tehdidi"ne karşı aldıkları önlemleri artırmaya itti. Bu önlemler kapsamında çok sayıda ülkeye dönük gerçekleştirilen askeri-ekonomik-siyasal saldırılar dünyanın dört bir yanında halk hareketlerinin yükselmesini de beraberinde getirdi.

Bu yıllar aynı zamanda tüm dünyada devrim rüzgarlarının estiği '60'lı yıllardı. Kadınların devrim mücadelesine en yoğun katıldığı dönemler de bu dönemlerdi. Ulusal-sosyal kurtuluş mücadeleleri olarak dışa vuran mücadeleler içinde çok sayıda kadın devrimci de yer aldı. Bu kadınlar içinde halkın haklı mücadelesini dünyaya duyurmak için o zamana kadar hiç gerçekleştirilmemiş eylemlere imza atanlar oldu. Korkusuzlukları ve cesaretleri ile dünya devrimcilerine, özellikle de kadınlara ilham oldular.

Bu kadınlardan biri de, dünyanın dikkatini Filistin halkının Siyonist vahşete karşı verdiği mücadeleye çekmek amacıyla, uçak kaçırma eylemi yapan ilk kadın devrimci olan Leyla Halid'di. Leyla Halid, 1969 yılında, bir uçağı kaçırıp, yolcuları tahliye ettikten sonra havaya uçurduğunda tüm dünyanın dikkatini Filistin sorununa çekmişti. 1970'de ikinci uçak kaçırma eylemini gerçekleştirdiğinde, artık

tüm dünya Filistin halkının mücadelesinden haberdardı. Leyla bu eylemlerle birlikte, korkusuzluğun ve cesaretin de simgesi olmuştu ezilen halkların gözündeki. Özellikle de, sisteme karşı öfkeli birikmiş olan sayısız kadının düşüncelerini devrimcileştirmişti. Tüm devrimci kadınlar artık birer Leyla Halid olmak istiyordu...

Avrupa'da Devrimci Kadınlar

Bu dönemde sadece emperyalizmin boyundurundan kurtulmak için mücadele eden ülke halklarının kadınları değil, emperyalist metropollerde de çok sayıda kadın devrimci mücadeleye, özellikle de silahlı mücadeleye katılmıştı. Bu kadınların birçoğu bu mücadelelere öncülük eden devrimci örgütlerin ya kurucusuydu ya da merkezi önderliğinde yer alıyordu.

Örneğin Almanya'da RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu)'ın kuruluşu, önemli ölçüde Ulrike Meinhof ve Gudrun Enslin tarafından gerçekleşmişti. Her iki devrimci kadın da, Alman emperyalizmine tutsak düştükten sonra hücre tipi hapisanelerin ilk uygulamalarının hayata geçirildiği hapisanelerde intihar süsü verilerek katledildiler.

Kuzey İrlanda'nın İngiliz emperyalizminden kurtuluşu için silahlı mücadele veren IRA'da da (İrlanda Kurtuluş Ordusu), kadınlar gerek yönetimde gerekse eylemlerde merkezi roller üstlendiler. Özellikle '70'li ve '80'li yıllar boyunca, gerçekleştirilen çok sayıda silahlı eylemde en önemli pozisyonlarda kadınlar vardı. Bu kadınlar tutsak düşüp, ömür boyu hapis cezalarına çarptırıldıklarında, mücadelelerini hapisanelerde de sürdürdüler. Aynı yıllarda hapisanelerde siyasi tutsakların özel statüleri ellerinden alınmış, sivil giysi giyme ve çalışmama hakkı gibi ayrıcalıklar kaldırılmıştı. Tek tip elbise dayatması da bu dönem başlatılmıştı.

IRA'nın hapisanelerde başlattığı eylem ve direnişlere kadınlar da tutuldukları Armagh Hapishanesi'nde yanıt oldular. Direniş açlık grevine çevrildiğinde, IRA'nın o dönemde hapiste bulunan Mariead Farrel, Margaret Nugent ve Nary Doyle gibi kadın önderleri de açlık grevine giren ilk ekipte yer aldılar. Tarih 1 Aralık 1980'di.

Bu döneme denk gelen yıllarda, Batı Avrupa'da etkin olan ve kadınların önemli roller oynadığı bir diğer devrimci örgüt ise, İtalya'daki Kızıl Tugaylar'dı. 1978 yılında İtalya eski başbakanı Aldo Moro'yu kaçırarak infaz eden örgütün etkinliği bu eylemle birlikte artmıştı. Saflarında çok sayıda

kadın yer alıyor ve bu kadınlar en tehlikeli olarak görülebilecek eylemlerde etkin rol oynuyordu. Kızıl Tugaylar, Avrupa'daki birçok örgütün aksine, 2000'li yıllarda da adından söz ettirmeyi sürdürdü. Kadınlar yine ön saflardaydı ve birçoğu 2000'li yıllarda tutsak düştü.

Karşı-devrim de hapisanelerde "intihar", "şüpheli ölüm", adı altında infaz geleneğini sürdürüyor. İtalya'da bunun en son örneği, 2002 yılında tutuklanan Kızıl Tugaylar'ın kadın militanı Blefari Melanzi'nin tutulduğu hapisanede Kasım 2009'daki "şüpheli" ölümüdür. Tek kişilik hücrede tutulan Melanzi'nin "çarşafı kendini asarak intihar ettiği" iddia edilse de, bunun karşı-devrim tarafından gerçekleştirilen bir infaz olduğu açıktı. Drana Blefari Melanzi'nin katledilmesi doğal olarak burjuva kamuoyunda geniş yankı bulmadı. Ancak bizler onu insanlık tarihinin yazılışına sunduğu katkılarla anmayı sürdüreceğiz...

Etiyopya'da Kadın Devrimciler

Kadınların ulusal-sosyal kurtuluş mücadelesine katılımı, yarı-sömürge yarı-feodal ülkelerdeki kadınlara da özgürlüğün yolunu açtı. Afrika Boynuzu'nda yer alan Etiyopya'da ulusal-sosyal baskıya karşı ayaklanan Tigreliler, Tigre Halk Kurtuluş Cephesi (TPLF) önderliğinde, 1975 yılında bir devrim gerçekleştirdiler.

Bu devrimin gerçekleşmesinde kadınlar önemli bir rol oynadı. Kadınlara "*Hayvandan sadece daha az iyi davranılması*" düşüncesinin hâkim olduğu toplumda, kadınların mücadeleye katılımı elbette büyük zorluklarla gerçekleşti. Kadınları zorla evlendirme yaşının 5'e kadar indiği, toprak sahibi olma hakkı da dâhil, ekonomik-politik-sosyal hiçbir haklarının bulunmadığı koşullarda, isyan etme cesaretini göstermişti kadınlar.

Eritreli ilk kadın savaşçı olarak bilinen Marta buradaki kadınların mücadeleye katılımında önemli bir rol oynadı. Bir fabrika işçisi olan Marta, '70'li yılların ilk yarısında, TPLF saflarında silahlı mücadeleye katıldı ve mücadele ederken şehit düştü. Marta, Tigre halkı arasında, özellikle de kadınlar nezdinde bir efsaneye dönüştü. TPLF buradaki devrim okullarından birine Marta Okulu adını verdi. Bu okul çok sayıda kadını hem kendi kurtuluşu hem de ulusal-sosyal kurtuluş için eğitti. Tigreli kadınların, bir Tigre atasözünde dile getirilen: "*Değnek al öküzün için, sopa al karın için*" söylemini tersine çevirmek için verdikleri mücadele, sonraki yıllarda

da sürdü... (Jenny Hammond, Etiyopya Devriminde Gerilla Kadınlar, Sun Yayıncılık)

Latin Amerika: Diktatörlere Karşı İlk Kadınlar Başkaldırdı

'60'lı yıllardan başlayarak, Latin Amerika ülkelerinin büyük bölümünde iktidarı ele geçiren askeri faşist diktatörlüklere ilk başkaldıran arasında da kadınlar vardı. Emperyalist müdahaleler sonucu, Şili, Arjantin, Uruguay gibi ülkelerde işbaşına gelen/getirilen faşist diktatörlükler, tüm toplumsal muhalefet üzerinde görülmedik bir vahşet ve baskı uyguladılar. Muhaliflerin, hatta muhalif olma potansiyeli taşıyanların ya da böyle olabileceği düşünülenlerin, aklın alamayacağı işkencelerden geçirilmesi ve de sayıları on binlerle ifade edilen "kayıplar", toplum üzerinde büyük bir korkunun hâkim olmasını da beraberinde getirmişti.

İşte her türden şiddetin boyutlarının iyice arttığı, askeri faşist diktatörlüklerin kuş uçurtmadığı, topluma derin bir umutsuzluk ve korkunun egemen olduğu böylesi bir dönemde, salt kadınlardan oluşan örgütler ve bunların gerçekleştirdiği eylemler bu yönetimlerin korkulu rüyası oldu. Kadınlar oldukça zorlu bir savaşın içine girmişlerdi. İşkence gördüler, tutuklandılar, kaybedildiler. Ancak onlar mücadelelerini yılmadan sürdürdüler. Özellikle de kayıplara karşı verilen mücadele, kısa sürede tüm dünyada yankı buldu. Bu yankıyı uyandıran en başta da Arjantinli, Mayıs Meydanı (Plaza Del Mayo) Anaları'nın mücadelesiydi. Onlar önce çocuklarını, yakınlarını, sonra da onların düşüncelerini savundular.

Eylemin kadını nasıl özgürleştirdiğini de yine en güzel, onların şu sözleri ifade ediyor: "*Sokaklara çıktık ve sokaklar bize çok şey öğretti. Bize siyasi gücümüzü veren de bu oldu!*"

Latin Amerika ülkelerinde verilen ulusal-sosyal kurtuluş mücadelesi içinde de, adlarını burada sayamayacağımız sayıda kadın, ön saflarda yer aldılar, ağır bedeller ödediler. Örneğin Nikaragua'daki Sandinist devrimde kadınlar çok önemli roller oynadılar. Ve en ağır bedelleri de yine onlar ödediler. Onların bu rolleri de görmezden gelinemedi ve "Sandino'nun Kızları" adlı kitapta da olduğu gibi, yazılı tarihe de not düşüldü.

Nepal'de Kadınlar Halk Savaşı'yla Özgürleşiyor

İnsanlık tarihi yazılmayı sürdürüyor. Kadınların

bu tarihin yazılışındaki rolleri giderek artıyor. Bu rol beraberinde kadınların özgürleşmesini de getiriyor. Kadınların özgürleşmesinde belirleyici olan mücadelenin en yüksek olduğu yerler günümüzde, emperyalizme bağımlı, yarı-feodal, yarı-sömürge ülkelerdir. Bunların başında ise Filipinler, Hindistan ve Nepal gibi Asya ülkeleri gelmektedir.

Buralarda MLM partiler önderliğinde yürütülen Halk Savaşları, egemen sınıfların korkulu rüyası olmaya devam ediyor. Bu savaşlar, bunlar içinde yer alan kadınları da (aktif ve yoğun bir katılımı) aynı oranda özgürleştiriyor. Onlar özgürleştikçe mücadelelerin seyri de hızlanıyor. Örneğin Nepal’de 1996’da başlayan Halk Savaşı’nın çok kısa sürede tüm ülkede etkin olmasında kadınların önemli bir payı vardır.

Nepal’de monarşiye karşı Nepal Komünist Partisi (Maoist) öncülüğünde 13 Şubat 1996’da başlatılan Halk Savaşı yoksul, ezilmiş Nepal halkının kısa sürede umudu oldu. Maoist Parti önderliğindeki Halk Ordusu’na katılan geniş yığınlar arasında, kadınların sayısı da oldukça fazlaydı. Çünkü verilen savaşın, aynı zamanda kadınların ezilmişliğine karşı verilen bir savaş olduğunu kavramışlardı.

Kadınlar bu savaş içinde kendi örgütlülüklerini de yarattılar. Devrimin başlamasından 3 yıl sonra Nepal’e giderek, Halk Savaşını yakından gözlemleme fırsatı bulan, Amerikalı devrimci kadın gazeteci Li Onesto, kadınların devrime katılımı noktasında şunları yazıyor: *“Kadınların ezilmişliğine karşı verilen mücadele, bu halk savaşının bütünlüklü bir parçasını oluşturuyor. 1996 yılında savaş başladığında, sanki bir cezaevinin kapısı açılmış ve binlerce kadın savaşta eşit düzeydeki yerlerini almak için acele ediyorlardı. Bazıları bu uğurda babalarına ve erkek kardeşlerine karşı koymak zorunda kalmıştı. Bazıları gerici düşüncedeki eşlerini terk etmişlerdi. Bazıları kendi kaderlerine ilişkin karar verme yetkisini kendinde gören ailelerinden kaçmışlardı. Hepsisi de kadınları aşağı gören ve onlara düşüncelerinin hiçbir değeri olmadığı hissini veren, feodal geleneklere karşı çıkmışlardı.”* (Dünyanın Çatısındaki Kızıl Bayrak-Umut Yayıncılık)

Bu satırlar, Nepalli kadınların devrime nasıl-neleri göze alarak katıldıklarını, devrimin kendilerini özgürleştireceğine ne kadar inandıklarını çok net anlatıyor. Kadınların yüz yüze kaldıkları baskı, aşılma, dışlanmışlığı ise, Onesto’nun görüştüğü, Tüm Nepal Kadınlar Birliği’nin (Devrimci) Başkanı

Rekha Sharm şöyle aktarıyor: *“Kadınlar, kırsal bölgelerde ailelerinin, kaynaklarının ve eşlerinin baskısına maruz kalıyorlar ve bazı kadınlar başlık parası yüzünden öldürülüyor. Bu sorun Nepal’in her yerinde var. Hem şehirde hem de kırsalda. Hakim düşünce kadının eşine hizmet etmek ve çocuk doğurmak için var olduğu yönünde: ancak bu işe yaradıkları düşünülüyor.”* (age)

Halk Savaşı’na katılan ve artık bir örgütçü olan Nepalli devrimci bir kadın, kendisiyle yapılan görüşmede, devrime katılma nedenini şöyle dile getiriyor: *“Neden devrimci olduğuma dair birçok neden var. Birincisi, kız ve erkek çocuklar arasındaki eşitsizlik, örneğin mülkiyet açısından bakılacak olursak, kızların böyle bir hakkı yoktur. Kadınlara, erkeklere kıyasla, kocaları ve aile fertleri tarafından önem verilmiyor. Nepalli kadınlar feodal sistem tarafından eziliyor ve bazı kadınlar fahişelik yapmak için Hindistan’a gidiyor. Beni devrimci olmaya iten esas neden kadınların ezilmesidir.”* (age)

Nepal’de Halk Savaşı başladıktan sonra, giderek daha fazla sayıda kadın Halk Ordusu’na katıldı. Kadın gerillalar, savaşıyorlar, propaganda yapıyorlar, aynı zamanda da toprağı işliyorlardı. Halk ordusu içinde kısa sürede çok sayıda kadın birlikleri oluşturuldu. Kadınlar ayrıca karma birliklerde de, erkeklerle eşit koşullarda yer alarak savaştılar. Halk Savaşı’nın ilk 1.5 yılında 800 şehit verildi. Bunların 100’ü kadındı.

Tüm yazı boyunca, kadınların insanlık yürüyüşünde en az erkekler kadar payları olduğunun altını çizmeye çalıştık. Bunu da mümkün olduğunca somut örnekler üzerinden verme çabası güttük. Şu çok açık ki, verilen örnekler, burada verilmeyen-daha doğrusu verilemeyen örneklerin yanında, çok küçük bir kesimini oluşturmaktadır.

Böyle de olsa, kadının insanlığın kurtuluşu mücadelesi içindeki etkin rolünün kimi zaman yok sayılmasının kimi zaman ise küçültülmesinin, başta bu mücadelede ağır bedeller ödeyen kadınlar olmak üzere, mücadeleye katılan kadınlara yapılan en büyük haksızlık olduğu düşüncesiyle, bu haksızlığı bir nebze de olsa gidermek istedik.

Unutulmasın ki, ezilenlerin tarih boyunca ezenler karşısında kazandığı zaferler, kadınların katılımı olmadan, asla elde edilemezdi. Hele de devrim mücadelesi, sınıfsız eşit bir toplum yaratma mücadelesi, göğün yarısını oluşturan kadınlar kavgasının da yarısını oluşturmadığı sürece zafere ulaşamaz!

Günümüzde kadının durumu

“Ataerkil geleneğin tarihsel olarak ikincileştirdiği ve güçsüz kıldığı kadınlar, neo-liberal piyasa vahşeti için uygun bir avlanma alanı oluşturmaktadır. Dünyada kadın ücretleriyle erkek ücretleri arasında uçurum bulunmayan ülke yoktur. ÇUŞ (Çok Uluslu Şirketler)’lar örgütsüz ve itaatkâr kadın işgücünü boğaz tokluğunun da altında ücretlerle ‘ter atölyeleri’nde sömürmekte, yeraltındaki ikizleri mafyalar her yıl on binlerce çocuk ve kadını cinsel ya da emek istismarı amacıyla kaçırarak pazarlamakta, kamu hizmetlerinin özelleştirme salvosuyla daraltılması, sağlık, eğitim, konut, temiz su vb. hizmetlerin bedellerinin durmaksızın artırılması kadınların sırtına fazladan yüklerin koşulmasına yol açmaktadır.”

Genel Olarak

Yaklaşık 500 yıldır hüküm süren kapitalist sistemin, en üst aşaması olarak tanımlanan emperyalizmin politikalarının tüm dünyayı yakıcılığıyla etkisi altına aldığı bir dönemden geçiyoruz. Sınıflar, uluslar, cinsler arasındaki eşitsizlik en üst boyuta ulaşmış durumdadır:

“- Dünya nüfusunun en zengin yüzde 5’lik dilimi, yeryüzündeki tüm mal varlığının yüzde 86’sını, dünya pazarının yüzde 82’sini, dış yatırımların yüzde 68’ini elinde bulundurmaktadır.

- Dünyanın en yoksul yüzde 20’lik kesimiyle karşılaştırıldığında en zengin yüzde 20’lik dilimin toplam gelirden elde ettiği pay, 1960’taki 30 kattan, 1990’larda 81 kata çıkmıştır.

- Dünyanın en zengin üç şirketinden (Exxon-Mobil, General Motors ve Ford) her birinin geliri, G-7 ülkeleri dışındaki 191 ülkenin her birinden daha yüksektir.

- Ve biliniyor, dünya nüfusunun yarıya yakını yoksulluk, üçte bire yakını da açlık sını-

rında yaşamakta, yılda 30 milyonu aşkın insan, açlıktan yaşamını yitirmektedir.” (Liberalizm/Muhafazakârlık Kıskaçında Kadın, S. Özbudun, C. Sarı, T. Demirer, Kaldıraç Yayınları, sf. 49)

Gitgide derinleşen bu eşitsizlikten kadınlar da kendi paylarına düşenleri fazlasıyla almaktadır. Kapitalist sistemin sacayaklarından olan erkek egemen anlayış, ezilenlerin en temel haklarını yok sayarak sömürünün katmerleştirilip kârın artırılmak istenmesi gibi nedenlerle, kadın, erkeklerle hiçbir ülkede hak eşitliğine ulaşamamakta, özel bir durum olan annelik için gereken koşullar hazırlanmamaktadır.

“Ataerkil geleneğin tarihsel olarak ikincileştirdiği ve güçsüz kıldığı kadınlar, neo-liberal piyasa vahşeti için uygun bir avlanma alanı oluşturmaktadır. Dünyada kadın ücretleriyle erkek ücretleri arasında uçurum bulunmayan ülke yoktur. ÇUŞ (Çok Uluslu Şirketler)’lar örgütsüz ve itaatkâr kadın işgücünü boğaz tokluğunun da altında ücretlerle ‘ter atölyeleri’nde

sömürmekte, yeraltındaki ikizleri mafyalar her yıl on binlerce çocuk ve kadını cinsel ya da emek istismarı amacıyla kaçırarak pazarlamakta, kamu hizmetlerinin özelleştirme salvo-suyla daraltılması, sağlık, eğitim, konut, temiz su vb. hizmetlerin bedellerinin durmaksızın artırılması kadınların sırtına fazladan yüklerin koşulmasına yol açmaktadır. Paralı eğitim, kız çocuklarının okuldan alınması demektir; sağlık hizmetlerinin ücretlerindeki artış, hem kadın sağlığından feragat edilmesi, hem de ailedeki yaşlı ve hastaların bakımlarının kadınların sırtına yüklenmesi anlamına gelir; su, elektrik, yakıt gibi hizmetlerin serbest piyasaya terki, yoksul bütçelerin daha ucuz, ama hemen kaçınılmaz olarak kadınlara yüklenecek daha külfetli alternatiflere yönelmesini getirecektir.” (age, sf. 49, 50, 51)

Dünyadaki yoksulların yüzde 70’ini oluşturmaları nedeniyle kadınlar sistemin saldırıları karşısında en korunaksız kesimi oluşturmaktadır. Her yıl yayımlanan onlarca istatistik bunu kanıtlamaktadır. Sovyetler Birliği’nin ve sonrasında Çin’in emekçi sınıflara sağladığı imkânlar dolayısıyla, özellikle 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nın ardından batılı gelişmiş ülkelerde “sosyal devlet” uygulamalarıyla; sosyal hizmetlerde belli adımlar atılmışsa da, 1980’den sonra “neo-liberal” düzen adı altında bunların hepsi geri alınmaya başlamıştır. Sosyal haklarda yaşanan her gerilemenin öncelikle kadınları vurma, onların cinsiyetçi toplumsal rolleri yani kadın olmaları nedeniyle onlara yüklenen sorumluluklar nedeniyledir. Kadınların genel olarak “ev kadını” olarak tanımlanması nedeniyle, dışarıdaki iş yaşamları geçici, gelir artırıcı vs. olarak görülmektedir.

Bu da kadınların birinci olarak sosyal güvenliklerinin olmamasını, ikincisi sendika vb. hak koruma örgütülüklerinde çok fazla yer almaya ihtiyaç duymamalarını getirmektedir. Kayıtdışı çalışmada kadınların tercih edilme sebebi de budur. Sigortanın yapılmadığı, sendikaların girmesinin yasak olduğu Serbest Ticaret ve Üretim Bölgelerinde dünya genelinde çalışanların % 90’ı kadınlardır. (1. Eğitim-Sen Kadın Kurultayı, Eğitim-Sen Yay, Mart 2005, sf. 53) Her dört kadından birinin çalıştığı Türkiye’de ise 100 çalışan kadının 75’i kayıt dışı çalışmaktadır. (S. Özbudun vd., age, sf. 182) Yine ILO rakam-

larına göre, Asya, Afrika ve Latin Amerika’da kayıt dışı çalışanların % 70’i ile % 90’ını kadınlar oluşturmaktadır. (1. Eğitim-Sen Kadın Kurultayı, sf. 56)

Kadınların hep mücadelesini verdikleri “eşit işe eşit ücret” dünyanın hiçbir ülkesinde gerçekleşmiş değildir. 30 yıl önce “eşit işe eşit ücret”i kabul eden AB ülkelerinde kadınlar erkeklere göre ortalama olarak yüzde 15 ile yüzde 30 arası düşük ücret alıyor. (09.04.2007, Dünya Gazetesi) Dünya genelinde ise bu fark daha da açılıyor; yüzde 20 ile 50 arası daha düşük ücret alınıyor. (08.03.2008, Dünya Gazetesi) Türkiye’de ise ücret ortalaması erkekte 100 sayılırsa kadın 47 almaktadır!! (15.03.2008, Cumhuriyet Gazetesi)

İnsanlara özgürlük ve eşitlik vaat eden kapitalizmde, en gelişmiş olduğu ülkelerde dahi kadının durumu erkekle eşitlenmemektedir. Lenin’in yaklaşık 90 yıl önce yaptığı şu belirlemeler olduğu gibi geçerliliğini korumaktadır: “*Burjuva demokrasisi sözde eşitlik ve özgürlük vaat eder. Gerçeklikte bir tek en ilerici cumhuriyet bile insan soyunun kadının yarısını, erkekle tam yasal eşitliğe ve erkeğin vasiliğinden ve baskısından özgürleşmeyi getirmedir. Burjuva demokrasisi özgürlük ve eşitlik üzerine kulağa hoş gelen sözler, tumturaklı sözcükler, abartmalı vaatler ve gürültülü sloganlar demokrasisidir; gerçekte ise bütün bunlarla kadının özgürlüksüzlüğü ve eşitsizliği, çalışanların ve sömürülenlerin özgürlüksüzlüğü ve eşitsizliği gizlenir.*” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 55)

Kapitalizm biçimsel eşitliği bile sağlayamaz! Yani yasalar önündeki eşitliği bile gerçekleştirmez. Dünyanın dört bir yanında kadınların yasalar önünde tam hak eşitliği mücadelesini vermeye devam ettiğini görüyoruz. Yukarıda verdiğimiz endeks, kadınların burjuva yönetimlere de giremediğini göstermektedir. Yani kadın, kapitalizmde her alanda özel mülkiyetçi, erkek egemen anlayışın etkilerini yaşamaktadır. Yarı-sömürge ülkelerde bu sorun daha katmerli bir şekilde yaşanmaktadır! Bahsettiğimiz eşitsizlikler sonucunda kadınlar uyuşturucu ve fuhuş bataklığına kitlesel olarak çekilmekte, cinsel saldırılara, tecavüze, şiddete maruz kalmaktadır. Yarı-feodal ülkelerde bunlara törenamus cinayetleri, zorla evlendirilme, sünnet

gibi birçok vahşi uygulama eşlik etmektedir.

Kapitalizmde kadına yönelik şiddetin doruk noktasına ulaşmaktadır. “Gelişmişlik” farkı, şiddet olgusunda da kendisini göstermiyor. Dünyanın her tarafında kadınlar şiddete maruz kalmaktadır:

“- *Bugün dünyada her üç kadından biri fiziksel şiddet görüyor.*

- *Her yıl yaşları 5 ile 15 arasında değişen iki milyona yakın kız çocuğu fuhuşa zorlanıyor.*

- *Dünyada her 6 dakikada bir kadına tecavüz ediliyor.*

- *ABD’de her yıl 4 milyon kadın şiddete maruz kalıyor.*

- *Güney Afrika’da her 90 saniyede bir kadına tecavüze ediliyor.*

- *Çin’de bir milyon kız çocuğu sadece kız oldukları için anne karnında öldürülüyor.*

- *Irak’ta savaşın ilk aylarında yirmi bin kadına tecavüz edildi.*

- *Her yıl iki milyon kadın uluslararası kadın ticaretinde kullanılıyor.”* (Sibel Özbudun vd., age, sf. 208)

Kadınların özel mülkiyetle birlikte yuvarlandıkları bu dipsiz çukurdan gün ışığına çıkmaları, kendi başlarına verecekleri mücadeleyle imkânsızdır. Pir Sultan’ın ifade ettiği gibi, “*Bozuk düzende sağlam çark olmaz!*” Eşitsizlikler sınıflı toplumun her alanında mevcuttur! Çünkü sınıflı toplumlar, sömürü üzerine, bir avuç azınlığın halkın alınlarından, kanından-canından elde ettiği servetlere sahip olması üzerine kuruludur. Sınıflı toplumlarda ezilenin ezileni olan kadının kurtuluşu da diğer ezilenlerle birliktedir! Ve denklemi diğer tarafından kurarsak ezilenlere önderlik iddiasındaki Komünist Partiler de kadınlara ulaşmanın yolunu bulmadan, bunun için özel bir çaba harcamadan devrim mücadelesinde başarılı olamayacaklarını görmek zorundalar. Bu bölümü Lenin yoldaşın sözleriyle bitirelim:

“*Kahrolsun bu yalan! Ezilen bir cinsiyet var oldukça, ezilen bir sınıf var oldukça, sermayede, hisse senetlerinde özel mülkiyet var oldukça, tahıl fazlalarıyla açları uşaklaştıran toklar var oldukça, herkes için özgürlükten ve eşitlikten söz eden yalancılar kahrolsun. Herkes için özgürlük değil, herkes için eşitlik değil, tersine, ezenlere ve sömürülenlere karşı, ezme ve sömürme olanağının ortadan kaldırılması*

için savaşım. Sloganımız budur!

Ezilen cins için özgürlük ve eşitlik!

İşçiler için, emekçi köylüler için özgürlük ve eşitlik!

Ezenlere karşı savaşım, kapitalistlere karşı savaşım, vurgunculara, kulaklara karşı savaşım!” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 57)

Ülkede Kadının Durumu

Ülkemizde işçi ve emekçi sınıflar emperyalizm ve feodalizmin boyunduruğu altında inlerken, ezilen emekçi halkımızın durumu her geçen gün daha da kötüleşmektedir. Kazanılmış olan örgütlenme ve sosyal güvenlik kapsamındaki haklar, sürekli budanmaktadır. Açlık ve yoksulluk sınırının sürekli arttığı, açlar ve işsizler ordusunun hızla büyüdüğü, halkın günü kurtarma derdinden geleceğe umutla bakamadığı yoksul işçi ve emekçi halkımız için bugün yeterince bilinçlenmemiş ve örgütsüz olmalarına rağmen, devrim ihtiyacı ve zorunluluğu da kendisini daha fazla hissettiriyor. Bu durum toplumsal tabakalaşmanın en alt sınırında bulunan, en fazla baskıya ve sömürüye maruz kalan, ezilenlerin de ezileni olan emekçi kadınlar için daha yakıcı bir ihtiyaç olarak kendisini dayatmaktadır.

Çünkü en geride olan kadınlardır. Açlığın, yoksulluğun, işsizliğin de en büyük mağduru onlardır. Hem kendileri işsiz, ucuz işgücü olma, yarım zamanlı ve ev eksenli işlerde çalışmak zorunda kaldıkları -yarım zamanlı ve ev eksenli işlerde çalışanların yüzde 80’ini kadınlar oluşturuyor- iş güvenliğinden ve sosyal güvenceden yoksun oldukları, iş yerlerinde ücretsiz doğum izni, kreş ve emzirme odaları, süt hakkı -ücreti- gibi en temel hakları gasp edildiği için azgınca sömürülüyor hem de bir bütün işsizlik, açlık-yoksulluk oranlarının artması ve yaşam standartlarının düşmesinin toplumda yarattığı bunalım, cinnet ve şiddetin faturasını en fazla onlar ödüyor. Tüm bunlara bir de kadın üzerindeki feodalizmin din, aile, gelenek, töre, erkek egemen şovenizmi, taciz, tecavüz gibi saldırı ve prangalarını da eklemek gerekir. Yine burjuva-feodal kültürün toplumda oluşturduğu yabancılaşma ve yozlaşmayı en fazla yaşayan ve etkilenenler de kadınlardır.

Tüm bunların yansımalarını örneklendirecek olursak; resmi rakamlara göre son 7 yılda

kadın cinayetleri yüzde 1.400 oranında artmış durumda (10.04.2010, Günlük). Sadece 2005 yılında töre, namus, kıskançlık vs. bahaneleriyle 198 kadın öldürülmüş. 2010'un ilk üç ayında ise; Ocak ayında 16; Şubat ayında 27; Mart'ta ise 20 kadın öldürülmüşken, Ocak ayında 28 kadın (sadece tecavüze uğrayanlar bu sayıya dâhil); Mart ayında ise 83 kadın ve çocuk taciz ve tecavüze uğramış. Yine Ocak'ta 14; Şubat'ta ise 11 kadın ölümü ise polis kayıtlarına intihar olarak geçmiş (11.04.2010, Günlük).

Yani sadece üç ay içerisinde –resmi kayıtlara göre- 63 kadın bu gerici sistemin sonucu, erkek egemen zihniyet ve feodal değer yargılarının etkisi/baskısıyla öldürülmüş durumda. 25 kadının ölümü ise –intihar ettiği söylenen- şüphelidir. Yine taciz-tecavüz olaylarının toplumda korkutularak ya da utanılarak gizlendiğini ve resmi rakamların, gerçekte yaşananın çok küçük bir bölümünü yansıttığını hatırlarsak, yaşananların daha ürkütücü olduğu bir gerçek. Toplumda kadına yönelik fiziki, psikolojik, cinsel şiddetin çok yoğun olduğu ve artan krizlerle birlikte sürekli çoğaldığını da biliyoruz. Bugün *“kadınların dörtte biri eşlerinin sözel şiddetine, yarıdan fazlası ise fiziksel, manevi ve cinsel şiddetine maruz kalıyor”* (Pınar İlkkaracan) ve her üç kadından biri şiddete uğruyor.

Ülkemizde eğitim-öğretim her geçen gün daha fazla planlı-paralı hale getirilirken işçi ve emekçi halkımızın çocuklarının elinden bu hak da alınmış oluyor. Ancak bundan bile en çok kız çocukları etkileniyor. Feodal kültürün evlattan dahi saymadığı “ele gidecek” olan kız çocuğunun okula gönderilmesi ise tamamen gereksiz görülüyor. 2010 yılı itibariyle sadece cinsiyetinden dolayı 89 bin 350 kız çocuğu zorunlu olan ilköğretim hakkı için okula gönderilmemiş. Elbette bu rakamlara eğitim-öğretimi yarım bıraktırılan kız çocukları dâhil değil.

Kayıtlı ve kayıtsız çalışan kadınların işsiz kadın oranlarına bakacak olursak; 35.5 milyon kadının yaşadığı Türkiye’de çalışabilir durumda olan kadınların sayısının 21 milyon olduğunu görürüz. Bunun 12.2 milyonu “ev kadını” olarak istihdam dışına itilmiştir. Yani çalışabilir durumda olan kadınların yarıdan fazlasının emeği, üretim dışında tutularak, ev içinde görünmez hale gelmiştir.

TÜİK işsizlik rakamlarını düşük göstermek

için 1.7 milyon olan tarlasında çalışan kadını da kayıtlı çalışan olarak göstermiş ve kayıtlı çalışan oranını 5.4 milyon olarak vermiştir. Geriye kalan 3.6 milyon kadın ise işsiz statüsünde değerlendirilmektedir. Bu varsayımına göre kadın işsizlik oranı % 40’tır. Oysa kendi tarlasında ücretsiz aile işçisi olan kadınları dışında tutarsak bu oran % 59’a çıkıyor. (05.07.2009 Cumhuriyet, Mustafa Sönmez)

Yine TÜİK’in Aralık 2008 verilerine göre Türkiye’de çalışan kadın nüfusunun % 58’i kayıt dışı çalışıyor. Bu oran erkeklerde % 38. Çünkü kadınların ücretli bir işte sigortalı olarak tam zamanlı çalışmalarının önündeki en büyük engel, temel rollerinin “anne”, “eş” ve “ev kadını” olarak belirlenmesi, evi geçindiren değil de “katkı sunan” olmasıdır. TÜRKONFED’in (Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu) Aralık 2007’de yayınladığı rapora göre; Türkiye’de kadının iş gücüne katılımının düşüklüğünün ekonomik sebepleri arasında birinci sırada “düşük ücret”, ikinci sırada “sosyal güvencesizlik” geliyor. Sosyal nedenlerinin başında da “kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığı” geliyor.

Çalışan kadınların yarıdan fazlası hiçbir sosyal güvencesi olmayan, yoğun emek sömürsünün yaşandığı, kayıt dışı işlerde çalışıyor. Sigortalı çalışan kadınların durumu, görece daha iyi gibi görünse de asgari ücretle en ağır işlerde hiçbir hakları olmadan çalışmak zorunda kalıyorlar. Kadın işçilerin örgütlenme talebiyle sürdürdükleri birçok direniş süreci de fabrikalarda yaşanan yoğun sömürüyü bir kez daha gözler önüne sermiştir. Tuvalete giriş çıkışlarda kaç dakika kaldıklarının rapor edilmesi istenen; evlenmek için patronun iznini almak zorunda kalan ve yine hamile kalmak için sıraya girmek zorunda bulunan Novamed’li kadınların bu kölece koşulları kabul etmeyerek, sendikal örgütlenme talebiyle 448 gün sürdürdükleri direnişin etkileri yakın tarihimizde hala canlılığını korumaktadır.

Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de kadınlar, iş gücünün büyük bölümünü oluşturmalarına rağmen (dünya iş gücü toplamının % 45’ini kadınlar oluşturuyor) emeklerinin çok küçük bir kısmı ekonomik alanda “çalışma” olarak kabul ediliyor. Gündelik ev işçiliği, tarım işçiliği, ev eksenli çalışma, çağrıya

dayalı çalışma alanlarındakilerin hemen hemen hepsi kadınlardır.

Gündelik Ev İşçiliği: Özellikle büyük kentlerde göçle birlikte yaşanan ekonomik sıkıntılar, kadınları eve ek gelir sağlayacak, vasıf gerektirmeyen işler bulmaya yönlendirdi. Evlerde yapılan temizlik işleri, çocuk-hasta-yaşlı bakımı ev işçiliğinde en sık rastlanan çalışma biçimleridir. Kadınların birçoğu genç yaşta başladığı bu temizlik işlerinde hiçbir güvencesi olmadan uzun yıllar meslek hastalıkları, iş kazaları vb. riskler altında çalışmaktadır.

Tarım İşçiliği ve Ücretsiz Aile İşçiliği: Ülkemizde tarım hala, kadınların en yoğun çalıştığı alanların başında gelmektedir. Toplam kadın istihdamı içinde tarımsal istihdam Kasım 2008 verilerine göre % 45'dir. Tarımda çalışan kadınların % 87.5'ini ise ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturuyor. ("Kadın Emeği ve İstihdam Girişimi" –KEİG-, Kasım 2009 raporu)

Evde harcadıkları emeğin yanında ağır iş yükü altında tarımsal üretime katılan kadınların % 98'i kayıt dışı çalışıyor. Daha çok T. Kürdistanı'nda mevsimlik işçi olarak ailece çalışmaya giden işçiler, düşük ücretler, ağır çalışma koşulları yanında ayrıca ulusal baskıya da maruz kalıyorlar. Ordu örneğinde olduğu gibi "terörist" muamelesi gören işçiler; barınma, sağlık, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanıyorlar. Çalıştıkları tarlaların yanında derme çatma çadırlarda tuvalet, banyo, mutfak, içme suyu gibi olanakların bulunmadığı bu koşullarda kadınlar, tarlada çalışmanın yanında yemek pişirme, çamaşır, bulaşık yıkama, çocuklara bakma gibi yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır.

Özellikle 2001 yılından itibaren tarımı tasfiye politikaları, tarımsal üretim alanlarının gerilemesine, bu da 2001-2007 yılları arasında çoğunluğu ücretsiz aile işçisi olmak üzere tarımda çalışan 1.164 milyon kadının tarımsal istihdamın dışına itilmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda tarımdaki kadın işsizlik oranı % 11'den % 19'a yükselmiştir. (KEİG, Nisan 2009 raporu) Kadınlar ayrıca tarım dışında imalat sanayi ve hizmet sektöründe ve küçük aile işletmelerinde kayıt dışı çalıştırılmaktadır. Özellikle büyük şehirlerde konfeksiyon üretiminde yoğun şekilde kullanılan taşeron atölyeler, genellikle

aile işletmeleri olarak çalışmaktadır. Bu atölyelerde daha çok hem işletme sahibi ailelerin hem de komşu ailelerin kadınlarının emeği kullanılır.

Ev Eksenli Çalışma- "Dumansız fabrikalar": Kadınlar için ev eksenli, düzensiz ve parça başı çalışmanın tarihi, manifaktür üretim tarzına dayanır. Evde yapılan üretimle, işçiye ödenecek sigorta primi, ulaşım, yemek, kreş gibi masrafların olmaması, yine iş yerinde üretilmesi durumunda ödenmesi zorunlu elektrik, su, temizlik, vergi gibi giderlerin de olmaması, ev eksenli üretimi yaygınlaştıran temel nedenlerdendir. Birbirinden habersiz bu tarz, üretime katılan kadınların örgütlenmelerini de zorlaştırdığından ayrıca tercih edilir.

Bugün iki grup ev eksenli çalışan bulunmaktadır. Kendileri için üretim yapıp ürettiklerini de kendi adlarına pazara sunan bağımsız çalışanlar ve başkaları adına belli bir ücret karşılığında üretim yapan bağımlı ev eksenli çalışanlar. Her iki grup da işçi statüsünde değerlendirilmiyor. Oysa İş Kanunu'nda iş sözleşmesinin oluşabilmesi için "bağımlı iş görme" ve "ücret" unsurlarının bulunması, ayrıca işçinin ücret karşılığında görmekle yükümlü olduğu işi işverenin talimatları doğrultusunda yapması gerektiği düzenlenmiştir ki; bu düzenleme de işçinin "işverenin göstermiş olduğu yerde çalışmasını" gerekli kılmaktadır. Bu durumda ücret karşılığında başkaları için ona bağımlı olarak mal ve hizmet üreten ev eksenli çalışanların, işçi statüsünde değerlendirilmesi gerekir. Oysa bugün hem Genel Sağlık Sigortası'ndan hem de İş Kanunu'ndan yararlanamamaktadırlar.

"Meğer bizim ne kadar dumansız fabrikalarımız varmış. İnanın, fabrikalar kurmaya, binalar yapmaya gerek yok. Yani yatırımlar yapılmış, dumansız fabrikalar her evde varmış zaten" diyor, mağazalarında kadın el emeği ürünlerine yer vermeye karar veren bir firma yöneticisi. Elbette sıfır maliyete evlerde kadınların gün boyu ürettikleri ürünlerden elde edecekleri kâr düşünüldüğünde "dumansız fabrikaların" artırılması anlaşılır bir şey. Evdeki günlük işleriyle iç içe yapılan bu üretim sonucu kadına çok düşük bir ücret ödenir. Birbirinden kopuk ve düzensiz yapılan bu çalışmalar, beraberinde örgütsüzlüğü de getirdiği için emek sömürüsü diğer alanlara göre çok daha yoğundur.

Daha çok imalat sanayinde; hazır giyim, deri eşya, madeni eşya, gıda gibi kadının “geleneksel rolleri” ile de örtüşen dallarda yapılan ev eksensli üretim, çoktan evleri iş yerine, evdeki herkesi de işçi haline getirmiş durumda. Örneğin tekstil sektöründe üretimin önemli bir bölümü evlerde yapılıyor. Mahallelerde, evlerde, boncuk işleyen, iplik temizleyen, etiket diken kadınlar, “aileye ek gelir” adı altında gün boyu çalışıyor. Krizle birlikte işsizliğin her geçen gün arttığı günümüzde kadınlar bu tür işlere çok daha fazla yöneliyor. “Sigorta olmasa da olur, aileye katkı olsun yeter” anlayışıyla en kötü koşulları dahi kabul eden kadınlar, bu yüzden kriz dönemlerinde de erkek işçilere oranla daha fazla tercih ediliyorlar.

Çağrıya Bağlı Çalışma: 2003 yılında kabul edilen 4857 sayılı yeni İş Kanunuyla “çağrıya bağlı çalışma” modeli yasalaştı. İşverenin çağrısı üzerine ve sadece asgari çalışma süresinin belirtildiği, azami sürenin belirtilmediği bir sözleşmeye bağlı olarak yapılan bu çalışmada da en çok kadınlar yer alıyor. Buna göre kadın ya da erkek işçi, evinde patrone gelecek çağrıyı bekliyor. Hiçbir şekilde tam zamanlı bir iş olarak değerlendirilmediğinden iş bitince kişi yeniden işsiz kalıyor! Hiçbir güvencesi olmayan bu çalışma, işçilerin parçalanmasına da neden olduğu için kendilerine dayatılan bu koşullara karşı örgütlenmeyi de zorlaştırmaktadır.

“Ev İçi Emek” ya da “Ev Köleliği”: Kadınların cinsiyete dayalı iş bölümü içerisinde ev içinde harcadığı ve maddi olarak hiçbir karşılığı olmayan günlük ev işleri “görünmeyen emek” olarak da ifade ediliyor. Kadınların evde yaptıkları yemek, temizlik, bulaşık, çamaşır vb. işler kadın doğasının gereği olarak ataeril sistem tarafından doğallaştırıldığından bu işler bir emek harcama olarak değil “davranış biçimi” olarak görülür toplum tarafından. Bunun yanı sıra çocuk, hasta ve yaşlı bakımı gibi işler de ekonomik faaliyet olarak değerlendirilmez. Oysa evde kadınların yaptığı bu işlerin birçoğu piyasadan karşılanacak olsa çok ciddi boyutlarda bedel ödemek zorunda kalınacaktır. Avrupa’da yapılan bir araştırmaya göre ev içi faaliyetler, ulusal gelirin % 40’ını karşılamaktadır. (Petrol-İş Kadın Dergisi, Ağustos 2008)

Ev içinde harcanan emeğin belli bir süresi yoktur. Bu yüzden de dinlenme ve çalışmayı, iş

yapmakla sevgi paylaşımını birbirinden ayırmak zordur. Ve bu işler neredeyse kadının bütün zamanını alır. Kadın çoğu zaman dışarıdaki yoğun çalışma temposundan sonra evdeki geç saatlere kadar süren “gece mesaisi”nde çalışmak zorunda kalır. Hiçbir karşılığı olmayan bu işler köle emeğinden farksızdır ve hiçbir şekilde görülmez! Kadınların bu durumunu bir köleye benzeten Lenin, üretken olmayan bu işler dolaşısıyla sürekli yıprandıklarını her fırsatta vurgulamıştır.

Clara Zetkin, Lenin’in kadın sorunu üzerine düşüncelerini açıkladığı bir konuşmasında bu durumu şöyle ifade eder; “*Lenin için belirleyici anlamı olan, önde gelen bazı kadınların parlak başarıları değil, en göze çarpmayanına kadar milyonlarca kadının görünmeyen günlük işleridir. Çünkü Lenin, her zaman küçük ve en küçük şeyde, büyüğü, bütünü gören ve onu bütünlü bağlantısı içinde vazgeçilmez değerli bir şey olarak yücelten derin bir anlayışı benimsemişti.*” (Kadın ve Aile, Marks-Engels-Lenin, sf. 13)

Kadınların evde harcadıkları karşılıksız emeğin piyasadan karşılanması durumunda ayrıca bir bedel ödenmesi gereğinden yola çıkılarak ev içi emeğin ücretlendirilmesi tartışmaları da gündemleştirilmiştir. 40 yıl öncesine dayanan ve esas olarak feminist yazar Dalla Costa tarafından öne sürülen bu tartışma beraberinde birçok tartışmayı da getirmiştir. Birincisi; bu ücreti kimin karşılayacağı, ikincisi; iş ve sevgi paylaşımının nasıl ayrıştırılıp belirleneceğidir.

Birinci görüş; kadınların evde yaptıkları işlerden birinci derecede kocası yararlandığı için kocasının bu ücreti ödemesi gerektiği yönünde. Oysa bu işlerden sadece kocası değil kendisi de dâhil bütün ev ahalisi yararlandığına göre bunun ayrıştırılması, hesaplanması pek mümkün değildir. İkinci görüş; ev içi emek sonucu yeniden üretilen iş gücünün, işverenin maliyetini düşürdüğü için kocanın çalıştığı iş yeri tarafından ödenmesi gerektiği yönünde. Ancak bunu da erkeğin ücretine yapılacak zamdan ayırt etmek güçleşeceği ve direk kadının eline geçmeyeceği için kadını yine bağımlılıktan kurtarmayacaktır.

Ev işlerine ücret ödenmesi talebi, her ne kadar bu işlerin kadınların işçiler olarak doğallaşmasına karşı geliştirilmiş bir talep olsa da sonuç olarak kadını daha çok eve hapseden, top-

lumsal üretimden uzaklaştıran bir işlev oynama tehlikesini de barındırmaktadır. Yani kadının birincil görevinin anne ve eş olmasını daha pekiştirir. Ayrıca kadınların kurtuluşunu kendilerine ait bir gelir elde etmeye indirgeyerek sorunun kapsamını daha da darlaştırmaktadır. Olması gereken, bu tip hizmetlerin devlet tarafından karşılanmasıdır. Bu da yaşanan sistemle doğrudan ilgilidir.

Kadına Yönelik Şiddet

BM tarafından Eylül 1995'te Pekin'de düzenlenen 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu'nda; kadının fiziksel, psikolojik, cinsel olarak zarar görmesi ve acı çekmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan, özgürlüğü kısıtlamayı hedefleyen hareketlerin tümü, kadına yönelik şiddet kapsamında ele alınmıştır.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal yaşam içinde algılanışı, daha çok fiziksel şiddetle sınırlı kalmaktadır. Oysa BM'nin yaptığı şiddet tanımında da olduğu gibi başta fiziksel şiddet olmak üzere, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet de çok sık yaşanan şiddet türleridir. Her kadın, yaşamının bir kesitinde bu şiddet türlerinden birine ya da birkaçına birden maruz kalmaktadır. Ancak bunların tam olarak istatistiğini çıkarmak çok zordur. Zaten kayda geçenler de çok sınırlıdır.

Neredeyse kadınların yarısının sırf cinsiyetinden dolayı fiziksel şiddete maruz kaldığı ülkemizde kadına yönelik şiddet, özel olarak irdelenmesi gereken bir konudur. Dünya genelinde yaşanan ekonomik krizle birlikte her geçen gün daha çok kadının şiddete maruz kaldığı bir gerçektir.

Kadına yönelik şiddetin asıl kaynağı, erkeğin kadın üzerindeki her türlü egemenliğini meşru gören ataerki sistemdir. Bizimki gibi ülkelerde özellikle kadınların çok daha fazla şiddete maruz kalmasının nedeni feodal değerlerin hala geçerliliğini koruması, çözülememiş olmasıdır. Yine kadınlara şiddeti meşrulaştıran dinin sorulanmaması, erkek şiddetini "*Kadınlar sizin tarlalarınızdır. Tarlalarınızı dilediğiniz gibi ekin/sürün*" (Kur'an II. Süre/223. Ayet) diyerek kutsaması şiddetin boyutlarını daha da artırmaktadır. Bu konuda pek çok örnek vermek mümkündür.

Fiziksel şiddet: Ocak 2009'da Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırmasına göre; ülke genelinde görülen 12.795 kadından yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığı belirlenen kadınların oranı yüzde 39'dur. Buna göre Türkiye'de her 10 kadından 4'ü eşi veya birlikte olduğu kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Fiziksel şiddet, kadına yönelik uygulanan en yaygın şiddet biçimidir. Dayak, tokat atmak, itmek, tükürmek, tekmelemek, yaralamak, öldürmek ve bedene yönelik diğer şiddet biçimleri fiziksel şiddet tanımına giriyor. Erkek, iktidarını ancak böyle sürdürür ve toplum içinde ancak kendini böyle kabul ettirir. Şiddeti onaylayan toplum ise neden olarak kadının davranışlarını görür. Öyle ki yemeği yakmak, "civeli" bir şekilde saat sormak dahi şiddet gerekçesi olmuştur! İşin en vahim yanı da şiddetin bazı kadınlar tarafından da meşru sayılmasıdır. Geleneksel kadın rollerine uygun olarak, kadına yönelik şiddet uygulamanın bir hak olduğu düşüncesinin dayatıldığı toplumsal yapıda bu durum elbette şaşırtıcı değildir.

Psikolojik şiddet; Kadına uygulanan şiddet türlerinden biri de psikolojik, duygusal şiddettir. Ülke genelinde kadınların yüzde 44'ü psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (aynı araştırma). Kadının kişiliğini rencide eden, iradesini yok sayan her türlü söz ve davranış, psikolojik şiddet tanımına girmektedir. Bu tür kadını aşağılayan söz ve davranışlar toplumda şiddet olarak dahi algılanmaz. Genelde çalışan kadınların çoğu psikolojik şiddet görür.

Ekonomik şiddet; Toplum içinde şiddet olarak pek kabul görmese de kadınların yaşamlarında önemli bir yer tutar ekonomik şiddet. Ekonomik şiddetin temeli, kadını erkeğe "bağımlı" gören ve tüm hakların kullanımını erkeğe veren anlayıştır. Çalışarak kazandığı paranın kullanım hakkını bile Avrupa'da 20. yüzyılın başında elde eden kadın, halen günümüzde fiilen bu hakka sahip değildir. Erkekle aynı işi yaptığı halde daha az ücret alması, çalışmasının sadece "aile bütçesine katkı" olarak görülmesi, krizde ilk işten çıkarılan olması, ev içi emeğinin görünmez kılınması, işyerinde cinsel kimliğinden dolayı hak ettiği yere gelememesi, eğitim hakkının

kısıtlanması vb. yaşamın her alanında ekonomik şiddetle yüz yüzedir kadın. Yine bir meta olarak değerlendirildiğinden başlık parası, berdel adı altında satılan kadındır.

Cinsel şiddet; Yine aynı araştırmada evli kadınların yüzde 15'inin evlilik içi cinsel şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Cinsel veya fiziksel şiddet biçimlerinden en az birinin yaşanma yüzdesi ise yüzde 42'dir. Bu, cinsel şiddet esnasında fiziksel şiddetin de yaşandığını göstermektedir. Evlilik içi cinsel şiddet, genellikle meşru görülür toplum tarafından. Erkek bunu kendinde hak olarak görürken kadın da cinselliği yerine getirilmesi gereken bir "görev" olarak görür. Kadının cinsel ilişkiyi yaşamak isteyip istememesi gözetilmediğinden birçok kadın, eşi tarafından taciz ve tecavüze uğrar, ancak çok azı bunu ifade eder. Bu oranın yüzde 15'e çıkması, evlilik içi tecavüzlerin çok azının görünür kılınmasındandır.

Haziran 2005'e kadar ülkemizde evlilik içi tecavüz, suç olarak sayılmıyordu. Kadın örgütlerinin mücadeleleri sonucunda Haziran 2005'te yeniden düzenlenen TCK'da belli iyileştirmeler yapıldı. Ancak bu kez de yasal boşluklar ve erkek egemen zihniyet nedeniyle yine çoğunlukla kadın lehine kararlar verilmiyor. Prof. Sulhi Dönmezer'in şu sözleri bu zihniyetin en çarpıcı izahıdır: "*Bu sorunlar aile içinde halledilmeli. Özgürlükçüyüz diye evlilik içinde zorla irza geçmeyi suç sayarsanız iftiraların önu alınmaz*". Yine tecavüzle ilgili olarak da akıllara durgunluk veren şu açıklamayı yapıyor; "*Tecavüzcüyle evlenmek fuhuşu önler!*"

Cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel taciz ve tecavüz, istemediği biriyle evlendirmek, cinsel içerikli sözlü taciz vb. cinsel şiddet kapsamındadır. Ensest ise "*birbiriyle evli olanlar dışındaki aile üyeleri arasında sözlü sözsüz, fiziksel, görsel her türlü erotik davranış*" olarak tanımlanmaktadır. Cinsel şiddet aile içinde kadına yönelik olduğu gibi özellikle kız çocuklarına yönelik cinsel istismar da çok yaygındır. İşte birkaç örnek:

Amasya'da 8 çocuklu 64 yaşında bir "baba" 25 yaşındaki ortanca kızına 3 yıl boyunca tecavüz etmiş, dünyaya gelen bebeği öldürerek bahçeye gömmüştür (18.07.2010). 12 yaşındaki zihinsel engelli kız çocuğu B.E öz babasının cinsel istismarına maruz kalmış, Adli Tıp Kurumu, kızın olayın ahlaki kötülüğünü algılayamadığı için psikolojik olarak da zarar

göremeyeceğine karar vererek "baba"nın tahliye edilmesini sağlamıştır.

Bunlar ensestin açığa çıktığı örneklerden yalnızca ikisidir. Bir dizi örnekte, bu tip tecavüz ve saldırıların erkek çocuklarını da hedeflediğini belirtmek gerekir. Ensest, tüm dünyada "aile bütünlüğünü bozmamak" adına gizlenmektedir. Ensest ilişkilerin kesin rakamsal verilerini ortaya çıkarmak çok zordur. Aile içinde gizli tutulan cinsel istismar, daha çok psikolojik bir sorun haline geldiğinde ve yardım istendiğinde açığa çıkabilmektedir. Bunun temel nedeni, aralarında kan bağı olan kişilerin cinsel ilişkilerinin toplum tarafından da yasaklanmış, utanç verici bir olay olarak görülmesidir. Bu da güvenilirliği, kutsallığı propaganda edilen aile kurumunun özellikle de kadınlar açısından hiç de güvenilir olmadığına bir başka kanıt oluşturmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre, 2002'de 150 milyon kız ve 73 milyon erkek çocuk 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmıştır. Yine Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasında kadınların yüzde 7'si 15 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmış ve saldırganların yüzde 69'u "tanıdık"tır. Ensest ilişkiler üzerine bir araştırmada, kadın ve kız çocuklarının yüzde 85'inin öz babası, yüzde 28'inin ise erkek kardeşi tarafından tecavüze uğradığı açıklanmıştır.

Bir diğer şiddet yöntemi de tecavüzdür. Tecavüz, hangi yaşta olursa olsun kadınların yaşamının her döneminde karşılaşılabileceği şiddet türlerinin en ağırıdır. Ve çoğu zaman yaşanan psikolojik travma sonucu kadın, intihara kadar sürüklenir. Feodal değer yargılarının hala çok güçlü olduğu ülkemizde kadın, çocukluğundan itibaren cinselliğin namus olduğuna, namusunu korumaya göre şekillendirilmiştir.

Namusu bacak arasında gören bu anlayışa göre de tecavüze uğradığında kirlenmişlik ve namusunu koruyamama duygusu ağır basar. Yaşadığı, yaşayacağı toplumsal baskının altında ezildiği için çoğu zaman gerçekleri açıklayamaz. Bütün baskıları göğüsleyip tecavüzü açıkladığında bu kez de kanıtlama işkencesiyle yüz yüze kalır. Hatta çoğu zaman kadının tecavüze davetiye çıkardığı düşünülerek yine kendisi suçlu ilan edilir. "*Tecavüzü engelleyecek şekilde karşı koymadığı için tecavüzcünün değil kadının suçlu bulunduğu*" birçok yargı kararı bulunmaktadır!

Cinsel saldırı ve tecavüze çoğu zaman işkence metodu olarak da başvurulur. Burada kadının geri, zayıf yanlarına saldırılarak iradesi teslim alınmak istenir. Amaç, kadının beynini, ruhunu, bedenini ele geçirmek, boyun eğdirmektir. Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi'nin raporuna göre 1997 ile 2004 yılları arasında yapılan başvurularda, cinsel taciz ve tecavüde bulunanların başında polislerin; ikinci sırada jandarma ve askerinin geldiği yer almaktadır.

Yine rapora göre cinsel taciz ve tecavüze uğrayanların başında Kürt kadınları gelmektedir. Bunun nedeni elbette T. Kürdistanı'nda süren savaş olgusudur. Bu coğrafyada kadınlar savaş ganimeti gibi görüldüğünden Kürt kadınlara tecavüz de düşman güçlerinin mallarına el koymakla eşdeğer görülmektedir. Tecavüzün bir devlet politikası olarak uygulandığını itirafçı işkenceci Sedat Caner fiili tecavüze rastlamadığını ama cop ve şişe ile tecavüzün "oldukça sık" başvuru bir yöntem olduğunu söyleyerek bir kez daha kanıtlıyor. Bunun üzerine görüşleri sorulan zamanın MDP genel başkanı ve kontrgerillacı General Turgut Sunalp da "Koç gibi delikanlılarımız var, ne diye cop kullanalım?" diyerek bulunduğu bir diğer itiraf da hatırlardadır.

Devlet eliyle desteklenen cinsel sömürünün bir boyutu da birçok ülkede sektör haline getirilen fuhuştur. Fuhuş, emperyalist-kapitalist sistemin en önemli gelir kaynaklarından biri halindedir. Çoğunlukla kadın ve çocuk bedeninin kullanıldığı, açılması devlet tarafından desteklenen fuhuş merkezlerinde, kadın ve çocukların uğradığı cinsel şiddetin boyutu çok yüksektir.

Kısaca toparlamak gerekirse; kadın, doğumundan ölümüne kadar şiddetle yüz yüzedir. Şiddeti besleyen koşullar, çoğu zaman yoksulluk ve eğitimsizlikle açıklanır. Yoksulluk nedeniyle cinnet geçirip eşine, çocuklarına şiddet uygulayan koca örnekleri gazetelerin üçüncü sayfalarından hiç eksik olmaz. Yine tek başına eğitimsizlikle de açıklanamayacak kadar köklü bir sorundur şiddet. Zira evliliklerin ilk üç yılında üniversiteli kadınların yüzde 73'ü fiziksel şiddete uğramaktadır. Bu yüzden de eğitimsizliğin asıl kaynağına yönelmek gerekiyor. Çünkü şiddeti besleyen asıl koşullar bu sistemin ta kendisidir!

Kadın cinayetleri; ülkemiz, kadın cinayetleri listelerinde de ilk sıralarda yer almaktadır. Adalet Bakanı Sadullah Ergin kadın cinayetlerinin 2002'den 2009'a kadar yüzde 1.400 oranında arttığını; 2002'de 66 kadın öldürülürken 2009'un sadece ilk 7 ayında bu sayının 913'e çıktığını açıklamıştır. Kadın cinayetlerinin büyük bir bölümü "namus" adı altında işlenen cinayetlerdir. Bunlar en çok İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Diyarbakır, Antalya gibi nüfus yoğunluğu fazla ve yoğun göç alan büyük illerde yaşanmıştır. Anılan dönemde, İstanbul'da 167, Ankara'da 144, İzmir'de 121, Diyarbakır'da 69, Bursa'da 58 ve Antalya'da 46 kadın "namus" adı altında öldürülmüştür.

Yani bu istatistiklerde de görüldüğü gibi namus cinayetleri bazı burjuva, ırkçı yazarların iddia ettiği gibi sadece T. Kürdistanı'nda yaşanmıyor. Radikal gazetesinde bir yazısı yayımlanan Gündüz Aktan şöyle diyor: "Nihayet batı basını da töre cinayetlerinin aşiret düzeniyle ilgili olduğunu, her iki olgunun da Güneydoğu'ya mahsus bulunduğunu anlamaya başladı. Batılılar, daha önceleri töre cinayetlerinin, Türk halkının tümü tarafından işlendiğini sanıyordu... Güneydoğu dışında vuku bulan töre cinayetleri, ülkenin diğer yerlerine göçen Kürtlerin aşiret geleneklerini koruduğunu gösteriyor. Aşiret yapısıysa sadece Kürtlerde var." "Namus" cinayetlerinin ardında "töre"leri, törelerin de aşiret yapısıyla ilgili olduğunu söyleyen Gündüz Aktan, batı illerinde yaşananlarda da mutlaka Kürt kimliği arıyor!

Feodalizmin, geleneklerin, dinin etkisi elbette bölgelere göre farklılık gösterir. Ancak bu "namus" cinayetlerinin kökeninde ille de Kürt kimliği aranmasını getirmemelidir. Zira kadınlar dünyanın her yerinde şiddete uğruyor; "namus", "aşk", "kıskançlık" adı altında öldürülüyor. Nedeni, kadınları kendi mülkiyeti gibi gören erkek egemen sistemdir. Türkiye'nin her yerinde "namus", "töre" adı altında her yıl yüzlerce kadın öldürülüyor. Bunun Kürt coğrafyasında adına "töre" dense de özü "namus" cinayetidir. Kadını ikinci cins gören ve kendi malı olarak dilediğini yapan erkek egemen anlayış, "töre" ve "gelenek" adı altında darlaştırılmaz!

"Namus" cinayetlerinin devlet eliyle de desteklendiği, çoğu zaman ortak bulunduğu, kadınların devlet kurumlarından taleplerinin bu

kurumlarca geri çevrildiği ya da şiddet gördüğünde sığındığı “devlet babası” tarafından kutsal aile mekânına yeniden yollanarak ölüm fermanı verildiği, mahkemelerde “haksız tahrik” adı altında kadının suçlandığı ya da cinayet olmasına rağmen intihar ettiği iddia edilen yüzlerce örnek yaşanmıştır ve halen de yaşanmaktadır.

Burada da görüldüğü gibi, kadını erkeğin mülkiyeti olarak eve kapatıp üzerinde hak iddia eden, bu hakkını da namus adı altında “koruyan” anlayış, “malımı kullanma hakkı”nı kaybetmeyi de namussuzluk olarak görmektedir. Oysa kadınlar kimsenin namusu değildir! Şu ifade, “namus” kavramına iyi bir yanıt oluşturmaktadır: “*İnsanlığın namusu kadında gizliyse bilinmelidir ki; kadının da namusu özgürlüğünde gizlidir. O halde kadın özgür değilse insanlık da namuslu değildir.*” (Feride Alkan, 04.01.09 Günlük)

Yoksulluğun, sefaletin, işsizliğin ve ulusal baskının tüm yıkıcılığıyla devam ettiği, bölgeler arası gelişmişlik düzeyinin çok farklı olduğu T. Kürdistanı’nda kadınlar ve çocuklar çok yoğun emek sömürüsüyle yüz yüze kalmaktadır.

Tarihler 7 Şubat 2007’yi gösterdiğinde Urfa Ceylanpınar’da sabah saatlerinde bir kamyon kasasına sıkış tıkkış doldurulan üçü hamile 9 kadın ve çocuk işçi ile 1 erkek işçi, Çırpı Deresi üzerinde kamyonun devrilmesi sonucu suya gömüldü. Sigorta yapılacağı sözü verilmesine rağmen hiçbirine sigorta yapılmamıştı. Ceylanpınar’da kurulu olan TİGEM, Türkiye ve dünyanın en büyük çiftlikleri arasındaydı ve Ceylanpınar halkının tek geçim kaynağıydı. Ancak günde 12 saatlik mesai ile çalışan kadın ve çocuklar, sadece 100 TL alabiliyordu!

Yukarıdaki örnek T. Kürdistanı’nda kadın ve çocukların iliklerine kadar sömürüldüklerine ve hayatlarının hiçbir değerinin olmadığına verilecek örneklerden biri sadece. Bir araştırmaya göre sadece “*Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 12-14 yaş arasında 49 bin 294 kız çocuğu ve 38 bin 626 erkek çocuğu çeşitli sektörlerde çalışıyor.*” (14.07.09, Evrensel). Tabi bunların çoğu tarımda çalışıyor ve çoğu ücretsiz aile işçisi. Burada kız çocukları ya okula hiç gitmiyor ya da çalıştıkları için sadece kışın gidebiliyorlar. Bunun dışında mevsimlik işçi olarak diğer illere çalış-

maya gidenlerin de büyük oranı kadın!

Kürt coğrafyasında feodal değer yargıları, aşiret reisleri, aile meclisleri, yazılı olmayan yasalar kadınların yaşamını belirlemede hala temel etkindir. Burada emek sömürüsü dışında kadınlar en çok cinsel sömürüyü yaşamaktadır. “Namus” bir anlamda toplumsal gericiliği, erkek egemenliğini, erkeğin toplum üzerindeki tahakkümünü kullanmada bir araç olarak kullanılmaktadır.

Kadın cinayetleri özellikle devlet tarafından bilinçli olarak teşvik edilmektedir. Devletin rolü erkek egemenliğini özellikle güçlendiren pozisyonda durmasıdır. Birçok kadın cinayetinin arkasında korucuların olması, korucu-asker işbirliğinin olması tesadüf değildir. Gücünü sistemden alan, sistemden beslenen gerici değer yargıları, kadına yönelik şiddette, cinayette, intihara sürüklemeye doruk noktasına ulaşıyor. Bu bölgede kadın intiharlarının cinayetlerinin çok fazla olmasının en temel nedenlerinden biri de bölgede süren savaştır.

Çünkü bu coğrafyada Kürt kadınlarının maruz kaldığı taciz ve tecavüz bir savaş yöntemi olarak da kullanılmaktadır. Bütün savaşlarda kadın faşistler ve gericiler tarafından savaş ganimeti olarak görülür çünkü. Göçe zorlanarak yerinden yurdundan edilen, faili meçhul cinayetlerde eşi, kardeşi, babası kaybedilen kadınlar, gözaltında işkencenin her türlüyle de tanışmışlardır. Askerlerin tecavüzü sonucu hamile kalmış, hamileyken öldürülmüş, uğradığı şiddetin son bulması için intihar etmiş ya da “namusunu temizlemek” için intihara zorlanmış yüzlerce Kürt kadını vardır. T. Kürdistanı’nda birçok çağlayan, nehir, uçurum kadınlara mezar olmuştur... Yine buralarda birçok kadının yaşamı devlet tarafından el altından desteklenen fuhuş batağında yok edilmektedir. Kısacası burada kadın sınıfsal sömürüyü de, ulusal sömürüyü de, cinsel sömürüyü de ayrı ayrı yaşamaktadır.

İHD Diyarbakır Şubesi’nin T. Kürdistanı illerini kapsayan hak ihlalleri raporu bu durumun belgesi niteliğindedir. 2009 verilerine göre Kürt coğrafyasında 21 kadın “namus” adı altında katledildi, 56 kadın intihar etti (Ya da ettirildi!), 17 kadın intihara teşebbüs etti. 72 kadın şiddet, taciz ve tecavüze uğrarken 38 kadın ev içinde ve toplumsal alandaki şiddet nedeniyle yaşamını yitirdi...

Kürt kadını Osmanlı'dan günümüze

“Ataerkil geleneğin tarihsel olarak ikincileştirdiği ve güçsüz kıldığı kadınlar, neoliberal piyasa vahşeti için uygun bir avlanma alanı oluşturmaktadır. Dünyada kadın ücretleriyle erkek ücretleri arasında uçurum bulunmayan ülke yoktur. ÇUŞ (Çok Uluslu Şirketler)’lar örgütsüz ve itaatkâr kadın işgücünü boğaz tokluğunun da altında ücretlerle ‘ter atölyeleri’nde sömürmekte, yeraltındaki ikizleri mafyalar her yıl on binlerce çocuk ve kadını cinsel ya da emek istismarı amacıyla kaçırarak pazarlamakta, kamu hizmetlerinin özelleştirme salvosuyla daraltılması, sağlık, eğitim, konut, temiz su vb. hizmetlerin bedellerinin durmaksızın artırılması kadınların sırtına fazladan yüklerin koşulmasına yol açmaktadır.”

Fransız Burjuva Devrimi'nin ardından tartışılmaya başlanan ve kitleleri ardında yedekleyen “ulus” kavramı, 19. yüzyıl boyunca birçok ulus ve azınlığın yaşadığı topraklara sahip Osmanlı Devleti'nin “baş belası” olmuştur. Osmanlı; her ne kadar bu kavram karşısında “ümmeçilik” (İslam alemini bir araya toplama), “Osmanlıcılık” (Osmanlı topraklarında yaşayan tüm ulusların birleşmesi) gibi yöntemlerle durmaya çalışsa da, ulusların parça parça yaşadıkları toprakları olarak ayrılmasına engel olamamıştır.

Bu dönemde yükselen milliyetçi hareketlerden biri de kuşkusuz Kürt milliyetçiliğidir. Daha çok büyük şehirlerde yaşayan Kürt aşiretlerinin ileri gelen eğitimli beylerinin önderlik ettiği Kürt milliyetçi hareketinde önemli bir noktada da elbette Kürt kadın hareketi bulunuyordu. Bu kadınlar da bu beylerin eğitimli eşleri ve/veya kızları idi kuşkusuz. Bunlar Kürt ulusal bilinci üzerine tartışmalar yapmaya başlamıştı.

Babaları, kardeşleri ya da eşleri gibi bir mektebe yollanmıyor, evlerine gelen özel öğretmenlerden dil, enstrüman, “zarafet” gibi konularda eğitim alıyorlardı. Aralarında toplantılar düzenliyor, çeşitli dergiler de çıkarıyorlardı. “Orta sınıf” olarak tarif edilebilecek memur, esnaf vs. gibi meslek sahibi olan Kürt ailelerinden özellikle genç kadınların da takip ettiği bu dergilerde genel konu Kürt milliyetçiliği idi.

Kürt kadınının Ortadoğu coğrafyasındaki diğer ulustan kadınlara oranla daha “modern” ve ailede daha sözü geçer konumda oldukları söylenir, ancak kısmi anlamda doğru olan bu olgu daha çok Kürt “ulusunun üstünlüğü” şeklinde aktarılırdı. Küçük bir çevrede etkili olan bu kadın hareketi, daha çok milliyetçiliği beslediği ve “ulusun devamlılığını” sağlayacak kadının “kutsallığını” kabullendiği ölçüde dönemin “ileri görüşlü”, “Batı eğitimi almış” Kürt beyleri tarafından da desteklenirdi. Ancak din adamları

ve bazı Kürt beyleri tarafından bu hareket hiç hoş görülmez, yerilirdi.

Mezopotamya coğrafyasında yaşayan emekçi Kürt kadınının durumu ise biraz daha farklı idi. Aşiretsel bir yapıda ve göçebe halde yaşayan Kürt topluluklarında kadın için ne Anadolu ve Ortadoğu halkları gibi ne de büyükşehirlerdeki Kürtler gibi bir yaşam ve koşullar mevcuttu. Göçebeliliğin getirdiği kolektif yaşama tarzı ve Kürtlerin Müslümanlıktan ziyade Yezidi, Süryani, Keldani gibi inanışlara sahip olması, kadının buradaki konumunu etkiliyor ve önemli kılıyordu. Kadın, aile içinde belli konularda söz hakkına sahip olabiliyordu. Göçebe yaşamın sağlamış olduğu kolektif çalışmada aktif bir şekilde yer almasının bir getirisi olarak görülmelidir bu durum. Müslümanlığı kabul eden Kürt toplulukları olsa dahi göçebe yaşam tarzıyla Müslümanlığın getirdiği yaşam tarzı birbirine uymadığı için dinin kadın üzerindeki etkisi pek hissedilmiyordu.

O döneme ait Kürt kadın resimlerinden ve gezginlerin, çeşitli devlet ajanlarının gezintileri sonrası yazdıkları gözlemlerden de, Kürt kadınının çarşaf giymediği, peçe örtmediği, erkeklerden kaçmadığı/saklanmadığı ve aşirette belli bir yere sahip olduğu görülüyor.

Kürt kadınının savaşçı olduğu ve aşirete liderlik bile yaptığı söylenmektedir. Evet, bu doğrudur. Ancak tarihten verilen Kara Fatma vs. gibi örnekler Kürt toplumunun aslında istisnalarıdır. Her ne kadar Kürt ulusunun her sınıfındaki kadın için, dönemin koşullarına göre bu coğrafyada görece en özgür olduğu söylene de; bu Kürt kadınının erkekle eşit tutulduğu anlamına gelmiyor. Tarihten verilen otoriter, güçlü aşiret reisi kadın portrelerini incelediğimizde ise, aslında bu kadınların kocasının ya da erkek çocuğunun yerine vekâleten bulunduğunu görüyoruz. Ve elbette ki bu kadınların en önemli özelliği “erkek gibi” kadın olmalarıdır.

Cumhuriyet yıllarında Kürt kadını

1. Emperyalist Paylaşım Savaşı öncesinde ve savaş sırasında Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu toprakları kana bulayan Türk milliyetçiliği, önce Ermeni ve Rumları, sonra da Kürtleri kıyımdan geçiriyordu. Faşist Kemalist diktatörlüğün egemen olmaya başladığı cumhuriyetin tek partili döneminden itibaren bu kıyım ve asimile

politikaları Türkiye sınırları içinde yaşayan tüm ulus ve etnik gruplar için uygulansa da, en büyük ve uzun süreli kıyım Kürt ulusuna yönelik oluyordu. Şeyh Sait, Dersim, Ağrı ve onlarca Kürt isyanı ile Kürt halkı, “yeni” devlete karşı ayaklanıyor ve bu isyanlar TC ordusu tarafından kanlı bir şekilde bastırılıyordu.

Bu saldırılar sırasında Kürt kadını her savaş ortamında tüm kadınlar gibi katledilmenin yanı sıra tecavüz, kaçırılma olaylarına maruz kaldı. Bu dönemde kadın aynı zamanda Kürt toplumunun asimile politikası için kullanılıyordu. Kimileri kaçırılıyor; Türk askerleri ile evlendiriliyor, evlatlık veriliyor ve/veya cumhuriyet okullarında “beyaz ölüme” mahkûm ediliyorlardı. Tıpkı kendilerinden önce soykırıma maruz kalan Ermeni ve Rum hemcinsleri gibi...

Bu faşist politikalar daha yoğun olarak Kürt olmanın yanı sıra farklı bir inançta (Sünnilikten başka Alevilik, Yezidilik vs.) olan kesimler üzerinde uygulandı. Çünkü “Genç Cumhuriyet”, tek dinci tek dinci tek bayrakçı idi! Toplumsal kültürün oluşmasında en etkili özne olan kadının ve kız çocuklarının da bu zihniyette yetişmesi, TC'nin geleceğini garanti alması anlamına geliyordu.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek parti olduğu dönemde genel olarak kanlı bir şekilde asimile edilmeye çalışılan Kürt toplumuna yaklaşım, çok partili iktidar döneminde değişen dünya koşulları nedeniyle de değişiyor, geliyordu. Yine bu dönemde göçebe Kürt toplulukları, hem vergi vermelerini sağlamak hem de her isyan ettiklerinde TC ordusunu zor duruma sokarak dağlara sığınmalarını engellemek amacıyla yerleşik yaşamaya zorlandılar.

Şimdilerde AKP'nin temsil ettiği egemen kliğin öncellerinden olan Demokrat Parti (DP) döneminde ise yerleşik yaşama geçmeye başlayan Kürt toplumu için daha çok gerici-dinci baskılar/politikalar uygulanıyordu. DP dönemi boyunca Kürt halkının yaşadığı coğrafyaya devletin paralı-kadro lu hacıları, hocaları, şeyhleri (sıxları) yollandı. Tek partili dönemin kanlı baskılarından bıkan halk ise “denize düşen yılana sarılır” misali DP'ye güveniyordu. Bu dönem bölgede dini yapılanmaların, tarikatların temelleri atılıyordu.

Yerleşik hayata geçmenin en önemli sonucu, Kürt kadını için de, eve bağımlılığın artması olu-

yor; töre denilen olgunun özellikle İslam dininin kuralları ve feodalizminin ağır koşullarının birleşmesi ile kadının toplumdaki yeri daha da düşürülüyor ve kadın canı bile alınabilir bir nesne haline getiriyordu. “Namus” ve kadın özdeşleştirilerek, kadınlar eve daha çok kapatıldı ve ağır kısıtlamalarla karşı karşıya kaldılar.

1970’li yıllar, devrimci harekette Kürt kadını

’68 Kuşağı olarak adlandırılan, hem dünya hem de Türkiye çapında özellikle gençliği etkisi altına alan devrimci hareketten Kürt halkı da etkilenmişti. Özellikle Kürt gençlerinin zor da olsa engelleri aşip üniversiteleşme oranı artınca, buradaki devrimci düşüncelerden etkilenmeleri ve ilerici-gerici birçok örgütlenme ihtiyacı ortaya çıktı. Rîzgari, Ala Rîzgari, DDKD, KAWA, KUK... bu örgütlenmelerden bazılarıdır. Kaldı ki bu tip örgütlenmelerin dışında bilinen devrimci gençlik örgütlerde de Kürt gençleri aktif olarak yer alıyorlardı.

Genç Kürt kadınlarının bu örgütlerdeki oranı oldukça düşüktür. Bu durum genel olarak devrimci hareketlerde –hangi ulustan, toplumdan olursa olsun- kadın oranının düşük olmasıyla ilgili olsa da, genç Kürt kadınlarında, feodalizmin ağır koşulları altında ilkokula dahi gidemiyor oluşları, gidilse dahi çeşitli kişi veya yöntemler üzerinden kadının üzerindeki baskının sürdürülmesi de bu orandaki düşüklüğün sebeplerinden biri oluyordu.

Bu ve benzeri engelleri aşip da örgütlenilse dahi, toplumsal ayrımcılığın, kadına yönelik erkek egemen bakış açısının devrimci örgütlerde çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmesi, kadının örgütlenmesinde yaşanan engellerden biridir. Ve elbette Kürt kadını da bu durumdan payını almıştı. Ayrıca kadın sorunu dışında belli bir döneme kadar hiçbir devrimci örgütün Kürt ulusal sorununa dair bir bilgisi ve tabii ki örgütlenme politikasının olmaması da genç Kürt kadınlarındaki örgütlenme oranının düşüklüğünde bir etkidir.

Kürt Ulusal Hareket’inde Kürt kadını

’80’li yıllarla birlikte “Apocular” adıyla Kürt coğrafyasında etkili olmaya başlayan Kürt Ulusal Hareketi; sınıfsal hareketten oldukça etkilen-

miş ve partisini yani PKK’yi oluştururken de bu doğrultuda hareket ederek sosyalizmi benimseydiğini ilan etmişti. Ulusal Hareket’in kuruluşu esnasında parti yönetiminde kadınlar da yer aldı. Silahlı mücadele yöntemini benimseyen ve gerilla savaşı başlatan Ulusal Hareket, her ne kadar sosyalizmi yavaş yavaş programından çıkarsa da özellikle kadın hareketi noktasında çok önemli deneyimler, pratikler sergiledi.

Feodalizmin çok yoğun yaşandığı T. Kürdistanı’nda yarattığı Zilanları, Semaları, Mizginleri ile kadını örgütlü bir güç haline getiren Ulusal Hareket, Kürt kadınının salt örgütlenmesinin değil, silahlanarak savaşmasının da önünü açarak kadın ordusu kuracak kadar güçlendi. Ancak Ulusal Hareket, niteliği gereği gerillada dahi feodalizmin çelişkilerini yoğun şekilde yaşamaktadır.

Savaşmanın Kürt kadınına verdiği güven ve evladını gerillaya gönderen Kürt anaların dirençleri, acıları ve en önemlisi Ulusal Hareket’in Kürt kadınına açtığı siyaset alanı bugünkü güçlü Kürt kadın hareketlerini yaratmıştır. Her ne kadar ulusal hareketlerde kadın örgütlenmeleri kadın sorunun çözümünden ziyade Ulusal Hareket’in politikaları ve çıkarları doğrultusunda hareket etse de deneyimleri açısından dikkate değer ve örnek alınması gereken çalışmalardır. Çünkü Kürt kadını feodalizmi en yoğun yaşayan ve mücadele etmesi, örgütlenmesi en zor olan kesimlerden biridir. Ulusal kurtuluş mücadelesi gerçekten de Kürt kadınına yeni bir çehre kazandırmıştır. Daha doğrusu Kürt kadını bu mücadele içinde kendini yenileyerek yeni bir çehreye sahip olmuştur.

Ulusal mücadelede kadın hareketinin tarihi

PKK’nin ilk süreçlerinde kadın sorununa dair bir yaklaşımı mevcut olmamasına rağmen yönetici kadrosunda kadınlar da yer alıyordu. ’80 AFC’si ile baskı, gözaltı ve tutuklamaların en yoğun yaşandığı yerlerin çoğunluğunu Kürt illeri oluşturdu. (Diyarbakır, Urfa, Dersim...) Kürt kadınları bu süreçte, çocuklarının peşini bırakmamak için, şimdiye kadar oldukça yabancı oldukları “kamusal alanlara” daha sık gidip gelmeye başlıyor, bu da Kürt kadınında belli değişimlere yol açıyordu. Özellikle hapisane önlerinde yaşanan hak gasplarına karşı birçok kadın

bir araya gelip, eylemler örgütlemeye başladığında ise her ne kadar “ana” imgesiyle ön plana çıkmış olsa da Kürt kadını zincirlerini kırmaya başladı. Bu, Kürt kadınındaki “ana” vurgusu, daha sonraki yıllarda özellikle kayıp ve faili meçhul eylemliliklerinde de ön plana çıktı.

Bu yıllarda, darbeden diğer örgütler kadar zarar görmeyen Ulusal Hareket, giderek kitleselleşiyor ve silahlı mücadeleye adım atıyordu. Kısa sürede yüzleri bulan gerillaya sahip olan Ulusal Hareket’e, ulusal ve feodal baskının ağırlığına karşı mücadele etmeyi seçen genç Kürt kadınları da kitlesel olarak katıldılar. Bu durum, hareket içinde kadın sorunu üzerine tartışmaları da beraberinde getirdi. Tabi bu dönemde feminist hareketten ve devrimci örgütlerin kadın sorununu tartışmaya, kadın örgütlülükleri oluşturmaya başlamasından da etkilenildiğini eklemek gerek. Bu tartışmalar sonucu PKK, 1986 yılında gerçekleştirdiği 3. Kongresinde derinlikli olarak kadın sorununu ele aldı ve incelemeler yaptı. Kürt kadın hareketini incelerken silahlı mücadeledeki kadının konumu, esas belirleyici durumdadır. Çünkü burada gelişen tartışmalar ve örgütlenmelerle paralel olarak yerellerdeki kadın çalışmalar yürütülebiliyordu. Bunda en önemli etken, yok sayılan kadının silahlı mücadeleyle cinsiyeti ve kimliği ile var olduğunu göstermesidir.

Kadın sorununa dair tartışmaların ve duyarlılığın artmasının ardından, Kürt kadının işi daha zorlu olmuştur desek yanlış olmaz. Çünkü feodalizmin yoğun olduğu Kürt toplumunda ne kadar mücadele içinde olursa olsun, gerillada olsa dahi, erkekte bu değişimi sağlamak kolay olmuyordu. Kadını gerilla alanında da küçümsemeyi sürdüren erkek şoven anlayışı, Kürt kadınına ulusal ve sınıfsal çelişkileri için mücadele edilmesi gerekenin kabaca yalnızca devlet olmadığını gösterdi. 3. Kongre ardından kadın hareketinde atılan ilk adım olan YJWK (Yekitiye Jinen Welatparezen Kurdistan-Kürdistan Yurtsever Kadınlar Birliği) isimli örgütlenmenin sürdürülmesine engel olanın, gerilla içindeki “geri-egemen erkek” anlayışı olduğu vurgusu, tüm Kürt kadın dergilerinde yerini alan bir eleştiriydi. Bu örgütlenme, aynı zamanda, kadınlar açısından da cinsini sevmeye ve örgütlenme ihtiyacını açığa çıkardı.

Ulusal Hareket içindeki kadının bu dönü-

şümü hem gerilla alanında hem de yerelerde topluma değişimi dayatıyordu. Özellikle Kürt kadının hem pratik hem de bilinç bakımından öne çıkması Kürt toplumunu değiştirmeye itti. Tabi bu değişimler, hem Kürt kadın kitlelerin ulusal mücadeleye akın akın katılmasını beraberinde getiriyor hem de akın akın gelen Kürt kadın kitesinin, kadın hareketi noktasında örgütlenmesindeki etkinliğini arttırıyordu. Ve bu dönemde sembolleşen militan Kürt kadın kimlikleri öne çıktı/çıkarıldı: Beritan, Zilan, Sema...

1993 yılı, Kürt kadının Ulusal Hareket içinde ordulaşmasının ilk adımlarının atıldığı yıldır. Özellikle 1992 yılındaki özel yönelimle Ulusal Hareket’in üniversitelere yaptığı çağrı sonucu çok sayıda üniversiteli genç kadının gerillaya katılımı, hem niceliksel hem de niteliksel artış sağladı. YAJK (Yekitiye Azadiya Jinen Kurdistan-Kürdistan Özgür Kadınlar Birliği) isimindeki bu kadın ordusu, dünyada kadın hareketlerinde yaşanan ilk örnektir. 1995 yılında yapılan 1. Kürdistan Ulusal Kadın Kongresi ile de bu örgüt, şimdiye kadar bağlı olduğu ERNK’den ayrılıp, PKK önderliğine bağlı çalışmalarını sürdürme kararı aldı. Bu karar, gerillada hala erkek şoven yaklaşımların yoğun olduğunu, kadın hareketine karşı engelleme girişimlerinde bulunduğu ve yapılan örgütsel müdahalelerle bu karşı çizgiye engel olunmaya çalışıldığını göstermişti.

Daha sonraki yıllarda yapılan kadın konferansları, kongreleri ordulaşmanın örgütsel yapı ile bütünleşmesini sağlarken, 1999 yılının Mart ayına geldiğimizde Ulusal Hareket kadın sorunu üzerine bir adım daha atarak, dünyada az rastlanan bir örneği gerçekleştirdi ve bir kadın partisi kuruldu. Adı, PJKK (Partiya Jinen Kalkeran Kurdistan) olan bu partinin ismi, bir yıl sonra, tüm kadınları kapsamadığı gerekçesiyle değiştirilip PJA’ya (Partiya Jinen Azadi-Özgür Kadın Partisi)’ dönüştürüldü son olarak da PAJK (Partiya Azadiya Jine Kurdistan)’da karar kılındı.

Günümüzde ulusal mücadelede konfederal örgütlenme düzeyine ulaşan kadın hareketinin son örgütsel şeması şöyle: En üst örgütlenme KJB (Koma Jinen Bilind-Yüce Kadınlar Topluluğu), KJB’ye bağlı kadın partisi PAJK, YJA-Star’lı meşru savunma komitesi, özgür kadın birlikleri (ki bu oluşumun içine DÖKH ve bünyesindeki Gökkuşluğu, Selis kadın dernekleri de

giriyor), meclis örgütlenmeleri...

Ulusal Hareketin 1996 yılından itibaren üzerinde çalışmalar yürüttüğü “Kadın Eksenli Kurtuluş İdeolojisi” her ne kadar kadına yönelik eksik olan tartışmalar, ideolojik perspektifler barındırsa da dikkatle incelenmesi gerekiyor. Çünkü bu “ideoloji” ile Ulusal Hareket, “cins ilişkisi”ni emek-sermaye ilişkisi yerine koyuyor. Sorunun özünden kaçış denebilecek bu “ideoloji”nin oluşumu ile Ulusal Hareket’in son süreçteki politikaları arasında paralellik vardır. Kadın hareketinin 1998 yılından itibaren çeşitli baskılar sonucu zaman zaman ara verse de çıkardığı yayınlar, bu mücadelenin gidişatı hakkında en sağlıklı bilgilerin alınacağı kaynaklar olmuşlardır: Jiyan, Ji Bo Rizgariya Jinan, Sena, Yaşamda Özgür Kadın, Özgür Kadının Sesi, Roza, Jujin, Renge/Azadiya Heviya Jine.

Ulusal hareketin Kürt kadın politikaları

Kadın ve kadın sorunu vardır!: Ulusal Hareketin kadın hareketinde ulaştığı düzey incelendiğinde zengin deneyimler elde edilebiliyor. Mücadelenin ulusal anlamda olması belli noktalarda kitleselleşmesinin nedeni sayılabilirken, kadın meselesine yaklaşımındaki şu politika kadın örgütlenmesindeki nitel ve nicel boyutu açıklıyor: Kadın ve kadın sorunu vardır!

Belli anlamlarda kadın hareketi, ulusal mücadele çıkarlarına göre kullanılıyor olsa da, özellikle Kürdistan’da yaşanan feodalizmin boyunduruğunda yok sayılan kadının görülür kılınması ve kadının kendini mücadelenin öznesi olarak hissetmesini sağlaması en önemli politikasıdır. Bunun araçları yaratılmaya çalışılmıştır: adı kadın birliği olmuştur ya da kadın ordusu veya kadın partisi... Kadını mücadelede özne kabul etmek ve bunun araçlarını somut şekillerde oluşturmak önemlidir.

Kadın örgütlenmelerinde karşılaşılan sıkıntılar: Kadın örgütlenmelerinin Kürt kadının inisiyatifini geliştirerek özne haline getirmesi kolay olmuyor elbet. Kürt kadın hareketinin kendine dönük en önemli eleştirisi de bu konu üzerine oluyor. “Bağımlı kadın kişiliği”nin henüz çözülememiş olmasının getirdiği bazı sıkıntıların yaşandığı belirtiliyor bu özleştirilerde.

Öncelikle; erkek egemen anlayıştan etkilene-

rek kadın hareketi karşısında duran kadınları örgütleyememenin sonucu olarak, mücadele içinde ancak kadın olduğunu inkâr edercesine “erkekleşen” kadın kimliği... İkinci olarak da; içindeki köle kadını yenemediği için önceden erkeğe –yani güce- sığınan kadın anlayışıyla kadın hareketine sığınan kadın kimliği... Her ikisi de kadın sorununda esas meseleye inememenin getirdiği zorluklardır.

Ulusal Hareketin en sık karşılaştığı sorunlardan biri de “geri-egemen erkek” anlayışının kadın hareketine karşı direnci oluyor! Kadın hareketi bu yüzden kadın örgülerinin hepsini kadın ve erkeği dönüştürme, hatta erkeği hizaya getirme amaçlı olduğunu ilan ediyor.

Kavramlar oluşturuluyor: Ulusal Hareket, 3. kongresinde çeşitli kavramlar oluşturarak, kadın hareketinin temellerini atıyor. Bu kavramlar daha sonraki yıllarda genişletilerek, geliştiriliyor. Kavramların oluşturulması, gelişen bir kadın hareketinin kurumsallaşması açısından da önem taşımaktadır.

Köle-işbirlikçi kadın/erkek; mücadele içinde yer almasına rağmen, içindeki köle kadını/erkeği yok edemeyen, dolayısıyla düşmanla işbirliği yaparak ihanet eden kadın. (Yalnız bu kavramda şunu belirtelim; kölelik olgusu daha çok kadın için kullanılıyor.). Geri-bağımlı kadın; erkek egemen toplumun biçimlendirdiği, ezilen ancak güce tapmayı sürdüren kadın. Geri-egemen erkek; erkek egemen toplumun biçimlendirdiği, ezilen ancak kendinden güçsüz kesimleri –özellikle kadını- iktidar alanı olarak gören erkek anlamına geliyor. Özgür kadın/erkek; mücadele içinde yer alarak, özgürleşme çabası içinde olan kadın/erkek.

Sembolleşen/sembolleştirilen Kürt kadını: “...bizim için semboller de önemlidir. Özgürlük sembollerine ne kadar değer verilirse hatta ne kadar tapınılırsa (kişi, bn) o kadar yücelir.” Bunlar, Ulusal Hareket’in lideri Abdullah Öcalan’ın 1996 yılında Dersim’de yaptığı bombalı intihar sırasında şehit düşen Zilan (Zeynep Kınacı) ile ilgili konuşmasındaki sözleri... Aslında bu sözler üzerinden bile ‘sembol’ kavramının ulusal mücadele açısından önemini görmek mümkün. Ve kadının mücadelede özne olduğunu bu sembollerle daha yoğun hissetmesi, taktiksel ve etkili bir politika olarak işlev kazanıyor.

Kadın hareketinde de önemli dönüm noktaları militan Kürt kadın kimlikleri ile sembolleştiriliyor: Beritan (Gülnaz Karataş); kadının komutanlaşması, ordulaşması... Mücadelede kadının tavizsiz duruşunun sembolü. Zilan ve Sema Yüce; ordulaşmanın büyümesi, kadın partileşmesinin önünün açılması... Sembolleştirilen kadın militanlar, ulusal mücadelenin duygusal yönünü yoğunlaştırıyor ve bu da kadınları daha yoğun bir şekilde etkiliyor.

Tutsak Analarından Barış Anneleri'ne... '80 AFC'si sonrası hapis hane kapılarında yaptıkları eylemlerle örgütlenmeye başlayan Kürt kadınının "ana" misyonu, Ulusal Hareket tarafından çok sık biçimde ön planda tutulan ve politika üretilen alan olmuştur. '90'lı yıllarda artan faili meçhul cinayetler ve kayıplar sonrası yine "analar" öndeydi. Cumartesi Anneleri oluşumunun çoğunluğunu oluşturan Kürt kadınları yine "ana" misyonuyla ön plandaydılar. Ve '90'lı yılların sonlarında gerilla ve tutsak aileleri tarafından "Barış Anneleri İnisyatifi" kuruldu. Kadın "ana" misyonuyla hep, "duygusal" yönüyle de bazı zamanlarda ön planda tutuldu.

"Barış" ve Kürt kadını: Ulusal Hareket'te en yoğun olarak uygulanan politikalarından biri de hiç kuşkusuz "kadın eşittir barış" anlayışıdır. Her ne kadar gerilla alanında militanlığı ile ön plana çıksa da kadın, her daim "iyinin" temsili olarak gösterilmeye çalışılıyor. "Cennet anaların ayakları altındadır" anlayışından pek farklı olmayan, kadını barış için öne çıkaran Ulusal Hareket, bu şekilde kadın hareketinde esas soruna inemediğini bir kez daha gösteriyor ve kadın hareketini kendi yönelimi doğrultusunda şekillendiriyor.

Kürt kadını kimliğinde kadın sorunu

Bölgede yaşayan, genelde köylülüğü oluşturmuş Kürt kadını, ırkçı-faşist TC'nin bölgeye uyguladığı sosyo-ekonomik politikaların en öncelikli mağdurları arasında yer alıyor. Zaten ücretsiz aile işçiliği yapan, tarlada çalışan, hayvanları güden köylü Kürt kadını; bölgenin yoksullaştırılmasıyla kısıtlı imkânları nedeniyle daha çok çalışmak zorunda kalıyor. Ayrıca yol, su, elektrik vs. imkânlardan hala yoksun olan köylerde ve gecekondu-emekçi mahallerinde yaşayan Kürt kadını bu sorunların da en büyük

mağduru... Çeşmeden her gün su taşıma, elde çamaşır yıkama gibi çok daha yorucu, yıpratıcı işlerde de çalışmak zorunda!

Mevcut eğitim sisteminin niteliği ve amacı ortada ama bu çerçevede dahi edinilen kimi bilgiler olduğu yadsınmaz. T. Kürdistanı'nda hala binlerce kadın bundan da yoksun bırakılarak "eğitimsizliğe" itiliyor. Kız çocukları, küçük yaşlarda okuldan alınarak ya da hiç gönderilmeyerek erken yaşta evlendiriliyor. Kız çocuğunun okuldan alınması genelde bölgenin yoksulluğundan kaynaklansa da, imkân olan aileler için öncelik erkek çocuklara ait oluyor. Bölge, TC sınırları içinde okuma-yazma oranının en düşük olduğu yer! Burada hemen bir parantez açalım: Eğitim yok derken, devletin asimile eğitim kampanyalarını yok saymıyoruz. "Baba beni okula gönder", "Kardelenler" gibi Kürt kız çocuklarını -yani yarının annelerini- hedef alan asimile eğitim kampanyaları; devletin bölgeyi bilinçli olarak eğitimsiz bıraktığı gerçeğini inkâr ederek, bölgenin asimilasyonunu uzun vadeye yaymaktadır.

Feodalizmin yoğun yaşandığı T. Kürdistanı'nda yine bu durum kadınları etkilemektedir. Bölgenin yaşam kurallarını belirlediği "töre" denilen kanun(!) kadını erkeğe ait ve üreme aleti bir nesne olarak tanımlıyor ve İslamiyet bu "kanun"u ciddi şekilde etkiliyor. Kürt kadınının yaşam hakkını dahi elinden alma yetkisine sahip töre ile kadın cinayetleri işleniyor ve kadın ne kendi canına ne yaşamına ne de bedenine sahip olabiliyor. Kadın cinayetlerinde, kadına yönelik her türlü şiddette öncelikli iller arasında Kürt illeri yer alıyor.

Bölgede Ulusal Hareket ile faşist TC ordusu arasında yaşanan yoğun çatışmalar, asker ve jandarmanın etkisini artırıyor ve bu "etki", Kürt kadını ile çocuğuna taciz, tecavüz olarak kendini gösteriyor. Bölgeden son zamanlarda sıkça çıkan istismar ve tecavüz vakaları ve bunların yarısından fazlasının failinin asker, jandarma ya da korucu olması bunu kanıtıyor. Özelde örgütlü Kürt kadınına cinsel işkence yöntemleri de uygulayan TC'nin bu yaklaşımı, bunun Kürt kadınına -daha doğrusu kadının "ait" olduğu Kürt toplumunu- aşağılamak, hiçleştirme için sistemli bir politika olarak açığa çıkıyor. Onlarca askerin tecavüzüne uğrayan kadının askerlerin yargılandığı davasında herkesin tahliye olması,

çocuklarının gözü önünde asker ve devlet yetkililerin bulunduğu grupların istismarına uğraması... bunun örnekleridir.

Hem yoksulluğun hem de TC devletinin Kürt halkının bölgede yaşama hakkını kısıtlaması nedeniyle büyükşehirilere yaşanan göçler de Kürt kadının temel sorunlarından biridir. Yoksul mahallelere ve yine Kürtlerin yoğun yaşadığı sokak, cadde gibi alanlara yerleşen Kürt aileler içinde en çok kadın, bu yeni dünyaya alışmakta zorluk çeker. Erkek çalışmak zorunda olduğundan kısa sürede dil sorununu aşarken, kadın için bu pek de kolay olmaz! Sadece kendisi gibi Kürt kadınlarla bir araya gelebilen kadın, daha içine kapanık ve “ötekilerin” yani Türklerin bulunduğu toplumdan uzak durur. Çünkü ulusal kimliği onun toplumda daha fazla hor görülmesine, dil konusunda yaşadığı sıkıntı ise aşağılanmasına neden oluyor ve Kürt kadını bunu pratikte de yaşıyor.

TC'nin Kürt köylerini boşaltmasının ardından büyükşehirilere taşınan kadınların karşılaştığı diğer bir sorunsu, yozlaşmadır. Özellikle gençliğin içine düştüğü bu bataklık da kendini kadın üzerinden yeniliyor ve sonuç olarak kadın yozlaşma saldırılarından ilk etkilenen kesim oluyor. Kürt kadını aynı zamanda ucuz emek gücüdür de! Yoksulluğu fazlasıyla yaşayan kadın, “eve ek gelir olması” amacıyla her türlü işte her türlü ücrete çalışabilir. Güvencesiz işçiler arasında da bu yönüyle önemli bir yer teşkil ediyor.

Kürt kadını ve örgütlenme

Evet, Kürt Ulusal Hareketi Kürt kadının örgütlenmesinde çok ileri bir noktada duruyor olabilir. Ancak Ulusal Hareket nasıl ulusal mücadele noktasında temel çelişkiyi sınıfsal yönden belirlemiyorsa, kadın sorunu noktasında da sınıfsal olarak değerlendirmiyor durumu. Sonuç olarak da aşiretlerle feodal bağlarına zarar gelmesini istemeyebiliyor! Ki bu durum kadınlar açısından şunu getiriyor; kadına yönelik aşiret yani feodal baskılara çözüm sunulmuyor, alternatif oluşturulmuyor. Ya da ucuz emeğin ve güvencesizliğin vazgeçilmez yedek ordusu olan Kürt kadının sınıfsal çelişkileri Ulusal Hareket tarafından pek görünür değil.

Yine de Kürt Ulusal Hareketi'nin Kürt kadının örgütlenmesi konusunda değerli deneyimlerini takip etmek, Kürt kadın örgütleri ile iletişim halinde olmak, pratikte birlikte iş yapmak bu deneyimlerin paylaşılmasını kolaylaştıracaktır. Özellikle son iki senedir Demokratik Özgür Kadın Hareketi tarafından düzenlenen kampanyalar (Namusumuz özgürlüğümüzdür!, Özgürlük mücadelesini yükseltelim, tecavüz kültürünü aşalım!) hem biçimsel hem de içerik anlamında takip edilebilecek çalışmalardır.

Yine Kürt kadın hareketinin örgütsel işlev ve biçimleri, oluşturulan kadın örgütlenmemizin geliştirilmesi açısından fikir verici olabilir. Kürt kadınına yönelik cinsiyetçi ve ırkçı saldırılara karşı onlardan biri olarak, onlarla birlikte mücadele yürütmeli ve üniversitede, fabrikada, atölyede, sokakta bunun yol-yöntem ve araçlarını oluşturmalıyız.

Kürt kadınlarının yoğun olarak yaşadığı emekçi semtlerde olmak, buralarda çalışma yürütmek; evinden çıkması çok zor olan kadını, “tek” dünyası haline getirilen evinden dışarı çıkarabilmenin en önemli adımıdır. Kürt kadınına yönelik okuma-yazma kursları, film gösterimleri, eğitim çalışmaları düzenlemek; evlerinden çıkıp da gelebilecekleri mekânlar yaratabilmek, dil öğrenmek-öğretmek... Bunlar bizim için araç olabilecek etkinliklerdir.

Güvencesiz işçi olarak çalışan, eve parça başı iş alan kadınlar arasında özel örgütlenmeler oluşturmayı önümüze hedef olarak koymalıyız. Çünkü bugün güvencesiz işçilerin büyük bir kısmını Kürt işçiler oluşturuyor ve bunun da önemli bir bölümü kadın...

Genç Kürt kadını örgütlemek için, özel bir politika gerekiyor. Üniversitelerde bunun zemini görece daha fazladır. Kadının genel anlamda bir kendine güven sorunu vardır. Bu Kürt kadınında, özelde de genç Kürt kadınında daha yoğundur. Çalışma yürüttüğümüz tüm örgütlülüklerde, DKÖ'lerde genç Kürt kadınlara kendilerini rahat ifade edebilecekleri siyaset alanı sağlamak önemlidir. Çünkü özellikle Kürt kadınına yönelik çalışmalarımızda adımlarımızı hızlandıracak, şevklendirecek ve sağlaştıracak olan gençlerdir.

Göçün kadınlaşması ve Avrupa'da kadınlar

“Küreselleşme” politikalarıyla, hemen tüm dünyada olduğu gibi Avrupa ülkelerinde de sosyal-devlet olgusunun artık neredeyse kırıntıları kalmıştır. Gelir dağılımı bozulmuş, yoksulluk artmıştır. Toplumsal ve ekonomik alanda, uzun mücadeleler sonucu elde edilen hak ve kazanımlar yok edilmiş, taşeron firmalar aracılığı ile işçi sınıfı üzerindeki sömürü katmerleştirilirken, örgütlülüğü de dumura uğratılmıştır.

a) Emekçi Kadınlar

“Küreselleşme” politikalarıyla, hemen tüm dünyada olduğu gibi Avrupa ülkelerinde de sosyal-devlet olgusunun artık neredeyse kırıntıları kalmıştır. Gelir dağılımı bozulmuş, yoksulluk artmıştır. Toplumsal ve ekonomik alanda, uzun mücadeleler sonucu elde edilen hak ve kazanımlar yok edilmiş, taşeron firmalar aracılığı ile işçi sınıfı üzerindeki sömürü katmerleştirilirken, örgütlülüğü de dumura uğratılmıştır.

Bu gelişmelere bağlı olarak, cinsiyetler arası ayrımcılık ve eşitsizlik de giderek büyürken, metalaştırılan kadın bedeni sermayenin pazarlama aracı haline almıştır. Kapitalist sermayenin her şeyi metalaştırdığı ve her şeye kâr mantığıyla yaklaştığı günümüz koşullarında, gerek kayıt dışı ve ucuz işlerde, gerekse reklâm, seks ve eğlence sektöründe kadınlar alabildiğine sömürülmektedir. Fuhuş özendirilmekte, genelev ve eğlence sektöründen elde edilen vergiler, devlet bütçelerinin önemli bir kesitini teşkil etmektedir. Bu tablo, son iki yıldır tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizle daha da bozulmuştur.

Kadınlara biçilen toplumsal rol nedeniyle, yaşanan ülkelerin sosyo-ekonomik yapısından kaynaklı görece bazı farklılıkları olsa da, genelde dünyanın her yerinde kadınlar ev ve iş hayatı arasında denge kurmak zorunda bırakılmaktadır. Hiç şüphe yok ki ezilen işçi sınıfının kadınları bu durumu daha yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Bunun içindir ki kadınlar, kadınlık, annelik, eşlik rolünün bir uzantısı gibi değerlendirilen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik, terzilik, kuaförlük gibi mesleklere daha fazla yönelirler. Veya yarım günlük, esnek zamanlı işlerde çalışırlar. Bu durum ise işsiz kaldıklarında veya emekliye ayrıldıklarında yine çok düşük ücret almalarını, dolaşısıyla çalışmalarına rağmen ekonomik bağımlılıktan kurtulamamalarını beraberinde getirmektedir.

Kadın emeği, bir yandan kapitalist üretim ilişkilerinde vasıfsız, ucuz emek gücü olarak sömürülürken, bir yandan da özel alan olarak kabul gören aile içinde, sistemin yeniden üretilmesine karşılıksız olarak hizmet etmektedir. Çalışma yaşamında kadın emeği, toplumdaki cinsiyetçi iş

bölümüyle paralel olarak şekillenir. Yani, tüm ataerkil toplumlarda ikincil rollere mahkûm edilen kadınlar, kapitalist toplum koşullarında da toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumlu bir “kadın işleri” tanımı yapılarak vasıfsız işlerde, ucuz işgücü olarak çalıştırılır. Annelik, eşlik kimlikleri her zaman işçi kimliklerinden öncelikli olarak görüldüğünden, çalışma yaşamı içinde erkeklerle eşit şartlarda yer alabilmeleri mümkün olamazken, terfi koşulları ve yönetici konumlara yükselmeleri her zaman için erkeklerden daha zordur.

Kamusal alanda kadın emeğini bu şekilde biçimlendiren ataerkil sistem, özel alanda da (aile içinde) yeniden üretim işlerinin tümünü kadının üzerine yükleyerek sistemin yeniden üretimini kadının sırtından ucuza mal etmiş olur. Çünkü sürekli bir önceki nesilden devralarak evin içinde kadının yaptığı yemek, temizlik gibi işlerle birlikte, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, her yeni çalışan neslin yeniden üretilmesi ve karşılığı ödenmeksizin kapitalizmin hizmetine sokulması, hastaların, yaşlıların bakımı, kadın emeğinin yarattığı değerlerdir. Fakat kadınların evde harcadığı bu emek, emek olarak bile görülmez ve sorgulanmaz. Sanki kadının dünyaya gelişi sebebiymiş gibi doğallaştırılır ve görünmez kılınır, sistemin devamlılığının koşulu olduğu görmezden gelinir.

Diğer taraftan, kadının evde karşılığı ödenmeyen emeği, piyasa içinde doğrudan dolaşıma sokulmadığından da görünmezliğe mahkûmdur. Oysa hizmet sektöründe harcanan aynı emek bir piyasa değeri taşır. Bunun sebebi, evdeki kadın emeğinin sistem içinde artı-değer üretmemesi, yani üretken emek kapsamında olmaması; yalnızca bir kullanım değeri yaratmasıdır. Evde yaşayan her bir birey, tek tek kadının emeğinden bir çıkar sağlasa da, bu emeği piyasada dolaşıma sokamaz, bu emek üzerinden bir sermaye biriktiremez. Fakat bu el konan emek üzerinden, kapitalistlerin ataerkil ilişkileri kullanarak bir kâr sağladığı, üretimini ucuza getirdiği bir gerçekliktir.

Artan işsizlik, yoksulluk ve işçi sınıfı ücretlerinin sürekli düşürülmesiyle birlikte, alım gücünün giderek düşmesi, günümüzde ailenin bir kişinin çalışmasıyla geçinmesini mümkün kılmamaktadır. Bu durumun sonucu olarak da çalışan kadın sayısı giderek artmaktadır. Diğer yandan, kapitalist üretimin kendi çıkarları doğrultusunda, ucuz emek olarak kadın emeğine olan ihtiyacı ve verilen mücadeleler sonucu kadının geleneksel statüsünde ya-

şanan kısmî değişiklikler, kadınların sosyal ve ekonomik yaşamda giderek daha fazla rol oynamaya başlamalarını da beraberinde getirmiştir. Ancak, bu gelişmeye rağmen, uygun eğitim alabilmiş, belli bir deneyime sahip olan kadınlar dahi üst yönetim kademelerine ulaşmada ve kariyer yapmada, hala erkeklerle aynı şansa sahip değildir.

Genel olarak baktığımızda Avrupa’da çalışan kadınların ancak % 10’unun orta ve alt kademe yönetici olmalarına karşın, % 5’den daha az bir bölümü üst yönetimde yer almaktadır. Batı Avrupa ve öteki gelişmiş ülkeler genelinde, ancak kamu yönetimlerinde, özellikle sosyal işlerle uğraşan bakanlıklarda üst düzeylerde, karar verme organlarında yer alan kadınların oranı % 13,1 olmaktadır. Çokça cinsler arası eşitlikten bahseden Avrupa Parlamentosu’nda (AP), Meclisteki üyelerin yalnızca yüzde 35’i kadındır. (EurActiv araştırmaları) (Europäische Union Information Websäte–Avrupa Birliği Bilgi Sitesi) Avrupa ülkelerinde parlamentolardaki kadın oranlarına örnekleri ise; İsveç % 45.3, Norveç % 37.9, Almanya % 31.8, Yunanistan % 13, Fransa % 12.2, Macaristan % 9.1 şeklinde sıralayabiliriz.

Kadınların çalıştıkları işlerin çoğunlukla geçici nitelikte ve düşük ücretli oluşu, çalışma alanında kadınların sayısının sınırlı kalmasına, işsiz ve yoksul kadın sayısının hızla artmasına yol açmaktadır. Kadınların üretime katılmasının, “aile bütçesine destek olmak için yapılan bir çalışma” olduğu yolundaki yaygın kabulleniş ve kadına toplumsal yaşamda biçilen rolden kaynaklı, kadınlar, ekonomik büyüme dönemlerinde gereksinme duyulan ama gerileme dönemlerinde bir kenara itilen yedek bir işgücü ordusu oluşturmaktadır. Bu ucuz ve yedek işgücü ordusu, işverenler tarafından genelde erkek işçilerin ücretlerini aşağılara çekmek için tehdit unsuru olarak da kullanılmaktadır. Bu durum, sınıf bilinci olmayan işçi sınıfı içinde kadın–erkek rekabetini artırarak, sınıfın bölünmesine hizmet etmektedir ki egemenlerin hedefi de zaten budur.

b) Göçmen kadınlar ve göçün kadınlaşması

Yirminci yüzyılın ikinci yarısının sonlarına doğru, dünya genelinde göç hareketleri artmış, çeşitlenmiş ve kadınlaşmıştır. Günümüzde kadınlar, dünya genelinde tüm göçmenlerin yaklaşık olarak yarısını oluşturmaktadır. Yine dünya

genelinde tüm mültecilerin ise % 80'ini kadınlar oluşturuyor.

1970'lerden itibaren dünya genelinde yaşanan sosyal ve ekonomik dönüşümler, Rus sosyal-emperyalizminin çöküşü, izlenen "küreselleşme" politikaları, iç savaşlar, emperyalist saldırganlık savaşları vb. kadınların daha olumsuz olarak etkilendiği yıkıcı süreçler yaratmış, göç akımları giderek kadınlaşmıştır. Kapitalizmin doğasındaki "daha fazla kâr" hırsının ortaya çıkarttığı ekonomik krizlerle derinleşen gelir adaletsizliği ve yoksullaşma, özellikle de yarı-sömürge ülkelerin kadınlarını, ailelerini ayakta tutmak üzere iş bulup çalışabilecekleri ülkelere doğru göç etmek zorunda bıraktı. Dünya genelinde göçmenlerin yarısını oluşturan kadın nüfusu özellikle ABD, Kanada ve AB ülkelerinde sürekli bir artma eğilimi içerisindedir.

2005 yılı uluslararası göçmen verilerine (International Migrant Stock) göre, dünya genelinde göçmen kadınların sayısı yaklaşık olarak 94.5 milyon olup, genel göçmen kitlesinin yüzde 49.6'sını, Avrupa'da ise, yüzde 52.8'ini oluşturuyor. Bu veriler kadının toplumsal üretim içerisinde artan rolü bakımından bize somut bir fikir verdiği gibi, kapitalist sermaye tarafından ucuz iş gücü olarak değerlendirilen göçmen kadınların, üretim içerisindeki etki gücünü de ortaya koyuyor. Bu verilerin resmi kayıtlı göçmen kitlesi olduğunu da unutmamak gerekir. "Kâğıtsızlar" denilen, resmi kayıtlarda yer almayan kaçak göçmen kadınları da düşündüğümüzde bu rakamların en az ikiye katlanacağı bir gerçekliktir.

Elimizdeki resmi verilere baktığımızda dahi "küreselleşme" politikalarının sonucu olarak, göçmen kadın nüfusunda çok ciddi bir artış yaşandığını görebilmekteyiz. Kadın göçmenler özellikle Güneydoğu Asya'dan Filipinler, Tayland, Singapur; Latin Amerika'dan Brezilya; eski Sovyetler Birliği sınırları içerisinde Ukrayna, Moldova; Balkanlar'dan Yunanistan, Bulgaristan, Doğu Avrupa'dan Romanya, Polonya gibi ülkelere yoğunluklu olarak dünyanın başka ülkelerine yayılmışlardır.

Dışarıya göç veren bu ülkelerin bazıları, aynı zamanda göç alır durumdadır. Kadın göçmenlerin çalıştırıldıkları alanlar, esas olarak, hizmet sektörü, ev hizmetçiliği ve seks ticareti olarak ön plana çıkmaktadır. 1980'lerin sonunda sosyal-emperyalizmin çözülüşüyle gelen yıkım süre-

cinde, kadınlar işsizlik ve yoksulluk gibi dezavantajları, erkeklere oranla daha fazla hissetmiş ve sarsıntıyı daha derin yaşamışlardır. 1990'larda Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşanan ekonomik kriz de, aynı şekilde kadınları daha fazla etkilemiş, yoksul kadın oranı hızla yükselmiştir. Çöküş ortamlarında yaşanan ekonomik ve sosyal buhran, aile içi şiddetin ve boşanma oranlarının artmasına sebep olmuştur.

Ayrıca, yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik krizlerin yarattığı iç savaşlarla birlikte, başta ABD emperyalizmi olmak üzere emperyalist saldırganlık/işgal savaşları, göçleri tetikleyen en önemli faktörler olmuştur. Bu etkenler, kadınları, kendilerinin ve çocuklarının can güvenliğini ve geçimlerini sağlayabilecekleri, daha iyi bir hayat yaşayabilecekleri ortamı aramaya yönlendirmiş, böylelikle kadın göçü kitlesel olarak yayılmıştır. Bu süreçte çöküşle birlikte, Batı Avrupa ülkelerinde, göç eden Rusyalı kadınların yoğunluğu artarken, bazı Asya, Avrupa ve Ortadoğu ülkelerinde de Güneydoğu Asya kökenli kadınların göçü yoğunlaşmıştır. Göç veren Asya ülkelerinin hükümetleri de kadınların göç akımlarının gelişmesinde aktif bir rol üstlenmektedir. Bu kadınların göç ettikleri ülkelerde istihdam olanağı bulabildikleri temel sektörler fuhuş ve ev hizmetleridir. Bunun dışında, göçmen kadınların çok ucuza ve en yoğun çalıştırıldıkları alan, tekstil sektörüdür.

Örneğin; Tayvan'da bir fabrikada 11-12 saat çalışan genç bir göçmen kadının günlük ücreti yaklaşık olarak 3,5 dolardır. Henüz 10-14 yaşında olan yoksul ailelerin kızları, Asya'nın ve Güney Amerika'nın bazı ülkelerine götürülüp günlük 3-4 dolara çalıştırılmaya zorlanmaktadır. Özellikle henüz çocuk yaşta olan işçiler her türlü haklardan yoksun olup, aşırı bir sömürü sistemi ile karşı karşıyadır. Çalıştırıldıkları ortamlarda şiddet, taciz ve tecavüz gibi insani değerlerle bağdaşmayan davranışlar günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Başka kıtalara veya komşu ülkelere götürülen kız çocuklarının veya genç kadınların çalışma süreleri sınırsız olup, bir köle gibi kullanılmakta, yer yer para babalarına pazarlanarak cinsel ilişkiye veya porno filmlerde rol almaya zorlanmaktadır.

Son yıllarda özellikle Filipinler, Endonezya, Tayvan, Malezya gibi Doğu Asya ülkelerinden Japonya, Güney Kore, ABD, Kanada, Suudi Arabis-

tan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelere çok sayıda göçmen kadın, farklı sektörlerde çalıştırılmaya gönderilmektedir. Örneğin 2005 yılı verilerine göre, Filipinler’de, günlük olarak her gün 3000 kadın komşu ülkelere gidip çalışmaktadır. 2003’de Endonezya’da başka ülkeye gidip çalışanların yüzde 79’unu kadınlar oluşturmaktaydı.

1990’lı yıllarda Asya ülkelerinden Ortadoğu’ya gelip, ev işlerinde çalışan kadınların sayısı 800.000 civarıyken, 2003 yılında bu oran 1.2 milyona çıkmıştır (International Migrant Stock). Yine 2005 yılı verilerine göre, Afrika’dan başka ülkelere giden göçmelerin yüzde 47’si yani 8 milyonu kadınlardan oluşuyor. Göçmen kadınların çok yönlü sömürmeleri, en zor ve kalitesiz işlerde çalıştırılmaları, hemen her gün yoğunluklu olarak şiddete, tacize ve tecavüze maruz kalmaları, hatta kadının kendisini pazarlamaya zorlanması, öldürülmeleri gibi nedenlerden dolayı, birçok uluslararası kurum tarafından göçmen kadınlar ‘21.Yüzyılın Köleleri’ olarak adlandırılmaktadır.

Asya Kalkınma Bankası verilerine göre, her yıl yaklaşık olarak 200.000 kadın ve kız çocuğu, Hindistan’da ev işlerinde veya şehirlerdeki iş merkezlerinde çalıştırılmaya zorlanmaktadır. Kız çocuklarının % 25’i, 8 yaşından küçük olup çok önemli bir kesimi okuma yazma bilmemektedir. Bankanın verilerine göre, Nepal kökenli genç kadınların yüzde 80’i, uluslararası kadın ticareti organizasyonlarının denetiminde götürülüp pazarlanmaktadır. Güney Doğu Asya ülkelerinden gelişmiş veya gelişmekte olan kapitalist ülkelere giden 2.2 milyon göçmen kadının yaklaşık olarak yarısı Filipinli’dir. Özellikle Japonya, Malezya, Singapur, Hong Kong’da çalışan göçmen kadınların aylık ücretleri ortalama olarak 300 dolarken, söz konusu ülkelerdeki yerli kadınların ücretleri ise 1500 dolara kadar çıkmaktadır.

En zorlu koşullarda en düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalan Güney Doğu Asya kökenli göçmen kadınlar, bir taraftan ucuz iş gücü olarak çalışarak, göç ettikleri ülkelerin ekonomisinin kalkınmasında katkı sahibi olurken, diğer taraftan, kendi ülkelerinin ekonomisine de önemli bir katkı sunmaktadır. Yapılan araştırmalar, bu göçmen kadınların ülkelerindeki aile yakınlarına gönderdikleri yıllık para miktarının 3,3 milyar dolar civarında olduğunu göstermektedir. Filipinli kadınlar 2,3 milyar dolar, Endonezyalı kadınlar 700 milyon dolar, Malezyalı kadınlar ise 300 mil-

yon dolar olmak üzere her yıl 3,3 milyar dolarlık bir miktarı kendi ülkelerine göndermektedir.

Göç literatüründe kadın göçmen emeğinin daha az vasıflı alanlara indirgenerek incelenmesi ve beyin göçü literatüründe kadınların görünmez olmaları, bununla birlikte kadınlaşan göç akımlarındaki artışın işgücü piyasasındaki temel yansımaları fuhuş ve ev hizmetleri sektörlerinde bulunduğu gerçeği reddedilemez. Özellikle eski “Doğu Bloku” ülkelerinden göç eden kadınların, çok önemli bir bölümünün yüksek eğitim düzeyleri ve meslek sahibi olmalarına rağmen, göç ettikleri ülkelerde profesyonel uzmanlıklarıyla ilgilenilmemektedir. Daha çok eğitilmiş ve uzman kadınlar olarak her işi yapmaya hazır olmaları esas ilgilenilen yandır.

Göç etme arzusunda olan kadınlar için bir çekim merkezi olan Avrupa ülkelerinde, eski Doğu Bloku ve Doğu Asya ülkelerinden gelen göçmen kadınlar, çoğunlukla getirildikleri aracı şirketler tarafından meslekleriyle ilgili veya daha iyi işlerde çalışacakları vaatleri ile kandırılmaktadır. Getirildikten sonra borçlandırılmış ve çoğunlukla pasaportlarına da el konulmuş olduğundan, kendilerine sunulan işlerde koşulsuz çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar. Ayrıca vasıfsızlık ve gidilen ülkenin diline yeterince hâkim olmamak, cinsiyete ve etnisiteye dayalı ayrımcılık da, “en alttaki işlere” hapsolmalarına neden olmaktadır.

Dünyanın her yerinde olduğu gibi, Avrupa’da da cinsiyete dayalı işbölümü nedeniyle genelde ev hizmetleri halen kadın işi olarak görülmektedir. Kadınların işgücüne artan katılımları; nüfusun yaşlanması ve devletin sağlık ve bakım hizmetlerinden çekilmesi sonucunda, birçok gelişmiş ülkede giderek bir hizmet sektörüne dönüşen ev ve bakım hizmetleri, büyük oranda göçmen kadınlar tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Öte yandan, 1990’lı yıllardan itibaren gelişen ve giderek ivme kazanan internet teknolojileriyle yayılan “milyenyum çağına özgü” cinsellik algısı ve seksin kolaylıkla ulaşılabilir, anında ve muhakkak tüketilmesi gereken bir meta haline gelmesi, fuhuş sektörünün genişlemesine ve sektörde göçmen kadınlara olan talebin artmasına neden olmuştur.

Bu sektörlerde çalışan göçmen kadınlar, kadın olmaktan, göçmen olmaktan, ülkede yasadışı bulunmaktan, yaptıkları işlerin niteliğinden ötürü aşağılanma ve çok yoğun sömürü altında yaşamak zorunda kalma gibi sorunlarla karşı karşıyadır.

Bu kadınların göç ettikleri ülkelerde maruz kaldıkları ayrımcılık, istismar ve her tür olumsuz çalışma koşullarına karşı, çoğunlukla yasal statüden yoksun ve korunmasız olmaları, dile hâkim olmaları nedeniyle, kamusal alana çıkmaları, örgütlenmeleri ve hak talebinde bulunmaları da son derece zordur.

Ancak örgütlenmenin önündeki bu engellere rağmen, bahsi geçen göçmen kadınların yoğunlaştıkları fuhuş ve ev hizmetleri sektörlerinde bu sektörlerin çalışanları tarafından çeşitli örgütler kurulmuştur. Örgütlenme örneklerine baktığımızda, kimilerinde göçmenlik temelinde, kimilerinde çalışılan sektöre göre, kimilerinde ise sendikaların veya yasa dışı örgütlerin program ve projelerinin kapsamında örgütlenme biçimleri karşımıza çıkabilmektedir. Bu örgütlerin yalnızca sanal iletişim ağları üzerinden gerçekleştiği son derece esnek biçimleri olabildiği gibi, faaliyetlerinin bir merkezce koordine edildiği örgütlenme şekilleri de görülmektedir.

c) Sözleşmeli işçi olarak gelen göçmen kadınlar

İkinci Paylaşım Savaşı'nın yıkıntılarından sonra kendilerini yeniden yapılandıran Almanya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Belçika, vd. Avrupa ülkelerinin, ekonomilerini hızlı bir şekilde kalkındırabilmek için, genç, dinamik ve ucuz iş gücüne ihtiyaçları vardı. Bu ihtiyacı en iyi bir şekilde yarı-sömürge ülkelerden getirtilecek olan genç ve sağlıklı emek göçüyle sağlayabilirlerdi. 1960'lardan itibaren Türkiye'nin de içinde olduğu birkaç ülke ile yapılan anlaşmalar sonucunda, 1973'ün sonlarına kadar Avrupa ülkelerine yoğun bir emek göçü yaşandı.

Bu süreçteki emek göçü içerisinde kadınlar azınlıktaydı. Örneğin göç alan Avrupa ülkelerinde ilk yıllarda göçmen kadın nüfusu yüzde 10–15 civarındaydı. (International Migrant Stock). Kasım 1973 itibariyle başta Almanya olmak üzere, emek göçüne Avrupa sınırlarının kapatılmasından sonra, özellikle çıkartılan 'Aile Birleşim Yasası' göçmen kadın emeğinin yüksek oranda kullanılmaya başlamasında rol oynadı.

Kısa sürede erkelerin eşlerini ve çocuklarını getirmeleri, yeni koşulların dayattığı zorunluluk sonucu kadınların üretim faaliyetinde daha aktif olması, ailenin ekonomik sorunlarının çözümünü üstlenmesi gibi faktörlerin etkisiyle göçmen kadın

ve erkeklerin nüfus oranı birbirine eşitlenmeye başladı. Göçün ilk yıllarında kadın göçmenlerin çalışma oranları, erkek göçmenlere göre nispeten düşük olmakla birlikte, özellikle 1980'li yıllardan sonra, kadın emeği daha üst boyutlarda ve çok yönlü kullanılmaya başlandı.

Bunu belirleyen birkaç faktörü şöyle sıralayabiliriz: Birincisi, belki de en önemlisi, kadınların ucuz işgücü olmaları, artı değer arttırılmasında aktif rol almaları, çalışma alanlarındaki olumsuzluklara karşı daha sessiz kalmaları, esnek zamanlı çalışmaya uygun olmaları ve örgütlülük oranlarının çok düşük olması. İkincisi, emperyalist-kapitalist ülkelerde kadın nüfusundaki nispi azalma ve yerli emekçi kadınların, ağır, pis işlerde ve vardiyalı çalışan bir kısım sektörlerde çalışmak istememeleri sonucunda, göçmen kadınların özellikle hizmet sektörünün bazı alanlarında, ağır, pis ve vardiyalı işlerde yoğunluklu olarak çalıştırılması. Üçüncüsü ise teknolojik gelişmenin etkisiyle kadının üretim faaliyeti içerisindeki rolünün artmaya başlaması.

d) Türkiye ve T. Kürdistanı'ndan göç eden kadınlar

Avrupa'da özellikle Almanya başta olmak üzere hemen bütün ülkelerde, Türkiye ve T. Kürdistanı'ndan gelen göçmen kadınlar ön plana çıkmaktadır. 1950–1973 yılları arasında, Türkiyeli göçmen işçilerin yüzde 85'ini erkekler yüzde 15'ini kadınlar oluşturuyordu. Yukarıda da belirttiğimiz gibi; 1973'ün sonları itibariyle Almanya ve Fransa başta olmak üzere, birçok Avrupa ülkesinde baş gösteren ekonomik kriz gerekçesiyle dış göç alımına bir kısım sınırlamalar getirilmesinden sonra, aile birleşimleri yoluyla göçmen kadın sayısında çok ciddi bir artış yaşandı.

Daha önce gelen erkek göçmenler, eşini ve çocuklarını yanına alarak, hem göçün sürekliliğini sağladılar hem de göçmenlerin kalıcılığında önemli bir rol oynadılar. Göçün insan psikolojisi üzerinde yarattığı etkileri düşündüğümüzde, erkeklere göre çok daha fazla dezavantajlara sahip olan kadınların bu durumdan çok yönlü bir şekilde olumsuz etkilendikleri tartışma götürmez.

Ayrıca, 1980'de Türkiye'de Askeri Faşist Cuntanın iktidara gelmesiyle halka ve bütün muhalif güçlere yönelik saldırıların yoğunlaşması ile 1984 sonrası gelişen Kürt ulusunun özgürlük mücadelesiyle yükselen savaş halinin etkisiyle, Türkiye ve

T. Kürdistan'ından Avrupa'ya yoğun bir mülteci göçünün baş göstermesi de, Türkiyeli göçmen kadın nüfusunu artırdı. 1980-90 yılları arasında, Türkiye'den kaçarak sığınmacı olanların sayısı 579.510'dur (BMMYK- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği- 1999 Akt: Sığınma Hakkı ve Mülteciler 2001, sf. 66-67).

2007 sonunda dünyada savaş ve zulüm gibi nedenlerle zorla yerinden edilmiş insanların sayısı ise yaklaşık 67 milyon olarak verilmektedir. BMMYK sorumluluğu altında olan mültecilerin sayısı 2006'da 9.9 milyon iken 2007'de 11.4 milyona çıktı. Bu sayıya 4.6 milyon Filistinli mülteci dâhil değildir. Mülteciler dışında yine aynı sebeplerle ülkelerinden ya da evlerinden ayrılmak zorunda kalan 26 milyon kişi ile BMMYK'nın ilgilendiği insan sayısı 2007 sonunda 31.7 milyondur. Bunların yaklaşık % 50'si kadındır, 18 yaşın altındakilerin oranı ise % 44'dür. Göç türleri içinde mülteci ve sığınmacıların hassas durumda oldukları, başka bir yerde sığınak bulmaya çalıştıkları, belirsizlikler içinde insan hakları ihlallerine en açık kesim olduklarını düşündüğümüzde, tabii ki göçmen kadınların içinde de mülteci kadınların durumu çok daha zordur.

Aile birleşimi yolu ile göç eden Türkiyeli kadınların, 1980'li yıllara kadar daha çok evde kalıp çocuklarına baktıklarını görmekteyiz. 1980'lerden sonra tek kişinin maaşıyla geçinmenin zorlaşması, ülkelerine temelli olarak dönmelerinin kolay kolay mümkün olamayacağını anlamaları ve ikinci kuşağın da yetişmeye başlamasıyla, giderek ev içi yaşamdan koparak üretim faaliyetine katılmaya başladılar. İlk yıllara baktığımızda, göçmen ve mülteci kadınların yoğunluklu olarak kalifiye olmayan, ağır, pis, güriültülü ve vardiyalı işlerde çok ucuza çalıştıklarını görmekteyiz. Elbette bu durumun en önemli nedenleri, yaşadıkları ülkenin diline hâkim olamamak, eğitimsiz ve genelde örgütsüz olmaları, yasaları ve haklarını bilmemeleri idi. Bugün gelinen süreçte, Türkiyeli göçmen ve mülteci kadınların durumunda önemli değişiklikler yaşanmaktadır.

Anadolu kökenli göçmen kadının toplumsal değişim sürecine girmesinde, Avrupa'nın değişik ülkelerinde doğmuş veya çok küçük yaşlarda Avrupa'ya gelmiş yeni genç kadın kuşağının yetişmeye başlamasının çok önemli bir rolü bulunuyor. Doğup büyüdüğü ülkenin kültürüne ve yaşam tarzına adapte olmuş genç kuşağın eğitim, sosyal-

kültürel farklılaşma, iş ve evlilik gibi geçirdikleri farklı evreler, göçmen kadınların toplumsal etki gücünü çok ciddi oranda artırdı. Sosyal ve kültürel farklılaşma aynı zamanda klasik göçmen aile yapısında bir kırılmaya yol açtığı gibi iç çatışmayı da derinleştirdi. Bu hiç şüphesiz ki sert ve çatışmalı sürecin bir tarafını genç göçmen kadınlar oluşturdu.

Göçmen kadınlar, Anadolu aile tipinin içe kapalı geleneksel yapısı ile doğup büyüdüğü ve toplumsal yaşantısına adapte oldukları ülkelerin sosyal değerleri arasında, yani iki farklı kültür arasında sıkışıp kaldılar. Birinci kuşak bakımından çok ciddi sorunlar oluşmadı. Çünkü klasik aile ilişkileri eksensiz yürüyen bir yaşam tarzı egemendi. Yetişme sürecinde olan 'yeni' kuşak, henüz bu geleneksel yapıyı değiştirecek bir toplumsal ilişki içinde değildi. Ancak daha sonraki kuşaklar arasında önemli sosyo-psikolojik sorunlar gündeme geldi. Göçmen kökenli kuşaklar arasında oluşan ve bugün aslında fiili bir olgunluğa erişen farklılaşma; çatışma, uzlaşma ve gelişme biçiminde yükseldi...

Emek göçü, aile birleşimi veya siyasi mülteci olarak Türkiye ve T. Kürdistan'ından gelen kadınlar, tamamen yabancı oldukları bir toplumsal kültürle karşılaşınca, ilk zamanlar kendilerini koruma psikolojisiyle içe kapandılar. Ancak içe kapanmayı en erken kıran kesimler de yine kadınlar oldu. İkinci ve üçüncü nesil temsil eden kadınlar, toplumsal yaşama daha aktif katılmada önemli başarılar gösterdiler. 13 AB ülkesinde yaşayan göçmen kökenli nüfusun %47.1'i kadınlardan oluşmaktadır. Türkiyeli göçmen nüfusunun yarısından fazlasının yaşadığı Almanya'da kadınlar, AB ülkelerindeki göçmen kadınların % 55.4'ünü temsil etmektedir.

Bugün Avrupa'da yaşayan 4,1 milyon Türkiye kökenli göçmenin % 47'si kadınlardır. Avrupa'daki kadın nüfusun % 42'sini aile birleşimi ile gelenler, % 3'lük dilimi ise Almanya'ya doğrudan çalışma amaçlı gelen kadınlar oluşturuyor. Avrupa'da dünyaya gelenlerin oranı ise % 55'dir. Kadınların sayısal olarak erkeklerle eşitlenmesi ve özellikle de % 55'inin Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde doğmuş olması, adaptasyon sürecinde daha pozitif bir konum sağlamaktadır. Bu bakımdan göçmen kadınların toplumsal yaşamın hemen her alanında aşamalı olarak etkinliklerinin artması tesadüfi bir durum değildir.

Avrupa Birliği sınırları içerisinde, 1.3 milyonluk Türkiye kökenli çalışabilir nüfus mevcuttur. Çalışır durumdaki Türk ve Kürt kökenli göçmen nüfusun yaklaşık olarak 429 binini kadınlar oluşturmaktadır. Çalışır nüfusun % 76.6'sı 12 AB ülkesinde bulunuyor. Bunların % 33'ü yani 340 bini yine kadınlardır. Bu veriler göçmenlerin hem üretim faaliyeti içerisinde yer aldıkları hem de toplumun başka alanlarında etkinlik göstermeye başladıklarını ortaya koymaktadır. Kadınların sosyal yaşama katılmaları onların toplumsal alandaki etkinliklerini ciddi oranda artırmaktadır. Hatta birçok alanda erkeklerden çok daha etkili olmaya başladıkları gözlemleniyor. Kadınlar üzerine yapılan araştırmalar da bu verileri doğrulayacak niteliktedir. Türk ve Kürt "girişimciler" arasında % 24'lük pay kadınlara aittir.

Almanya'da 36 binin üzerinde Türkiyeli öğrenci üniversitelerde öğrenim görüyor. Yüzde 95'i Almanya'da doğmuş veya üniversite öncesi eğitimi Almanya'da yapmış öğrencilerin yüzde 44'ünü kızlar oluşturuyor. Ayrıca, Almanya'da 1050 Türkiye kökenli avukat var ve bunların yüzde 58'i kadın. Almanya federal ve eyalet parlamentosundaki 12 Türk milletvekilinin ise 8'i kadın. Bu veriler Türk ve Kürt kökenli göçmen kadınların Avrupa'nın sosyal yapısına adapte olmaya başladıkları ve değişik sektörlerde ağırlıklarını hissettirdiklerini ortaya koymaktadır. Yüzde bakımından halen istenilenin çok gerisinde olmakla birlikte, gelişme evrimleri açısından erkeklere kıyasla çok daha hızlı geliştikleri ve yaşamlarında 1. ve 2. kuşak kadınlara oranla eşine/erkeğe daha az bağımlı oldukları, özellikle ekonomik olarak kendilerini belli oranda finanse ettikleri görülüyor.

Göçmen kadınların üretime katılma oranları istenilen düzeyde olmasa da veriler gelişme eğilimine işaret etmektedir. Geçmiş yıllarda, özellikle Türkiye kökenli göçmen kadınların ağırlıklı olarak çalıştıkları iş kolları imbis (büfe), otel, kahvehane, düğün salonu, çiçekçilik, elektronik eşya satımı, pastane ve tatlıcılık, tekstil, kuaför, hemşirelik vb. idi. Bugün hala bu iş alanlarında çalışanların oranı % 82 civarındadır. Oysa genç kadınlara baktığımızda, kamu hizmeti, bankacılık, adalet, hukuk, tıp ve akademik alan gibi sektörlerde faaliyet göstermeye başladıklarını görmekteyiz!

AB ülkelerinde yaşayan göçmen kadınların, kendi bağımsız kimliklerini ortaya koyma nokta-

sında, geçmişe göre önemli bir gelişme göstermekle birlikte, halen çok ciddi sorunlarla karşı karşıya olduklarını da belirtmek gerek. Göçmen kadınlar, işsizlik, çocuk bakımı, geleneksel toplumsal değerlerin etkisi, genç kadınlarla aileler arasındaki kuşak ve kültürel farklılık, özellikle aile içi şiddet, ev işlerine bağlılık gibi birçok konuda önemli sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır.

1970'li yıllara kadar, "muhafazakâr" ailelerin önemli bir kesimi, birçok noktadaki korkularından kaynaklı (dinsel faktörler belirleyici olmakla birlikte), çocuklarını anaokullarına ve kreşlere göndermezken bugün, ailelerin yaklaşık olarak yüzde 75'i bu sorunu aşmış bulunuyor. Bu durum, aynı zamanda kadınların hem sosyal yaşama, hem de üretime daha aktif katılmalarını sağlamaktadır.

Ailelerde çocukların bakım sorumluluğunu üstlenmede de belirgin bir gelişme gözlenmektedir. Örneğin ailelerinde çocuk bakımını, anne ve babanın her ikisi tarafından üslenenlerin oranı % 52 olarak belirlenmiştir. Sadece annelerin çocuğa bakma oranı % 43, babanın sorumluluğu üstlenmesi gerektiğini söyleyenler ise % 3'tür. Önemli bir değişiklik olmakla birlikte halen kadının tek başına sorumluluğu ciddi oranda bulunuyor. Bu durum aynı zamanda kadının üretim faaliyeti içerisindeki durumuyla da ilişkilidir. Özellikle işsiz veya kendi ev işleriyle ilgilenen kadınlarda doğal olarak aile ve çocuk bakımı ön plâna çıkmaktadır.

Bütün olumlu gelişmelere rağmen, ailelerde erkek ve kadın ilişkilerinde halen ciddi sorunların olduğu bir gerçekliktir. "Çocuk bakımını kim üstlenmelidir" sorusuna verilen yanıtlarda yaş gruplarına göre bir değişiklik görülüyor. Örneğin 30-44 yaş grubuna mensup kadınların yüzde 46'sı ev bakımı ve çocukların sorumluluğunun tek başına kadınlara verilmesi gerektiğini belirtirken, genç kadınlarda bu oran yüzde 30 civarına düşmektedir.

Kadınların yüzde 40'ı ise aile içi sorumluluğun ortak/eşit düzeyde olması gerektiğini belirtmektedir. 1980'li yıllara göre bu oranda ciddi bir azalma olduğu saptanmıştır. Ancak erkeklerde bu oran, kadınlara göre daha farklıdır: Örneğin yüzde 30'u çocukların sorumluluklarının annelerde olduğunu söylerken, yüzde 63'ü de bunun her iki tarafta eşit olduğunu öne sürmektedir. Bu durum bize geleneksel toplumsal şekillenişin, kadınlar tarafından daha zor kırıldığını göstermektedir.

Türk ve Kürt kökenli göçmen kadınların en

önemli problemlerinden birisi de aile içi ilişkilerde ortaya çıkan sorunlardır. Bunlardan birincisi düşme eğilimi içinde olsa da, hala genç kadınların, anne ve babanın istediği biri ile evlenme zorunluluğunun devam etmesidir. Bu durum çoğu kez aile içerisinde çok ciddi sorunlara yol açmaktadır. Diğer önemli bir nokta da aile içinde kadına yönelik şiddetin ciddi oranlarda varlığını sürdürmesidir. Göçmen kadınların % 40'ı bu durumu kabullenmişken, tamamen karşı çıkanların oranı % 30 olarak belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar aile içi şiddet nedeniyle boşanma oranının ciddi oranda arttığını göstermektedir. Aile içi şiddet tartışmasına ilişkin çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Buna göre, kadınların %76.4'ü aile içi şiddete karşı sert tedbirler alınması önerisini tamamıyla desteklerken, kısmen destekleyenlerin oranı % 12'dir. Bu oranlar erkekler arasında, % 77.9'u tamamen katılma ve % 14'lük kısmen katılma olarak görülüyor. Aile içi kadına yönelik şiddet ailelerin önemli bir kesiminde güncel bir sorundur.

Özellikle Türk ve Kürt kökenli göçmen ailelerde 'aile içi şiddeti' besleyen en önemli birkaç faktör, dinsel etkiler, toplumsal gelenekler, kültürel farklılaşma, ekonomik bağımlılık vb. olarak sıralanabilir. Kuşakların değişmesi, eğitim ve öğretim alanında gelişme, sosyal yaşama aktif olarak katılımların artması gibi faktörlerle, aile içi şiddette belirli bir gerileme söz konusu olmakla birlikte ciddiyetini hala korumaktadır.

Kadının toplumsal yaşamdaki ağırlığı arttıkça ilgilendiği sorunlar da doğal olarak farklılaşmaktadır. Aynı zamanda kadının kendisini var eden temel özelliklere sahip çıkma bilincinde de önemli bir gelişme yaşanmaktadır. Eğitim, ekonomi, ev yaşamının dışına çıkma istemi, sosyal yaşama uyum vb. noktalardaki değişimler, çok açık olarak görülmektedir. Örneğin, "kadın haklarının aile ve politikada daha güçlü kılınması gerektiği" yönündeki ifade, kadınların % 97'si tarafından onaylanırken, "kız çocuklarının meslek eğitimi almasının önemli olduğu" yönündeki ifade % 90 ve "kadınların kişisel gelire sahip olmaları gerektiği"ne dair ifade % 83 oranında onay almış bulunuyor.

Modern kadın imajına dönük bu ifadelerin karşısında geleneksel kadın imajına dönük ifadelerden kadınlar için meslek eğitiminin gereksiz olduğu görüşünü savunanlar yalnızca % 7 ve kadınların öncelikle ev işleri ile ilgilenmesi gerek-

tiğini düşünenler % 24 seviyesindedir. Göçmen kadınlardaki değişim yeterli olmamakla birlikte geçmiş yıllara oranla kayda değer bir gelişme söz konusudur. Bu aynı zamanda göçmen kadınların gelecekte sosyal yaşamın birçok alanında çok daha aktif ve belirleyici olacaklarını ortaya koymaktadır. Verilere bakıldığında birçok dezavantaja rağmen, gelişme eğilimleri göçmen kökenli erkeklerle oranlara çok daha hızlıdır.

Nedir ki Avrupa'ya göç tarihinin 50. yılına yaklaşıldığı ve artık 5. kuşağın yetişmeye başladığı günümüz sürecinde, göçmen kadınların durumlarındaki bu gelişme hala yeterli düzeyde değildir. Tabii ki bu durumu etkileyen birçok faktörün olduğu bir gerçekliktir. Ayrımcı yasalar, yükselen işsizlik, eğitimin özelleştirilerek paralı hale getirilmesi, sağlık sektöründeki kısıtlamalar, bütün bunların sonucu olarak yükselen ırkçılık vb.lerini sayabiliriz nedenler arasında. Kapitalizmin doğasından kaynaklı aşırı kâr politikasının neden olduğu bu sonuçların, bu sistemde bir bütün ortadan kalkması mümkün olmayacağı gibi, kadın sorununun çözüme ulaşması, yerli ve göçmen kadınlar arasındaki fırsat eşitsizliklerinin de ortadan kalkması mümkün olmayacaktır. Çünkü mevcut bu durum egemenlerin çıkarlarına hizmet etmektedir.

(Araştırmada kullanılan kaynaklar: 1- <http://www.tinig.com/more-remittances-from-women-emphasize-feminization-of-migration-adb-study/>An article by Jeremiah M. Opiniano; 2-www.ido-forum.org/turkiyeden-ve-dunyadan-olaylar/2010-97-almanyadaki-turk-kadini-yukseliste-08-01-2007-a.html;3-) Avrupa'da Türk Kadını, Proje hazırlayıcıları Gülay Kızıloca, Cem Şentür, Dr. Martina Sauer, TMA araştırma yay. 2005.)

e) Çalışan göçmen kadınların aile yaşamında karşılaştıkları sorunlar

Kadınların üretime katılmalarında kendi işgücü özellikleri, ya da beceri ve yetenekleri dışında, aile içi konumları, eşlerinin statüsü, çocukların varlığı, aile içindeki güç dengeleri, kültürel şekilleniş gibi birçok faktörün doğrudan veya dolaylı etkileri rol oynar. Kuşkusuz çalışma yaşamı kadına ekonomik bağımsızlık, öz güven ve toplumsal değer artışı başta olmak üzere pek çok avantaj sağlamaktadır. Ancak diğer taraftan toplumsal rol dağılımının kadına yüklediği yükler ve

geleneksel değer yargılarının halen varlıklarını korumaları nedeniyle, çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir.

Nitekim günümüzde çalışma yaşamı ile aile yaşamı arasında kalan kadın, iki önemli rolünün gereklerini tam anlamıyla yerine getirmeye çalışırken, bir ikilemede kalmakta ve bunun aşırı rol yüklenmesine yol açtığı görülmektedir. Ayrıca, çalışma yaşamına paralel olarak aile yaşamında da evinin ikincil aktörü olarak görülen kadın, daha çocukluk çağından itibaren aktif üretim sürecine yönelik değil, evinin kadını ve çocuklarının annesi rolünü üstlenmeye yönelik yetiştirilmektedir. Henüz bebeklikten başlayan bu şekilleniş, kadının tüm yaşamı boyunca da etkileyici olur. Tarihler boyudur kadından öncelikle toplumsal rollerini üstlenmesi beklenmekte, çalışma yaşamı, özellikle de mesleki başarısı ve kariyeri ikinci planda kalmaktadır. Bu nedenle kadın çalışanlar, çalışma yaşamı ile aile yaşamının gerektirdiği rollerini yerine getirebilmek için yoğun bir uğraş vermektedir.

Çalışan kadınların sayısında yaşanan artış, kadının iş ve aile gibi iki farklı alandaki rolünün birbirini etkilemesine neden olmaktadır. Çalışan kadın, ev/aile yaşamını iyi bir biçimde organize edebilmek zorundadır. Bu açıdan kadın için, yapılan iş ve çalışma koşulları aile yaşamını etkilediği gibi, aile yapısı ve sorumlulukları da kadını iş yaşamında erkekten daha fazla etkilemektedir. Kadın ev dışında gelir getirici bir işte çalışsa da, evde, cinsiyete dayalı iş bölümü büyük ölçüde varlığını sürdürmektedir. Kadının bu ikili rolü (çalışan kadın/ev kadını) genellikle birbirini olumsuz etkilemektedir.

Kadınların geleneksel olarak çocukların ve evdeki yaşlı veya hasta olan aile bireylerinin bakımından sorumlu olmaları, çalışma yaşamlarının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Kadınlar, iş taahhütlerini ve çalışma saatlerini, çocuğunun veya evdeki hastanın/yaşlının ihtiyaçlarını karşılamak için azaltmak zorunda kalmaktadır. Bu da iş piyasasındaki cinsiyetçi yapılanmayı pekiştirmektedir.

Çalışan kadın, çocuk sahibi olmaya karar vermeden önce çocuk bakımında kimin yardımcı olacağını düşünmek zorundadır. Genel olarak iş yerlerine bağlı olan veya devletin açtığı kreş sayılarının yetersizliği, özel kurumların veya özel bakkıların pahalı olması, anneyi başka çözümler

aramaya itmektedir. Bu durumlarda en uygun olanı, varsa büyükanne veya yakın akraba olmaktır. Bir diğer sorun çözücü yöntem ise; kadının çocukları büyüyene kadar iş hayatından çekilmesidir. Tabii ki bu durum da, kadının kariyerine sekte vurmakta, mesleğinde gelişimini engellemektedir.

Vasıfsız işçi pozisyonundaki emekçi kadın için çocuğun belli bir yaşa gelmesinden sonra tekrar çalışabileceği yeni bir iş yeri bulamama riski yüksektir. Özellikle de günümüz koşullarında! Dünyanın her yerinde emekçi kadınların aile içinde ve iş yaşamındaki bu sorunlar, Avrupa'ya gelince de değişmemektedir. Emekçi kadınların sorunları Avrupa'da da aynı şekilde varlığını korumaktadır. Bu nedenle kadınlar dünyanın her yerinde ezilenlerin ezileni pozisyonundadırlar.

Hiç şüphe yok ki bu sorunun çözümü için emekçi kadınların ve kadın çalışması yürüten kurumların sınıf bilinçli yoğun bir çalışma yürütmesi gerekmektedir. Çocuk bakım sorumluluğunun yasalar düzeyinde anne ve baba arasında ortaklaştırılması, kadının annelik haklarının korunması, anne ve babaya işlerindeki pozisyonunun korunacağı bir şekilde ücretli izin düzenlemesinin yapılması, 0-6 yaş arası çocuklar için devlet destekli, ücretsiz kreşlerin açılması, eşit işe eşit ücret, kadın kurumlarının/örgütlerinin ve emekçi kadınların, önemli talepleri arasında olmalıdır..

f) Sorunlara yönelik çözüm önerileri ve örgütlenme perspektifi

Türkiye'den gelen göçmen kadın kitlelerinin örgütlülük durumlarına baktığımızda, elli yıllık göç tarihine ve yaşanan ciddi sorunlara rağmen, göçmen kadın kitlelerinin önemli bir bölümünün örgütsüz olduklarını görürüz. Hedef ve amaçları açısından farklılıklar arz eden örgütlenmelerin içerisinde bizim üzerinde durmak istediğimiz, Türkiyeli demokratik kurum ve kuruluşlar içerisindeki göçmen kadın örgütlenmeleri olacaktır.

Avrupa özgülünde, göçmen kadın kitlelerini bağrında toplamış, geniş bir kadın potansiyeline hitap edebilen, yaygın örgütlenme ağları olan sınıf perspektifli bir emekçi kadın örgütlenmesinden bahsetmek ne yazık ki mümkün değildir. Türkiyeli işçi ve emekçilerin kurdukları DKÖ içerisinde, kollar, komisyon veya komite olarak çalışmalarını sürdüren mevcut ilerici ve sınıf perspektifli göçmen kadın örgütlenmeleri ise,

güçsüz, dar bir çerperde ve sınırlı bir kadın kitlesi ile çalışmalarını yürütmektedir.

Bu durumun nedenlerine yazımızın yukarı bölümlerinin çeşitli kesitlerinde değindiğimiz için tekrar girmeyeceğiz. Ancak kadın sorununun aynı zamanda erkeğin de sorunu ve bu durumun toplumsal sorunların bir parçası olduğu, bundan kaynaklı hata ve eksiklerimizi bugünden görerek sorunun çözümü noktasında doğru adımlar atmak, doğru politikalar üretmek zorunluluğu artık görülmelidir. Aksi takdirde bu dar çemberin aşılabilmesi ve hedeflerin yakalanabilmesi mümkün değildir.

Bu dar çeperi aşmak ve geniş kadın yığınlarını kucaklamak için yeni politikalara, yeni açılımlara, kadınlar içinde çalışmaların farklı yöntem ve biçimlerine, özel eğitim araçlarına, kurumlar içindeki erkek egemen kültürün değiştirilmesine artık ciddi şekilde kafa yormak zorunluluk olmaktadır. İlerici, devrimci, demokrat kurum ve kuruluşlar, kadın örgütlenmesi noktasındaki çalışma tarzlarını, kadınlar içinde çalışmaların yöntem ve biçimlerini ciddi olarak gözden geçirilmelidir. Klasik komiteler oluşturmak, komitelerin önüne birkaç eğitim dizisi koymak ve senenin belli periyotlarında pratik etkinliklere yönelmekle bu faaliyetin ayakları üzerine dikilemeyeceği, geniş kadın kitlelerini kucaklayamayacağı hissedilir hale gelmiştir.

Örgütlenmenin kadınların ilgi odağı haline getirilemediği, ev içi köleliğinden kurtulamadıkları ve toplumsal yaşamda sınıf bilinçli bireyler olarak, başta kendi sorunları olmak üzere gelişen toplumsal sorunlara karşı aktif tavır alabilen duyarlı bireyler haline gelemedikleri sürece alan genişlemeyecek, örgütlülük istenilen düzeye gelecektir. Kadının aktif, bilinçli ve istekli hale gelebilmesinin ön koşullarını mutlaka yaratmak zorundayız. Bu anlamda sorunun çözümüne iki yönüyle yaklaşmak gerekir. Birincisi, içimizdeki yanlış anlayışlara karşı nasıl bir mücadele yöntemi uygulayacağımız, ikincisi ise; dışımızdaki geniş kadın kitlelerine yönelik çalışma ve örgütlenme biçimlerimizin nasıl olacağıdır.

Her şeyden önce şuna vurgu yapmak gerekiyor ki, genel olarak toplumda ama demokratik–devrimci kurumlarda dahi kadınlar eşit üyeler olarak görülmemektedir. Oysa kadınların, bilinçli ve istekli birer mücadele öznesi olabilmeleri, tüm alanlarda aktif mücadele içinde olmalarını gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Kadın, geçmişten günümüze

kadar, toplumsal yaşamdan uzak tutulmuş ve ama özellikle de aile denilen gerici kurum aracılığı ile zincirlenerek, edilenliği pekiştirilip, siyasi olarak geri kalması için her türlü gerici yaptırımlar uygulanmıştır. 21. yüzyılda kadınlar hala erkeğin eklentisi olarak görülmektedir.

Demokratik, ilerici, devrimci kurum ve kuruluşların içindeki aktivistler olarak kadına bakış açımız nedir? Bizler kadını nasıl görüyoruz, 21. yüzyılda nasıl değerlendiriyoruz? Bu konuda üretilen doğru politikalar olsa da bu politikaların ne kadarını pratiğe uygulayabiliyoruz? Özlemine duyduğumuz toplumun yeni insan tipini yaratma noktasında, kendimizi değiştirip–dönüştürme noktasında ne kadar mücadelecimiz? Dışımızdaki gelişmelere müdahale edebilmek için, içimizi, kendimizin kadınlara bakışını iyi bir değerlendirmeye tabi tutma zorunluluğumuz var.

Gerçekte, saflarımızda önemli bir kadın potansiyeli söz konusudur. Ancak esas sorun bu kurum ve kuruluşlar içinde yönetici, önder, kadro pozisyonunda kadınların yok denilecek kadar azlığıdır. Sevk ve idare merkezlerinin üstlerine doğru çıktığında kadınların sadece temsili düzeyde olduklarını görürüz (ki birçok alanda temsili düzeyde dahi yokturlar). Bu kurum ve kuruluşlarda erkek egemen düşüncenin yansısından kaynaklı, politikanın erkek işi olduğu anlayışı adeta kabullenilmiştir ve çok fazla sorgulanmaz. Bu sorun içte aşılamadığı sürece dışarıdaki geniş kadın kitlelerine gerekli güvenin verilemeyeceği bir gerçekliktir.

Egemenler, kendi ideolojileri doğrultusunda ve kendi varlıklarına hizmet edecek tarzda toplumun kadın potansiyelini kendi bağrılarında örgütlemenin birçok yöntemini sunmaktadır. Nedir ki anlaşılabilirliği gibi, bu örgütlenme biçimlerinin hepsi ezilen sınıfın kadınının içinde yaşadığı durumun sür-git devamını sağlayacak türdendir. Zaten aksi de sistemin doğasına aykırıdır.

Diğer yandan ezilenlerin–emekçilerin sınıf eklenli örgütlenmeleri içerisinde olmazsa olmaz olan kadın emekçinin örgütlenmesinin, sınıf mücadelesindeki önemi yeterince kavranamamıştır. İçteki yanlış anlayışların/şekillenişlerin, üzerine ciddi şekilde gidilememektedir. Kadınların öne çıkabilmeleri için, özel eğitime, sorunlarını aşmada yardıma, özgüvenlerini kazanabilmek için desteğe ihtiyaçları olduğu görmezden gelinmekte, bu sorunların üzerinde yeterince düşünülmemekte, ye-

terince ciddiye alınmamaktadır. Yüzyıllardır süregelen mevcut şekillenişin bir çırpıda değiştirilemeyeceği bir gerçekliktir.

Tarihler boyudur sınıf mücadelesinde (mücadelenin iniş çıkışlarıyla bağı içinde) devrimci/kömlünist örgütlenmelerin bu sorunu aşamamalarından kaynaklıdır ki kadın örgütlenmesi hep topallayarak yol almış, hiçbir zaman olması gereken düzeye ulaşamamıştır. Bu başarısızlığın yukarıda saydıklarımızın dışında kalan diğer önemli nedenleri ise;

1. İlerici–devrimci kurumlar içerisindeki aktivistlerin, kadını ve erkeği ile bu toplumsal kültürel şekilleniş içindeki aile kavramını sorgulayarak, yeni insan tipinin aile anlayışının parke taşlarını döşemeye çalışmak noktasındaki edilgenliği,

2. Buna bağı olarak özel mülkiyet anlayışının ve kadının da bunun bir parçası olarak görülmesinin inceltilmiş haliyle de olsa, hala sürgit devam etmesi,

3. İlerici–devrimci kurum ve kuruluşlar içerisindeki emekçi kadınların yüzyıllardır zorla kendilerine kabul ettirilen edilgenlikten sıyrılmak için yeterince çaba sarf etmemeleri veya bu çabanın içine girdiklerinde ödemeleri muhtemel olan belleri göze alamayıları,

4. Toplumda yaşandığı boyutta olmasa da, bu kurumlar içerisinde de toplumsal şekillenişin yansıması olarak kadının erkekle eşit olamadığı

5. Kürsülerde ve yönetim kademelerinde sürekli erkek görüntüsünün sergilenmesinden kaynaklı kadın sorunlarının çözümü noktasında ne yazık ki toplumdaki emekçi kadınlara yeterince güven verilememektedir.

Bu nedenle, kitlesel kadın örgütlenmesini sağlayabilmek için, ilerici–devrimci kurumlar olarak kendi içimizdeki yanlış anlayışlara karşı savaş açmayı öncelikli görev olarak ele almak zorundayız. İçinde yaşadığımız sistemi, buna bağı olarak onun yarattığı kültürel şekillenışten etkilenişi artık kalkan olarak kullanmaktan vazgeçmek durumundayız. Çünkü özgür dünya yaratma idealleri olanlar, içinde yaşadıkları sürece müdahale etmekle yükümlüdür. Sadece durum tespiti yapmakla yetinir, bunu yaşam tarzına dönüştüremezsek sorunun çözümü mümkün olmayacaktır.

Öyleyse, tüm alanlarda ve pratik yaşamda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için, kararlı ve sistematik bir mücadelenin başlatılması; sınıflı

toplumların eseri fiili eşitsizliklerin giderilmesi için her alanda kadın lehine ayrımcılık gözetilmesi; çocuk bakımı ve ev işlerinin kadını köleleştirdiği gerçekliğini kabul ederek, aile yaşamında tüm sorumlulukların ortak göğüslenmesi ve kadının gerçek anlamda sosyal/siyasal yaşama yönlendirilmesi; kadının tarihsel ezilmişliğinin yarattığı fiili eşitsizliklerin tüm izleriyle silinmesinin, yeni toplumun inşası ve yeni insanın biçimlenmesi eşliğinde uzun bir tarihi döneme yayılacağına bilinciyle, kadını köleleştiren ve aşağılayan ideoloji ve geleneklere karşı sistematik bir mücadele yürütmek gerekmektedir.

Kısacası, kurumlarımızda en tepeden en aşağıya kadar, kadın sorunlarını doğru ve bilimsel tarzda kavrayarak doğru anlayışın geliştirilmesi için mücadele etmek ve bu kültürel değişimi sağlamak zorundayız ki kazanmaya çalıştığımız kitlelere güven aşılayabilelim. Bu durum kadın kitle çalışmasının kendi içimize dönük ayağını oluştururken (ama büyük önem taşıdığını unutmaksızın) elbette kadın örgütlenmesinin dışarıya dönük ayağını hangi yöntemlerle yükseltebileceğimizi de tartışmak zorundayız.

Öncelikle bizi var eden zemini ve hedef kitlemizi doğru belirlemek zorundayız ki çalışma yöntemimizi doğru inşa edebilelim. Hiç şüphe yok ki bizi var eden ve üzerinde yükselmemiz gereken zemin, Avrupa’da yaşayan göçmen emekçi kadınlardır ama bunların da başında gelen Türkiyelili göçmen emekçi kadınlardır. Öyleyse hedefimiz demokratik kitle örgütü mücadelesinde edilgen durumda olan göçmen emekçi kadınların, aktif bir şekilde mücadeleye çekilmeleri olmak zorundadır.

Yazımızın yukarı bölümlerinde detaylarıyla ele aldığımız gibi göçmen kadınların sorunları çok yönlüdür. Anımsamak için kısaca maddeler halinde özetlersek;

1) Bırakıp geldikleri ülkeye ve oradaki yakınlarına duydukları özlem.

2) Göç ettikleri ülkenin kültürüne yabancı ve diline yeterince hâkim olamamaktan dolayı kendisini yeterince ifade edememek, yasaları bilmediği için haklarının farkında olamamak.

3) Bu durumun yarattığı yalnızlık ve savunmasızlık duygusundan kaynaklı sürekli bir korku ve güvensizlik içinde yaşamak.

4) Bunların sonucu olarak özgüven kaybı.

5) Yaşadıkları ülkelerdeki sosyal, siyasal ve ekonomik sorunların, göçmen ve kadın olmalarının

dan kaynaklı onları iki kat daha fazla etkilemeleri,

Bu sayılanlar başta gelen genel sorunlar olmakla birlikte, üretim içinde yer alan kadınların bu sorunları daha kolay aşabildikleri bilinen bir gerçekliktir. Bu nedendir ki çalışan ile çalışmayan kadınların sorunlarını ayrı ele almak zorundayız.

Buradan yola çıktığımızda; göçmen olarak yaşamının yarattığı psikolojik etkilenmeler; yaşadığı ülkenin diline yeterince vakıf olamamasından kaynaklı yasaların ve haklarının yeterince bilinçinde olamaması; aile içinde şiddetin her türüne daha fazla açık olması; Özgüven kaybı ve yine bu gerçeklikler ışığında, üretime katılabilmemesinin önündeki engellerin çok daha yoğun olması, üretime katılmayan göçmen kadınlar açısından göz önünde bulundurmamız ve önemle üzerinde durmamız gereken konulardır. Üretime katılan kadınlar açısından ise çalışmalarımızı yoğunlaştırmamız gereken noktaları şöyle özetleyebiliriz:

1. Kadınların, üretimde bilinçli bir şekilde yer almalarının önemini kavramaya ve kavratmaya yönelik çalışmalar örgütlemek,
2. Göçmen kadınların emeklerini örgütlü bir güce dönüştürmelerinin önemini bilince çıkartmak ve sendikal mücadele içinde aktif bir şekilde yer almalarını teşvik etmek.
3. "Eşit işe eşit ücret" haklı talebini yaygınlaştırmak ve bu konudaki duyarlılığı yükseltmeye çalışmak.
4. Üretimde, ucuz ve yedek iş gücü olarak görülmelerine karşı aktif mücadele yürütmek.
5. Çocuklar için "ücretsiz kreş", talebini yaygınlaştırmak.
6. Sosyal hakların kısıtlanmasına, işsizliğe, yabancı düşmanlığa, ırkçılığa, şovenizme, cinsiyet ayrımcılığına ve eğitimin özelleştirilmesine karşı mücadeleyi yükseltmek, fırsat eşitliğini savunmak.

Tüm bu saydığımız mücadele alanlarının yanı sıra aşağıda sıralayacağımız konu başlıkları çerçevesindeki çalışmalar ise ideolojik-politik duruşumuz ve enternasyonal görevlerimiz bakımından önem arz etmektedir:

- 1) Kadınlara yönelik özel eğitim çalışmalarına ağırlık vermek,
- 2) Dünyanın neresinde olursa olsun, ezilen halklar ve emekçiler üzerindeki her türden baskı, zulüm ve sömürüye karşı çıkmak ve bu durumların emekçi kadınlara yansımalarını her fırsatta

teşhir etmek, ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunmak, onların eşitlik, bağımsızlık ve özgürlük mücadelelerini desteklemek.

3) Gerici ve haksız savaşlar, soykırımlar ve emekçi yığınlara, özel olarak da emekçi kadınlara yönelik baskıları teşhir etmek.

4) Kadına yönelik her türden şiddete karşı mücadele etmek ve farkındalığı yükseltmek.

5) Kadın sorunsalı güzergâhında reformist-feminist akımlara karşı ideolojik mücadele yürütmek.

6) Değişik milliyetlerden emekçi kadın kitlelerinin ortak sorunları çerçevesinde mücadelenin ortaklaştırılmasına yönelik örgütlenecek çalışmalarla enternasyonal alanda kadınların dayanışmasını ve mücadelesini yükseltmek.

Yine üzerinde yoğunlaşılması gereken önemli bir konunun altını bir kez daha çizecek olursak, bu çalışma alanının kadrolarının örgütlü gençlik içinden yetiştirilmesidir. Her örgütlenme alanındaki gençliğin enerji ve dinamizmine, isyankâr ruhuna belki de en fazla bu örgütlenme alanında ihtiyaç vardır. Bu nedenle devrimci kurumların gençlik örgütleri, çalışma programlarının içine kadın örgütlenmesinin sorunlarına ilişkin eğitim çalışmalarını mutlaka almalı ve bu alanın kadrolarının kendi örgütlenme alanlarından çıkması gerektiğinin bilinci ile hareket etmelidir. Unutulmamalıdır ki örgütlenme alanlarının en zoru olan kadın örgütlenmesini; eş, çocuk, ev bağımlılığını yıkamamış, hala kendisi bağımlılıkların esiri olan örgütsüz kadrolarla ileriye taşıyabilmek mümkün değildir.

Dünyayı değiştirme cüretini kuşananlar olarak, ezilenlerin ve işçi sınıfının üzerindeki baskı ve kölelik ilişkilerini doğuran esas faktörleri doğru kavrayarak, cinslerin eşitsizliğinin nedenleri ile doğru bütünleştirebilirsek ve sosyalist toplumun insan modelinin inşasını bugünden başlatabilirsek sorunun çözümü noktasında önemli adımlar atmış oluruz. Bin yılların alışkanlıklarından bir çırpıda sıyrılmamanın kolay olduğunu düşünmüyoruz elbette. Ama bunu başarmak için elimizde anahtar olarak tarihsel materyalizmin bilimini, yüreklerimizde cesareti, beyinlerimizde değişim isteğini yitirmedığımız sürece başarıyı yakalama şansına her zaman sahibiz. Bu önemli nokta asla unutulmamalıdır. Ve yine asla unutulmamalıdır ki adaletsizlik ve eşitsizlikler, proletaryanın sınıf bilinçli mücadelesi ile ortadan kalkacaktır!

Kadınların hak eşitliği ve demokrasi mücadelesi

“Kadınlar arasındaki komünist çalışma, tek tek kadınların sorunu olmamalı, aksine herkesin sorunu her ülkenin komünist partisinin, Komünist Enternasyonal’in sorunu olmalıdır!” (Clara Zetkin, Kadın Sorunu Üzerine, sf.148)

1) Genel Olarak

Dünya işçi sınıfının mücadele yolunu aydınlatan ustaların; ezilen sınıfın kadınının hak eşitliği ve özgürlük mücadelesi, bu mücadelenin sınıf mücadelesiyle nasıl bütünleştirileceği ve bu konunun önemi noktasında yazıp-çizdikleri, konferanslarda, toplantılarda, alanlarda yaptıkları konuşmalarda anlattıkları sayısız söylevler vardır. Aynı şekilde sınıf mücadelesi tarihi sürecinde, mücadeleye önderlik etmiş komünist-sosyalist kadınların azımsanamayacak düzeyde yazıları/söylevleri de emekçi kadınların örgütlenmelerinin nasıl olması gerektiği ve önemi noktasında bizlere ışık tutmakta ve yol göstermektedir.

Komünistler, devrimciler; sınıf mücadelesini yönlendirmede, bu eylem sürecinde düştükleri hatalardan gerekli dersleri çıkartarak doğru olanı inşa etmede ustaların eserlerinden yararlanırlar, sosyalist bilimi kendilerine kılavuz edinirler. Bu bilimin öğrettiklerini, içinde yaşanan koşullar ve anın gerçekliği ile bütünleştirip mücadeleyi doğru yöntemler üzerinde inşa etmeye çalışırlar.

Çünkü sömürüye, haksızlıklara, eşitsizliklere,

yoksulluğa, işsizliğe, savaşlara vb. karşı verilen sınıf mücadelesi sürecinde, ortaya çıkan zorlu problemleri ve kapitalizmden sosyalizme geçişin karmaşık sorunlarını alt etme gücüne, ancak sosyalist bilimin rehberliğinde sahip olabilirler. Aynı şekilde dünyada ezilen nüfusun yarısını oluşturan emekçi kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesine yön vermede, bu mücadele sürecinde karşılaşılan sorunların aşılmasında, hataların/yanlışların doğruya evrilmesinde bize öncülük eden yine sosyalist bilimin öğretisidir şüphesiz.

Marks ve Engels; işçi sınıfının, bütün eşitsizliklerin ve sömürünün kaynağı olan sınıflı toplumu ortadan kaldırarak, sınıfsız-sömürsüz toplumu inşa etmede, Proletarya Partisinin tarihsel özel-görevini açıklayıp, gerekçelendirirken, Fourier’den aldıkları ilham ile bu tarihsel özel-göreve kadının özgürleştirilmesini ve tam hak-eşitliğinin gerçekleştirilmesini de kattular.

Proletaryanın kendini özgürleştirebileceğini ve özgürleştirilmesi gerektiğini ve bununla aynı zamanda burjuva toplumun bütün gayri insani yaşam koşullarının ortadan kalkacağını öğrettiler

Proletaryaya, yalnız erkeklerden oluşmayan bir sınıf olduğu, kadının kurtuluşunun aynı zamanda genel kurtuluşun doğal ölçüsü olduğu düşüncesini kavramanın yolunu gösterdiler.

Marks; *“İnsan soyunun yarısını oluşturan kadın yığınları, mücadeleye çekilmeden, politik arenada yer almadan, işçi sınıfının kendi ülkesinde devrimini zaferle taçlandırması mümkün değildir. Bu çarpıcı gerçeği kavrayıp, bilince çıkarmayan hiçbir devrimcinin ya da işçi sınıfı partisinin toplumsal dönüşümlerde üzerine düşen rolü, öncü rolünü yerine getirebilmesi de imkânsızdır.”* derken, sınıf mücadelesi içinde kadınların örgütlenmesinin önemine çok açık bir şekilde vurgu yapıyordu.

Engels, 1884’te, ailenin ve kadının toplumsal konumu ve gelişmesi sorununda önemli incelemeler içeren *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni* adlı ünlü yapıtını ortaya koydu. Engels, bu yapıtında, *“İnsanlık tarihinde, insanın insan tarafından baskı altına alınması da ilk kez, kadın cinsinin, erkek tarafından baskı altına alınmasıyla başlamıştır”* dedi ve bunun temelini oluşturduğu noktayı ise, özel mülkiyetin ortaya çıkışı olduğunu belirledi.

Böylece ailenin gelişmesini ilk olarak tarihsel materyalizmin görüşü açısından inceleyerek, kadının tarihte ortaya çıkan ezilmesinin/sömürülmesinin ekonomik temelini açıkladı. Emek araçlarında özel mülkiyetin kaldırılmasını, kadının özgürleşmesinin ve hak-eşitliğinin gerçekleşmesinin önkoşulu olarak ortaya koymayı başardı. Böylece Engels, cinslerin tam hak-eşitliğinin sağlanmasına ve yeni, sosyalist koşullara uygun, içinde karşılıklı saygının ve sevginin erkek ile kadının tam hak-eşitliğiyle organik olarak geliştiği bir aileye giden yolu gösterdi.

Lenin, *“Kent ve köydeki milyonlarca emekçi kadını kendi tarafımıza, mücadelelerimize ve özellikle de toplumun komünistçe dönüştürülmesine kazanmalıyız. Kadınlar olmaksızın hiçbir gerçek kitle hareketi olamaz!”* derken yine emekçi kadınların sınıf mücadelesinin içinde örgütlenmesinin önemine vurgu yapmaktaydı. Genç Sovyetlerde Lenin, emekçi kadınlara yönelik çalışmalarında, sohbetlerinde, söylevlerinde, yazılarında sürekli kadının tam hak eşitliğini gerçekleştirmenin pratik yanına proletaryanın dikkatini çekti. Özellikle Inés Armand ve Clara Zetkin ile yazışmalarında ve sohbetlerinde,

emekçi kadınların örgütlenmesinin, onların eşitlik mücadelesinin önemsenmesi ve bu mücadelenin sınıf mücadelesi ile nasıl bütünleştirilebileceği vb. konularda, düşüncelerini ortaya koyarak, emekçi kadınların mücadele yolunda ışık oldu. Alınan kararların hayat bulup bulmadığını sürekli en yakından takip edendi.

Lenin’in ölümünden sonra, Sovyetler’de sosyalizmin inşası sürecinde yaşanan bir dizi ciddi soruna rağmen Stalin; kadınların annelik fonksiyonunu toplumsal fonksiyon olarak tanımtır. Böylece kadını anne olarak koruyan önlemlerin alınması, kadınların eğitimi ve üretime katılmalarının önündeki engelleri, bir bütünüyle olamasa da, sürecin sosyal ve ekonomik koşulları düşünülüğünde, hiç de azımsanmayacak boyutta ortadan kaldırmıştır. Bu süreçte bazı hatalara da düşülmüş olmakla birlikte, ilk beş yıllık kalkınma planı içine kadınları da çekerek, onların eşit ve özgür yurttaşlar olabilmeleri için azımsanmayacak olanaklar yaratmıştır. Kadınların eğitimine ağırlık vermiş, böylece o zamana kadar erkek işi olarak bilinen ve kabul edilen işler, (kadınların sağlıkları için zararlı olanlar hariç) kadınlar tarafından ilk kez yapılmaya başlanmıştır. Eşit eğitim olanağının yaratılmasının sonucunda, dünyada ilk traktör sürücüsü kadın, bomba taşıyan lokomotifleri kullanan ilk kadın makinist, ağır savaş gemilerini kullanan ilk kadın kaptan, ilk kadın diplomat, uzaya çıkan ilk kadın astronot Sovyetlerden çıkmıştır.

Stalin; 17. Parti Kongresi’ne sunduğu “Merkez Komitesi Çalışma Raporu”nda, *“SSCB’de Emekçilerin Maddi Durumlarının ve Kültür Durumlarının İlerleyişi”* bölümünde, kadınların eğitim ve örgütlenmesine verilen önemi ve sonuçlarını şöyle açıklamaktaydı: *“Yürekendirici bir olay ve köyde kültürün ilerlemesinin bir işareti olarak, toplumsal örgütlenme işlerinde kolhoz üyesi kadınların eylemlerinin gittikçe arttığını da belirtmek gerek. Bilindiği gibi; örneğin kolhoz başkanlığı yapan kadınların sayısı, bugün için, yaklaşık olarak 6000 kadardır; kolhoz yönetim üyeleri arasında 60.000’in üzerinde kadın sayılmaktadır; ekip başkanları 28.000, iş grupları düzenleyicisi kadınlar 100.000; 9.000 kadın kolхозlarda hayvan yetiştiriciliğini yönetmekle yükümlüdürler; traktör sürücüsü kadınların sayısı 7.000’dir. Bu bilgilerin tam olmadıklarını söylemek gereksiz. Ama bu verilerdeki küçük bir şey*

bile, köydeki büyük kültür atılımına yeterli bir açıklıkla tamıklık edebilir. Bu olayın çok büyük bir önemi vardır yoldaşlar. Bu önem, kadınların ülkemiz nüfusunun yarısını oluşturmalarından, koskoca bir iş ordusu meydana getirmelerinden, kadınların çocuklarımızı, yükselen kuşaklarımızı, yani geleceğimizi eğitmeleri beklendiğinden dolaydır. İşte bu yüzden biz bu koskoca emekçiler ordusunun, bilgisizliğin karanlıkları içinde ot gibi tepkisiz yaşamalarını kabul edemeyiz. İşte bu yüzden, emekçi kadınların büyüyen toplumsal eylemini ve onların kültürümüzdeki ilerlemelerin açık ve kesin bir belirtisi olarak yönetim görevlerine yükselmelerini alkışlamalıyız.” (Leninizm’in Sorunları, Sol Yayınları, sf. 565)

Kız çocuklarının dünyaya geldiği anda öldürüldüğü veya evden dışarıya çıkmalarını engellemek için gelişme çağındaki kız çocuklarının ayaklarının sıkı sıkı bağlanarak kadınların daha çocuk yaşta kötürümleştirildiği, dolayısıyla kadın cinsinin hiçbir değerinin olmadığı feodalizmin en koyu şekilde yaşandığı Çin’de, Mao; kadınların eşit ve özgür bireyler olmasının önemi üzerinde yoğunlaştı. “Siyasi otorite, klan otoritesi, dini otorite ve koca otoritesi tüm feodal-ataerkil ideoloji ve sistemi temsil etmektedir ve bunlar Çin halkının, özellikle köylülerin elini, kolunu bağlayan dört kalın zincirdir.” (Mao Zedung, Seçme Eserler Cilt 1, Kaynak Yayınları, sf. 49) diyerek, Çin halkının özgürleşmesinin önündeki engelleri sıraladıktan sonra, diğer otoritelerle birlikte erkek otoritesinin yıkılmasının, kadınların sınıf bilinçli bireyler olarak örgütlenmelerinin ve Japon emperyalizmine karşı mücadeleye çekilmesinin önemi üzerine sayısız uyarılarda bulundu.

Mao, Parti’nin özel programında, gençlik ve kadınlara ilişkin düşüncelerini şöyle açıklıyordu: “Gençlerin, kadınların ve çocukların çıkarlarının korunması, Genç öğrenci göçmenlere yardım sağlanması, savaş çabalarına ve toplumsal gelişmeye yararlı olacak, bütün çalışmalara eşit katkıda bulunmak için gençlerin ve kadınların örgütlenmesine yardım edilmesi, evlenme özgürlüğü ve kadınlar ile erkekler arasında eşitliğin sağlanması ve gençlerle çocuklara yararlı bir eğitimin verilmesi;” (Mao Zedung, Seçme Eserler, Cilt 3, sf. 296) “Çin Köylerinde Sosyalizmin İlerleyişi” adlı makalesinde ise, kadınların örgütlenmesinin önemini şöyle vurguluyordu: “Çin’de kadınlar büyük bir insan gücü kaynağıdır. Büyük

bir sosyalist ülkenin kuruluşu için girilen mücadelede bu kaynağı bulup çıkartmak gerekir.”

(Mao Zedung, Seçme Eserler Cilt 5, sf. 290)

Böylece dünya proletaryasının yolunu aydınlatan ustalar; sınıf bilinçli proleterlerin, komünistlerin-devrimcilerin kadının eşitlik ve özgürlük mücadelesi konusundaki bakış açıları ile burjuvazinin bakış açısının taban tabana zıt olduğunu ortaya koyarken, kadınların mücadelesinin haklılığını ve bu haklı mücadelenin Marksist temelde sınıf mücadelesi ile nasıl bütünleştirileceğinin de anahtarını veriyorlardı.

Dünya proletaryasının ustalarının çizdiği güzergâhtan yola çıktığımızda görüyoruz ki; kadın sorunu; toplumsal, siyasal ve kültürel boyutları içinde, cinsler arası bir eşitsizlik sorunu olarak yansıyor olsa bile, temelde bu sorunun ortaya çıkmasına neden olan şey; sınıflar arası ilişki, çelişki ve farklılıklardır. Sorunun ortaya çıkışından günümüze değin bu durum böyledir. Bir başka ifadeyle, kadının ezilmişliğinin, horlanmışlığının, ikinci sınıf insan görülmesinin temelinde, tümüyle sınıflı toplum gerçeği vardır.

Artı-ürünün ortaya çıkması ve toplumsal işbölümünde erkeklerin denetiminde bulunan mülkiyet ilişkilerinin toplumsal yaşamı belirlemeye başlaması, erkek egemenliğinin gelişerek kadınların emeğinin, bedeninin ve kimliğinin erkekler tarafından denetlenmesinin yolunu açarken, giderek sınıfları da ortaya çıkartmıştır. Bu nedendir ki; sınıfların tarih sahnesine çıkışından, günümüzdeki kapitalist topluma değin sermayenin sınıf egemenliği, tarihten günümüze sürmekte olan kadın sorununun toplumsal kaynağı ve temelidir. Dolayısıyla sorunun çözümü de ancak buradan hareketle bulunabilir, doğru ve bilimsel bir temelde ortaya konabilir.

Nihai çözüm, sorunu üreten toplumsal yapıya, bu yapıya damgasını vuran sınıfa karşı mücadeleden, bu sınıfın alt edilmesinden geçmektedir. Buradan baktığımızda, kendisi de toplumsal bir sorun olan kadın sorunu, gerçekte genel toplumsal sorunun özel bir parçasından başka bir şey değildir. Kadının kurtuluşu, insanlığın da kurtuluşu demek olan proletaryanın kurtuluşuyla kopmaz bağlar içindedir. Kadının davasını proletaryanın davasına bağlayan bu bilimsel gerçektir.

Soruna bu şekilde yaklaştığımızda, ortaya çıkan sonuç, kadın sorununun her bir sınıftan kadınlar için anlamı ve kapsamı farklıdır. Dahası,

konum ve çıkarları karşıt sınıflar söz konusu olduğunda, temelden farklı olduğudur. Ezilen cins olarak, her sınıftan ve katmandan kadınların, erkek karşısında ikinci sınıf insan statüsüne sahip olmaları, burjuva kadın hareketlerinin sorunu özünden uzaklaştırma, sınıflar mücadelesinin dışında ya da üzerinde bir sorun olarak sunma çaba ve eylemlerine de neden olur.

Ancak, sonuçta cins olarak erkek tarafından baskı altına alınan her bir kadın, ait olduğu sınıfın kadına sunduğu koşullar içerisinde kadın sorununu yaşar. Ezilen ve ezen sınıftan kadınlar, bu toplumsal gerçeklik içerisinde kadın sorununu farklı biçimlerde yaşarlar. Aslında ezen sınıftan kadınların sahip oldukları ayrıcalıklar da, yine ezilen milyonlarca işçi, emekçi, ev emekçisi ve genç kadınların köleliği üzerinde yükselir. Örneğin ezilen sınıfın emekçi kadını 8 saat üretimde çalışıp, eve döndüğünde ikinci mesaisi başlar. Evin temizliği ve düzeni, akşama sofraya konulacak yemek, eşin ve çocukların elbiselerinin yıkınıp ütülenmesi, okuldan dönen çocuğun ev ödevleri, evdeki yaşlı ve hatta hasta anne-babanın bakımı hepsi emekçi kadının yaptığı veya ondan beklenen işlerdir. Üstelik tüm bu yapmak zorunda olduğu işlerin hiçbir karşılığı da yoktur.

Oysa burjuva sınıfına ait kadın böyle midir? O çoğunlukla üretime katılmadığı gibi, evdeki yapılması gereken işleri de küçük bir para karşılığında emekçi kadına yaptırır. Onun tek sorunu erkek cinsinin karşısında toplumsal eşitliği yakalayamamış olmasıdır. Burjuva kadını ile emekçi kadının tek ortak yanı da zaten budur. Aslında bu sorunu dahi emekçi kadın gibi yaşamaz. Çünkü burjuva sınıfına mensup kadının, genellikle ekonomik özgürlüğü olduğundan, eşiyile arasındaki herhangi bir anlaşmazlık veya bir olumsuzlukta kapıyı çekip gitme özgürlüğü de vardır. Ama emekçi kadın, hele az da olsa ekonomik özgürlüğünü de sağlayamamışsa, yaşadığı her türlü olumsuzluğa rağmen eşikten dışarıya adımını atamaz ve sorununu kimseyle paylaşamaz.

1980’de, Birleşmiş Milletlerin, Danimarka’nın Kopenhag kentinde topladığı 2. Uluslar arası Kadın Konferansı’nda, yoksul bir madenci ailesinden olan Meksika delegasyonundan Domitila’nın yaptığı konuşma, bu konuya yeterince açıklık getirmektedir. Domitila, konuşmasında, Meksika delegasyonundan burjuva sınıfına mensup kadına seslenir. Günlerdir bu kadının toplantıya özel bir

lüks araçla gelip gitmesi, her gün gayet sık ve bakımlı olması, değişik elbise giymesi gibi ayrıntılara vurgu yaptıktan sonra, burjuva kadının durumunu, kendisi gibi yoksul kadınlarla kıyaslar. Yine Meksika’da madenci ailelerin yaşadıkları izbe kulübeleri, eşi ölünce bir ay içinde bu kulübelere boşaltmak zorunda kaldıklarını anlatır. Ve yeniden kadına dönerek, “*Sinyora*” der; “*Siz ve ben bu kadar farklıyken, kadın olmak dışında hiçbir ortak yönümüz bulunmadığı halde, hangi ortak sorundan söz edebiliriz ki?*”

Domitila’nın da konuşmasında dikkat çekmeye çalıştığı gibi; kadın sorununun sınıf sorunundan/mücadelesinden koparılamayacağı çok açıktır. Bu nedenle erkek egemen sistemin erkeğe tanıdığı ayrıcalıklara; Lenin’in de ifadesiyle, “*evdeki küçük burjuvaziye*” karşı verilecek mücadele, genel olarak proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü iktidar mücadelesi ile iç içe geçmek zorundadır. Çünkü kadınların yüzyıllardır çifte baskı ve sömürü altında ezilmelerinin nedeni, bütün toplumlardaki ezilen sınıfların sömürülmelerinin, ezilmelerinin, horlanmalarının temeli olan, özel mülkiyete dayanmaktadır... Bunun içindir ki; kadın sorunu da tıpkı proletaryanın sorunu gibi sınıflı toplumun bir ürünüdür. Sorunun siyasi, ahlaki, kültürel boyutları olmakla birlikte, özünde demokrasi sorunudur ve doğası gereği ekonomik bir sorundur.

Kadın sorunu ve kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesine dair temel yaklaşım, ilkesel bir sorun olarak kendini bu noktada somutlaştırır. Ancak, sorunun temeline yaklaşım ve çözüm önerilerini, ilkesel bir sorun olarak bilince çıkarmak kadar, sorunun çözümüne ilişkin perspektife de, sorunun çözümünün güncel, politik bir görev olarak görülmesi doğrusu damgasını vurmalıdır. Özcesi, kadın sorununa ve çözümüne sınıf perspektifiyle bakmak kadar, sorunu bugünün bir sorunu olarak görmek, algılamak ve günün koşullarına uygun özel yöntemlerle harekete geçmek işin temelini oluşturur.

2) Kadınların örgütlenmesinde özel yöntem ve araçlar

“*Tıpkı emekçilerin, aylakların örgütlenmiş zorbalığında yaşayan köleleri oluşu gibi, kadınlar da erkeklerin örgütlenmiş zorbalığının köleleridir.*” (Eleanor Marks, Kadınlar, Direniş ve Devrim, sf. 101)

Küçük-burjuva akım ve örgütlenmeler, genelde, kadın çalışmasını, bütün kadın kitlesine hitap eden demokratik bir çalışma alanı olarak kabul ederler. Bu akımlar, tüm halk sınıf ve katmanlarından kadınların, cins olarak erkekler tarafından ezilmişliklerini öne çıkartan ve bu olgunun üzerinden yükselen bir faaliyeti, kadın çalışmasının ve örgütlenmesinin esası olarak görmektedir. Bu türden örgütlenmeler genelde emekçi kadınlara hitap etmeyen, emekçi kadınların iki hatta üç kez ezilmişliği doğrultusunda doğru mücadele rotasını belirlemekten uzak, sadece “*cinsel sömürüye hayır*” döngüsü etrafında yükselmeye çalışırlar.

Marksistler ise, kadın sorununu, ezilen–sömürülen sınıfın demokrasi ve özgürleşme mücadelesinin önemli bir parçası olarak ele alır ve kadının bu mücadele sürecine ortak olabildiği, bilinçli-örgütlü kadın gücünü büyütülebildiği oranda, sınıfın sorunları ile doğru orantılı olarak, sorunun çözüme kavuşabileceğini savunur ve buna uygun sosyalist kişiliğin bugünden yaratılmasının mücadelesini verirler. Kadınların eşitlik ve demokrasi mücadelelerini sahiplenir, bu mücadeleye uygun düşen perspektif doğrultusunda özgül örgütlenme modellerini yaratmaya çalışırlar.

Ancak kadınların özgün sorunlarından kaynaklı eşitlik ve demokrasi mücadelelerini sınıfın mücadelesinden bağımsız ele almaz ve kadınların nihai kurtuluşunu sınıfın nihai kurtuluşundan bağımsız görmezler. Hedef kitleleri ise; işçi/emekçi, ezilen sınıfın kadınlarıdır. Mücadeledeki şiarları “*Sınıfsal-Ulusal-Cinsel Sömürü ve Baskıya Hayır!*” olarak belirlenir ve doğal olarak, kapitalizme, faşizme ve her türden gericiğe karşı verilen sınıf mücadelesi, Marksist kadınların mücadelelerinde siyasal kimliklerini belirler. Bu siyasal kimliğe uygun olarak, kadın sorunsalının esas nedeni olan (günümüzde) kapitalizme karşı okun sivri ucunu yöneltmişken, diğer yandan kendi örgütlülüğü içindeki erkek egemen anlayışa karşı da mücadelelerini sürdürürler. Kadının eşitlik-demokrasi mücadelesine olmazsa olmaz anlayışıyla sahip çıkarlar.

Egemenler; kadınların özgün sorunlarına yönelik talepleri doğrultusunda verdikleri mücadeleleri, bu konudaki çelişkilerini, baş kaldırıışlarını sürekli kendi sınıf çıkarları doğrultusunda kullanmak istemiştir. Kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesini, sınıfsal özünden soyutlayarak,

kendileri için güvenlik siboplarından biri haline getirmeye çalışmışlardır. Feminist örgütlenmeler bunların en önemli örnekleridir. Nitekim bu tarz örgütlenmelerin daha fazla sahnede oldukları dönemler, işçi, emekçilerin sınıf mücadelesinde gerilemelerin yaşandığı, nitelikli demokratik çalışma ve örgütlenmelerin olanaklarının iyice sikleştiği dönemlerdir.

Kadınların özel çelişkilerinin, düzen sınırları içindeki farklı toplumsal biçimlenişini yadsımak baştan sona yanlıştır. Ancak, bu örgütlenmelerin, program ve perspektiflerinin, kadının özgün sorunlarının, ülkenin siyasal, sosyal yaşamından soyutlanarak ele alınması, sınıfsal temellerinden ve tarihsel konumlanışlarından kopuk bir kadın-erkek eşitliği demagojisinin temelleri üzerine oturtulması ve bu temelde bir kadın örgütlenmesi de bir o kadar yanlıştır. Sürecin çarpık düşünce kargaşası üzerinde biçimlenen, kadınları sınıf mücadelesi ekseninden uzaklaştıran/kopartan, sorununun çözümüne doğru perspektifler sunmayan tartışmaların ötesinde, kadının devrim için, devrimin kadın için olmasını sağlayacak ama kadının eşitlik ve demokrasi mücadelesinin ihtiyaçlarını da göz ardı etmeyecek doğru yol ve yöntemlerin bulunması, devrimci–komünistlerin zorunlu görevidir.

Burada bir kez daha Lenin’e başvuralım. “*Ezenler ile ezilenlerin, sömürülenler ile sömürülenlerin eşitliği olamaz, yoktur ve hiçbir zaman olmayacaktır. Erkeğin yasal ayrıcalıkları karşısında kadın için özgürlük, sermayenin boyunduruğundan kurtulmamış işçi için özgürlük, kapitalistin, çiftlik sahibinin ve tüccarın boyunduruğundan kurtulmamış emekçi köylü için özgürlük olmadığı sürece gerçek özgürlük olamaz, asla da olmayacaktır...*” (Kadın ve Aile, Marks, Engels, Lenin)

İnsanlığın tarihsel evrimine baktığımızda, sınıfların doğumuna erkek egemenliği doğumunun eşlik ettiğini, bu ikisinin aynı sürecin iki farklı boyutu olarak ortaya çıktığını görürüz. İlki aynı evrimin sınıf ilişkileri, ikincisi ise cins ilişkileri plânındaki yansımasıdır. Ne zaman ki mülkiyet, sömürü, sınıflar ve devlet, bunları olumlayan ve meşrulaştıran ideoloji, kültür, değer yargıları, dinsel inançlar vb. doğdu, işte o zaman kadın cinsinin bin yıllara yayılan ve halen de sürmekte olan ezilmişliği de başlamış oldu. Sınıfsal sömürü ve baskının tüm maddi ve manevi araçları kadın üye-

rindeki cinsel sömürü ve baskının da araçları oldular. O zamandan beri kadın ezilen bir cinstir, toplum biçimlerindeki değişime bağlı olarak bu ezilmişliğin biçimi zaman içinde değişmiş fakat özü süregelmiştir.

Bu nedenledir ki; Marksistler için genel olarak, ezilen sınıfın, sınıf bilinçli örgütlenme çalışmasından soyutlanmış bir kadın çalışması yoktur, olamaz. Marksistler, işçi, emekçi, ev emekçisi ve genç kadınlara yönelik örgütlenme çalışmasını, sınıfa yönelik, sınıf bilinçli genel örgütlenme çalışmasının önemli bir parçası, onun özgül ve zenginleştirici bir boyutu olarak ele alırlar. Taşındığı özgül karakteri göz ardı etmeksizin, onu ezilen sınıfın örgütlenmesi çalışmasından bağımsız, onun dışında veya üzerinde bir örgütlenme olarak ele almazlar.

Hiç şüphe yok ki; devrimciler legal, illegal, yarı legal çalışmaların tümünde sınıf mücadelesinin önemini kavramış, nitelikleri olan kadınlar-erkekler olarak örgütlenir ve mücadelelerini birlikte sürdürürler. Ancak örgütlendikleri alan, ortam sonuçta sınıflı toplum içinde yer almaktadır. Sorunun sahibi olan kitlelere ulaşabilmek, çelişkilerin, sorunların çözümü için, onların anlayabileceği dille onlarla buluşabilmek, mevcut çelişkilerin çözümüne uygun yöntemler, genel perspektif ve programların yanı sıra özel planlar/özgün örgütlenmeler ister. Sınıf mücadelesini güçlendirecek olan bu özgün örgütlenmenin, plân ve programların yaratılması ise özel bir çalışma ve çaba gerektirir. Kadın sorunlarının çözümü, kadın örgütlülükleri, bu anlayış temelinde yorumlanmalıdır.

Kapitalist toplumda işçi ve emekçiler, kadını ve erkeği ile genel anlamda sınıfsal baskıya neden olan artı-değer sömürüsüne tâbi olup, bunun çok yönlü toplumsal sonuçları ile karşı karşıyadır. Sınıfsal konum üzerinden yansıyan bu temel toplumsal sorun, aynı sınıfın kadın ve erkeklerini birlikte kapsamaktadır. Bunun içindir ki; genel sınıf çalışması, kadın-erkek tüm işçi sınıfının/ezilenlerin temel ve güncel sorunları, çıkarları ve ihtiyaçları eksenine oturur.

Bu tarz bir çalışma ezilen sınıfın tümüne yöneliktir, dolayısıyla aynı ölçüde ezilen sınıfın kadınlarını da kapsamakta, onları da etkin kılmayı ve devrimcileştirmeyi hedeflemektedir. Ama kadınlar, bahsi geçen bu temel toplumsal sorunun yanı sıra günlük toplumsal yaşamda; kültür ve eğitim alanında, aile ve ev ilişkileri içinde, üretimde, ya-

salar bazında kadın olmalarından kaynaklanan, bir dizi sorun da yaşamaktadırlar. Örneğin; kadınların üretime katılmaları ekonomik özgürlüklerini kısmen kazanmaları demek olurken, ucuz ve yedek iş gücü olarak görülmelerinden ve toplumsal rollerden kaynaklı, ev köleliğinin sermaye köleliği ile birleşmesi de demektir aynı zamanda.

Bu durum, sınıfsal ezilme ve sömürülmenin, cinsel konum üzerinden ayrıca katmerleşmesi, yeni boyutlar kazanması da demektir. Bu nedenledir ki; ezilen sınıfın örgütlenme çalışması, aynı sınıfın kadınının cinsel eşitsizlik ve ezilmişlikten gelen özgül sorunları ile birleşmek, birleştirilmek zorundadır. Bu özgül sorunlar nedeniyle, emekçi kadınlar için özgün örgütlenmelerin yaratılması önem taşımaktadır.

Her ne kadar modern sanayi, ev ekonomisinin dört duvarını parçalayarak kadını kutsal kapının eşiği dışına çıkarmış olsa da; kadını, erkeğin baskısı, sorumluluğu ve koruması altından çıkartmamıştır/çıkartmamıştır. Yasaların ve toplumsal gerici değer yargıların yardımıyla sosyal, siyasal ve kültürel yaşamın dışına itilen kadınların dünyası bu kez iş, ev ve aileyle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırılmışlık, Lenin'in deyimi ile "*kadını aptallaştırın, düşünce ve yeteneklerinin gelişmesini engelleyen*" durumu oluşturur. Daha doğduğu andan itibaren öğretilmeye başlanan kadınlık görevleri ve sorumlulukları, kadının bütün yaşamına da damgasını vurur. Ve yine Lenin'in de belirttiği gibi *Erkeğin evi dünya iken, Kadının dünyası küçük evinden ibaret olur!*

Bu nedenledir ki; dört duvardan ibaret olan küçük dünyasının içinde giderek pasifleşen, edilgenleşen kadınların; proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü iktidar mücadelesine çekilmesi oldukça zor olmaktadır. Nesnel bir durum olarak bu sorunun aşılması, toplumun yarısını oluşturan emekçi kadınlar arasında örgütlenme çalışmasının yürütülmesi, aynı zamanda kadınların gerçek özgürlüğüne kavuşmasının temellerinden biri olan erkek egemenliğinin bütün türevlerine karşı mücadeleyi de zorunlu kılmaktadır.

Bu gerçeklik; kadının toplum ve aile içindeki durumunun, kadın kitleleri arasındaki çalışmada dikkate alınmasını zorunlu kılar. Böylece proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü iktidar mücadelesine katılması istenen bu hedef kitlenin, içinde bulunduğu özgül duruma uygun örgütlenmeler yaratılması zorunluluktur. Yine bu kitlenin hangi top-

lumsal koşullarda yaşadıkları ve hangi koşullar içerisinde sorunun ele alınması gerektiği de dikkate alınmalıdır. Çünkü burada emekçi kadın kitlelerin dünyasının; iş, eş, ev ve çocuklarla sınırlandırılmış olması, kutsal eşğin dışına çıkmış ya da çıkarılmış kadının hala “dünyasının evi” olmaya devam ettiği gerçeği ile karşı karşıyayız. Bu yaşam biçimi, kadının modern köleliğini yeniden üretirken, duygu ve düşünce dünyasını da bu doğrultuda zapt eder. Nesnel koşulların oluşturduğu bu modern kadın psikolojisi görmezden gelinemez.

Kadın cinsinin erkek egemen sistem tarafından toplumsal, siyasal ve kültürel yaşamın dışına itilmesinin yarattığı özel psikolojiye dair Komünist Enternasyonal’in 4. Kongresi’nde yaptığı konuşmada, Clara Zetkin bu durumu şöyle ifade etmişti. “Geniş kadın kitlelerinin, bugün de özel toplumsal koşullarda yaşadıkları ve çalıştıkları şeklindeki tarihsel gerçeği geçiştiremeyiz. Kadın cinsiyetinin toplumdaki özel konumunun, özel bir kadın psikolojisi yarattığı tarihi gerçeğini de geçiştiremeyiz. Doğa tarafından cinsiyet olarak verilenle, toplumsal kurumlar ve koşullar tarafından yaratılan, bir birine bağlanmaktadır. Nasıl ki somut yaşam koşullarından dolayı küçük köylü kitlelerinin özel psikolojisini hesaba katmak zorundayız, aynı şekilde en geniş kadın kitlelerinin psikolojisini de hesaba katmak zorundayız...” (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 14)

Kapitalist sistemin çifte baskı ve sömürsü altında kadın cinsinin sınırlanmış yaşamının, kadında yarattığı özel psikolojinin bütün türevlerini yaşamın her alanında görebiliriz. Burada esas olan, bu gerçeği bilince çıkarmak, sınıflı toplumların erkeğe tanıdığı ayrıcalıklardan vazgeçmeyi bilebilmek ve işçi, emekçi, ev emekçisi ve genç kadınların tıpkı erkekler gibi komünist partisinde eşit üyeler olarak örgütlenmesinin özel biçim ve araçlarını yaratmaktır. Ancak bu yöntemle yüzyılların köleliğine karşı, en geniş işçi-emekçi kadın kitlelerinin özgürlüğe giden yollarının taşlarını döşeyebiliriz. Ancak bu yöntemle, insanlığın kurtuluşu için bayraklaştırılmış sloganlar, birer ajitasyon sloganı olmaktan çıkarak eylem sloganı haline gelirler.

3) Kadın örgütlenmesi özgülündeki hatalı yaklaşımlar

“Mülkiyetin çekirdeği ve ilk biçimi, kadının erkeğin kölesi olduğu ailede doğdu. Aile içindeki

kuşkusuz henüz çok ilkel ve gizli olan kölelik ilk mülkiyettir ki, bu mülkiyet başkasının emek gücünden özgürce yararlanma yetkisidir.” (Kadın ve Aile, Marks, Engels, Lenin)

Emekçi kadınların örgütlenmesi sorunu, yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi; kadınların özgül durumlarından kaynaklı, özel bir çabayı gerektiren özgün bir çalışma alanı olarak; sınıf mücadelesinin ortaya çıkışından günümüze değin komünist partilerinin sürekli gündeminde olmuştur. Fakat gündemler içinde sürekli en sona atılan/ertelenen, çözümüne yeterince çaba harcanmayan, (devrim süreçleri hariç) bir dizi yanlış yaklaşımların sonucu olarak, bir türlü aşılabilen veya ciddi bir yol kat edilemeyen bir sorun olarak güncelliğini korumuştur.

Oysa “devrim olmadan kadının kurtulamayaacağı” gerçek olduğu kadar, “kadınlar katılmadan devrimin olmayacağı”nı da her devrimci, her komünist tereddütsüz kabul eder. Ama iş pratiğe gelip dayandığında, emekçi kadınların örgütlenmesi gündemi salt 8 Mart’larda hatırlanır. Durum bu olunca, 8 Mart’ın dahi yeterince doğru kavranmadığı ortaya çıkmaktadır. Unutmamalıyız ki; kadın çalışmasını sınıf çalışmamızın organik bir parçası olarak kabul edebildiğimiz, bu çalışmayı bir takım takvimsel günlerle sınırlı değil, sistematik, sürekli, ısrarlı ve örgütlü bir şekilde gerçekleştirdiğimiz takdirde ancak 8 Mart’lar layığı ile kutlanabilecektir.

Bir yıl boyunca kadınların bilinçli bireyler olarak örgütlenmesi, erkek egemen anlayışların sürekli üzerine gidilmesine özen gösterilmediği takdirde, 8 Mart’larda, “haydi kadınlar sokağa” veya “bugün sizin gününüz, sorunlarınıza sahip çıkın!” demekle, kadınları sokaklara dökemeyeceğimiz, onları bilinçlendiremeyeceğimiz, yüzyıllardır çifte baskının altında yaşayanlara güven veremeyeceğimiz bir gerçekliktir. Yanı sıra; “Hak verilmez alınır!” gerçeğinin arkasına saklanmak da yanlışların üzerini kapatamayacaktır/kapata-mamaktadır. Marks kendisinden önceki filozofların dünyayı tahlil etmekle yetindikleri ama kendisinin farkının bu tahlil sonucunda ortaya çıkan sorunların çözümü noktasında çaba sarf etmek ve değiştirmeye çalışmak olduğunu söylerken, kadın sorunsalı noktasında da bize ışık olmaktadır.

Komünistler, kurma mücadelesi verdikleri yarının yeni toplumunun tüm ilişki ve değerlerini,

bugünden kendi bünyelerinde yaratıp, tüm topluma taşıyabilecek tarzda bir örgütlenme oluşturabildikleri oranda sorunları çözebilecektir. Ancak insanın insanlaşması-özgürleşmesi sürecinin adımları, başlangıcı olan ve bunu geleceğe, tüm topluma da taşımak için mücadele edilen süreçte, mücadeleyi yürütenler, kendi iç devrimlerini gerçekleştiremedikleri sürece hedefe giden yol uzayacaktır. Engels'in, "*Kadını özgürleşememiş bir toplumun özgürleşmesi mümkün değildir!*" ve Feuer'in "*Kadının kurtuluşu, genel kurtuluşun doğal ölçüsüdür!*" doğru belirlemelerinin yansıttığı gibi; özgürleştirme mücadelesi içindeki kadın özgürleşemediği sürece erkeğin de özgürleşmesi mümkün olmayacaktır.

Dolayısıyla; mücadelenin içinde olup da kendileri özgürleşemeyen örgütlü bireylerin sorunları söz konusu olduğu sürece, genel olarak toplumun sorunlarının çözülemeyeceği ortadadır. Öyleyse, sorunun nedenlerini açığa çıkartabilmek ve doğru çözüm yöntemlerini üretebilmek için, devrimci, komünist örgütlenmeler içerisinde kadınların ve erkeklerin zaafı, eksik, hata ve yanlışlarını, sistemin en önemli dayanağı ve en küçük örgütlü birimi olan aileye yaklaşımlarını, her iki yönden de irdelemeye çalışmalıyız.

21. yüzyılda yaşıyor olmamıza rağmen dünyanın her yerinde hala namus kavramı kadın ile özdeşleşmekte (ülkenin sosyo ekonomik yapısına göre boyutları değişse de), dinsel inançlar kadın üzerinden yükselmekte, gelenek-görenek/örf ve adetler kadın üzerinden yeniden ve yeniden üretilmekte, kadının asli görevi Engels'in de belirttiği gibi ev köleliği olarak kabul görmektedir. Dahası şu veya bu şekilde mücadele içinde olan kadın da, erkek egemen sistemin kendilerine biçtiği bu toplumsal rolle öyle bütünleşmiştir ki; kadının "çocuklarına iyi bir anne, evde kusursuz bir hizmetçi ve eş, kısıcası; yuvanın bir dişi kuşa ait olduğu" beyinlerine kazanmıştır.

Sınıf mücadelesinin gereksinimleri daha çok bu asli görevin dışında kalan zamana göre ayarlanmaktadır. Ev işlerinin devrimciler arasında dahi kadının asli işi olarak kabul edilmesinden dolayıdır ki; çoğunlukla kadın, erkeğin ev işlerinde kendisine "yardım" etmediğinden yakını veya erkek "yardım" ettiğini söyleyerek kendini savunur. Yani ortak yaşanan mekânın düzeni ve işlerinin orayı paylaşan herkesin sorumluluğunda olması gerekmesine rağmen, özel olarak kadının

işi olarak algılanmaktadır. Veya kurumlara gelen kadın potansiyeli hiç de azımsanmayacak boyutta olmasına rağmen, yukarıda belirlediğimiz nedenlerden dolayı öne çıkan, önderlik pozisyonunda olan kadın çok azdır. **Genelde siyasetin de mutfaklarındadırlar.** İşte bu nedenlerden dolayıdır ki Clara Zetkin'in de üzerinde önemle durduğu "*emekçi kadının psikolojisi*"ni iyi tanımak zorundayız.

Öncelikle sınıflı toplumların tarih sahnesine çıkışından günümüze değin, kadın ve erkeğe biçilen rollerin kendi tercihleri olmadığı, erkekliğin ve kadınlığın egemenlerin çıkarlarına hizmet edecek tarzda topluma kabullendirildiği gerçeğini bilerek başlarsak işe, sanırsanız meseleyi anlamamız daha rahat olacaktır. Ancak yöneldiğimiz kesim bin yıllardır erkek egemen zihniyetle, dinle, gelenekler-görenekler ve gerici değer yargılarıyla kuşatılmış, en çok baskı altında tutulmuş, eğitimsiz, geri bırakılmış kadınlardır. Kadının bundan dolayı düzene daha kuvvetli bağlarla bağlı olduğunu, bir çırpıda zincirlerini kırmasını beklemenin ham hayalcilik olacağını kabul etmek zorundayız.

Bu nedenledir ki; kadın çalışması kendi içinde bir dizi zorluklar barındırmaktadır. Bunun için kadınlara yönelik çalışmada hem en uygun araç ve yöntemleri düşünebilmeli ve kullanabilmeli, hem de uzun soluklu ve zorlu bir mücadele olacağını baştan görerek ısrarı asla elden bırakmamalıyız. Aynı şekilde sınıflı toplumun erkeğe tanıdığı imtiyazlarla hak tanınan egemenlik anlayışını erkeğin de bir çırpıda yıkamayacağını bilincindeyiz. Bundan dolayı sınıf mücadelesi içindeki kadının durumu erkek yoldaşından çok daha zordur.

Sistemin geleneksel bağlarını, aile kurumunu, toplumsal değer yargılarını parçalayarak, sistemin koşullandırdığı ilişkileri reddederek yeni bir ilişki-işleyiş biçimi; yeni değer yargıları, ahlâk, kültür ve yeni bir ideoloji (devrimci-sosyalist ideoloji) ile şekillenen bir örgütlenmenin içine gelerek mücadele eden kadın; hiç şüphe yok ki bilinç düzeyi geliştikçe özgürleşecektir. Ancak; kendisine yüzyıllardır öğretilen ve içselleştirilen geleneksel kadınlık rolünden, ikinci sınıf insan rolünden çıkıp özgürleşmeye çalışırken, bir dizi sorun ve engellerle karşılaşmaktadır.

Sınıf mücadelesinin içinden geçtiği süreçle de bağlantılı olarak, (çünkü özellikle mücadelenin gerilediği süreçlerde devrimci ahlak ve kültürün gerilediği, devrimci ilişkilerin giderek laçkalaştığı bir

gerçekliktir) devrimci ilişki ve işleyişin, sosyalist değerlerin, ahlâkın, kültürün, adalet anlayışının hâkim olmadığı veya yeterince oturtulmadığı örgütlenme alanlarında, kadın örgütlenmesine bakıştaki çarpıklığın bir sonucudur çıkan sorunlar.

Devrimci ilişki ve işleyişin yeterince hayata geçirilemediği bir ortamda, sistemin mevcut ilişkileri, değer yargıları, kültürü içinde gelişen toplumsal sürecin çelişki ve çatışmaları devrimci saflara taşınır. Devrimci saflara taşınan sistemin bu duygu-düşünce-güdü ve davranışlarının, devrimci tarzda dönüştürülüp değiştirilememesi, yaşamın her alanında karşılaşılabilecek çarpıklık-eksiklik ve yanlışlıklara neden olur. Böylece sistemin ilişki ve işleyişi, kültürü; biraz inceltilmiş/terbiye edilmiş haliyle de olsa, kendini sürdüreceği zemini mevcut örgütlenme içinde bulur ve sistemin bireyler üzerinde yaratmış olduğu yabancılaşmanın kendini en açık ifade ettiği ahlaki değerlerin aşınması olan; yozlaşma-kirlenme-çürüme olarak devrimci yapılar içinde varlığını sürdürür.

Bu olumsuzluk, insanın kendi kimliğine, gerçek anlamda devrimci kimliğine özgü duygu ve düşüncelere de sahip olmasını engeller. Dahası kendisi olmaktan çıkarır, kimliksiz bir kişiliğe büründürür. Özne olamayan kimliksiz bir kişilik, artık bir nesne konumuna düşer ve böyle bir birey, araştırmadan, sorgulamadan, düşünmeden yaşayan, sadece verilen görevi yapmakla yükümlü bir kişilik haline gelir. Böyle olduğunda, devrimci örgütlerde de çarpık şekillenmiş, devrimcileşmemiş-özgürleşmemiş insanların varlığı kaçınılmazdır.

Kadını ikinci sınıf gören toplumsal şekilleniş ile örgüt içine gelen kadın ilk günden itibaren özgürleşme mücadelesi vermeye çalışır. Ancak, örgüt içinde varlığını sürdüren devrimci olmayan ilişkiler, kadının toplumsal şekillenışı ile bütünleşince, kendisini devrimcileştirme noktasında verdiği mücadelede atıl duruma düşer ve objektif olarak örgüt içinde kadına yönelik statükoyu kabullenmiş olur. Böylece kadın, siyasi bir örgütlenme içinde olmasına, kitlesel etkinliklerde yerini almasına rağmen, kendisini politik olarak geliştiremeyen, toplumsal şekillenişteki geleneksel rolünü sürdüren, özgürleşebileceği noktasındaki tüm ümitlerini yitirmiş bir birey olarak varlığını sürdürmeye devam eder. Bu durum kaçınılmaz olarak, sınıf mücadelesi içerisinde kadının örgüt-

lenmesi/özgürleşmesi noktasında bir dizi yanlışlara da kapı aralar. Kadın; içinde yaşadığı durumun nedeni olarak sistemi değil, en yakınındaki erkeği (eşi, babası, erkek kardeşi, yoldaşı vb.) görmeye başlar. Çünkü yanındaki erkek devrimci olduğundan, onun toplum içindeki erkeklerden farklı olması gerektiği beklentisindedir.

Yaşadığı kırılmanın sonucunda çözümü; kâh küçük burjuva anlayışa saplanarak feminist yaklaşımda arar, kâh kendi kurtuluşunu erkeğe havale eder. “Böyle gelmiş, böyle gider, kadının kaderinin değişmesi mümkün değil!” anlayışı ile teslimiyet bayrağını çekerek, devrimci olmayan yaşam tarzının bir parçası olur, devrime olan inancını yitirir ve saflardan uzaklaşır. Bu yaklaşımların hiçbiri devrimci olmadığı gibi, devrimci saflarda yaşanan sorunları da derinleştirmektedir. Kendisi özgürleşmemiş bir bireyin; bu sorunu çözmede, devrimci olan ilişkilerin hayat bulmasının ve gerçek anlamda özgürleşmenin önünde engeller yarattığı da bir gerçekliktir.

Görüldüğü gibi toplumsal şekillenişin yarattığı kadının bir kimlik sorunu vardır. Bu şekilleniş kendisine biçtiği rolle ama kendi doğasındaki devrimci dinamizmle mücadele saflarına gelen kadın, kendini sınıfsal, siyasi, sosyal, cinsel olarak yeni bir tanıma süreci içine girer ve özgür temelde kendi gerçekliğiyle buluşmaya çalışır. Bu tanımlamayı genel hatlarıyla devrimci mücadele içinde öğrenmeye başlar. Ancak bu öğrenme, her zaman sağlıklı gelişmez. Siyasi bilincin geriliğinden de kaynaklı, “kimliğini bulma” sürecinde dönem dönem sistemin kadına empoze ettiklerinin etkisi altında kalır.

İçinde yaşadığı durumun aşılmasını, erkeğe göre biçimlenen mevcut statükonun yıkılması, erkeğe olan bağımlılığın kırılması olarak adlandırır. Zira bu sürece kadar düşüncelerinde-duygularında-davranışlarında erkeğe-erkekliğe bağımlı bir şekillenme söz konusudur. Bu nedenle kimlik kazanmada ilk düşünülen bu bağımlılığın kırılması ve kendi kimliğiyle ayakları üzerinde durabilmesidir. Doğrudur da! Ancak bu bağımlılığın kırılması çok zor olur ya da birçok çarpıklığı beraberinde doğurur. Kendi kimliğine yabancılaşmış, sürekli erkeğin kimliği/gölgesi altında yaşayarak toplumda kendisine yer edinmeye, kimlik kazanmaya çalışan kadın; hemcinsine de yabancılaşır. Devrimci saflarda sıklıkla görülen, bir kadının bir başka kadının inisiyatifi altında çalışmak isteme-

mesi, kendisinden daha ileri pozisyonda olan kadını çekememesi, kıskanması, bu yabancılaşmanın ürünüdür.

Kendi kimliğini kazanma sürecinde yaşanan bir başka yanlış; erkeğin "bir bütün olarak" reddedilmesidir. Herkesin bildiği gibi bu yolun çıktığı yer ise; küçük burjuva anlamda bir "özgürlük" olur ki; bu yöntemin de devrimci olduğu söylenemez. Kadın, politikleştiği, siyasal bilincini yükseltebildiği oranda, kimliğini kazanacak ve özgürleşecektir. Kimliğini mevcut gerçekliği içinde tanıyıp-kabullendiği takdirde, kendinde devrimi daha çabuk gerçekleştirecek, özgürleşme-özgürleştirme mücadelesinde önemli adımlar atarak kazanımlar elde edecektir.

Devrimci saflarda kadının kimliğini araması sürecinde çok sık yaşanan bir başka engel ise sistemin erkeğe biçtiği rolün özgürleşme olduğu yanlışına düşerek, kendi kimliğinden sıyrılıp erkeğin kimliğine, erkeğin rolüne bürünerek özgürleşeceğini düşünmesidir. Kendi özgünlüğünü, kendi cinsinin özelliklerini bir kenara bırakarak, "erkeğe benzeme" temelinde, "erkekleşmiş kadın kafası" ile olaylara ve olgulara yaklaşım, kaba bir tarza dönüşür. Düşüncede, duyguda, davranışta kaba bir pratikçi olur. Kendi cinsine de erkekten daha kaba yaklaşır, onu beğenmez, küçümser. Hele de özel olarak kadın çalışması için harcanan enerji ona göre çok gereksizdir.

Bu örgütlenme/çalışma alanına yaklaşımı/bakışı birçok erkekten çok daha fazla erkekçedir. Çünkü ona göre "O özgürleşmiştir, isterse her kadın da özgürleşebilir. Ama kadınlar hayatlarından memnun olduklarından değişmek istemiyordur. Öyleyse neden boşuna enerjisini harcasın ki!" Oysa bu düşüncenin devrimcilikten – yaratıcılıktan - özgürleşmeden uzak olduğu bir gerçekliktir. Bir kadın olarak bu anlayışla ne duygusunu, ne de düşüncesini devrimci tarzda örgütleyebilir. Toplumsal özgürlük sağlanamadan, bireyin bir bütün özgürleşmesinin mümkün olmadığını görmezden gelmektedir. Özgürlük kavramında çarpıklık söz konusudur.

Kadının tarihsel ve sınıfsal gerçeğinin bir ürünü olarak belirlediğimiz tipler, ilişki ve işleyişin devrimci olmadığı noktalarda, var olan statükoları parçalama konusunda hep atıl ve geri duracaktır. Böylece devrimci saflarda, devrimci olmayan sapma ve yaklaşımların yeşerip güçlenmesine zemin oluşacaktır. Bu durum kendine ve

cinsine yabancılaşmasını daha da derinleştirecektir.

Oysa kadının tarihi, kadın dinamizminin yaptığı işlerde, örgütlenmelerde ve kendi mücadelelerinde kazandığı başarı örnekleriyle doludur. Çünkü yüzyılların oluşturduğu erkek egemen sistem tarafından, çift yönlü sömürüye ve baskıya maruz kalan kadın, bu ezilmişlik ve sömürülmüşlükten kurtulabilmek için, kurtuluşunu-özgürleşmesini gördüğü yerde, davasına mücadelesine daha fazla sarılmakta ve sahiplenmektedir. Kadın, doğasında bulunan birçok olumlu özellikleri (sahiplenme duygusu, özveri, cesaret, üslup-hitap, duygu yumuşaklığı-incelik), devrimci yaşamın her alanına, amına katabildiği oranda bu yaşam daha da zenginleşir, güzelleşir.

Ne var ki, devrimci mücadele içine giren kadınların, "özgürlük" kavramını yeterince kavrayamadan, özgürleşmenin nasıl olacağını anlayamadan, örgütlenme = özgürlük yanılsamasına girmesi, doğru tarzda kendi toplumsal şekillenmesi ile yüzleşerek bir devrimcileşme sürecine gir(e)memesinden kaynaklıdır. Oysa özgürlük, tek başına sistemin dayattığı mevcut ilişkileri reddetmek ve mücadele zemininde yer almak ya da devrimci saflarda elde ettiği "hareket alanında oluşan kısmî rahatlık" değildir. Bu girişim, olsa olsa özgürleşmeye atılan ilk adımdır ancak.

Özgürlük, "zorunlulukların bilinciyle hareket etmeyi gerektirir", ilkelerle belirlenmiş bir yaşamı zorunlu kılar. İdeolojik, politik, örgütsel bilincin bireyde yükselmesi ve netleşmesiyle kazanılan özgürlük; bir bütün olarak güç olmak ve gücünü örgütleyebilmektir. Bunun için de kendine, kendi cinsinin gücüne inanarak, başarıyı ve gelişimi kendinde, kendi cinsinde görmek ve bunu örgütleyebilmek, bunun araç ve yöntemlerini yaratabilmek, böylece devrimci saflardaki devrimci olmayan ilişki ve yöntemlere karşı da bayrak açabilmektir. Kısacası özgürlük, Clara Zetkin'in dediği gibi; "Ben düşüncelerimle ve fikirlerimle buradayım, kişileri, olayları ve gelişmeleri kendi düşüncelerim ve fikirlerimle değerlendiriyorum!" diyebilmektir. Unutmamalıyız ki; örgütlendikçe özgürleşecek, özgürleştikçe örgütleneceğiz!

4) Öğretilmiş kadınlık ve öğretilmiş erkeklikle mücadele

"Aile içinde erkek, burjuvadır; kadın proletarya rolünü oynar (...) Kadınların kurtuluşunun

ilk koşulu, bütün kadın cinsinin yeniden toplumsal üretime dönmesidir ve bu koşul, karı-koca ailesinin toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılmasını gerektirir.” (Engels, Ailenin, Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni)

“Tarihsel bir dönem içindeki değişim, kadının özgürlüğüne doğru ilerleyişiyle belirlenebilir. Çünkü burada kadının erkeğe, yani zayıfın güçlüye ya da insanın vahşete ilişkisi apaçaktır. Kadının erkeğin egemenliğinden kurtuluş derecesi, özgürlüğün en doğal ölçütüdür.” (Marks, Kutsal Aile)

Emekçi kadının, üzerindeki çifte baskıyı yıkmak için verdiği mücadele, eksik, hatalı, yanlış yaklaşımların da etkisiyle, genelde devrimci erkekler tarafından, “sorunun kaynağı olarak erkeğin görüldüğü ya da bir takım geleneksel değer yargılarına karşı yürütülen basit hatta boş enerji harcanan bir mücadele” olarak algılanmaktadır. Bu nedenledir ki; kadın örgütlenmesi çalışması yürüten kadınlar için, aynı devrimci örgüt içindeki birçok erkeğin ilk yaptığı tanımlama genelde “feminist”tir. Bir diğer kesim ise; “Sorunun kökeni sınıfsaldır. Öyleyse kadının kurtuluşu devrimle olacaktır! Bugün yapılacak bir şey yok, herkes parti saflarında örgütlenmelidir!” şeklinde yaklaşmaktadır.

Sorunun böyle algılanılmasına birinci tarzdaki yaklaşımda feminizm fobisinin (bu konuda yeterli bilgi sahibi olunmamasının, feminizmin tek başına erkek düşmanlığı olarak algılanılmasının da payını düşünürsek) etkileri vardır. İkinci yanlış yaklaşımın kökeninde yatan ise hiç şüphe yok ki sol hastalıktan muzdarip olmaktır: “Proleter Kadın hareketi, yalnız biçimsel bir eşitlik için savaşımı değil, kadının ekonomik ve sosyal eşitliği için savaşımı da birincil görev edinmiştir. Kadının toplumsal üretken işe katılmasını sağlamak, onu ev köleliğinden kurtarmak, mutfağın ve çocukların odasının, sonsuz ve yalnız, köreltici ve küçültücü bağımlılığından kurtarmak – birinci görev budur.” (Lenin, Sovyetlerde 1917 Ekim devriminden sonra bir 8 Mart konuşmasından)

Böylece sınıf mücadelesini yönlendirmeye ve örgütlemeye çalışan devrimci/komünist örgütlenmeler içerisinde bu mücadele alanı genelde saptırıldı veya daraltılıp alabildiğine güdükleştirildi. Böyle olunca, yıllardır devrimci saflarda kadın çalışması, genelde ilgisizlikle, hatta küçümsemeyle karşılandı. Oysa emekçi kadının mücadelesi, bu

yüzeysel çerçevenin çok çok ötesinde, güçlü toplumsal temellere ve sınıfsal mantığa dayalı bir mücadeledir. Her şeyden önce bu mücadele, burjuva kadının biçimsel hak eşitliği arayışından temelden farklı olarak, proleter ve emekçi kadının çifte ezilmişliğe karşı sınıfsal mücadelesidir.

Bu bağlamda kadın çalışmasının yalnızca devrimci kadınlar tarafından sürdürülecek, yalnızca kadınlara yönelik bir müdahale olduğu yönündeki önyargıyı da kırmak zorundayız. Sınıf çalışması içerisinde ilerici, devrimci erkekler arasında da, evdeki kadının üzerinde baskı kuran, eşini ev içi köle olarak gören, hatta şiddet uygulayanların azımsanmayacak boyutta olduğu bilinen bir gerçekliktir. Diğer taraftan, kadının mücadeleye eşinin onayı ve iradesiyle katıldığına veya uzaklaştığına da tanık olmuşuzdur.

Bu tabloyu değiştirecek olan, yalnızca kadının bilinçlenmesi, üzerindeki çifte baskı zincirini kırmaya çalışması, tavır alması değildir tek başına. Bu nedenledir ki devrimciler/komünistler, devrimci erkekleri de kapsayan “Toplumsal hayatın tüm alanlarında kadın-erkek eşitliği!” bilincini oluşturacak etkili bir müdahaleyi örgüt içi eğitim gündemlerine konu etmek zorundadır. Çünkü devrimci saflarda erkek egemen anlayışın küçümsenemeyecek boyutta varlığını sürdürüyor olması, mücadele edilmesi gereken yanlış yaklaşımların, kültürel şekillenişin en önemli boyutlarından birisidir.

Devrimci/komünist saflardaki erkekler, mevcut sömürü düzeninin, kadına yönelik her türlü baskı ve sömürüsüne karşı çıkan, alternatif olarak her insanın, insanca yaşama hakkı olduğuna inanan, gelecek için güzel bir dünya yaratmak isteyen ve bunu vaat eden bir ideolojinin savunucuları olarak, gönüllü devrim mücadelesi içinde yer almış kişilerdir. Kısacası bu düzeni yıkıp, yerine insanı insan olarak gören ve değer veren yeni bir düzen kurmaya soyunmuş kişilerdir. Bu nedenledir ki; insanın insan üzerindeki sömürü ve zulmüne, insanı insanlığından utandıran her türden çirkinliğe başkaldırmış bu erkeklerin yakını olan kadınlara (annesini, eşi, kızı, kız-kardeşi) yaklaşımları, toplumdaki sıradan erkekten çok farklı olmak zorundadır.

Hiç şüphe yok ki, her devrimci, toplumda yaşanan haksızlıkların, sömürünün, baskının karşısında toplumsal bir muhalefet yaratabilmek, dahası, sosyalist ideolojinin hayat bulabilmesi ve sınıfsız, sömürsüz toplum hedefine bir an önce ulaşabilmek için güçlü bir örgütlenme yaratmak

gerektiğini ve bu doğrultuda örgütlenmenin taşıdığı büyük önemi çok iyi bilir. Bunu bildikleri içindir ki bıkmıp usanmadan, katlandıkları bir sürü fedakârlık ve özverinin yanı sıra bitmeyen bir enerji ile koşuşturup dururlar. Örgütlenme içine yeni bir insanı katabilmek için gerektiğinde ona aylarca bazı şeyler anlatmaya çalışır, kapısını aşındırırlar.

Ama nedir ki aynı devrimci erkekler, evlerindeki en yakınları olan kadınlara (annesi, eşi, kızı veya kız kardeşi) yaklaşımlarında çoğu zaman dışarıdaki sıradan erkekten çok da farklı değildir. Örneğin; bu eşlerin, kızların, kız kardeşlerin örgütlenme içinde yerleri nerededir? Bekârlığında devrimci mücadele içinde aktif faaliyet yürüten bir genç kadın, evlendikten sonra (evlendiği kişi de devrimci olmasına rağmen) çoğunlukla neden durağanlaşır? Siyasal-politik olarak gerilemesinin nedenleri nelerdir?

Ne yazık ki, birçok devrimci erkeğin en yakınları olan aynı evi paylaştıkları kadınlar, çoğunlukla kurumlara gidip-gelen kişiler olmaktan öteye adım atamamaktalar. En fazlası, yürüyüşlere, toplantılara, seminerlere, gecelere katılırlar. Bir toplantı veya seminerde daha ziyade mutfakta çalışırlar, etkinliğin sağlıklı geçmesi için organize ile uğraşırlar ama söz hakkı alıp konuşan, görüş belirten, olumsuzluklara tavır takınan, seminerleri veren ne yazık ki çok az sayıda kadın vardır.

Yazının yukarı bölümlerinde devrimci saflardaki kadınları incelerken, onların bu konulardaki zaaf ve hatalarını açmaya çalıştık. Ama bu sorun tek başına bu gerçeklikle açıklanamaz. Genel örgütsel sorunların tartışıldığı toplantılarda, kongrelerde, kadın örgütlenmesinin sorunlarının tartışılması gündeme geldiğinde, bu konuya parmak basılmaya çalışıldığında, erkek yoldaşlar; *“kadınların ekonomist olduklarından, evdeki işlerle gereğinden fazla zaman öldürdüklerinden, başka şeylerin onları ilgilendirmediğinden, devrim mücadelesine ve hatta dünyada olup biten olaylara karşı ilgisiz kaldıklarından, hatta dönem dönem kendi faaliyetini bile engellemeye çalıştıklarından”* şikâyetçi olurlar.

Bu devrimci erkeklere, *“Sınıf mücadelesi kadınları ilgilendirmiyorsa, neden derneklere, eyemlere, etkinliklere geliyorlar, sadece vakit geçirmek için mi acaba?”* diye sormak gerekmez mi? Kadının ev işlerine fazla zaman ayırmak zorunda kalmasının nedeni *“ona yıllardır öğretilen*

şekillenişin yanı sıra, bu sorumluluğu kadının tek başına üstleniyor olması” değil midir? Yaşadığımız toplumda gelişen politik ve toplumsal olaylara, her insan kendi dünya görüşü çerçevesinde ve siyasal şekillenişinin el verdiği ölçüde ilgi duyar. İlgisiz kalabilen insan sayısı oldukça azdır. Bütün mesele bu ilgi noktasını bulmak ve buna yüklenerek gelişmeyi sağlamaktır.

Devrim mücadelesinde yer almış bulunan erkekler genellikle evin dışındadır. Bu durumda evin bütün ezici yükü, çocukların sorumluluğu kadının omuzlarında kalmaktadır. Bu kadın, bir de üretime katılıyorsa, uyumaya bile zamanı kalmazken, kendisine ne kadar zaman ayırabilir? Veya kendisini nasıl geliştirebilir? Oysa kolektif alan olan evin sorunlarının ortak çözülmesi halinde kadının da kendisini geliştirmesi için ayırabileceği zamanı olacaktır. O da haberleri dinleyebilecek, gündemle ilgilenecek, kitap ve dergi okuyabilecektir. Hatta devrimci erkek evin içinde kadına göre bir adım *“ileride”* olduğuna göre, bunun koşullarını yaratmak onun görevi olarak da kabul edilmelidir.

“Kadınları kamusal hizmete, milise, siyasal alana sokmadan, onları köreltici ev ve mutfak ortamından çekip çıkarmadan, gerçek özgürlük güvence altına alınamaz, sosyalizm tamamen bir yana, demokrasi bile kurulamaz” diyen Lenin’in sözleri çok açık bir şekilde, kadının ev içindeki zincirlerle köleştirilmesinin, toplumsal kurtuluşun önünde en büyük engellerden biri olduğunu vurgulamaktadır.

Kadınları mücadeleye çekebilmek ve aktif görevler yüklenecek insanlar olarak yetişmeleri ve gelişmelerini sağlayabilmek için yeterli duyarlılığın ve çabanın gösterilmediği ortadadır. Kimi kez *“kadınların durumlarından memnun olduklarını, içinde yaşadıkları durumlarını değiştirmek istemediklerini”* söyleyen, hatta *“bizim evde erkek sorunu var”* diye soğuk *“espriler”* yapmaya çalışanlar da çıkmaktadır. Bu konuda her devrimci erkek kendisini samimi olarak süzgeçten geçirmek zorundadır. Bu düzeni yıkıp yerine yeni ve güzel bir dünya kurmaya soyunmuş insanların kadın sorununa aynı titizlikle yaklaştıkları söylenebilir mi? Genelde kadın sorunu ve bunun devrim ile olan direkt bağlantısına yeterince kafa yorup kavramaya çalışıldığını kim iddia edebilir?

Hiçbir insan köleliği gönüllü olarak kabul etmez. Nasıl ki erkekler iş yerindeki patrona olan köleliklerinden (emeklerinin karşılığında belli bir

ücret de alıyor olmalarına rağmen) memnun değilse, kadınlar da hiçbir ekonomik karşılığı olmayan ev köleliğinden memnun olamazlar. Fakat onlara biçilen toplumsal şekillenişin de etkisiyle bu kölelikten kendilerini kurtarabilecek alternatifini görmekte zorluk çekiyorlar. Ve aynı kadınların, binç düzeylerinin geri olmasından da kaynaklı, evdeki eşyle arasındaki bu devrimci olmayan ilişki sonucunda, zamanla -bırakın bu kadınların saf-lara katılmasını- devrime olan inançları sarsılıyor.

“Devrim de olsa kadınlar kurtulamaz” deyip, mücadeleye sırtlarını dönebiliyorlar. Oysa devrimci erkeklerin, aynı çatı altında birlikte yaşadıkları kadınları, onlara en yakın bireyler olmalarından ve birçok şeyi birlikte paylaşmak durumunda olmalarından kaynaklı, mücadeleye kazanmaları gerekmez mi? Devrimci erkeğe olan yakınlıklarından dolayı daha kolay ve daha çabuk etkilenmeleri ve gelişmeleri gerekmiyor mu? Unutulmamalıdır ki kişi yanınızda değilse karşınızdadır. Bu durumda kadının devrimci erkeğin faaliyetlerini engellemeye çalışmasından daha doğal ne olabilir ki?

Çünkü bu birliktelik içerisinde her iki eşin dünyalarının farklı olmasından kaynaklı, her ikisinin birbirinden beklentilerinin farklı olması kaçınılmazdır. Sonuçta her ikisi de bir diğerine kendisini kabullendirmeye çalışmaktadır. Bu durumda erkek davasından vazgeçebiliyor ya da en azından daha geri pozisyonlara çekiliyor; ya birliktelik dağılıyor ya da her iki taraf birbirinden kopuk kendi hayatlarını sürdürmeye devam ediyorlar.

Böylesi bir birlikteliğin devrimci bir nitelik taşıdığını söyleyebilmek mümkün müdür? Böyle bir birliktelikte sevinçlerin, mutlulukların, taşınan kaygıların, üzüntülerin ortak olabilmesi, yüreklerin aynı duygular için çarpabilmesi mümkün müdür? Bu birliktelik mekanik bir beraberlikten öteye gidebilir mi? Mekanik bir beraberlikte ağız dolusu mutluluktan bahsedebilir miyiz?

Kadın sorunu tartışıldığında; *“... Ben onun özgürlüğünü kısıtlamıyorum, derneğe/etkinliğe gitmek istediğinde engellemiyorum. Veya bir toplantı, seminer olduğunda ‘sen otur, ben gideyim’ demiyorum. Aksine her zaman birlikte gidiyoruz.”* Hatta *“... Senelerdir derneğe/kuruma gidip geliyor ama hala bir şeyler kavramış değil”* şeklindeki kadınlara yönelik suçlamalarla günah çıkartılmaya çalışılmaktadır. Peki toplantı/etkin-

lik süresince kaç erkek, çocuklarla ilgilenip kadının konuya adapte olmasına yardımcı olabiliyor. Veya mutfağa giren kadına kaç erkek, *“yoldaş sen toplantıya/seminere/eyleme katıl, mutfakta biz çalışacağız”* diyebiliriz? *“Senelerdir derneğe gidip gelen kadın”*, evini derneğe taşımışsa ve buna sessiz kalınıyorsa, perspektif sunulmuyorsa o kadın kendisini dernek yollarında veya mutfak-ğında elbet geliştiremez.

Kadının mutfak ve çocuk odasından kurtulmasının onu özgürleştireceğine inananlardan değiliz elbet! Ancak, madem bir sorunun var olduğunu kabul ediyoruz, öyleyse elbirliği ile bu sorunu asgariye indirebilmek için birlikte çareler aramak zorundayız. Kadının ev köleliğindeki ezici yükünü hafifletmek, onun eğitimine yardımcı olmak, sınıf mücadelesini örgütleyebilmek için kitle çalışması yürüten devrimci erkeğin görevi değil midir?

Mücadele ve örgütlenmelere, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların çok az sayıda katılmalarının nedeni sadece toplumsal koşulları ve engelleri aşamamaları mıdır, bunda erkek ege-men anlayışın etkileri yok mudur? Hele geleceğin umudu olan çocuklarımızın eğitiminde büyük rol oynayanların kadınlar olduklarını hesaba katarsak, onların örgütlenmesinin önemi bir kat daha artmış olmaz mı? Erkek yoldaşlarımızın kaç, kadın sorununda kendisini gözden geçirdiğinde, üzerine düşeni yaptığını söyleyebilecektir? Yönetici konumdaki kadınların az olmasının tek nedeni, onların toplumsal şekillenişleri olarak kabul edilebilir mi? Devrimciler bu durumu değiştirmek zorunda değiller mi?

Kaç devrimci erkek, kadının denetim ve sorumluluğu altında çalışma yapmayı, hiçbir komplekse girmeden, onu küçümsemeden, gerçekten yürekte benimseyebiliriz? Tartışma toplantılarında kadın sorununun tartışıldığı gündemde, *“yine mi kadınlar”* deyip salonun terk edilmesi, aralarda fısıldanma uğultularının yükselmesi, yüzlerdeki alaycı edalar, salonun ciddiyetinin birden bozulması, hep birlikte yaşanan bu soruna duyulan “ilginin” göstergesi değil midir?

Toplumdaki gerici feodal değer yargılarına, devrimci ve komünist örgütlerin aktivistleri yönünden sıkı sıkıya bağlılık hala sürerken *“feodalizm ve her türden gericiliğe karşı mücadele”* sloganının gerçekten özümsemediği söylenebilir mi? Oğlunun kız arkadaşını mutluluk ile karşılar-ken, kızının erkek arkadaşının olması bir dizi

olaya sebebiyet verebiliyorsa, halâ erkek çocuklara sünnet düğünleri yapabiliyorsak, “kız isteme”ye gidebiliyorsak, kızımız ak gelinliği ile büyük bir “şerefle” evimizden çıkarken beline kırmızı kuşağı bağlayabiliyorsak, onu kınasıyla ak-pak “el oğluna devretmeyi” içimize sindirebiliyorsak, sormazlar mı “feodalizme ve her türden gericiliğe karşı mücadele” nasıl veriliyor diye? Tabii ki burada verilecek cevap hazır: “Bunlar toplumun gelenekleri, biz de toplumun dışında kalamayız!” Peki, devrimcilerin, halkın ilerici kültürel değerlerini sahiplenip, geri-feodal kültürel değerleri değiştirip-dönüştürmek gibi bir görevi yok mudur? Aksi takdirde yeni toplumun yeni insan tipi nasıl yetişebilecektir?

Devrimci erkekler arasındaki şakalarda veya tartışmalarda, ağızlarından gelişi güzel çıkan sözcüklerde, erkek egemen anlayış kendisini bir kez daha yansıtmaktadır. Devrimciler arasında eşe “avrat” diye hitap edilmesine, kaba-saba konuşmalarla veya ağızlarından “farkında olmadan” çıkan küfürlerde kadınların aşağılanmasına az mı tanık olunur? Ancak işin garip ve kötü yanı, bu olayın kadınıyla-erkeğiyle hoş görülür, kanıksanır hale gelmiş olması, alttaki mantığın çoğunlukla mahkûm edilmemesidir. Kadınları aşağılayan kaba-saba konuşmaların, ağızlarından çıkan küfürlerin karşısında birbirini uyarma gereksinimi bile duyulmamaktadır.

Ekim Devrimi sonrasında Lenin’in, kadın sorununun çözümü noktasında aldığı önlemlerden bir tanesi de bu türden kaba saba konuşmaları ve küfürleri yasaklaması olmuştur. Yasağa uymayanlar para cezasına çarptırılmaktaydı. Belki de; “Deve misali, neremiz doğru ki? İş buraya gelene kadar daha bir sürü sorun var” diye düşünülebilir. Ama unutulmamalıdır ki, Lenin’in de belirttiği gibi, en zor mücadele alışkanlıklara karşı verilen mücadeledir. Ve devrimciler sosyalist toplum kültürünün halk içindeki bugünkü temsilcileridir.

Dolayısıyla oturmalarından kalkmalarına, aile ilişkilerinden kitle ilişkilerine, konuşmalarından hareketlerine, çocuklarına verdikleri eğitime ve her hallerine dikkat etmek yükümlülüğündedirler. Kitleler, devrimcileri/komünistleri sürekli mercek altında tutarlar ve buna ciddi ölçüde olumsuzluk yükleyeceklerini hiçbir biçimde unutmazlar. Bir cinsin mutluluğu ya da mutsuzluğu mutlaka diğerini de etkileyeceğine göre, sorun her iki cinsin sorunudur. Çözümü de hepimizin görevi olmalıdır.

Bu kanayan yarayı elbirliği ile sarmaya çalışmanın zamanı çoktan gelmiştir...

5) Marksist kadın örgütlenmeleri ile feministler arasındaki farklar

“Marks, bugünkü toplumdaki sınıf çelişkilerinin ve onların köklerinin derinlemesine, basiretli bir tahlilini yaparak, O, çeşitli sınıflardan kadınları birbirinden ayıran aşılmasız çıkar kardeşliğini de ortaya çıkarmıştır. Burjuva ‘bayanları’ ile proleter ‘kadınları’ sözüm ona birleştirici bir bağla kuşatan büyük bir ‘kız kardeşlik gönüldeşliği’ materyalist tarih anlayışının havası içinde, tıpkı parlak sabun köpükleri gibi sönüp gitmiştir. Marks, proleter ve burjuva kadın hareketi arasındaki bağı kesip atan kılıcı dökmüş ve onu kulllanmayı öğretmiştir ama O, aynı zamanda birincisini (proleter kadın hareketini) kopmaz biçimde sosyalist işçi hareketiyle birleştiren, proletaryanın devrimci sınıf mücadelesine bağlayan anlayış zincirini de yaratmıştır.”(Clara Zetkin, Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, sf. 153)

Yazımızın yukarı bölümlerinde feminizme ilişkin yer yer bazı vurgular yaptysak da; konuyu biraz daha derinlemesine tartışmakta yarar olduğunu düşünüyoruz. 18.yy. ikinci yarısı ve 19.yy ilk yarısında, Fransa ve Almanya’daki devrimler, İngiltere’deki siyasal ve toplumsal mücadeleler ve Birleşik Amerika’da siyah köleliğinin ortadan kaldırılması için, sanayileşmiş Kuzeyin feodal Güney ile yürüttüğü savaşlara, kadınlara hak eşitliği isteyen kadın gruplarının ortaya çıkması eşlik etmiştir.

Feminizm, bir kadın hakları hareketi olarak, 18. yy. ortalarında Amerika’da Abigail Adams Smith ve Mercy Warren; 18. yy.’ın ikinci yarısında ise Fransa’da Olympe de Gouges ve İngiltere’de Mary Wollstonecraft önderliğinde gelişti. Amerika’da Abigail ve arkadaşları “kadınların politik haklarının tanınması ve seçme-seçilme hakkı” için mücadele başlatmıştı. Olympe, Fransız devrimi sonrasında, “Kadına giyotine gitme hakkı tanınmıyor; öyleyse kürsüye çıkma hakkı da olmalıdır!” (Feminizm, Andree Michel, Kadın Çevresi Yayınları, sf. 81) diyerek kadınların politik haklarının tanınması için çetin bir mücadele yürütürken, Wollstonecraft, İngiltere’de kadının eğitimde hak eşitliğini talep ediyordu.

Sanayi devriminin sonrasında kadın emeğine ihtiyaç duyan kapitalizm, kadını kutsal eşiğinin dı-

şına çıkartınca, bu durum kadının omuzlarındaki yükü çok ağırlaştırmıştı ama aynı zamanda aydınlanmasını da beraberinde getirmişti. Hiç şüphe yok ki; Adams, Olympe ve daha birçok kadın hakları savunucularının 18. yy. ortalarından sonra ortaya çıkışlarının esas zeminini, emekçi kadınların daha iyi çalışma şartları için çok önceleri başlatmaları mücadeleye yaratmıştı.

Ancak modern feminizmi ilk kez sistematik olarak açıklayan en önemli isim Mary Wollstonecraft'tı (1755–1797), Modern feminizmin başlangıç döneminde yayınladığı *“Kadınların Haklarını Koruma”* (1791) isimli eseri *“Feminist özgürlük bildirgesi”* olarak kabul edilmiştir. Bu kitap, erkeklerin özgürlük talepleriyle geleneklere karşı açtığı savaşı, kadınların da yapabileceği mesajını veriyordu. Mary kitabında, *“Özgürlük talebinde bulunmamak kadını onursuz kılacaktır”* demektedir.

18. yy.'in ikinci yarısında ortaya çıkan feminist hareket 19. yy. başlarında ilk meyvelerini vermeye başladı. Aydınlanma Avrupa'sının getirdiği olumlu hava ile beraber evrensel oy verme hakkı talebi gelişti ve kadınlar da kendileri adına oy verme, hükümet ve hukuk oluşturma süreçlerine katılma haklarını talep etmeye başladılar. Ancak burjuva kadın hareketi, kadınların kurtuluşu için girişimlerini, erkeğin aile, devlet ve toplumdaki imtiyaz ve hâkimiyetine karşı mücadele ile sınırlamaktaydı. Bu sınırlama, burjuva kadın hareketinin uluslararası alandaki karakteristik belirtisiydi. Bu durum, kadın hakları savunucularının, kadının kurtuluşu sorununu, toplumsal bağları içinde kavradıklarının ve daha çok burjuva kadınlarının çıkarları doğrultusunda hareket ettiklerinin göstergesidir.

Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olma mücadelesi, uzun zaman burjuva toplumu çerçevesi içerisinde, eşitlenebilme talepleri olarak şekillendi. Burjuva kadın hareketi olarak feminizm, erkeğin, kadın üzerindeki egemenliğini kırmak için şu talepleri ileri sürmekteydi.

* Kadın ve erkeğin çocuklar üzerinde eşit söz hakkı

* Evliliğin kurulması, biçimlendirilmesi ve sona erdirilmesinde eşit hak

* Her iki cins için bir tek cinsel ahlâk

* Kadının kendi mülkiyeti, geliri ve kazancı üzerinde özgürce kullanma hakkı

* Kadının meslek öğrenimi ve mesleki çalışma özgürlüğünün garantilenmesi

* Toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadına erkekle eşit hareket ve çalışma özgürlüğü-hakkı

* Devlette ve onun organlarında tam politik eşitlik vb. haklar.

Kadın hakları savunucularının taleplerinin, kadın emekçiler ve proleterler için de değerli olduğu ve özellikle onlar için de, kadın cinsiyetinin eşit değer ve eşit haklarının ilkesel kabulünün önemi yadsınamaz. Ne var ki burjuva toplumunda emekçi kadın üzerindeki sınıf köleliğinin sürmesinden kaynaklı, kadınların cinsiyet köleliğinin hafifletilmesi veya kaldırılması için reformlar, kazanılan yarıya sadece küçük bir pansuman işlevi görmektedir.

Ama bu duruma rağmen, burjuva kadın hareketinin bu talepleri, emekçi kadınların da talepleridir. Bu talepler doğrultusunda dönem dönem birlikte de hareket ederler. Ancak emekçi kadınlar bu taleplerin yerine getirilmesini, amaca giden yolda, mücadeleye, erkek sınıf kardeşleriyle eşit silahlarla donanarak girebilmek için bir araç, yürünen zorlu yolda bir nefeslenme durağı olarak görürler.

Çünkü örneğin; *“kadının kendi mülkiyeti, geliri ve kazancı üzerinde özgürce kullanma hakkı”*, emeğinden başka hiçbir mülkü olmayan emekçi kadın için ne ifade edebilir ki? Bu nedenledir ki; burjuva kadın hareketinin elde ettiği haklar, genelde ağırlıklı olarak, mülk sahibi, egemen ve sömürücü sınıfların ekonomik gücü olan kadınlara yaramaktadır. Ama yine burjuva kadın hareketinin talepleri içinde olan *“toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadına erkekle eşit hareket ve çalışma özgürlüğü hakkı”* hiç şüphe yok ki emekçi kadının daha rahat hareket edebilmesini sağlayacaktır ama sorunlarının köklü çözümü değildir...

Burjuva kadın hareketi içinde bazı gruplar, (örneğin Fransa ve Almanya'da) kadınların, erkeklerin imtiyazlı haklarına karşı verdikleri eşitlik mücadelesinin yanı sıra, işçi kadınların yaşam koşullarının düzeltilmesi için de taleplerde bulundular. Ama soruna hiçbir zaman proleter sınıf bakışı açısıyla yaklaşmadılar. Aksine, bu “zavallı kız kardeşlere” yukarıdan yardım etme şeklinde olmuştur. Ama onların örgütlenerek kendi sorunları için mücadele etmelerini istemek, onları mücadeleye çağırarak hiç akıllarına gelmemiştir.

Bu nedenledir ki emekçi kadınlar ile burjuva kadınların mücadele amaç, hedef ve yöntemleri çok farklı idi. Burjuva kadın hareketi, olguların,

olayların nedenleri ile değil sadece sonuçları ile ilgileniyordu ve hedeflerinin özünü erkeklerle hak eşitliği teşkil ediyordu. Bu nedenle de, kadın hakları için olan savaşımın, emekçi kadınların savaşımlarıyla genelde bütünleştirememekteydiler. Örneğin, ilk yıllarda çalışma hakkı talebiyle sokağa çıkan emekçi kadınlar, burjuva kadın hareketinden farklı taleplerle eylem yapıyor, grevler örgütlüyordu. O süreçteki emekçi kadınların talepleri;

* Erkek arkadaşlarıyla aynı koşullarda sendikalara girme hakkı,

* Eşit işe eşit ücret,

* Kadın emeğinin korunması,

* Kapsamlı analık koruması vb. idi.

Burjuva kadın hareketi ise; kadınların ezici çoğunluğunun kendisini ezen, sömüren sınıfa karşı yürüttüğü mücadeleyi genelde sahiplenmiyordu. Çünkü "sınıfa karşı sınıf" mücadelesi ilkesel olarak reddedilmekteydi. Onlar sadece kadın cinsiyetini, erkek cinsinin çıkarları doğrultusunda zincire vuran burjuva düzenini yasal ve toplumsal bağların çözülmesiyle reformdan geçirmeyi amaçlamaktadır. Hatta önemli bir bölümü proletaryanın iktidar mücadelesine, katı bir düşmanlıkla yaklaşabilmektedir. Tüm bu gerçekliklerden baktığımızda, burjuva kadın hareketi bütün kadınların çıkarlarının temsilcisi değildir, olamaz da!

Ancak tüm bunlara rağmen, kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde ortaya çıkan burjuva kadın hareketi olarak feminizm, ortaya çıktığı dönemde, tıpkı temsil ettiği burjuva sınıfı gibi ilerici ve demokratik bir muhteva taşıyordu. İnsan toplulukları arasındaki eşitsizliğin temel kaynağı olan sınıf farklılıklarını dikkate almadığından, tıpkı bağrından çıktığı ve o zamanlar ilerici olan burjuvazinin gericileşmesi gibi, süreç içerisinde onunla birlikte gericileşti. Örneğin, bu durum kendisini özellikle, "işçi kadınların yasal korunmaları ve seçim hakkı" talebinin süreç içerisinde, "bayanların seçim hakkı"na dönüşen şekliyle göstermektedir. Burjuva kadın hareketinin gericileşmesi ve "kadın hakları" adı altında, egemen sınıf olan tek elci burjuvazinin çıkarlarını savunmasının bir başka örneğini ve belki de en yalın halini, 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı sırasında görürüz:

Sözde bütün kadınların kardeşliğini, kadın-erkek tüm insanların eşitliğini savunan burjuva kadın hareketleri, emperyalizmin pazar kavgası uğruna emekçi halkları birbirine boğazlattığı süreçte,

"enternasyonal kız kardeşlik" üzerine söyledikleri şenlik türkülerini ve yanıp tutuştuğu "barış sevgilerini" çabuk unuttular. Bütün ülkelerin burjuva kadın örgütlerinin ezici çoğunluğu, kendi emperyalist hükümetlerine yaranmak için dört yılı aşkın süreyle savaş çıkırtkanlığı yaptılar. Sosyalist kadınlar emperyalist savaşa karşı, "savaşa karşı savaş" kampanyaları düzenlerken; burjuva kadın örgütleri, "anavatan savunması" adı altında, orduya-savaşa alınmalarını protesto ediyor ve üniforma dikmek için askeri dikimevleri ve silah fabrikalarında çalışma hakkını dillendiriyordu.

Paylaşım savaşı sonrasında, Avrupa'yı sarsan Ekim Devrimi'nin de baskısı altında, burjuvazi bazı alanlarda ödün vermek zorunda kaldı. Sovyetler'de kadın hakları ve kadınların yaşamlarının iyileştirilmesi noktasında gerçekleştirilen ileri adımlar, kısa bir süre içinde kapitalist ülkeler tarafından da kısmi olarak uygulanmaya başlandı. Örneğin İngiltere, İsveç ve Almanya kadınlara oy hakkını ve devlet işlerine katılma olanağını tanıdı. Evlilik ve miras hukuku, kadınların çıkarlarını güvence altına alacak şekilde tekrar gözden geçirildi:

"Bu kadar ileri gidildi ama bir adım öteye daha değil. Feministlerin kadın sorununun çözümünü için esas olarak gördükleri ve bu yüzden de uğruna çetin bir kavga yürüttükleri taleplerin çoğu, bu gelişme sonucunda burjuva toplumu tarafından ödün olarak verildi. Bu durum, sorunun, basit biçimsel hak eşitliği formülüyle çözülemeyeceğini, aksine tüm meselenin çok daha karmaşık olduğunu açıkça göstermektedir.

Birçok burjuva-kapitalist ülkede kadın, şimdi yasalar düzeyinde erkeklerle aynı politik haklara sahiptir. Çalışma hakkını her yerde mücadele ile elde etti. Bunun dışında kadınlar bütün uluslarda yüksek öğrenim olanağına sahiptir. Erkek-kadın, anne-baba ile çocuklar arasındaki ilişki, şimdi kadının gerçekten de önemli haklar elde ettiği şekilde düzenlenmiş durumdadır. Yine de "kadın sorunu" denilen sorun, kadının durumu çözülmüş değildir. Kapitalizm ve burjuva diktatörlüğünde hakların biçimsel olarak tanınması, gerçekte onu kendi ailesi için bir hizmetçi olarak yaşamaktan, burjuva toplumunun önyarguları ve gelenekleri tarafından horlanmaktan, erkeğe bağımlılıktan ve son olarak ki; bu tayin edicidir, kapitalistler tarafından sömürülmekten korumamaktadır." (A. Kollontai, Toplumsal Gelişimde Kadının Konumu)

Feminizmin tarihsel gelişimini kısaca inceledikten sonra, bugün geldiği aşamaya da kısa biçimde değinelim. Feminizmi bir akım olarak değerlendirecek, liberal, radikal ve sosyalist feminist diye üç ana akıma ayırabiliriz... Ama bu üç ana akım altında farklı gruplara ayrıldığını da hemen ekleyelim. Örneğin ülkemiz özgülünde, “Atatürkçü”, “İslamcı”, “Anarşist” feministler vb. olarak ayrıldıkları farklı akımlar söz konusudur. Bütün bunları tek tek bu yazımızda incelemek yerine, hepsinin ortak yönünü belirlemekle yetineceğiz. Feminist akımların kendi içlerinde elbet belli siyasal farklılıklar olsa da sonuçta bütün feminist akımlar; “*Cinsel Sömürüye Hayır!*” sloganını çalışmalarının merkezine oturturlar. Marksist ideolojiyi referans alan emekçi kadın örgütlerinin mücadelelerindeki merkezi slogan ise “*Sınıfsal, Ulusal, Cinsel Sömürüye ve Baskıya Hayır!*” olarak şekillenmiştir.

Yazımızın konuyla ilgili bölümünün tarihsel sürecindeki anlatımımızda görüldüğü gibi; feminizm genel olarak tüm ezilen insanların kurtuluşu yerine, kadın cinsinin kurtuluşunu ön plana çıkartan, cins ayrımına dayalı bir perspektif ve örgütlenme modeli ortaya koymaktadır. Marksist yaklaşımla hareket edenler ise mücadele perspektifi ve örgütlenme modelinde yoğunlaştığı hedef kitlesi emekçi kadınlar olmakla birlikte; kapitalizme, emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı siyasal bir duruş sergilenmeye, tüm ezilenlerin, işçi ve emekçilerin mücadeleleri sahiplenilmeye ve kadının kurtuluşunun, işçi sınıfının, ezilen toplumun kurtuluşundan bağımsız olmadığı savunulmaya çalışılmaktadır.

İdeolojik gıdasını Marksizm’den alan emekçi kadın örgütlenmeleri, emekçi kadınlara yönelik perspektifinde; kadınların ezilmesinin toplumun sınıflara bölünmesi kadar eskiye dayanmasından dolayı, onun bir bütün olarak ortadan kalkmasını da, sınıfların ortadan kalkmasına, yani sosyalist devrime bağlar. Sosyalist devrimin gerçekleşmesinden sonra uzunca bir süre bu sorun ile uğraşmak zorunda kalacağına bilinciyle kitlesini şekillendirir. Erkek kadını arasında gerçek insani ilişkilerin kurulması için, gereken toplumsal koşulların yaratılmasıyla, bugünün çıkar ilişkilerinin insani ilişkilere dönüştürülmesinden sonra, sınıfsal barbarlığın psikolojik mirasının üstesinden de nihai olarak gelinecektir ve bütün diğer sorunlar gibi kadın sorunu da tarihin çöplüğüne gömüle-

cektir. Fakat proletarya kapitalizmi yıkıp, sınıfsız toplum için gereken koşulları hazırlamadıkça, kadınların gerçek kurtuluşu mümkün değildir.

Karl Marks ve Frederich Engels, “*Komünist Partisi Manifestosu*”nda, kadın sorununu ve aileyi bilimsel bir tarzda inceler. Engels’in, “*Ailenin, Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni*” isimli eseri, “*Manifesto*”daki tespitleri derinleştirir ve geliştirirken, kadının erkeğin kölesi haline getirilişinin nedenlerini temellendirir ve bu durumun sınıfların ortaya çıkış sürecine tekabül ettiğini birçok bulguya dayanarak açıklar. Marks, “*Kapital*”de, sorunu bir başka açıdan ele alarak, kadın emeğinin yayılması ve sermaye tarafından sömürülmesinde kapitalist üretim sisteminin yoğunlaşma sürecinin rolüne dikkat çeker.

Bu bağlamda kadın sorunu, yalnızca sınıf mücadelesinin salt pratik bir parçası değil, aynı zamanda proleter kurtuluş mücadelesinin de teorik ve pratik bir parçası olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla bir kez daha altını kalın bir şekilde çizerek belirtelim ki proletarya ve burjuvazinin kadınlarının kurtuluş mücadelesinin temeli aynıdır: “*Kadının eski, aile içindeki ev ekonomisi faaliyetinin, kapitalist üretim tarzı tarafından yok edilmesi.*” Ne var ki bu durumun ötesinde, kapitalist toplumda kadınlar arasındaki sınıf çelişkisi belirleyicidir. Bu nedendir ki emekçi kadınların kurtuluş mücadelesi ezilen sınıfın mücadelesinden bağımsız ele alınmaz.

Bu duruma rağmen, emekçi kadınlar, demokratik talepleri için mücadeleyi de elden bırakmazlar. Çünkü bu kazanımları, amaca giden yolda, mücadeleye, erkek sınıf kardeşleriyle eşit silahlarla donanarak girebilmek için bir araç, yürünen zorlu yolda bir nefeslenme durağı, toplumun yarısını oluşturan kadınların demokratik-insanî hakları olarak görürler. Bu demokratik talepler doğrultusunda feministlerle eylem birliklerine de girerler. Ama emekçi kadınların mücadele rotasını şaşırtmaya çalışarak, onları burjuvazinin kucacağına çekmeye çalışan feminizme karşı, ideolojik mücadeleyi de elden bırakmazlar.

6) Ne yapmalı?

Kadınlar arasında komünist faaliyetin özel olarak örgütlenmesine ilişkin Uluslararası Komünist Hareket (UKH)’in deneyimleri oldukça öğreticidir. Bu konuda olumlu, pozitif örneklerin yanı-

sıra erkek egemen anlayışın ve pratiğin uç örnekleri de çeşitli komünist partiler şahsında yaşanmıştır. Tarihsel süreç içerisinde, dönemin komünist önderlerinin, parti içerisinde en kabasından, en inceltmişine erkek egemenliğinin bütün görüngülerine karşı yürüttüğü mücadeleyi öğrenmek ve bilince çıkarmak, kadınların eşitlik ve özgürlük yürüyüşününün komünist parti içinde örgütlenmesine yaklaşımdaki yanlışlarla mücadelede özel bir yer tutar.

UKH ve Türkiye Devrimci Hareketi'nin tarihinde, her ne kadar teorik olarak emekçi kadın kitleleri arasında parti faaliyetinin özel olarak örgütlenmesi gerektiği kabul edilse, bu konuda belli çabalar verilse de pratikte kaba ya da inceltmiş biçimlerde erkek egemen bakış açısının hâkimiyetine dair örnekler fazlasıyla mevcuttur. Bu durumun farkında olarak özel tedbirler alma ihtiyacı duyan Komünist Enternasyonal'de ve bazı komünist partilerde bu faaliyetin özel olarak örgütlenme araçlarının yaratılması, tüzüksel zorunluluk haline getirilmiştir.

Örneğin SBKP'nin 8. Konferansında kabul edilen tüzük maddesinde, emekçi kadın kitleleri arasında faaliyetin özel olarak örgütlenmesine ilişkin şöyle denilmektedir. "*Parti çalışmasının özel biçimleri için özel kollar yaratılır. (ulusal sorunlar için, kadınlar arasında çalışma için, gençlik içinde çalışma vs. için) Bu kollar Parti komiteleri düzeyinde oluşturulur ve doğrudan onlara tabidir. Bu kolların örgütlenme şeması, merkez komitesi tarafından onaylanan özel yönergelerle tespit edilir.*" (Gül Özgür, Kadınların Kurtuluşu, Cilt 1, sf. 221 ve Cilt 2, sf. 16)

Mart 1919'da Moskova'da gerçekleştirilen 3. Enternasyonal'in Kuruluş Kongresi, soruna dair belirlenen bazı genel doğruların yanı sıra, kadın ve erkek proleterlerin ortak mücadelesinin altını çizdiği ve oy birliği ile aldığı kararda şunlara yer verir. "*Komünist Enternasyonal Kongresi, gerek kendisi tarafından konulan görevlerin başarısı ve gerekse de dünya proletaryasının nihai başarısı ve kapitalist düzenin tümünden ortadan kaldırılmasının, işçi sınıfından kadın ve erkeklerin birbirine sıkı sıkıya bağlı, ortaklaşa mücadeleleri ile güvence edilebileceğini tespit eder.*" (Kadın Sorunu Üzerine, sf. 81).

Bu karardan hareketle bütün komünist partilerin önüne kadınlar arası faaliyetin özel olarak örgütlenmesi görevini koyar. Komünist

Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde, "*Kadın Hareketine İlişkin Rapor*"da Clara Zetkin, Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'nun (KEYK) kadınlar arasında komünist çalışma yürütme görevine dair yaptığı bilgilendirmede, öncelikle tek tek ülkelerde, yaşanan tüm zorluklara rağmen, komünist kadın hareketinde sağlanan gelişmenin sevincini delegelerle paylaşır.

Hemen sonrasında, birçok ülkede komünist kadın hareketinin kaydettiği kazanımların/adımların, birçok komünist parti üyeleri tarafından nasıl engellenmeye çalışıldığını anlatır. Komünist partilerin, komünist kadın hareketinin gelişimine dair ayak diremelerinin nedeni olarak, Clara Zetkin, "*Kadınlar, devrimci mücadelelere bilinçli, hedef şaşmaz biçimde, emin adımlarla, fedakârca katılmadıkları sürece ne proletarya iç savaşla egemenliği kazanır, ne de kendi diktatörlüğünü kurduktan sonra komünist toplumun inşasına başlayabilir.*" (age, sf. 84) gerçeğini anlayamadıklarına dikkat çeker.

Aynı Kongre'deki "*Kadınlar arasında yürütülecek komünist çalışmanın biçimleri ve yöntemlerine ilişkin karar tasarısı*"nda şöyle denilmekteydi. "*En geniş emekçi kadın kitlelerinin komünizm bayrağı altında toparlanması ve eğitilmesi için komünist partilere üye yapılması ve bu amaca ulaşmak için 3. Enternasyonal'e dâhil olan tüm partilerin görevi, en alttakinden en üsttekine kadar tüm organ ve kurumlarında kadın kurulları kurmaktır.*" (age, sf. 110) Bu karar, Enternasyonal'e üye olan tüm komünist partilerinin önüne konulan görevdi. Ancak alınan bu karara rağmen, daha sonraki süreçlerde birçok komünist partinin bu kararları uygulamadığı ya da salt görevi yerine getirmiş olmak için "memur anlayışı" tarzında küçük bazı adımlar attıkları açığa çıkmıştır.

Komünist partilerin, Enternasyonal'in belirlediği bu görevi yerine getirmemelerinin esas nedeni kadın örgütlenmesinin önemini yeterince kavrayamamak/özümseyememek, ama en önemlisi de erkek egemen anlayışın kırılmaması olmakla birlikte, bu gerici tutumlarına teorik kılıf oluşturma, haklı gösterme çabaları da dikkatten kaçmaz. Komünist Enternasyonal'in 3. Kongresi'nde, "*Kadınlar Hareketine İlişkin*" sunduğu raporda, Clara Zetkin; "*... Görüşümce, eğer her ülkenin komünist partisi erkekleri devrime yönlendirmede olduğu gibi, aynı enerjiyle, proletar-*

yanın vereceği meydan savaşları için kadınları da kendine çekmez, devrimci eğitimden geçirmezse, bu, devrime ve devrim için kitlelerin harekete geçirilmesine muazzam zarar verecektir. Kadınları da bilinçli üyeler olarak devrime katmak ve eğitmek için çaba göstermeyen tüm yoldaşları, devrimin bilinçli baltalayıcıları olarak adlandırıyorum!” der.

3. Enternasyonal’in, “kadınlar arasında komünist faaliyetin özel olarak örgütlenmesi” kararına rağmen, komünist partilerin bu karara uymaması veya çeşitli gerekçelerle yeterince çaba harcamaması olmalarının, ayak diremelerinin ortaya çıkardığı sonuçlardan dolayı bu eleştiriyi yapıyordu Clara. Çünkü özel mülkiyet üzerinden yükselen kadın cinsinin köleliğinin ortadan kalkması sorunu; ezilen sınıfın kadın ve erkeklerinin ortak meselesidir. Ezilenlerin ezenlere karşı yürütecekleri iktidar savaşımı her iki cinsin ortak mücadelesiyle güçlenecek, dolayısıyla gerçek anlamda özgürleşmeleri de ancak ortak mücadele içinde olacaktır. Nedir ki sınıflı toplumların erkek cinsine tanıdığı ayrıcalıklar ve kadın cinsine verdiği edilgen şekilleniş, her iki cinsin de ayaklarına pranga vurup, gerçek anlamda özgürleşmelerini engellemektedir. Doğal olarak bu durum, ezen sınıfların iktidarını güçlendiren bir katkıya dönüşmektedir.

Kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin uluslararası tarihinde, sorunu güncel politik bir görev olarak gören başta 3. Enternasyonal gelmek üzere, bazı komünist partiler olmasına rağmen, erkek egemen anlayışın inceltilmiş haliyle hareket eden komünist partiler çoğunluktadır. Bu tarihten öğrenmek, negatif örneklerden dersler çıkartarak, pozitif örnekleri büyütmek, bugün de varlığını sürdüren yanlışlara karşı mücadelemizi güçlendirecektir. Soruna ve çözümüne dair yaklaşımdaki belirlenecek doğru politikalar, kuşkusuz, kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin ve genel olarak tüm ezilenlerin-proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü iktidar savaşının büyütülmesi ya da zayıf kalmasında belirleyici olacaktır.

7) Kadın örgütlenmesinde çalışma tarzı ve yönelimimiz nasıl olmalı?

Toplumsal konularından kaynaklı, sistemin ideolojik saldırısına en açık kesim olan kadınlar, bir de ahlaki, geleneksel, dinsel önyargı ve etkileri kırarak sınıf bilincine sahip olamadığında, bu etkilenmeyi en fazla yayacak, yaşamda somutlaşma-

sına neden olacak kesimdir. Sistemin en örgütlü çekirdek birimi olan aile içinde kadın, anne olma ve ailesini koruma içgüdüleriyle onları sürekli denetim altında tutmaya çalışır. Toplumsal mücadelenin içerisindeki eşinin, çocuklarının karşılaşılabileceği tehlikelerden korktuğu için, “savunulan düşüncelerin güzel birer hayal olduğunu ama gerçekleşmesinin mümkün olmadığını” sürekli tekrarlayarak onların önünde engel teşkil eder. Veya en iyi şartlarda “tamam yap ama fazla ileri gitme” diye her evden çıkışlarında bin bir soru ile denetim altında tutmaya çalışır.

Hatta aktif devrimci bir örgütlenme-örgütlenme faaliyeti içerisinde olmadıkları sürece, kimi eylem ve etkinliklere katılmaları, demokratik kitle derneklerine gitmeleri de genelde bu durumu fazlaca değiştirmez. Dolayısıyla, kadın kitlelerinin; “bağımsızlık, demokrasi ve sınıfsız, sömürsüz toplum yaratma mücadelesi” konusunda, sistemin ideolojik bombardımanının etkilerini kırarak, politik bir eğitime ve pratik deneyime çok daha fazla ihtiyaçları vardır. Toplumsal şekilleniş ve kadının eğitimde geri bırakılmışlığı, feodal gelenek ve göreneklerin, gerici değer yargılarının, egemenler tarafından topluma sürekli pompalanması nedeniyle; kadınları örgütlenme çalışmalarında, toplumun diğer kesimlerine göre çok daha fazla engeller ve sorunlarla karşı karşıya kalınır.

Politika, genelde erkek işi olarak kabul edilmektedir. Bu düşünce, toplumsal şekillenişin bir sonucu olarak, kadın kitleleri içerisinde, ağırlıklı bir yer tutar. Derneklere, etkinliklere, eylemlere katılmalarına rağmen, politik olarak kendisini ileriye taşıyan kadın sayısının azınlıkta olmasının nedenlerinden birisi de bu düşüncenin yer etmiş olmasıdır. Daha çok bu alanlarda da mutfaklardadırlar. Bu anlayışın yıkılması, kadınların özel ve büyük bir çabasını gerektirdiği için, kadınlar özel eğitilmeli ve örgütlenmelidir.

Diğer yandan işçi, kamu emekçisi, ev kadınlarının sorunları ve talepleri, henüz emeğin özgürleşmesi mücadelesinin, sınıfın bir talebi olarak çok da gündeme gelmemektedir. Çünkü kadınların sorunları ve talepleri hala yeterince sınıfın sorunu ve talebi olarak görülememekte, aksine bunlar, kadınların kendilerinin aşması gereken sorunlar ve onların görevleri olarak kabul edilmektedir. Bu durumun böyle olmasında, elbet sınıf mücadelesinin henüz sığ sularda yüzyüyor olması önemli bir faktörken, buna bağlı olarak da

devrimci örgütler içerisinde kadın sorununun, kadın örgütlülüğü ve mücadelesinin önemini yeterince netlik kazanamamış olmasıdır.

Bu durumun değişmesinin tek yolu, devrimci kurumların en üstten en alta kadar tüm yapılanmalarında, bu sorunu sadece takvimsel günlerde değil, sürekli gündemlerinde tutarak, kendi içlerinde farkındalığı yükseltmesinden geçmektedir. Mevcut sorunun sınıf sorunun önemli bir parçası olarak görülmesini sağlamak, kendi bünyelerinde güçlü bir kadın örgütlenmesi ağı oluşturma çabasını ciddi bir şekilde vermek için, başta bu çalışma alanının aktivistleri olmak üzere, tüm kadroların özel eğitime tabi tutulması gerekmektedir.

a) Kadın örgütlenmesinin hangi kitleler üzerinden yükseleceği

Öncelikle belirtelim ki içinde yaşadığımız toplumda hiçbir örgütlenme, bağımsız ve tarafsız değildir. Her örgütlenme mutlaka, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ya egemen sınıfın çıkarlarına ya da işçi/emekçilerin, ezilen/sömürülenlerin kurtuluş mücadelesine hizmet eden bir işlev görür. Kadın örgütlenmesi de bu çerçevenin dışında yer alamaz. Yaşanan sorunların nedenlerini niçinlerini irdelemeksizin, hedefine erkeği oturtan, sadece kadın hakları ile uğraşan ve sadece “*cinsel sömürüye hayır*” sloganı perspektifiyle hareket eden bir kadın örgütlenmesi, Marksist kadınların örgütlenme anlayışı elbet olamaz.

Kadın sorunu, toplumsal şekillenişin kadına biçtiği misyondan kaynaklı, toplumun tüm kadın nüfusunu kapsayan bir sorun olarak ortaya çıkmasına rağmen, aslen ezilen sınıfın kadını iki kat daha fazla ezen, sömüren bir eşitsizlik olarak gerçekleşir. Böylece toplumun yarısını oluşturan kadın cinsinin sorunu, emekçi kadının sorunu olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla komünistlerin yaratması gereken kadın örgütlenmesinin öznesi, emekçi kadınlar olacaktır.

Diğer yandan, günümüz özgülünde kadının eşitliğinin ve özgürlüğünün önündeki gerçek engel, kapitalist özel mülkiyete dayalı düzen ve yenden ürettiği ilişkiler bütünüdür. O halde, kadın örgütlenmesinin mücadele rotasının ibresi, tek başına erkek egemenliğine karşı bir hareket değil, onu köleleştiren düzene karşı, aynı şekilde onu düzene bağlayan tüm ezici ve gerici bağlara karşı yönelmelidir. Kadının mücadelesi, sınıf çıkarlarından, sınıf mücadelesinden ve kadının toplumdaki

üretimdeki yerinden bağımsız ele alınamaz.

Bu nedenle kadın örgütlenmesinin yer aldığı platform ve eylemin çıkış noktasını, “*kadın cinsinin hak eşitliği ve ezilen cins olma ile bağı içinde, emekçi kadın sorunları*” oluşturur. Ancak, kadın örgütünün, kadınların maruz kaldıkları hak gasplarının ve eşitsizliğin gerçek kaynağı olan sisteme, kapitalizme karşı bir duruş sergilemeksizin, ona karşı bir mücadele vermeksizin, gerçek anlamda bir hak eşitliği mücadelesi yürütmesi mümkün değildir. Öyleyse; kadın örgütlenmesinin şekillenmesi, sınıf mücadelesinin seyri içinde, kadın çalışmasının ve emekçi kadınların eylemlerinin yönünü belirleyen ve somut görevlerini ortaya koyan bir tarzda olmalıdır.

Kadının “kadın” olmasından kaynaklı yaşadığı haksızlıklar ve eşitsizlik, sınıfsal bir karakter taşıdığı için, ona karşı mücadele de, esasta, cinsel eşitsizliği sınıfsal eşitsizlikle bütünleştiren düzene yönelmek zorundadır. Bu açıdan, kadının kadın olmasından kaynaklanan eşitsizlik sorunları, sınıf sorunları ve talepleriyle, özgürlük ve demokrasi mücadelesiyle birleştirilmelidir. Bu çalışma tarzı, aynı zamanda istikrarı ve sürekliliği sağlayacaktır. Örneğin; kadınlara yönelik şiddete karşı verilen mücadelenin ajitasyonu ve propagandasının içeriğinde; sistemin ve ona bağlı olarak da devletlerin rolü, kadına yükledikleri misyon mutlaka yer almalıdır. Sistemin kadını nasıl metalaştırdığı, kadın emeğini nasıl hiçleştirdiği, haklarını nasıl gasp ettiği ve kadını nasıl eşitsizliğe mahkûm ettiği anlatılmalıdır.

Bunlar anlatılmaksızın, kadınların maruz kaldıkları şiddetin kökeninde yatan gerçekler, sistemin/egemenlerin ve onların politikalarının teşhiri yapılamaz ve doğru bir mücadele rotası çizilemez. Sosyalist toplumda kadının toplumsal konumu, kendi haklarına nasıl sahip çıkması gerektiği, sınıf mücadelesinde yer almasının önemi anlatılmaksızın kadının maruz kaldığı şiddete karşı mücadelesi sınıfın mücadelesi ile bütünleştirilemez. Tüm bu saydıklarımızı açığa çıkartılmadan, kadına yönelik şiddete karşı gerçek anlamda mücadele edilemez, toplumsal duyarlılık sağlanamaz. Kadınlar, bir yandan yaşam koşullarının düzelmesi için aktif mücadeleye katılırken ve erkek egemen anlayışa karşı da mücadelesini sürdürürken, diğer yandan sorunlarının asıl çözümünün erkek sınıf kardeşleriyle birleşerek, sisteme karşı verilecek mücadeleden geçtiğinin bilincine varmalıdır.

b) Güçlü bir kadın örgütlenmesi yaratmak

Proletarya Partisi, kendi bünyesinde kadın sorununu bilince çıkartabilmek için, konuyu tüm örgütlenme alanlarının gündemine koyarak, tartışarak kadrolarını bir eğitim sürecinden geçirmelidir. Bu durumun sağlanabilmesi, kadın sorununu sadece takvimsel günlerde tartışılan bir konu olmaktan çıkartıp, sürekli gündemde tutulan, aktivistlerinin farkındalığı yükseltilmiş ve kitleler içerisinde düzenli çalışma yürütülen bir örgütlenme alanına dönüştürecektir.

Gençliğin dinamizmi ve atılganlığı bütün örgütlenme alanlarında olduğu gibi, bu alan için de önem taşımaktadır. Kadın sorunu, kadının ana rahmine düştüğü gündemden başlayıp, yaşamının tüm evresini kapsayan toplumsal bir sorun olmasına rağmen, sorunun özü yeterince kavranmadığından dolayıdır ki mücadele içerisindeki genç kadınlar, kadın örgütlenmesi içerisinde çalışmaya çok sıcak bakmamaktadır. Bu nedenle gençlik içerisinde bu soruna yönelik farkındalığı yükseltmek, çalışma yürütebilecek genç kadın kadroları açığa çıkartıp, onların özel olarak eğitilmesine önem vermek zorunluluk olarak görülmelidir.

Örgütlenmenin birçok yöntemi olabileceği gibi en sağlıklı ve demokratik örgütlenme tarzı aşağıdan yukarıya doğru merkezileşmedir. Kadın çalışması yürüten kadroların fabrikalarda, işyerlerinde, emekçi mahallelerinde, okullarda kadın kitlelerini kendi somut talepleri etrafında birleştirip, demokratik kitle derneklerinde, sendikalarda, semtlerde, komitelerde örgütlemesiyle ilmek ilmek örülecek bir sürecin sonucu ve toplamı olarak ortaya çıkacak ve aşağıdan yukarıya doğru merkezileşecektir.

Bu çalışma toplumdaki kadınların kendi üretim ve yaşam alanlarındaki katılımı ve örgütlenmesi üzerinden yükselmelidir. Kadın çalışması yürüten kadrolar; kendi çalıştıkları fabrika veya kamu işyerlerindeki sendikal-mesleki örgütlerde, yaşadıkları semtlerde örgütlenme yaratmaları için teşvik edilmeli ve eğitilmelidir. Bu örgütlenmeler içerisindeki kadın işçi ve emekçilere özel politika ve etkinliklerle ulaşmak için, yöntemler politik ve kültürel açıdan zenginleştirilmelidir. Genel emek sömürsünün yanı sıra, kadının toplumsal konu-

mundan kaynaklanan ikincil bir sömürü ve baskı mekanizması olan cins ayrımcılığına karşı eşitlik, eşit işe eşit ücret, kreş vb. talepler konusunda mücadele için kadın grupları, komiteleri, komisyonları oluşturulmalıdır. İşçi sınıfının güncel sorunlarını emekçi kadının talepleri ile birleştirmek, kadın örgütlenmesinin yükseleceği temel zemin olmalıdır. Bunun için de şiarı “*sınıfsal, ulusal sömürüye ve cinsel baskıya hayır!*” olmalıdır.

Örneğin, emekçi mahallerinde gerçekleştirilmesi düşünülen bir örgütlenme için, öncelikle kadınların en acil talepleri tespit edilmelidir. Bu talepler üzerinden başlatılacak bir çalışma içerisinde kadın gruplarının oluşturulması, bu örgütlenmenin, bu alandaki kadınların fikirleri, ihtiyaçları, çabaları üzerinden yerel kadın örgütlerine dönüştürülmesi, bu örgütlerin mahalledeki ev kadını, işçi, kamu emekçisi, emekli tüm kadınları bu gündem etrafında ortaklaştırmasına özen göstermek gerekir.

Çalışma yürütülen alandaki kadınların ekonomik durumu, yaşam tarzı, ilişkileri, feodal bağları, siyasal tercihleri, öncelikli ihtiyaçları, sorunlarına sahip çıkış düzeyi ve örgütlü kadroların kapasitesi gözeticilerle, güce ve ihtiyaca uygun, devrimci, somut adımlar atılmalıdır. Çalışma yaptığımız alanlarda böyle örgütler kurmak, günlük-istikrarlı politik bir faaliyeti zorunlu kılar. Emekçi kadın örgütü, mutlaka belli birimlerde kurulan örgütlere dayanmalıdır. Birim temelli çalışmaya, kadın grupları üzerinden yükselmeye özel dikkat gösterilmelidir. Ancak her alanda birden aynı gelişmenin sağlanması mümkün olmayacağına göre, önceliğin kadın örgütlenmesi çalışması yürütebilecek kadroların olduğu alanlara verilmesi gerekir. Bu alanlarda güç topladıkça diğer alanlara yayılmaya çalışmak doğru olacaktır.

Bir kitle örgütünün merkezileşmesi, her zaman kitlelerin hareketlenme derecesi ve yerel örgütlenmenin gelişmesiyle doğrudan bağlantılıdır. Örgütün merkezileşmesinin amacı, tabanda örgütlenmiş olan kitlelerin irade ve eylemini birleştirmekten başka bir şey değildir. O halde, merkezi kadın örgütü; işyerlerinde, mahallelerde, fabrika havzalarında, semtlerde kurulmuş ve giderek ilçelerde ve illerde merkezileşmiş örgütlerin bütünü olacaktır.

Kadın çalışmasında geriliğimizin nedenleri

Birçok araştırma ve “resmi” istatistiklerle sabit olduğu üzere toplumsal ve ekonomik piramitte en altta olduğu için, devrimci mücadeleye de en yakın olan bunca emekçi kadın acı çekiyor, eziliyor ve sömürülüyorken biz onlara elimizi yeterince uzatıyor muyuz? Uzatmıyor/uzatamıyorsak, emekçi kadınları proleter sınıf mücadelesine çekemiyorsak soruna yaklaşımımızda, bir yetersizlik, problem olduğu açıktır. Lenin yoldaşın dediği gibi “kendimizi kandırmayalım”! İşçi sınıfı ve emekçi halkın bir parçası olan kadın kitleleri kazanılmadan, devrimin kazanılmayacağını hala yeterince kavramış değiliz.

Hala kadının yaşadığı cins baskısı ne kadar kaba, açık ve yoğunsa, bu cins baskısının sınıf baskısı ve sömürüsüyle de o denli özdeşleştiğini görmüyoruz. Hala emekçi kadın kitleleri arasında yürütülecek çalışmanın sınıf mücadelesinin bir parçası, onun tamamlayıcısı olduğunu yeterince anlamış değiliz. Kadının köleleşmesiyle başlayan ve bin yılların yarattığı ezilmişliği ve bunun oluşturduğu özel durumları, özgün psikolojilerini anlayabilmiş, acılarını içimizde hissedip, onlara ulaşmanın özel yol ve yöntemlerini geliştirmiş de-

Kadının tam hak eşitliğinin ve kurtuluşunun proletaryanın kurtuluş mücadelesiyle birbirine bağlı olduğunu reddetmiyoruz. Ya da proletarya partisinin içinde kadın ve erkeklerin eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olmasını/olduğunu da reddetmiyoruz. Ancak teorinin pratikle bütünleştirilmediği yerde, özün kavranılmadığı gerçekliği söz konusudur.

ğiliz. Elbette anlayış olarak bunları savunmuyoruz.

Kadının tam hak eşitliğinin ve kurtuluşunun proletaryanın kurtuluş mücadelesiyle birbirine bağlı olduğunu reddetmiyoruz. Ya da proletarya partisinin içinde kadın ve erkeklerin eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olmasını/olduğunu da reddetmiyoruz. Ancak teorinin pratikle bütünleştirilmediği yerde, özün kavranılmadığı gerçekliği söz konusudur. Ya da bir şeylerin yapılması/yapılıyor olması durumu. Açık olan şudur ki; bizim ulaşamadığımız, proletaryanın kendi kurtuluşunun da ön koşulu olan, iktidarını yaratma mücadelesine çekemediğimiz emekçi kadın kitlelerini burjuva-feodal sistem kendi iktidarını sağlamlaştırmak için dayanak olarak kullanıyor.

C. Zetkin yoldaşın dediği gibi, “Kadın ve erkek yoldaşlar, ‘tam insan hayatına’ derhal ve basiretle el atalım! Onun neresine el atarsak atalım, kapitalist sömürü tarafından belirlendiği, onun yazılı ve yazılı olmayan yasalarına tabi olduğundan dolayı, her yeri yük ve yoksulluk doludur. Dolayısıyla kadınlar arasındaki ajitasyonumuzu, aydınlatma çabalarımızı ve eylemlerimizi başlatacağımız adeta bitmez tükenmez bir dizi daya-

nak noktası vardır... Çalışmamız kadınlara, yalnızca emekçi, sömürülen kitlelerin devrimci sınıf mücadelesinin bu acıları azaltacağı ve nihayetinde durduracağı göstermelidir..." (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd. , sf. 292)

Politik mücadelede kadın sorunu

Ülkemizde kadın hareketinin gelişimi ve bununla bağlantılı olarak Proletarya Partisi'nin kadın sorununa yaklaşımını biraz daha ayrıntılandırmamız yerinde olacaktır. Öncelikle ifade etmek gerekir ki, modern sanayinin ürünü olan kadın hareketi, ülkemizin kapitalist gelişimini tamamlamamış olmasından dolayı Avrupa'nın kapitalist-emperyalist ülkelerindeki gibi gelişmemiştir. Başta Fransız devrimi olmak üzere, Avrupa'da gelişen burjuva demokratik devrimlerin ve burjuva kadın hareketinin de etkisiyle, Osmanlı'da II. Meşrutiyet öncesi cılız bir burjuva kadın hareketi gelişmişti. Tıpkı o dönemin diğer burjuva kadın hareketleri gibi Osmanlı'daki kadın hareketi de eğitim ve çalışma özgürlüğü, ailede eşitlik ve kadının seçme-seçilme hakkının tanınmasını dillendiriyordu. Ancak Cumhuriyet'in kurulmasından sonra, bu ilerici misyonunu da yitirmiş, Kemalist devrime yedeklenmişti.

Cumhuriyet öncesi ve sonrası, bildiğimiz anlamda Avrupa'da gelişen kadın hareketleri gibi kitlesel bir emekçi kadın hareketinden söz etmek pek mümkün değil. Zira kadın nüfusunun büyük bir bölümü köylerde ve tarımda istihdam ediliyordu. Ancak bunlar ücretli işçiler değil, (çok azı ücretli tarım işçisi) daha ziyade boğaz tokluğuna emekleri sömürülen kadınlardı. Bugün bile çalışan kadın nüfusunun yüzde 80'i tarım sektöründe bulunuyor. (Türkiye'de Kadın Olmak, Sibel Özbudun)

Özellikle 1940-50'lerden sonra bir taraftan yıkıma uğrayan köylülerin şehirlere doğru göçü, şehirlerin kenar –gecekondu- mahallelerini doldurup fabrika ve atölyelere akmalarını sağlarken; bunların içinde sınırlı biçimde kadınlar da yerlerini alıyordu. Ancak bu göçler kapitalizmin birikim sürecindeki köylülerin yıkıma uğratılması sürecinden farklıydı. Hem kitlesel değildi, hem de yarı-sömürge, yarı-feodal yapıdaki ülkenin emperyalizme göbekten bağımlılığı kapitalist üretim ilişkilerinin özgürce gelişimini engellediğinden kurla bağlantılı tam proleterleşmeyen cılız bir işçi sınıfı hareketinin oluşmasını sağlamıştı.

Toplumsal üretime dâhil olan kadınların büyük

bölümü doğal olarak kendiliğinden gelişen grev ve işçi eylemliliklerinin içinde yerlerini almaya başlamışlardı. Fakat bu oran oldukça az sayılır. Zira kadınların toplumsal üretime katılımı erkeklere göre oldukça geriydi/hala da geridir. Toplumsal üretime katılanların çok büyük bir bölümü sanayi üretiminde –fabrika ve atölyelerde- yer alırken; büyük bölümü ise hizmet sektöründe ya da güçlerinin dağınık olduğu ev eksensli işlerde çalışmaktaydılar.

Nitekim günümüzde de bu gerçeklik kendi içinde kısmi farklılıklar barındırır da esas olarak korunuyor. Bunun bir dizi nedeni mevcuttur. En başında da ataerkil aile yapısı ve bu yapı içindeki cinsiyetçi işbölümü gereği kadının eş-anne-/ev kadını olarak görülmesi geliyordu. Yine feodal değer yargıları ve din faktörü de kadını eve hapseden önemli bir etkendi. Tüm bunlardan ve benzeri nedenlerden dolayı o dönem henüz, işçi-emekçi sınıfının içindeki hak arama mücadelesinin dışında, daha fazla ezildiğinin ve sömürüldüğünün bilincine ulaşan ve bunun kavgasını yürütebilen emekçi kadın hareketinin oluştuğundan söz edemeyiz.

Kadınların toplumda daha fazla baskı ve kadın olmalarından dolayı ek, özgün sorunlar, sömürüye maruz kalmaları, onlara bu gerçeklikleri üzerinden özel yol ve yöntemlerle yaklaşmamızı zorunlu kılmaktadır. Konuya dair MLM'lerin ele alışına baktığımızda ise bugün de dâhil olmak üzere maalesef bu pratiğin uzağında bir yerde durduğumuz görülmüyor. Özellikle 1980'lere kadar kadın sorununa ilişkin ciddi bir yaklaşımın, ele alışın olmadığını görüyoruz. 1980'lerin ilerleyen yıllarında ise, kadın sorununun diğer devrimci örgütlerle beraber daha fazla gündemleştirilmesi, soruna dair yaklaşım belirlenmeye çalışılması söz konusudur.

Kadın sorununun, devrimci hareketin gündemine girmesinin bir dizi nedeni mevcuttu. 12 Eylül darbesiyle devrimci ve demokrat tüm muhalif güçler, gözaltına alınmış, işkencelerden geçirilmiş, zindanlara doldurulmuş, sindirilerek baskı altına alınmış, ülkenin üzerine ölü toprağı serpilmisti. Özellikle '80'lerin ortasından sonra, bastırılan işçi ve emekçi kitleleri yeniden canlanmaya, ülkenin üzerindeki ölü toprağı kaldırılmaya başlanmıştı. Her geçen gün üretime ve toplumsal yaşama daha fazla katılmaya başlayan emekçi kadınların bilinç düzeyi de gelişen sınıf mücadelesine paralel artıyordu.

Kadınlar artık yaşadıkları sömürüyü, toplumdaki haktan yoksun konumlarını daha fazla sor-

gulamaya, tepki duymaya ve buna karşı mücadeleyi geliştirmeye başlamışlardı. Aynı şekilde devrimci mücadele içindeki, devrimci ve komünist kadınlar da 12 Eylül faşizminin zulmünü, işkencelerini, zindanlarını yaşamışlar ve bunlar içerisinde örülen direnişi tıpkı erkek devrimciler gibi omuzlamışlar, kavganın en ön saflarında yerlerini almışlardı. Ancak buna rağmen erkeklerle aynı yerlerde bulunamıyorlardı.

Sadece toplumda değil, devrimci saflarda dahi yaşanan erkek egemen anlayışları, örgüt ve mücadelenin içinde durdukları yeri, devrimci ve komünist partilerin yetmezliklerini ve yetersizliklerini sorgulamaya, tepkilerini dillendirmeye başladılar. Bu dönem yeni yeni gelişen feministler öncülüğündeki kadın hareketi de dünya ve ülke ölçeğinde ilgi uyandırıyor, farklı bir zeminde olsa da sorunun özgünlüğüne dikkat çekmiş oluyordu. Nitekim '70'lerin ve '80'lerin devrimci saflarında olan birçok kadın militan Marksist teoriyi yeterince kavrayamamanın ve örgütlerdeki erkek egemen anlayışa yönelik tepkinin de etkisiyle feminizme doğru kaydılar.

1960-1970'lerde dünyada (özellikle de Avrupa'da) gelişen 2. dalga feminist hareketin etkisi, ülkemiz coğrafyasını 1980'lerden sonra sarmaya başladı. Öncülüğünü '80'lerden önce sol çevrelerde bulunmuş, Marksist örgütlenme yapısı ve hiyerarşisine karşı olan ve belli bir entelektüel birikim edinmiş bir grup kadının oluşturduğu feminist hareket gelişim gösterdi. Bunlar diyalektik materyalist bakış açısını kavrayamadıkları gibi, ülke gerçekliğinden uzak bir şekilde tipik batıdaki şekillenişle kopyaladıkları feminist teoriyi benimsiyor, yarım yamalak ve çarpık Marksist "bilgileriyle" saldırı hedeflerine, geçmişte içinden çıkmış oldukları TDH'ni oturtuyorlardı.

Feminist hareket, 1986'da kadına yönelik dayığa karşı "Bağır herkes duysun" gibi kampanyalar ve geniş kadın kitlelerini kapsayan yürüyüşlerle, yine 1989'da "Cinsel tacize hayır", "Mor iğne" gibi kampanyalarla belli bir ilgi yarattı. Sınıfsal içerikten uzak bu durum karşısında burjuva medyanın tutumu sansür ya da görmezlik değil belli bir sempatiyle duyurma olarak kendini gösterdi. Çünkü özellikle '90'lara doğru devrimci muhalefet de gelişmeye, canlanmaya başlamıştı. Bundan dolayı devrimci muhalefetin güçlenmesine alternatif olarak, örgütlü mekanizması bulunmayan ve buna karşı olan, talepleri düzen içi reformdan ileri git-

meyecek ve özü itibarıyla burjuva ideolojisine sahip feminist hareketin gelişmesi tercih edildi. Ve bir şekilde feminist hareketin, erkek düşmanlığına indirgedikleri kadın sorununa yaklaşımları gündemdeki yerini koruyordu.

Önemli bir gelişme de Kürt kadın hareketinin oluşumuydu. Süreç içerisinde savaş ve direnişe bağlı olarak daha da gelişip güçlenen, mücadelede geride kalmayan, sadece destekçi olmak istemeyen, eşit hak ve söz sahibi olmayı talep eden Kürt kadını, tabuların yıkılmasında önemli başarılarla imza attı, Kürt kadın hareketini şekillendirdi. Bugün başta feministler olmak üzere, kadın mücadelesini hareketini belli oranda etkileyen Kürt Kadın Hareketi'nin, ülkedeki en örgütlü ve etkin kadın faaliyeti haline ulaştığı bir gerçek.

Tüm bu saydığımız etkenler, TDH'nin gündemine daha fazla kadın sorununu, buna dair bir yaklaşım belirlemeyi ve feminizme karşı mücadeleyi sokuyordu. Nitekim 90'lara doğru TDH içindeki birçok yapıda kadın kolları, komiteleri gibi yapılanmalar oluşturulmaya başlandı. Proletarya Partisi açısından bakıldığında ise ciddi ve köklü bir ele alış/yaklaşımın belirlenmediği görülmektedir.

MLM ideolojinin kadın sorununa teorik düzlemdeki yaklaşımını yeterince bilmediğimiz ve kavramadığımız açık. Nitekim bugüne ulaşan kapsamlı bir kadın çalışmamız olmadığı gibi, eski yayınlarımıza baktığımızda, kadın sorununa dair yazıların oldukça yüzeysel genel söylemleri ve sorunun çözümü noktasında, yakalanan birkaç sloganı aşmadığını görüyoruz. Bu nadir örneklerde emekçi kadınların sorun ve ihtiyaçları üzerinden gelişen somut taleplerden ziyade feminist hareketin taleplerinden etkilenildiği ve çözüm olarak "kadının politikaya katılması" şiarıyla bitirildiği görülmektedir.

Elbette bizler kadının politikaya katılmasını savunur ve bunun mücadelesini yürütürüz. Ancak bundan da önce ve kadının politikaya katılmasının da ön adımını oluşturan; kadını eve hapseden prangalarından kurtulmasının, kendi ayakları üzerinde durabilmesinin mücadelesini yürütürüz/yürütmeliyiz. Ustaların eserlerine, Ekim ve Çin devrimleri pratiklerine baktığımızda, kadını kurtuluşu götürecek yolda, kırılması gereken ilk halkanın; -kadının köleleştirilmesinin de oradan koparılmasıyla başladığı- toplumsal üretime ve yaşama çekilmesiyle olacağı vurgulanıyor.

Hem her fırsatta döne döne kadının toplum

içindeki konumunun, ekonomik ilişkilerde aldığı role göre belirlendiği gerçeğini söylüyoruz hem de politika üretirken bu gerçeği unutuyoruz. Kadının açlığı, yoksulluğu ve çalışma hakkını gündemleştirmek yerine; henüz ayakları üzerinde duramayan, kendisine güvensiz kadın için, soyut anlam taşıyan “kadın politikaya katılmalı” şiarıyla yetiniyoruz.

Oysa politikaya katılmak için önce toplumsal üretime ve yaşama katılmanın mücadelesi yürütülme durumunda. Ve işte kadını ancak bu mücadelenin içerisinde ekonomik ve sosyal haklarını kazanma mücadelesine çekebiliriz. Politikleşmesini ve aktifleşmesini sağlayarak demokrasi mücadelesinin öznesi haline getirebiliriz. Bizimki gibi feodal değer yargılarının ağırlıkta olduğu yarı-feodal ülkelerde bu çok daha önemli.

Sorunun diğer ayağını da, insanın bilmediği, kavramadığı şeylerin üzerine gidip çözmesi yerine, ondan kaçması misali, MLM’ler de Marksizm’in kadın sorununa yaklaşımını yeterince kavramadığından ya da en kaba görüntülerini algıladığından yokmuş gibi davranarak, bir nevi gerçeklikten kaçması oluşturmaktadır. Buna en somut örnek Proletarya Partisi 1. Konferansında parti tüzüğünde kabul edilen “Marksist Leninist Kadınlar Birliği (MLKB)”nin 3. Konferansta “cins ayrımcılığına neden oluyor” gerekçesiyle kaldırılmasıdır: “*Parti tüzüğümüzün 8. Bölümünde yer alan ‘...kadın örgütlenmesi’ ile ilgili hüküm kaldırılmalıdır; çünkü bu cins ayrımı getiriyor. Kadınlar, gençlik, ordu ve parti içinde örgütlenmelidirler.*” (Komünist sayı 13, sf. 81’den aktaran H. Yeşil, Kadın Sorunu Üzerine Yazılar, Dönüşüm Yayınları, sf. 218)

Komünist kadın ve kadın kitlelerinin kazanılması

Kadın erkek ayrımcılığına karşı çıkarken, işe öncelikle onun toplumda –tıpkı diğer ırk, milliyet vb. ayrımcılıklar gibi- var olduğunu ve tüm canlılığı ve yakıcılığıyla yaşandığını görmek, kabul etmekle başlanmalıdır. Bunun kabul edilmesi demekse komünistler açısından; nasıl giderileceği sorununu gündeme getirir. Aksi yaklaşımsa sorunun üzerinin örtülmesine neden olur. Kadının toplumda yaşadığı baskı, sömürü ve ikinci konumu ortada olmasına rağmen onların kazanılmasının devrimimiz için önemi kavranamıyorsa, aslında sınıf mücadelesinin önemi kavranamıyor demektir.

Sınıf mücadelesinin kavranması demekse; onu geliştirecek, proletaryayı nihai kurtuluşa götürececek

her aracın amaca uygun hale getirilmesi demektir. Kadın çalışması da böyle değerlendirilmek zorunda. Ve unutulmamalı ki kadın çalışmasını ihmal edenler esasta sınıf mücadelesine zarar veriyorlar. Tıpkı C. Zetkin’in dediği gibi; “... Kadınları da bilinçli üyeler olarak devrime katmak ve eğitmek için çaba göstermeyen tüm yoldaşları, devrimin bilinçli baltalayıcıları olarak adlandırıyorum.” (age, sf. 87)

Dünya devrimler tarihinin bize gösterdiği bir gerçek; emekçi kadın kitlelerinin kazanılması, örgütlenmesi, eğitilmesi ve geliştirilmesi, devrimden önce devrimin garantisi, devrimden sonra da proletarya iktidarının güvenliği için zorunludur. Aksi takdirde geride olan ileride olanı da geriye çekecek, müdahalede aktif olmasına zorluk çıkaracaktır. Kadınların mücadelenin gerisinde kalmaları, sadece kendileri ile sınırlı olmayacak, devrim için hayati önem teşkil edecektir.

O halde kadın kitleleri arasında kadın çalışmasının nasıl olması gerektiği, onları sınıf mücadelesine nasıl çekeceğimiz ve örgütlenme şeklinin nasıl olacağı üzerinde duralım. Bunun için özel araçlara gerek var mıdır? Varsa bunlar nasıl olacak ve sonuçları neler getirir sorularıyla başlayabiliriz. Lenin yoldaş, C. Zetkin’le yaptığı görüşmesinde “*Ne olursa olsun, açık teorik temele sahip güçlü bir uluslararası kadın hareketi yaratmalıyız... Marksist teori olmadan iyi pratik olmaz, bu açık. Bu sorunda da biz komünistlere en büyük ilkesel aralık gerekli.*” (age, sf. 302)

Proletarya Partisi açısından da kadın sorununa yaklaşım konusunda “açık teorik temele sahip” Marksist perspektif ve ona uygun mücadele araçlarıdır gerekli olan. Elbette bunu yaratmanın yolu, uluslararası komünist hareketin deneyimlerinin incelenip, irdelenmesi, bunlardan gerekli ders ve deneyimlerin çıkarılmasından geçiyor. Marksist hareketin deneyimlerinin öğrenilmesi, kavranılması, karanlıkla el yordamıyla yürümemizi engelleyeceği gibi, yeni yeni “keşiflere” gereksinimimizi de ortadan kaldıracaktır. Biz de nasıl bir kadın çalışması ve örgütlenmesi yaratmalıyız sorusunun çerçevesini belirleyebilmek için öncelikle komünist ustalara ve Komünist Enternasyonal kararlarına başvuracağız.

Lenin yoldaş C. Zetkin yoldaştan “*Kadınlar arasında komünist çalışma için yönergeler*” yazmasını istediği görüşmesinde, yönergelerin içeriğinin nasıl olması gerektiğine, komünist kadın

hareketinin yaratılmasının gerektiğine ve bunun proletaryanın sınıf savaşmaları ve komünizm için önemine vurgu yapıp “kent ve köydeki milyonlarca emekçi kadını” mücadeleye kazanmanın öneminde değindikten sonra, komünist kadınların kolektifteki yerinin neresi olduğunu açıklıyor: “Örgütlenme ile ilgili olan şeyler ideolojik anlayışlarımızdan çıkar: komünist kadınların ayrı birlikleri yoktur. Komünist kadınların yeri tıpkı komünist erkeğin olduğu gibi, kolektifte üyeliktir. Eşit yükümlülükler ve haklarla. Bu konuda hiçbir görüş ayrılığı olamaz” diyerek komünist kolektif içinde ya da komünist kadınların ayrı örgütlenmesi konusuna da açıklık getirmiş oluyor.

Lenin, geniş kadın kitlelerine ulaşmak, uyandırmak ve onları eğitmek için partinin, kadın komitelerine, kollarına vs. yani özel organlara ihtiyaç olduğunu altını çiziyor. Bizim de -kolektifte- sıkça karşılaştığımız “feminizm korkusu”nun, tam tersine feminizm olmadığını “pratik, devrimci amaca uygunluk” olduğunu belirtiyor.

C. Zetkin’in bahsi geçen “Komünist kadın hareketi için yönergeler”de, kadın çalışması için örgütlenme modeline dair ileri sürdüğü esaslar şunlardır:

“1- Bir ülkenin Komünist Partisi içindeki kadınlar özel birimlerde birleştirilmemeli, tersine eşit hak ve yükümlülüklerle sahip üyeler olarak yerel parti örgütlerine sokulmalı ve bütün parti organlarındaki ve parti kurumlarındaki ortak çalışmaya çekilmelidir. Komünist Partisi ama, kadınları ajitatif olarak kucaklamak, örgütlü olarak kendi saflarında tutmak ve eğitmek için özel önlemler alır ve özel kurumlar oluşturur. Bütün bunlar, kadının ruhsal-töresel özellikleri, tarihsel olarak belirlenmiş geriliği ve daha hala evdeki çalışması dolayısıyla sık sık aldığı özel konumu hesaplansak (ele alınmalıdır –çn)

2- Her yerel parti örgütünde, erkek yoldaşların da yer alabileceği bir kadın ajitasyon komitesi vardır. (Zetkin maddenin devamında bu komitenin görevlerini sıralıyor- bn)

3- Partinin her bölge yönetiminde, bir bölge kadın ajitasyon komitesi bulunur. Bunun görevi bütün bölgenin yerel kadın ajitasyon komitelerini görevlerinin yerine getirilmesinde teşvik etmek ve enerjik olarak desteklemektir. (Devamında maddeler halinde komitenin çerçevesini ve birbiriyle ilişkilerini sıralıyor.)

4- Ülke parti yönetiminde bir ülke kadın ajitasyon komitesi ya da ülke kadınlar sekreteryası bulunur. Bunun görevleri şunlardır:

a) Bölge ve yerel kadın ajitasyon komiteleri ile sürekli ve düzenli ilişkiler sürdürmek, bunlarla ülke parti yönetimi arasındaki en sıkı bağı sağlamak.

b) Tek tek bölge kadın komitelerinin çalışması sonucu ortaya çıkan verileri toplamak ve bu verileri kendi deneyimleri ve önerileri ile karşılıklı olarak onlara dağıtmak. (Görevler sıralanmaya devam ediyor ancak hepsini almayı gerekli görmedik-bn)”

Clara Zetkin’in Komintern’in ikinci kongresine sunulmak için hazırladığı bu yönergeler, kongredeki zaman darlığı nedeniyle karara bağlanamazken, bu görev “Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi”ne (KEYK) bırakılır. KEYK tarafından 1920’de “Komünist Partilerin Kadınlar arasındaki Çalışma Yöntem ve Biçimleri” olarak belirlenir. Komintern III. Kongresinde karar altına alınan “Kadınlar arasında çalışmanın yöntem ve biçimleri” tüm ülkelerin komünist partilerinin önüne görev olarak konur. Buna göre;

“Komünist Enternasyonal III. Kongresi, parti içinde sendikalar özel kadın birliklerinin oluşturulmasına ya da daha başka özel kadın örgütlerine kesinlikle karşı olduğunu belirtir, buna rağmen ama Komünist Partileri tarafından kadınlar arasında özel çalışma yöntemlerinin gerçekliğini kabul eder ve bu nedenle bütün komünist partiler içinde bu çalışmanın yürütülmesi için özel organlar yaratılmasının amaca uygun olduğunu tespit eder: Buna da kongreye aşağıdaki şu fikirler yol göstermektedir:

b) Kadının eskiden beri toplumsal yaşamdan uzak tutulmasıyla ve aileye zincirlenmiş olmasıyla açıklanan, kadın kitlelerinin edilgenliğinin ve siyasi geriliğinin tespit edilmesi gerektiği,

c) Doğanın kadına yüklediği özel fonksiyonların (annelik) ve bundan kaynaklanan özgünlüklerin, genelin çıkarı için kadının sıhhatinin ve gücünün daha çok korunmasını gerektirdiği. Bu düşünceden yola çıkarak Kongre, kadınlar arasında çalışmanın yürütülmesi için özel organlar yaratılmasının amaca uygun olduğunu tespit eder. Böylesi organlar Partinin Merkez Komitesinden şehir semt komitesine veya yöre parti komitesine kadar bütün parti komitelerinde örgütlenmesi gereken seksiyonlar ve komisyonlardır. Bu karar, Komünist Enternasyonal men-

subu tüm partiler için bağlayıcıdır. Komünist Enternasyonal III. Kongresi, bu seksiyonlar ve komisyonların görevlerinin şunlardan oluştuğuna dikkat çeker:

- 1) Geniş kadın kitlelerini komünizm ruhuyla eğitmek ve komünist partisi saflarına sokmak,
- 2) Kadının toplumsal konumuyla bağlantılı olan önyargılara karşı mücadele etmek ve erkek ve kadın işçilerde her iki cinsiyetten proletaryanın çıkarlarının ortak olduğu bilincini güçlendirmek.
- 3) İşçi kadınların iradesini kuvvetlendirmek, onları kapitalist ülkelerde iç savaşın bütün biçim ve çeşitleri içine çekmek, kadınları kitle eylemlerine ve kapitalist sömürüye (evsizlik, pahalılık, işsizlik, çocukların sefaleti) karşı mücadeleye çekerek uyandırmak, Sovyet cumhuriyetlerinde ise aynı hedefe kadınları komünist iktisat ve yaşam tarzının kuruluşuna çekerek varmak.
- 4) Hak eşitliğiyle ve bir anne olarak kadın korunması ile doğrudan ilgili sorunları ortaya atmak, partinin ve (Sovyet ülkelerinde) yasal organların dikkatini bu sorunlara yöneltmek.
- 5) Geleniğin, burjuva alışkanlıkların ve dinin gücüne karşı planlı bir mücadele vermek ve bu yolla cinsiyetler arasında, emekçi insanlığın fiziki ve ahlaki sağlamlaşmasını güvenceleyecek durumda olan daha sağlıklı ve daha armonik ilişkiler yaratmak. Parti komiteleri komisyonların çalışmalarını dolaysız yönetmek zorundadır ve onlardan sorumludur. Her komisyonun tepe noktasında bir komite üyesi bulunmalıdır. Olanaklar ölçüsünde birden fazla komünist bu komisyonların üyesi olmalıdır...” (age, sf. 225-226)

Aynı kongrede yine KP'nin ve bu komisyonların “Sovyet ülkesinde”, “kapitalist ülkelerde” ve “ekonomik bakımdan geri kalmış ülkelerde (doğuda)”, kadınlar arasında çalışma ve görevleri ortaya konulur. Yapılacak ajitasyon ve propaganda biçimleri ve bu komisyonların yapısı belirlenir: “Kadın ajitasyon komisyonları her yöre parti komitesinde, her semt (bölge) parti komitesinde kurulur. Komisyonların üye sayısı her ülkenin gereksinimlerine göre belirlenir...” (age, sf. 138) der ve ilerleyen bölümlerde Merkez Komitesi ile ilişkisini belirler: “Merkez Komitesi Kadın Seksiyonu Yöneticisi, Merkez Komitenin üyesi değilse, o zaman seksiyonla ilgili tüm sorunlarda karar alma yetkisi olan oyla, diğer sorunlarda ise danışma oyu ile, Merkez Komitesinin tüm oturumlarına katılma hakkı vardır. Komisyon başkanı Parti Merkez Ko-

mitesi tarafından atanır ya da genel parti kongresi tarafından seçilir. Tüm komisyonların kararları ve tasarrufları ilgili parti komitesi tarafından onaylanmalıdır.” (age, sf. 140)

Komintern üçüncü kongresinden bir yıl sonra yapılan dördüncü kongresinde; C. Zetkin, karar altına alınan “kadınlar arasında çalışma” konusunda yanlış anlamalar ile “kadınların arasında komünist çalışmanın ne olduğuna ve ulusal seksiyonların ve Enternasyonal'in organlarına hangi görevlerin düştüğüne dair yanlış anlamaların...” olumsuz etkisinden bahseder. Ve komünist kadın hareketini şu şekilde tanımlar:

“Bu, kadınlar arasında ikili bir amaç doğrultusunda planlı komünist çalışmadır: Birincisi komünist düşüncelerle dolu olan kadınları Komünist Enternasyonal'in tek tek ulusal örgütlerine ideolojik ve örgütsel bakımdan sıkı bir şekilde çekmek ve orada faaliyete geçirmek, bu seksiyonların tüm yaşantısının ve dokusunun bilinçli birlikte çalışanları ve taşıyıcıları yapmak; ikincisi, henüz komünist düşüncelerle dolu olmayan kadınları bu seksiyonlara kazanmak, onları proletaryanın eylemlerine ve mücadelelerine çekmek...”

Devamında bu çalışma için gerekli olan özel organlara ve Komünist Partinin bütünlüklü çalışmasına ihtiyaç olduğuna değinir; “Kadınlar arasındaki komünist çalışmanın tek tek partilerin yaşantısıyla ideolojik ve organik olarak bütün sağlamlığıyla bağlanmasında, bu işi yürütebilmek için özel organlara ihtiyacımız var. Elbette! Kadınlar arasındaki komünist çalışma kadınların sorunu olmamalı, aksine herkesin sorunu, her ülkenin komünist partisinin, Komünist Enternasyonal'in sorunu olmalıdır. Eğer bu amaca ulaşmak istiyorsak, bu durumda kadınlar arasındaki komünist çalışmayı bütünlüklü ve planlı olarak yürütecek, yönlendirecek ve bu amaca yönelik olarak tutacak organlar –bu organlar kadın sekreterliği, Kadın Şubesi ya da herhangi bir şey olarak adlandırılrsa da- gereklidir.” (age, sf. 141-142-143)

Önümüzde duran güncel görevler

Devrimin tüm sorunları gibi kadın sorununu da Proletarya Partisi, gündemine alıp üzerinde ciddiyetle yoğunlaşmak ve kadınlar arasında çalışmanın araçları olan özel organ geliştirmek durumundadır. Parti bu sorunu daha somut politikalarla merkezi düzeyde ele almalı ve kurumsallaştırmayı hedeflemeli/ bunun için gerekli adımlarını atmalıdır. Ön-

celikli olarak devrim programını oluştururken; bunun içerisinde somut olarak kadın sorununa ilişkin de program-talepler yerini almalıdır. Tıpkı devrimin diğer sorunlarında da olması gerektiği gibi, kadın sorununa dair de MLM güzergâhtaki teorik donanımı sağlanmalıdır. Bu elbette bir anda oluşmayacaktır. Uzun süreli, sürekli ve planlı bir eğitim ve müdahalelerin ürünü olacaktır.

Lakin ilk elden –bu donanımın da önemli bir adımı olacak- kapsamlı bir çalışma yapılarak; Marksizm’in kadın sorununa yaklaşımı; Kürt Ulusal Hareketinin alışmaları; burjuva feminist, Troçkist ve reformist algıların soruna bakışı ve eleştirel değerlendirilmesi; ülkede sosyo-ekonomik yapı içinde kadının durumu, konumu, pratik sorunları ve üretilmesi gereken çözüm yöntemleri; başta Kürt kadınları olmak üzere ezilen ulus ve milliyetlerden kadınların yaşadığı ifte zulüm vs.’yi inceleyip araştıracak; MLM teoriyle sentezleyerek ülke gerçekliğinde işçi-emekçi kadının sorunlarını ve taleplerini yorumlayıp, güncele ve devrim sonrasına dair somut politikalar üretilip, program önerisi sunacak özel bir çalışma birimi oluşturulmalıdır.

Bu birim ve oluşturulması gereken kadın komisyonlarının bileşenleri ağırlıklı olarak kadın yoldaşlardan oluşturulsa da erkek yoldaşlardaki kadın sorununu ve kadın çalışmasını dışında gören anlayışlara müdahale etmek, eğitim haline dönüştürmek için, çalışma içerisinde erkek yoldaşlar da yer almalıdır. Proletarya Partisi’nin önüne, kapsamlı bir inceleme araştırma ve teorik donanım hedefi koyması elbette bugünden atılması gereken adımların atılmayacağı anlamına gelmemelidir.

Bugün komünistlerin önünde, kadın çalışması konusunda ikili bir görev bulunmaktadır. Bu görev hem örgütlü kadınları geliştirmek, ileriye taşımak için mekanizmalar geliştirmek ve erkek ve kadın yoldaşları sürekli olarak eğitime tabi tutmak, hem de geniş işçi-emekçi kadın kitlelerini bilinçlendirip kazanmak ve sınıf mücadelesine kanalize etmektir.

Her iki görev de vazgeçilmez ve birbirini besleyen bir niteliğe sahiptir. İnsanlığın yarısını oluşturan kadınlar kazanılmadan devrimin kazanılmayacağı gibi; halk kitlelerinden kadınların kazanılması, sınıf mücadelesine sevk edilebilmesi için de MLM öncü kadınların yaratılması gerekmektedir. Bundan dolaydır ki, bugün ilk adım olarak, sınıf mücadelesi içindeki kadınların geliştirilmesi, kitlelere önderlik yapabilecek pozisyona getirilmesi gerekiyor.

Kendi tarihimize ve dünya devrimleri sürecine baktığımızda; devrimci mücadeleye giren kadınların oranı az olmakla birlikte, devrimci saflara katıldıktan sonra mücadele içinde daha fedakar, daha kararlı ve daha sıkı tutundukları bir gerçektir. Bu gerçeği, yeri geldiğinde, biraz da propaganda içerikli sıkça dile getiriyoruz. Evet, kadınların mücadeleye erkeklerden daha sıkı sarıldığı doğrudur. Çünkü hiçbir şeyi olmayanın kaybedecek bir şeyi de olamaz. Toplumun içinde ezilen, horlanan, insan yerine bile konulmayan, bir “hiç” olarak görülen kadının kaybedeceği bir şey yokken; mücadeleye girdiğinde artık bir şeyi olmuştur. Onun için ona daha sıkı sarılıyor.

Ancak bu sarılış, var olanla, elde ettiğiyle yetinme, onu koruma şeklinde oluyor. Pratiğin tüm yükünü kaygısızca omuzlarken; ileriye çıkma, siyasal olarak gelişme, devrimin-partinin sorunlarına vakıf olma, kafa yorma, politika geliştirme yönü ve çabası zayıf kalıyor. Kendini yenileyememe, ileri taşıyamama süreç içinde aşınmayı da getiriyor. Bu da kadının kendine güvensizliğini, edilgenliğini büyütmede, yer yer kopmalara, yer yer ise mevcut durumun kanıksanmasına götürüyor.

Elbette kadının mücadele içinde geri oluşunun, siyasete ilişinin eksik olmasının, edilgenliğinin ve kendine güvensizliğinin, tarihsel, toplumsal, psikolojik bir dizi nedeni, kökeni var. Ancak bu durum için tarihsel-toplumsal bir olgunun sonucu deyip geçemeyiz. Bunu açma yönündeki kolektifin geri tutumunu da görmek, sorgulamak ve müdahale etmek durumundayız. Bugün kolektif, işçi emekçi kadın kitlelerinin yaşadığı onca ifte sömürüye ve baskıya rağmen onlara neden ulaşamadığımızı sorgulamalıdır! Ancak aynı zamanda saflarındaki kadın yoldaşları neden geliştirip ilerletmediğini de sorgulamalıdır!

Kolektif bünyemize baktığımızda ve kendi gerçekliği içinde değerlendirdiğimizde, azımsanmayacak sayıda, onlarca yıllık deneyime sahip olan kadın yoldaşlarımız var. Ve bunlar pratiğin içinde, birçok siyasetin kadrolarının üstlendiği – ya da daha fazlasını- düzeyde görev ve sorumluluklar üstlenip yerine getiriyorlar. Elbette kendi gerçekliğimiz ve kriterimiz üzerinden baktığımızda bu kadınlar siyasal olarak yeterince gelişmiyor, yerinde sayıyor, kendini tekrar ediyor diyebiliriz. Sonuçta kolektifi bir piramide benzetirsek kadın yoldaşların büyük bölümü alta yakın

geniş halkalarda kümelenmişler, ileriye çıkamıyor ya da çok zor çıkıyorlar.

Peki MLM'ler bu gerçekliği görmüyor mu? İşte tam da burada Proletarya Partisi bu yoldaşların niye gelişemediğini, ilerleyemediğini; kendini geliştiremediğini ve geliştirmek için ne kadar çaba sarf ettiğini sorgulamak durumunda. Tam da burada eşit olmayanlara mutlak eşit haklar tanırsa eşitsizliği ince bir ayrıntısına kadar devam ettirmiş olduğunu görmek zorunda. Tam da burada mücadeleye aynı koşullarda ve aynı zamanda başlayan kadın ve erkek yoldaşlardan erkek olan ilerleyip giderken, kadının geride kalmasının nedenleri bilinmeli. Kadının erkeğe yetişmesi için ek teşviklere, desteğe ihtiyacı olduğu görülmeli. Bilmeli ki birlikte yola çıkanlardan biri geride kalırsa o yolculuk aksar...

Kadın yoldaşlar örgütlülük içinde erkekle aynı hak ve yükümlülüklerle sahip olsa da içinden geldiği burjuva-feodal toplumda erkekle eşit olmadığı, geride olduğu için, Proletarya Partisi içine girdiğinde de aslında bir adım geriden başlamış oluyor. Siyasete, teoriye ilgisizliğinin, kolektifin sorunlarına yeterince kafa yorup politika üretmeyişinin, kolektifte ilerleyip yönetici konuma gelemeyişinin, mücadelede yeterince söz sahibi olamayışının da kökenleri toplumdaki eşitsiz konuma dayanmaktadır.

Toplumda kadının, toplumsal üretimden ve toplumsal yaşamdan soyutlanması ya da bunların içinde daha az ve geride yer alışı, ikinci cins-insan görülmesi, yaşam alanının daraltılması, onun düşünsel gücünün gelişmesine de set vurmakta. Soyutlama yeteneğinin daha az gelişmesine neden olmakta. Yine eğitim ve toplumsal üretimin içinde olma olanaklarından yeterince yararlanamaması/yararlanamamış olması, objektif olarak onun kendini disipline etme ve yönetme becerisini kazanmasını zayıflatmakta, erkek yoldaşlardan bir adım geriden başlamasını getirmekte.

Yeterince soyutlama yapamayan kadın doğal olarak teoriyi algılamakta zorlanmaktadır. Bu da teoriye ilgisizliğe ve pratiğe yönelmeye götürmekte. Aynı durum "savaşçı" alanı için de söz konusudur. Gerillada da kadın yoldaşlar araziye ve askeri koşulları daha geç ve zor kavramakta/öğrenmekte. Erkek yoldaşların kadın yoldaşlardan daha hızlı öğrenmesi onların üstün olmasından değil, kadının toplumdaki yalıtılmışlığının ve soyutlama yönünü yeterince geliştirememiş olmasındandır.

Kolektif, MLM kadının yaratılması mücadelesini, sadece kadın yoldaşların harcaması gereken çabaya ya da sorumlu yoldaşların "iyi niyetli" desteğine havale edemez/etmemelidir. Kolektifin kadro/üye ve militanlarını geliştirip MLM ideolojiyi kavratıp, MLM kimliğe büründürme görevi vardır. Bu görevi yerine getirirken, kadın üye ve militanların toplumdaki gelen eşitsiz konumu da hesaba katılmalı. Onlar için iki kat çaba sarf edecek ele alışlar, yöntemler geliştirmek, özel eğitim çalışmaları yürütmek durumundadır.

Kolektif içinde kadın ve erkek yoldaşların eşit konuma gelebilmesi, kadın yoldaşların kolektifin içinde ilerleyip, yönetici pozisyonlara ulaşabilmesi için, ek teşviklerle desteklenmeleri, pozitif ayrımcılık uygulanması, hatta kota sistemine başvurulması gerekmektedir. Ve bu uygulamalar kolektifin tüzüğünde, "kadın aleyhinde burjuva-feodal toplumdan miras kalan eşitsizliğin giderilmesi ve kadın erkek eşitliğinin sağlanabilmesi için kolektifin kadın lehine pozitif ayrımcılık ve kota sistemini savunduğu" yönlü ibarelerle garanti altına alınmalıdır.

Kolektif içinde kadının teşvik edilip desteklenmesi konusunda ÇKP tüzüğünde "*Bir birimin içerisinde aynı niteliklere sahip kadın ve erkek bir arada çalışıyorsa sorumluluğu kadın yoldaşlara vermeli, onlar öne çıkarılmalıdır*" (Yeni Demokrasi Dergisi, s. 9, Mart-Nisan 1988) denilmektedir. Kolektifimiz de bu anlayışı; pratikte uygulaması tartışmalı olsa da savunuyor. Yer yer yaşama geçirmeye de çalışıyor. Ancak bu çabalar sorunumuzu çözmekte çok yetersiz kaldığı gibi, sorunun özünün kavranmadığı gerçeğini de ortadan kaldırmıyor. Çünkü bizim açımızdan esas sorun "aynı niteliklere sahip kadın ve erkek" yoldaşlardan görev için kadının tercih edilmesi ya da edilmemesi değil. Kuşkusuz önemli bir adım, ama esas olması gereken, kadın yoldaşların geliştirilip ilerletilerek bu görevleri üstlenebilecek pozisyona getirilmesidir. Kadının siyasi, ideolojik, politik gelişimi sağlandığında örgütsel gelişimi, görevler üstlenmesi zaten bunu takip edecektir.

Biliyoruz ki, politik olarak gelişim olmadan kitlelere önderlik yapılamaz. Kolektifte kota anlayışını savunurken de; elbette salt kota doldurmak için kadının yönetici organlara çekilmesinden söz etmiyoruz. Ancak kadınlara yönelik kota gibi somut bir hedefin, kolektifin önüne konulması, zorunlu olarak kadın üye ve militanların geliştirilmesi, niteliğin yükseltilmesi, çaba ve adımların atılmasının

daha yakıcı hissedilmesini sağlayacaktır. Pozitif ayrımcılık ve kota sisteminde amaç; ideolojik-politik eğitimin yetersiz kaldığı yerde örgütsel ve idari tedbirlerin alınmasıdır.

SSCB ve ÇKP'nin pratiklerine baktığımızda kadınlara yönelik kota ve teşvikler; eğitimde, üretimde, politikada, sendikada, yerel ve bölgesel yönetim organlarında, komünlerde vs. birçok alanda uygulanmıştır. Kota uygulaması, sadece Proletarya Partisi içinde uygulanmamıştır. Ancak parti içinde uygulanması da tamamen reddedilmemiş, kapılar açık bırakılmıştır. Örneğin Zinoyvey 1924 yılındaki RKP(B) Merkez Komitesi'nin Moskova fonksiyonerleri ve işletme temsilcileri ile yapılan toplantıda:

“Şimdi çokça Sovyetlerin yeniden canlandırılması üzerine konuşuyoruz. Sovyetlerin faaliyetlerinde ilgili bölgede ilgili köyde hangi ölçüde bir canlanma olduğunun en iyi ölçüsü, işçi köylü kadınların hangi çapta Sovyetler içindeki pratik faaliyetlere çekildiğini gösteren rakamdır. Birçokları kadınlara bir kararla Sovyet ve devlet organlarında belli bir oran garantilemenin gerekliliğini söylüyorlar. En kötü durumda bu araca da başvurmak zorunda kalacağız. Ama böyle bir tedbir arzu edilir değildir: Gönüllü örgütlenme çok daha büyük bir öz etkinlik sağlar. Bu nedenle bu amaca böyle bir karar olmadan ulaşmak zorundasınız.

Yönetici kadın işçiler, ilk planda, görevlerinin anlamını kavramak için epeyce zihinsel çalışma yapmak zorunda kalacaklardır. Ama kapıların size ne kadar istenmeyerek açıldığını gördüğümüzden, şunu da eklemek zorundayız: Sadece kafa ile değil, biraz da dirsekle çalışmak zorundasınız. Siz kendinize biraz yer açmak zorundasınız! Erkekler kendiliğinden size yer açmıyorsa eğer, o zaman onları dirsekle itmek mubahtır” (Kadınların Kurtuluşu 1, sf. 162) demektedir.

Kolektifte kadın sorununun diğer bir ayağını da erkek yoldaşlar ve erkek egemen anlayışları oluşturmakta. Nasıl ki kadın yoldaşlar toplumdan ezilen psikolojisiyle geliyorsa; erkek yoldaşlar da erkek egemen psikolojiyle geliyorlar. Elbette sorun kolektifte, toplumda yaşandığı gibi kaba hallerde kendini göstermiyor. Ama niyetten bağımsız, eski alışkanlıkların, erkek egemen anlayışların atılmasına karşı “gizli” bir direniş yaşıyor.

Örneğin hep yönlendirmeye, karar vermeye alışmış olan erkek, üzerine sorumlu olarak bir kadın yoldaş verildiğinde, örgütsel işleştiren kay-

naklı bu durumu açıktan reddetmese de genelde kadınlardan talimat almayı, onların sorumluluğunda faaliyet yürütmeyi içine sindiremiyor. Yer yer bunu sekteye uğratabilecek tutumlara, kadın yoldaşların inisiyatifini kırarak yaklaşımlara başvurulduğu bir gerçek. Kadın-erkek eşitliğinin bilinçlerde yaratılabilmesi için tüm kadın ve erkek yoldaşlar bütünlüklü eğitimden geçirilmeli, kolektif içindeki erkek egemen şovenizmiyle özel olarak mücadele edilmeli.

Kadın kitlelerin kazanılması

Kolektifimizin kadın çalışması konusunda önünde duran ikili görevin, ikinci ayağını oluşturan geniş kadın kitlelerin kazanılması sorunu bugün bütün yakıcılığı ile kendini hissettirmektedir. En önemli sorunlardan birisi; bu kadın kitlelerin örgütlenmesine nereden başlanacağıdır. Bu sorunun cevabını C. Zetkin yoldaştan alarak başlayalım: *“Kadın kitlelerin siyasi ve toplumsal kayıtsızlığı ve geriliği ile birlikte kapitalizmin sağlam bir dayanağını yerinden oynatmak için, KP'nin kadınlar arasında işe başlayacağı o Arşimet noktası neresidir? Kadın ve erkek yoldaşlar, bana öyle geliyor ki, bu sorunun cevabı kendi içindedir. Çökmekte olan, mezarın önünde duran kapitalizmin tarihte emekçi kadın kitleleri için yaratmış olduğu durumlara bakınız ve bu sorunun cevabını bulacaksınız. İşe başlamak için bir değil, pek çok, sayılamayacak kadar çok nokta var. Ön planda, kadınlar için de, evet tam da emekçi kitlelerin kadınları için işsizlik sorunu duruyor.”* (Kadın Sorunu Üzerine, Marks vd., sf. 285)

“Kadın ve erkek yoldaşlar, bu durumda, komünist kadın hareketimizin saflarımız dışında olan kadınların gönüllerini fethetme uğrunda mücadelelerini –güzel ve temiz bir şekilde 1.2.3.4. vs. diye noktalarla ayrılmış- şematik bir şekilde ele alınacak ve allem-kallem edilecek bir reform programına indirgememeliyiz. Hayır, tüm sıkıntı ve acıları göz önünde bulundurmalı ve onları propaganda ve eylemimizin çıkış noktası yapmalıyız. Emekçi kadınlar her nerede zahmet ve acı çekiyorsa, biz komünist kadınlar orada onlara bu zahmetin ve acının nedenlerini gösteren ve onun karanlık sefaletinden ışıklı geleceğe götüren biricik yolu gösteren aydınlatıcı sözle onların yanında olmalıyız: sömürülen ve ezilenlerin kapitalizme karşı ve komünizm için devrimci sınıf mücadelesi.” (age, sf. 293-294)

Yarı-sömürge, yarı-feodal yapıdaki ülkemizde iç içe girmiş üretim ilişkileri ve üst yapı araçlarının çarpıklığı, kadının durumunu da karmaşıklaştırıyor, daha fazla “acı çekmesine” neden oluyor. Bir tarafta fabrikalarda, atölyelerde, tarımda hızla gelişen “ucuz” kadın emeği, diğer tarafta ücretsiz ev içi kölelik. Sürekli büyüyen ekonomik krizler ve esnek üretimin yarattığı taşeronlaştırma, sosyal güvenceden yoksunluk ve meslek hastalıkları. Özellikle ‘90’lı yıllarla hız kazanan zorunlu göçler sonucu şehirlerin kenar semtlerinde oluşan yolsuz, susuz, alt yapısız kondularda bunların cefasını çeken, şehir ve köy arasında bocalayan, yıkımı yaşayan, buraların diline-kültürüne yabancı Kürt kadınları...

Kırlarda ve kondularda feodal değer yargılarının cenderesinde inleyen kadınlar. Yer yer burjuva demokrasinin “hakları”nı elde etmiş, öte yandan insan olarak bile sayılmayan, töre-“namus”, berdel vb. adı altında mal gibi alınıp satılan, dayak, işkence, taciz, tecavüz ve katliamlara kurban giden kadınlar. Açlık, yoksulluk, işsizlik, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yoksunluk vb. vb.

İşçi, köylü, emekçi kadınlar, bir değil iç içe geçmiş birçok sorunu bir arada yaşıyorlar. Yaşamın her alanında acı çekiyorlar. Biz de bu acıların başladığı yerden çalışmaya başlamalıyız. Taleplerimiz acıların kaynağına yönelmeli, acıları yaşayanları o kaynağa, sisteme yöneltmeli ve aynı zamanda acıları hafifletmeyi, dindirmeyi hedeflemeli. Acılar bu kadar çok, çeşitli ve karmaşık bir yapıya sahip ki, bizim de her birine ulaşmak için ayrı yöntemler ve araçlar geliştirmemizi zorunlu kılıyor.

Bugün açısından işçi ve emekçi kadınların taleplerini (aynı zamanda bizim de taleplerimiz), güncel olanlar ve ancak devrimde nihai hedefte çözülebilecekler olarak belirlemeliyiz. Bunlar da kendi içinde tüm ezilen işçi sınıfının ortak talepleri ve emekçi kadınların özgünlüğünden kaynaklanan talepler olarak ayrılacaklardır. [Elbette kadınların özgünlüğünden kaynaklanan talepler de proletaryanın talepleridir. Ancak özgün olanın görülmesi, açığa çıkarılması, onlar için özgün araçları ve ajitasyon yöntemlerini gerekli kılmaktadır.]

Örneğin insanca yaşam, çalışma ve iş güvenliği, sosyal güvence, ücretsiz eğitim ve sağlık hakkı, konut hakkı, sendikal mücadele ve örgütlenme vb. haklar kadın-erkek tüm işçi sınıfı ve emekçi halkın ortak sorunları ve talepleridir. Kadınları toplumsal üretime daha fazla çekebilmek için fabrika ve işletmelerde kadınlara yönelik teşvik ve kotaların uygu-

lanması, eşit işe eşit ücret talebi, hamile kadınların işten çıkarılmasına son verilmesi, ücretli doğum izni ve annelere emzirme yardımı (ücreti), fabrika ve işletmelerde çocuklar için kreş, çocuk yuvalarının ve odalarının açılması gibi hak ve talepler kadının toplumdaki eşitsizliği ve özgünlüğünden kaynaklanan taleplerdir. Yine feodal değer yargılarının, dinin baskısına, kadına yönelik taciz ve tecavüz, şiddet vs.ye karşı mücadele... Tüm bunlar kadının cinsiyetinden dolayı yaşadığı sorunlar. Bunları özgün olanla, genel olanla bütünleştirip sınıf mücadelesinin kanalına akıtmalıyız.

Diğer taraftan kadının yasal hak eşitliği kağıt üzerinde kazanılmış olsa dahi evin köreltici işlerinden koparıp toplumsal üretime katılmasını sağlamadan, ev işleri ve çocuk bakımının, eğitimin toplumsallaştırılması sağlanmadan gerçek eşitliğin olmayacağını biliyoruz. Bunun koşullarının ise ancak halk iktidarı kurulduktan sonra ve sosyalizmle yaratılabileceği gerçeğini de biliyoruz. Ancak “bunlar devrimin çözeceği sorunlar” deyip “bilinmez” bir tarihe erteleyemeyiz. Gelecek bugünden kurulmalı, bunun mücadelesi için de halk kitleleri eğitilmeli, demokrasi kültürü geliştirilmeli. Bütünlüklü çözemsek de, kitlelere devrimin neler getireceğini somutta göstermeliyiz. Emekçi kadın çalışması içinde ajitasyon propagandanın ilerisine geçebilen somut politikalar belirleyip programlar oluşturmalıyız. İlk adım olan kolektif içinde kadın komisyonları oluşturulduktan sonra; demokratik kadın çalışmasını kurumsallaştırmalı ve dernekleştirme hedefini önümüze koymalıyız.

Kadın kitleleri arasında çalışma için öncelikle hedef kitlemiz elbette ki işçi-emekçi kadınlardır. Onlara ulaşmak için fabrikalarda, atölyelerde, tarlalarda vs. çalışma yürütmeli, onları kendi öz örgüt-lülükleri olan sendika, kooperatif çalışmalarına çekmeli, oralarda bilinçlendirip örgütlemeye çalışmalıyız. Es geçemeyeceğimiz bir kesimi de, feodal yapının etkisiyle ve ülke kadın nüfusunun yüzde 70-80’ini oluşturan, en bilinçsiz, en örgütsüz durumda bulunan, ev işçiliği yapan ve “ev içi köle” diye de tanımlanan kadınlar oluşturuyor.

Bu kadınlara da demokratik kadın çalışması ile gidilmeli ve toplumsal üretime-yaşama katılma, kendi ayakları üzerinde durabilme bilincini oluşturmak hedeflenmeli. Onların kendi sorunlarından yola çıkarak, ilgilerini çekecek kampanyalar, programlar, etkinlikler örgütlemeliyiz. Örneğin kadının toplumsal üretime katılımını etkileyen en önemli

unsurlar; okur-yazar olmaması, düşük eğitim alması, mesleki eğitimden uzak olması ve emeğinin kalifiye görülmemesidir. Yoksul emekçi semt ve mahallelerinde bunların giderilmesi ya da azaltılmasını hedefleyen kurslar açabilir ya da açılmasına öncülük edebiliriz.

Yine kadını evin dört duvarı arasından kurtaracak, kolektif güç ve iradesini açığa çıkaracak üretim atölyeleri oluşturulabilir. Ayrıca kadının en büyük prangalarından olan çocuk bakımı ve yetiştirilmesinin toplumsallaştırılmasının adımları bugünden atılmalı. Faaliyet yürüttüğümüz emekçi semt-mahallerinde çocuklar için örgütlenmesinin ve sorumluluğunun kolektif olacağı kreş-yuva, biraz büyük çocuklar için de içerisinde kültürel ve sportif etkinliklerin yapılabileceği yurtlar-birimler oluşturabiliriz. Bunları kendilerinin oluşturması ya da yerel yönetimlerin olanak sağlamasını zorlamak için kitleler bilinçlendirilerek bu ihtiyaçların mücadelesi yürütülebilir.

Tüm bunların bugünkü objektif koşullarımız ve subjektif gücümüz hesaba katıldığında gerçekleşmesi çok güç, hatta hayal gibi gelebilir. Ama imkânsız da değil. Ne yapacağımız ve ne için yapmamız gerektiği konusunda hedefimiz net olursa, küçük adımlarla başlayıp kitlelerin gücünü, iradesini açığa çıkartabilir, adımlarımızı büyütebiliriz. Tüm devrim pratiklerine baktığımızda bu tür çalışmaların kitlelerin gücü üzerinden yükselen küçük adımlarla başladığını görüyoruz. Örneğin T. Kürdistanı'nda Kürt kadın hareketinin bu yönlü önemli çalışmalarının ve adımlarının olduğunu biliyoruz. Bunlar da ayrıca incelenip örnekler alınabilir.

Yine devrimci hareketin deneyimleri incelendiğinde de buna benzer araçlarla işçi-emekçi kadın kitlelerine nasıl ulaşıldığının, harekete geçildiğinin çokça örneklerini görebiliriz. Örneğin Çin'de devrim sırasında (1953'te) 7 kadının bir makas ve bir top kumaşla başladığı üretim faaliyetinin 240 işçinin çalıştığı Kızıl Bayrak İşleme Fabrikası'na dönüşmesi gibi birçok örneğe tanık oluyoruz. Kızıl Bayrak İşleme Fabrikası'nın emektar işçilerinden Yan-Gou-Zen üretimle birlikte bilinç düzeylerinin de geliştiğini şöyle aktarıyor:

“İşe ilk başladığımızda ideolojik düzeyimiz çok yüksek değildi. Pek çoğumuz sadece para kazanmak için çalışıyorduk. Büyük İleri Sıçrayış sırasında (1958) anladık ki işimiz sosyalizmi inşa etmenin önemli bir parçasıydı. Ancak bunu tanı olarak kavramamıştık. Kültür Devrimi sıra-

sında hepimiz birlikte çalıştık. Devamlı okunan ‘üç makale’yi okuduk, özellikle ‘İnsana hizmet et adlı olanı. Öğrendik ki hepimizin işi yüksek ya da düşük olmasına bakmaksızın insana hizmet ediyor. Ayrıca Kültür Devriminde, sınıf mücadelesi ve iki çizgi arasındaki mücadele hakkında oldukça şey öğrendik.” (Çin'de Kadınlar Göğün Yarısı, sf. 27)

Birçok yoldaşımızda var olan, birkaç defa gidildiği takdirde hemen kitlelerin kazanılacağı beklentilerine ve tabii bunun olmadığı görüldüğünde de yaşanan hayal kırıklığına müdahale etmeliyiz. Kitlelerin bilinçlendirilip kazanılmasının uzun erimli bir mücadele gerektirdiği kesin. Kadın kitleleri arasında çalışma yürütürken de onları kısa sürede devrimin politik özneleri haline getiremeyeceğimizi, bilinçlenmenin ve güvenin adım adım oluştuğunu bilince çıkarmalıyız. Kadın kitleler ve onların güncel sorunları içinde filizlenmeyen, kitlelerden kopuk ve birkaç basın açıklamasını geçmeyen demokratik kadın çalışmasını mahkum etmeliyiz. Ancak onların içinde ve sorunları etrafında somut talepler ve politikalarla kiteselleştirebiliriz.

Emekçi kadın kitleleri arasında çalışma ve ajitasyon-propagandanın en önemli ayaklarından birisini de kadın dergisinin çıkarılması oluşturacaktır. En kısa zamanda hazırlıklarına başlanarak, önümüzdeki süreçte MLM teorik perspektifine sahip, kadın kitle yayın organı çıkarılmalı. Kolektifimizde ve yoldaşlarımızda, sınırlı şekilde de olsa kadın çalışmasına yönelmiş olmasının da etkisiyle kadın kitle yayın organı çıkarabilecek asgari altyapıya da sahip olduğumuz görülüyor. Doğru ve daha işlevli olan, kadınların her kesimine kendi sorunları üzerinde yoğunlaşan çeşitli ajitasyon-propaganda ile yani yayınla gitmektir.

Ancak bugünkü koşullarımız ve subjektif güç üzerinden bakıldığında çok çeşitli yayın çıkarabilmemizin zemini yoktur. Bunun için halihazırda ilk elden ileri kitleyi hedefleyen ve tüm emekçi-işçi kadın kitlelerini, hatta erkek emekçi kitlelerini de kucaklayan bir yayın olmalı. Devrim yapan ülkelerin pratiklerine baktığımızda kitlelere ulaşmak için çok çeşitli kitle iletişim araçlarının geliştirildiğini görüyoruz. Örneğin Rusya'da Ekim Devrimi'nden sonra kadınlar için; kolektifli kadınlara “Marksist kadın”, işçi kadınlar için “İşçi kadın”, köylü kadınlar için “Köylü kadın” ve toplumsal üretim dışında kalmış, ev kadınları vb. nitelikteki daha geri kadın kitleleri için de “Delege kadın” adlı dergiler çıkarılıyor.

Cinsiyetçi politikalardan cinsiyet politikalarına

Düşünme, tartışma, soru sorma, sorgulama; alışılmış ya da dikte edilmiş kalıplar dışında düşünme gibi olumlu özelliklere büyük oranda uzak olan bir toplumda yaşıyoruz. Bu toplum içinden çıkan devrimci ve komünistler ise tüm bunlara karşın var oldukları halde, kimi zaman bunlardan tam olarak kopamamış, bir şekliyle bunları politika üretmeye de taşımışlardır. Açıktır ki bu gericiliktir. Bu düşünüş ve politika üretme tarzı ileriye değil geriye götürür. Ve götürüyor da... Yaklaşım böyle olunca bir arpa boyu bile yol alamadığımız konulardan biri, hatta diyebiliriz ki birincisi “kadın sorunu”dur.

Şimdi, tüm peşin fikirleri, kalıpları bir yana bırakalım. En başta bizim “kadın sorunu”yla sorunumuz var. Yani soruna yaklaşımla, olguya yaklaşımla... Tüm bildiklerimizi (bildiğimizi sandıklarımızı) yeniden şekillendirmeliyiz. Tarihimiz boyunca üzerinde hiçbir zaman ciddi ve sürekliliği sağlanmış bir teorik, politik ve pratik hat oluşturmadığımız bir konuda hangi “doğru fikirlerimiz”den bahsedebiliriz?

Evet, ustalardan bize kalan fazla bir kalıp yok! Kalıba ihtiyacımız da yok aslında. “Kadın sorunu”nun farkında olunmaması, gerekli önemin verilmemesinin nedeni bu “yoksunluk” değil; bizlerin gerçeklere yaklaşımındaki sorunlu yanlardır. İhtiyacımız olan en önemli şeyi ustalar bize zaten bırakmışlardır:

“Şüphesiz Marks hiçbir zaman ‘başlı başına’ ve bir ‘sorun olarak’ kadın sorunuyla uğraşmamıştır. Buna rağmen o, yeri doldurulamaz bir şey, kadının tam hakka sahip olma mücadelesinde en önemli olan şeyi yapmıştır. Materyalist tarih anlayışıyla o bize kadın sorunu hakkında hazır reçete değil ama çok daha iyi bir şeyi, onu incelemek ve kavramak için doğru, emin yöntemi verdi. Kadın sorunu genel tarihsel gelişmenin akışı içinde, genel toplumsal bağlantılar ışığında onun tarihsel olarak koşullanmışlığını ve haklılığını açıkça kavramayı, onun harekete geçirici ve taşıyıcı güçlerini bilmeyi, onun yöneldiği hedefleri, ortaya çıkan sorunların çözümünün ancak hangi koşullar altında bulunabileceğini bilmeyi materyalist tarih görüşü olanaklı kılmıştır.”

Yöntem... Sorun onu kullanmakta!

“Şüphesiz Marks hiçbir zaman ‘başlı başına’ ve bir ‘sorun olarak’ kadın sorunuyla uğraşmamıştır. Buna rağmen o, yeri doldurulamaz bir şey, kadının tam hakka sahip olma mücadelesinde en önemli olan şeyi yapmıştır. Materyalist tarih anlayışıyla o bize kadın sorunu hakkında hazır reçete değil ama çok daha iyi bir şeyi, onu incelemek ve kavramak için doğru, emin yöntemi verdi. Kadın sorunu genel tarihsel gelişmenin akışı içinde, genel toplumsal bağlantılar ışığında onun tarihsel olarak koşullanmışlığını ve haklılığını açıkça kavramayı, onun harekete geçirici ve taşıyıcı güçlerini bilmeyi, onun yöneldiği hedefleri, ortaya çıkan sorunların çözümünün ancak hangi koşullar altında bulunabileceğini bilmeyi materyalist tarih görüşü olanaklı kılmıştır” diyor C. Zetkin, bir makalesinde.

Kadın sorunu bağlamındaki yaklaşımlarımıza baktığımızda genel teorik ve politik, pratik bir hat oluşturmaya, bunun için de kapsamlı bir araştırma ve inceleme yapmaya ve bunlarla eşzamanlı olarak pratiklere girişmeye acilen ihtiyaç olduğu görülüyor. Öyleyse temel sorunumuz şu: Nereden başlamalıyız?

Bunun cevabını biraz önce aktardığımız alıntıda C. Zetkin vermiş bulunuyor. “Kadın sorunu”nda ciddi bir yol kat edebilmek; koşullarımıza uygun MLM

bakışı oluşturmak ve hâkim hale getirebilmek; sorunu kökeniyle, evrimiyle günümüzdeki halleriyle anlamak; doğru çözüm, örgütlenme modelleri, perspektif geliştirebilmek için ihtiyacımız olan ilk şey yöntemdir. Diyalektik ve tarihsel materyalizmi “kadın sorunu”na inceliklerle uyarlayabilmeliyiz. Kadın özgürlük mücadelesinde elle tutulur, somut ve süreklilik arz eden, doğru teorik, politik ve pratik hat oluşturabilmemizin ilk koşulu diyalektik ve tarihsel materyalizme hâkim olmaktır.

Doğru yöntem oluşturulmadığında yapılan onca çalışma, emek, zaman uzun vadede boşa gitmiş olacak; çeşitli sapmaları beraberinde getirecektir. Şu anda var olan kara tablomuzun kaynağı da budur: Kadın sorununun yok sayılması, konuya gerekli önemin verilmemesi, bu çalışmalarla ilgili dolaylı ya da açıktan açığa engelleyici, dalga geçen, konuyla ilgilenen yoldaşların çaba ve emeği-düşünceleri ile alay ederek motivasyon, şevk ve morallerini bozmaya çalışan, yıkıcı, kaba ve kör cahil erkek-şovenist burjuva-feodal yaklaşımların varlığı ve boyutu, diyalektik ve tarihsel materyalizme uzaklıkla doğru orantılıdır.

Bundan ötürü, başta tüm yöneticiler ve kadın çalışmaları yürüten yoldaşlar olmak üzere, bütün yapı içerisinde “kadın sorunu”nun bir devrim sorunu olduğu, tüm emekçilerin sorunu, sınıf mücadelesinin temel ayaklarından biri olduğu, sorunun komünistlerin sorunu olduğu bilinci/farkındalığı yaratılması için temel bir yöntem/diyalektik-tarihsel materyalizm incelemesi-çalışması yapılmalıdır mutlaka. Ortak bakış, sağlıklı politikalar için buna ihtiyaç var.

Kadın kurtuluşu mücadelesindeki algılayış, kavrayış sorunlarını gidermek, doğru perspektif oluşturabilmek için ilk önemli nokta yöntemdir dedik. İkinci önemli nokta ise elbette; kadın sorunu ile ilgili araştırma ve inceleme yapma gerekliliğidir. Olguyu derinlemesine ve çok yönlü kavramak, dolayısıyla doğru fikirler ve pratikler ortaya koyarak değiştirmek, ilerleme kaydetmek için konuya-soruna hâkim olmak zorundayız. Genel geçer ve ezbere fikirlerle, kulaktan dolma ve yüzeysel bilgilerle yol alamayız.

Derinleşmek zorundayız. Bunun için de yoğun ve sürekli, yani kesintisiz bir çalışma içine girmek gerekiyor. En uzak durduğumuz konu olan kadının kurtuluşu mücadelesi ile ilgili donanımımızı sağlamlaştırmalıyız. Bu, kolektif yapılmalıdır elbette. Yoksa tek tek kimi (ve sadece kadın) yoldaşların donanımlı olması ile sorunumuzu çözemeyiz. Tabii ki mutlaka konu üzerinde uzmanlaşmış yoldaşlar yetiştirmeliyiz, bu ayrı.

Bu araştırma-incelemeler neleri içermelidir?

Belirli bir ortak bakış, asgari bir düzey yaratılması için bir okuma programı çıkarılmalıdır. Bilimsel sosyalizm, felsefe, politik ekonomi ve ulusal sorun konularında herkesin okuması gereken temel kitapları içeren listelerin oluşturulduğu gibi aynı şekilde “kadın sorunu” için de asgari, temel bir çalışma için ve herkesin okuması gereken bir liste oluşturulmalıdır. Tekrar tekrar hatırlatmak zorundayız: “*Kadın olmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadın kurtulmaz*”.

İşte bu kadar hayati bir konuda saflarımızdaki bir tek yoldaşımızın bile tamamen kör, tamamen vurdumduymaz, tümünden bilgisiz olmasını asla kabul edemeyiz/etmemeliyiz. Oysa yaşananlar tam tersi: Kırsaldaki kitle faaliyetlerinde köylü kadınlarla diyalogun yiyecek ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı kaldığı, politik sohbetlerin ve sadece evin erkeği ile (yine erkekler tarafından) yapıldığı, köylü kadınların en sık yaşadığı sorunların (örneğin şiddet, aşırı iş yükü, okutulmama, zorla-küçük yaşta evlendirilme vb.) müdahale ve yaptırım, bilinçlendirme konusu olmasını geçelim, ortamda söz konusu bile edilmediği; sendikalarda, semtlerde vb. emekçi kadınların yok sayıldığı, onlara özgü talep ve sorunların gündemleştirilmediği, onlara hitap eden araç, yöntem ve dilin oluşturulması vb.ni geçelim bunların akıllara dahi gelmediği; bildiri, yayın vs. dağıtımını yapılırken kadınlara ulaşmanın özel çabasına girmeyi geçelim orada-karşısında, gözünün önünde duran emekçi kadına dil ucuyla da olsa “alır mısınız?” demeyi bile düşünmeyen; A/P yaparken kadınları (her faaliyet alanında) yok sayan; iğneli bir şekilde “kadın çalışması yapın da görelim”, “siz mi yapacaksınız?” vs. diye dalga geçen, çalışmalara taş koyan ve benzeri tutumlar istisna değildir!

Bu sakat anlayışlara karşı mücadele etmek, asgari bir bilinç oluşturmak olmazsa olmazdır. Evet, gerçek anlamında söylüyoruz: olmazsa olmaz! Bu tür okuma, inceleme-araştırma çalışmaları, bahsini ettiğimiz sorunlu yaklaşımlara karşı mücadelede ve onları düzeltmede kullanılacak yöntemlerden biridir. Ayrıca şunu da belirtelim; konu ile yeni tanışanlara kolaylık olması için liste konu başlıklarına ayrılmalı ve her başlığın altında da öncelik-sonralık sırasına göre kaynaklar (yazarları ve yayınevleri ile birlikte) sıralanmalı. Aynı şekilde “kadın sorunu” ile ilgili daha derin inceleme ve araştırma yapmak zorunda olanlar ise çok daha detaylı bir okuma listesi çıkarıl-

malı; bunlar mutlaka okunmalı ve tartışılmalıdır.

Bunlar önem sırasına göre şöyle olabilir:

1) İlk ve acil olarak komünist önderlerin eserleri ve enternasyonal komünist hareketin belgeleri incelenmeli. Yani Marks, Engels, Lenin, Stalin, Mao, C. Zetkin, R. Lüksemburg, A. Kollontai, A. Bebel, N. Krupskaya ile Komintern, SBKP, ÇKP'nin eser ve belgeleri.

2) Değişik ülkelerin KP'lerinin, devrimci ve Ulusal Hareketlerin deneyimlerini irdeleyen eserler

3) "Kadın Sorunu"nun tarihi, evrimi (insanlığın oluşumundan günümüze)

4) Sosyalizmde kadın

5) Ülkemizde kadın (Osmanlı'dan günümüze)

6) Kadın psikolojisi

7) Erkek şovenizmi

8) Feminizm (dünyada ve ülkemizde doğuşu ve gelişimi, feminizme karşı ideolojik mücadele, deneyimlerinden yararlanma, birlikte hareket etme olanakları)

9) Ülkemizdeki devrimci ve reformist çevrelerin, özellikle de Kürt Ulusal Hareketinin yaklaşım ve deneyimleri (ideolojik mücadele ve birliktelik olanakları)

10) Toplumsal cinsiyet rolleri ve bunların saflardaki yansıyışları/yaşanırları: Saflardaki kadın ve erkek modellerinin, kişiliklerinin çözümlenmesi ve olumsuz özelliklerle mücadele, bunları değiştirme şekilleri/yöntemleri (cins bilinci oluşturma). [Bu konu ile ilgili belgeler sınırlı olarak dergi makaleleri ve bazı kitapların aralarına serpiştirilmiş durumda. Bu konu ile ilgili belgeler tartışmalar ile oluşturulabilir esasta. Yeni belge yaratılmasının gerektiği konulardan biri, belki de birincisi budur.]

11) Kadın önderler başta olmak üzere, dünyada ve ülkemizdeki komünist, devrimci ve ilerici kadınlar ile bilim, sanat, matematik, spor vb. alanlarda öne çıkan, örnek alınacak kadınların hayatı ve mücadelelerini anlatan eserler

12) Emek/çalışma, ev işleri, sendikalar, medya, din, hukuk, şiddet, evlilik, aile, namus, töre, eğitim, sağlık, annelik, eril dil, fuhuş, politika-politikleşme, aşk, cinsellik vb. konuları kadın, kadın sorunu ile bağlantılı olarak ele alan eserler

Elbette ki bu başlıklar da zenginleştirilebilir ve sıralaması değiştirilebilir şeylerdir. Konu başlıkları incelendiğinde anlaşılacaktır ki, bunların hepsiyle ilgili yeterli materyal, kaynak yok; bazıları ile ilgili ise bazı kısa dergi makaleleri dışında bir çalışma da bulmak mümkün değil. Bu da demek oluyor ki; bu çalışmalar

aynı zamanda belge derleme ve belge oluşturma çalışmaları olacaktır. Yine yürütülen çalışmalar ve araştırma-inceleme, tartışmalar bölgeler yaratmaya da yönelmeli; böylece merkezi, ortak fikir-görüşler haline gelmeleri hem de yarınlara kalmaları sağlanmalı.

Bu belge oluşturma çalışması şu şekilde olabilir:

1) Konuyla ilgili kaynak-belge araştırması yapılarak bunların Türkçe ve Kürtçe'ye kazandırılması. Artık basılmayan iyi kitapların basım hakkının alınıp yeniden basılması.

2) Tarihimiz boyunca hem konu ile ilgili tüm materyallerin; tartışmalar, örgütlenme çalışmaları, raporlar, bildirimler, afişler, makaleler, haberler, eylem ve etkinlikler vs.den tutalım da resim, dia vb. görsel materyallere kadar akla gelecek var olan her belge-materyal tarih sırasına göre arşivlenmeli. Bir "kadın kurtuluş mücadelemizin hafızası" nı oluşturmalıyız, yaptıklarımız, derlediklerimizle.

3) Kadınlarla ilgili tüm film, kısa film, belgesel, fotoğraf gibi görsel materyallerin toplanıp arşivlenmesi. Ayrıca özellikle kadın direnişleri mücadeleleri, değişik emekçi kadın grupları (örneğin sendikali, işçi-memur, öğrenci, ev emekçisi, göçmen vs. yani faaliyetlerin doğrultusuna göre) ile ilgili kısa film, belgesel, fotoğraf sergisi-albümü, sinevizyon vb. materyallerin bizzat kadın çalışmaları çerçevesinde ve profesyonelce çekilmesi.

4) Kadınlarla ilgili şiir, şarkı, tiyatro eserlerinin toplanması.

5) Kadın sorunu kapsamında tüm kitap ve dergilerin arşivlenmesi (ileride kütüphane şeklini de alabilecek biçimde)

6) Ölümsüzleşen tüm kadın yoldaşların ve tanınmış örnek komünist ve devrimci kadınların hayatlarını anlatan albüm ve kitaplar hazırlanması.

7) Bir internet sitesi oluşturulmalıdır. Orada, (tabi başka şeyler yanında) yukarıda saydığımız 6 maddedeki materyaller ile daha önce bahsettiğimiz inceleme-araştırma kaynak listesine ve bu listede yer alan, özellikle 1. maddedeki temel MLM eserler olmak üzere, kitap ve belgelere yer verilmelidir. Bahsedilen yazılı, görsel ve işitsel eserlerin tümü, siteyi ziyaret edenlerce kolayca indirilebilir, kopya edilebilir biçimde tasarlanmalı ve ziyaretçileri buna teşvik edici mesajlar ve hatta kopyalama işleminin nasıl yapılacağını açıklayan kısa uyarılar yer almalı.

8) MLM temel eserler ve benzeri öncelikli materyaller CD şekline getirilerek dağıtımı yapılmalı, bunları kitlelere ulaşımda etkin araçlardan biri olarak kullanmaya çaba harcanmalıdır. Çünkü bilinen bir

gerçek ki görsel ve işitsel araçlara ilgi daha fazladır. Ayrıca bugün ülkemizde bilgisayar pek çok evde vardır veya eş-dost, internet cafe aracılığıyla kolayca ulaşılabilecek bir alettir; dolayısıyla CD, internet sitesi vb. araçların önemi, etkisi, geniş kitlelere (hele de eve, aileye, erkeğe bağlı olduğundan ulaştırılması, iletişime geçilmesi daha da zor olan emekçi kadınlara) ulaşabilme olanağı vb. açılardan, 100 yıl kadar önce Lenin'in yayınlar için söylediği değerdedir.

9) Ve tabii ki hazırlanan kitap, broşür, albüm, film, CD, internet sitesi gibi tüm materyallerin sık sık ve bolca tanıtımı yapılmalı; erişim-iletişim adresi, telefon, faksı, site adresinin duyuruları yapılmalı.

Örgütlemeye dair

Şu ana kadar sorunu doğru olarak kavramak ve çözümler, araçlar geliştirmek, üretmek için sırasıyla en temel iki nokta üzerinde durduk:

- Yönteme/diyalektik ve tarihsel materyalizme hâkim olmak

- Kadın özgürlük mücadelesinin sorunlarına hâkim olmak

Kuşku yok ki, bu çalışma ve tartışmaları yürüttükleri sırada, meseleye önyargılarla, ezbere dayalı fikirlerle yaklaşmayan her bir yoldaş; sıkça ve yeri geldiğinde her konuda eleştirilen "sorgulamayan-düşünmeyen-cahil devrimci"(!) modelini aşmış, aşmaya çalışan her yoldaş, şu sonuca varacaktır: Emekçi kadınları örgütlemek için özel örgütler oluşturmak zorunluluktur.

Bu fikir, kuşkusuz pek çok yoldaşımızın tüylerini diken diken ediyor. Etsin! Onlar hemencecik "feminizm" damgasını basmakta bir sakınca görmüyorlar. Erkek şovenizminden ve subjektivizmden beslenen bu sorunlu yaklaşımlar, kadın özgürlük mücadelemizin ve aynı zamanda bu yazımızın da hedeflerinden biridir. Aynı yoldaşlarımız Lenin'i de bu kadar rahat ve sorumsuzca "feminist" diye tanımlayıp reddederler mi bilinmez ama bakın Lenin neler diyor bu konuda:

"... Neden hiçbir yerde –hatta bizde, Sovyet Rusya'da bile- partide erkek kadar kadın yok? Sendikal olarak örgütlü kadın işçilerin sayısı neden bu kadar az? Bu olgular insanı düşündürüyor. Geniş kadın kitleleri arasındaki çalışmamız için vazgeçilmez olan özel organların reddedilmesi, Komünist İşçi Partisindeki sevgili yoldaşlarımızın çok ilkeli, çok radikal görüşlerinin uzantısıdır..."

"Örgütlenme ile ilgili olan şeyler, ideolojik anlayışımızdan çıkar. Komünist kadınların ayrı birlik-

leri yoktur. Komünist kadınların yeri, tıpkı komünist erkeğin olduğu gibi Partide üyeliktir. Eşit yükümlülükler ve haklarla. Bu konuda hiçbir görüş ayrılığı olamaz. Ancak gerçeklere gözlerimizi kapayamayız. Parti, özel görevi en geniş kadın kitlelerini uyandırmak, onları partiye bağlamak ve sürekli olarak onun etkisinde tutmak olan çalışma gruplarına, komisyonlara, komitelere, kollara ya da başka nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, organlara sahip olmalıdır. Bunun için tabii ki bu kadın kitleleri arasında tamamıyla sistematik bir çalışma yapmamız gerekiyor. Uyanan kadınları eğitmemiz ve KP'nin önderliği altında proleter sınıf mücadeleleri için kazanmamız ve silahlandırmamız gerekiyor. Burada yalnızca fabrikada ya da ev ocağının başında bulunan proleter kadınları düşünmüyorum. Burada aynı zamanda küçük köylü kadınları, çeşitli katmanların küçük-burjuva kadınları da aklımda. Onlar da hepsi kapitalizmin kurbanlarıdır ve savuştan beri de daha çok öyledirler. Bu kadın yığınlarının apolitik, asosyal, geri kalmış ruhu, faaliyetlerinin dar alanı, tüm yaşam tarzları birer olğudur. Bunları göz önünde bulundurmamak aptallık hem de büyük aptallık olur. Onlar arasında çalışma yapmak için özel organlar, özel ajitasyon yöntemleri ve örgüt biçimlerine ihtiyacımız var. Bu feminizm değildir, bu pratik, devrimci amaca uygundur."

Lenin'den yaptığımız bu alıntılara, söylemek istediğimizi çok iyi anlattıkları için yer verdik. Ancak yazıyı uzun uzun alıntılara boğmak istemediğimizden, konuyla ilgili olarak "Kadın sorunu üzerine seçme yazılar" ve "Kadın sorunu üzerine" adlı (ikisi de İnter Yayınlarından) derleme kitapların, özellikle de Lenin, C. Zetkin ve Komintern'in konuya dair makale ve belgelerinin incelenmesini, tekrar tekrar incelenmesini ısrarla öneriyoruz.

Lenin, emekçi kadınları örgütlemeye dönük özel organların gerekliliğini olgulara dayandırıyor. Yazımızın en başında her şeyden önce diyalektik ve tarihsel materyalizme ısrarla vurgu yapmamızın nedeni, olguların doğru kavranması ve onlardan doğru sonuçlar çıkarılması içindir. Birincil meselemiz somut koşulların somut tahlilidir. Dikkatimizi buna yoğunlaştırmalıyız. Tüm ilişki ve çelişkilerin; dolayısıyla cinsler arası çelişkinin temeli iktisadidir. Anaerkil dönemde de ataerkil dönemde de bu formlara biçimini veren iktisattır.

Konudan biraz uzaklaşmayı göze alarak burada bir parantez açma zorunluluğu duyuyoruz: Anaer-

kil ile ataerkil kavramları, ilkinde “ana”nın/kadının, ikincisinde de “ata”nın/erkeğin “erk” olduğu bu iki formun birbirinin tersyüz edilmiş halleri olduğu; o dönem erk olan cinsiyetin diğer dönemde yer değiştirmesi dışında bu dönemlerin birbirine denk olduğu vb. bir yanılısma doğuran kavramlardır. Altı bahsettiğimiz şekilde doldurulmasa bile “anaerkil” ve “ataerkil” kavramsallaştırması ve bu kavramların kullanılması aslında eril bir zihniyeti/dili ifade ediyor.

Dil-kavramlar ideolojiktir. Kadının erkek üzerindeki, tamamen doğal ve kesinlikle zora dayanmayan anaerki ile kadın üzerinde mutlak bir hâkimiyet, baskı, şiddet, sömürüye dayanan ataerki arasında – ikisinin dışında- hiçbir ortak yan yoktur. Aradaki bu zıtlığa rağmen söz konusu kavramlaştırma “aynı”lık fikri yaratarak, bu bilinç bulanıklığını yansıttığı gibi başkaca bilinç bulanıklıklarına da yol açabiliyor. Dolayısıyla, meselenin özünü daha iyi yansıtan kavramlar kullanmak, bulmak için –ve genel olarak da eril dil sorunu- bu nokta tartışılmalı. Biz şimdi aynı kavramları kullanmaya devam edeceğiz.

Parantezi kapatmadan önce son bir noktaya da dikkat çekelim. Bu toplumsal süreçlerin kaynaklarını göremeyip, olguya idealistçe baktıkları için tersten okuyanlar da var. “Kadının barışçıl bir doğası olduğu”, “kadın ruhunun birleştirici, sevecen, pozitif olduğu” veya “erkeklerde şiddet vs. kadınlarda uysallık, uyumluluk vb. genlerinin yoğun olduğu” gibi sözde sosyal, psikolojik, bilimsel söylemler ile ya kadın cinsiyetçiliği yapılmakta ya da mevcut toplumsal cinsiyet kalıplarının tamamen bilimsel, ölümsüz, değişmez/değiştirilemez olduğu öne sürülerek erkek cinsiyetçiliği meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu sorunlu yaklaşımlarla mücadelenin kadın özgürlük mücadelemizde ideolojik mücadelenin yönlerinden biri olguyu hatırlatalım.

Kaldığımız yerden devam edelim: Artık ürünün oluşması ile kolektif olan üretim araçları özel mülkiyete dönüştüğünden sınıfları, bunun daha önce- sinde ise bu artık ürünü yaratan erkeğin iktisadi faaliyeti olduğundan erkek egemenliği, anaerkil ilkel komünal toplumun yerini almıştır. Üretim araçlarının özel mülk haline gelmesi ve bunların erkek elinde toplanması cinsiyet çelişkesini üretmiş; bugüne kadar devam eden erkeğin kadın üzerindeki egemenliğini, kadının ezilen/ikinci cins konumuna indirilmesini getirmiştir. Bu nedenle, “kadın sorunu”nun ortaya çıkmasına neden olan şeyin, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan

kalkmasıyla, cinsiyetler arası tam hak eşitliği, kadının özgürlüğü sağlanacaktır.

Bu demek oluyor ki “ezen cins-ezilen cins” sorunu ile “ezen sınıf-ezilen sınıf” sorununun kökeni de çözümlü de birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. “Kadın sorunu”ndan bahsederken aslında iki yönden bahsediyoruz: sınıf ve cinsiyet. Cinsiyeti ne olursa olsun ezilen ile ezen sınıf mensuplarının çıkarları asla ortak değildir; uzlaşmazdır. Şu şekilde de ifade edebiliriz: Ezilen sınıflardan kadın ve erkeklerin sınıf çıkarları ortaktır ve tersi. Bu nedenle, mesela işçi Güler ile Güler Sabancı’nın hiçbir ortak yanı, ortak sorunu yoktur. Tüm kadınlar (feministlerin deyimiyle) “kız kardeş” değildir.

“Kadın sorunu” isimlendirme itibarıyla tüm kadınları kapsayan bir ifade olsa da bizim asıl bahsettiğimiz (ama kesinlikle sadece değil) emekçi kadınlardır. Egemen sınıfa mensup kadınlar, cinsiyet olarak aynı sınıfın erkekleri tarafından sömürülüyor olsalar da, onlar asla kadınların kurtuluşundan yana değillerdir; aksine bunun tamamen karşısındadır. Çünkü onların sahip olduğu “nimetler” kadın ve erkek emekçilerin alınterlerinin gasp edilmesi ile elde edilmiştir. Dolayısıyla kendi var olma zeminlerini hem de kendi elleriyle yok etmelerinin imkânsızlığı (istisnalar hariç) bir yana; tarihte çokça örneği de görüldüğü gibi buna karşı pek güçlü ayak diremişler ve hatta kadın emekçileri de bu yöne sevk ederek önderlik etmişlerdir onlara.

Nihayetinde kadınların durumunu belirleyen şey sınıf aidiyetleridir. Kadın sorununa “erkeklerin kadınlara düşmanlığı” ve “kadınların ortak çıkarları” temelinde değil, sınıfsal temelde bakıyoruz! Üretim araçlarının özel mülkiyetten kurtarılıp toplumsallaştırılması gerçekleşmeden kadının kurtuluşu olası değildir. “Devrim olmadan kadın kurtulmaz.” [Çokça kafa karışıklığı ve yanlış anlama, yorumlama nedeniyle hemen kısaca da olsa belirtelim ki; Demokratik Halk Devrimi ve Sosyalist Devrim, kadın kurtuluşunun objektif zeminini sağlar, yoksa kendisini değil. Buna ileride değineceğiz.]

Emekçi kadın ve erkeklerin iktisadi konum ve durumları, pozisyonları aynıdır. Bu nedenle toplumsal amaç ve buna ulaşmak için gerekli araç ve yöntemleri de... Nedenleri değil sadece sonuçları gördüğü, meseleye idealist yaklaştığı için feminizm (pek çok çeşidi olmakla beraber), esasta, kadının erkeğe, erkek egemenliğine karşı mücadelesi ve reformlar, yasal düzenlemeler ile tam hak eşitliğine sahip olacağını, özgür olacağını savunmaktadır. Böy-

lece sınıf mücadelesini yok saymakla kalmayıp onu zayıflatan, tamamen karşısında duran teori ve pratikleri nedeniyle gericedir. Son tahlilde karşı devrime hizmet eder, karşı devrimcidir! Bunları niye anlat-tık? Feminizmle aramızda kalın çizgiler olduğunu ve meseleye sınıfsal, devrimci açıdan baktığımızı vurgu-lamak için.

Kadınlar beş bin yıldır erkek egemenliğinin esa-reti altındadır. Bu durum özel bir ruhsal yapı ve kişi-lik özellikleri, yüzlerce çeşit özel engel ve koşullar yaratmıştır. Emekçi kadınlar erkek sınıfdaşlarıyla eşit ve aynı değildir. Erkeklerden farklı olan, özel, özgül sorunları vardır. Bunlar olgulardır. Olguları göz önünde bulundurmazlık edemeyiz.

Buraya kadar sözünü ettiklerimizin, tümünden çıkacak sonuç ise şudur: Devrimi gerçekleştirmek için emekçi kadınları örgütlemeye özel önem verme-liyiz; bunun için ise özgün koşul ve psikolojilerini göz önüne alarak, özel örgütler oluşturmalıyız. Bunları yapmaksızın geniş kadın kitlelerini kazanmamız; ha-liyle sınıf mücadelesini kazanmamız mümkün değil. Bundan ötürü, olguları doğru kavrayan, tutarlı her komünist, emekçi kadınları örgütlemek için örgüt/organ oluşturma fikrini benimser, benimseye-cektir. Ezbere, kalıp akıl yürütmelerle değil olgularla hareket edenler, bu organların oluşturulmasının "*feminizm değil, pratik, devrimci amaca uygunluk*" ol-duğunu kolayca kavrayacaklardır.

Ancak çoğunlukla bu ve benzeri öneriler "cinsi-yetçilik", "ezilenler arasında cinsiyet ayrımı yaparak sınıf mücadelesini zayıflatmak", "feminizm" ve ben-zeri suçlamalarla karşılanıyor. Fakat biraz önce de ortaya koymaya çalıştık ki, bunun, feminizmle, sınıfı bölmekle, hedef kaydırmakla hiç mi hiç ilgisi yoktur ve olamaz. Öte yandan bu tür suçlamaları yapanları ise biz çok daha ağır bir şekilde suçluyoruz/suçlama-lıyız: materyalist olmamakla, gerçekleri görmemekle ve cinsiyetçilikle...

Emekçi kadınları örgütlemeye dönük özel organ-ların talep edilmesi, oluşturulması cinsiyetçilik değil-dir, emekçi sınıfları bölmek. Kadının ezilmişliği, cinsiyetçilik beş bin yıllık bir geçmişe sahip. Tamı ta-mına beş-bin-yıl! Demek oluyor ki bu tür örgütler cinsiyetçiliği yaratmak şöyle dursun, zaten var olan cinsiyetçiliği ortadan kaldırmayan, sınıfı bölmek bir yana zaten erkek cinsiyetçiliği ile bölünmüş sınıfı bir-leştirmeye ve böylece emekçi erkek ve kadınları aynı hedefe, devrim ve sosyalizm mücadelesine yönlendirmeye hizmet etmektedir.

Tersine, eşit olmayanları eşitmiş gibi ele almak,

aralarındaki farkı görememek, geri olanı ileriye çekmek için çaba harcamayarak emekçilerin yarısı-nı gözden çıkarmak; kadının özgün durumunu yok saymak; işte bunlar "eşitlikçilik", "emekçilerin birliği" türünden güzel sözlerle süslenmiş cinsiyet-çiliğin ta kendisidir; erkek şovenizminin maskeli, makyajlı halidir.

Neden mi emekçi kadınları örgütlemek için özel örgütlere ihtiyaç var? Özel durum sorunları kalıp-larla değil özel yöntem ve örgütlerle çözüldüğü için! Özel gençlik örgütlenmesine neden gerek varsa, o nedenle! Sendikal örgütlenmeye neden gerek varsa, o nedenle! Vs. vs. Mesele bu kadar açık, anlaşılır ve de mantıklıdır aslında. Ve apaçık olan bir diğer şey ise, bu örgüt biçimlerini reddetmenin erkek şove-nizmi olduğudur!

Bizde ise, örneğin Lenin'in "*vazgeçilmez*" diye ta-nımladığı bu organları değil yaratmak, tartışmak bile zor. Komünistlerce yüz yıl kadar önce çok kesin ve çok açıkça ilan edildiği biçimde temellendirilen bu organların gerekliliği üzerine yapılan tartışmaların belgeleri, çok değerli deneyim ve bilgilere dayanan önemli miraslarımızdır. Ancak bizim yüz yıl öncesi-nin de gerisinde olmakta ısrar etmemiz, mirasları-mızdan yararlanmayı ret etmemiz, gerçekten çok acı. Tüm bu gerçeklere rağmen, sözünü ettiğimiz organ-ları oluşturmamak, kendi ayağına kurşun sıkmak demektir... Aslında bu da tam doğru değil. Çünkü ya-ralı ayakla ağır-aksak, geç ve zor da olsa hedefe ulaşma olasılığı vardır. Doğrusu, biz kurşunu kafa-mıza sıkıyoruz: Farkında mıyız, devrimi feda ediyoruz! "Kadın olmadan devrim olmaz"!

Cinsiyet sorunu

Buraya kadar bahsettiğimiz esasta meselenin sa-dece sınıfsal yönünü içeriyor. Ancak, bu yalnızca bir yönüdür. En başlarda da belirttiğimiz gibi, kadın so-rununu (emekçi sınıftan kadınlar açısından) tartış-tığımızda iki noktadan bahsediyoruz: sınıf ve cinsiyet sorunu. Kadın sorunu sadece bir sınıf sorunu değil-dir. Hatta henüz sınıflar ortaya çıkmadan, bir sınıfın diğer üzerinde baskısı ve egemenliği, sömürüsü oluş-madan önce, cinsel baskı oluşmuş; kadın cinsi erkek cinsi tarafından baskı altına alınmıştır. "Kadın so-runu" adı üstünde, esasta bir cins sorunudur. Kadın cinsinin erkek cins tarafından baskı ve sömürüye maruz kalması sorunudur.

"Çifte baskı ve sömürü" nün birisi sınıfsal baskı ve sömürüdür, diğer cinsel. Egemen sınıflara mensup kadınlar "çifte" değil ama cinsel baskı ve sömürü al-

tındadırlar. Cinsel baskı, ezilme, tüm sınıflardan kadınları, yani bir bütün kadın cinsini kapsar.

Erkek egemenliği, egemen sınıfların çıkarlarına uygundur. Çünkü onlar toplumu bölerek, daha kolay yöneteceklerini bilirler. Bu nedenle sürekli olarak kadının ikinci cinsliğini üretir, erkek egemenliğini korur ve güçlendirirler. Proletaryanın çıkarları ise bunun tam tersini gerektirir. Tek devrimci sınıf olan proletarya her türlü baskı ve sömürüye, her tür eşitsizliğe karşıdır, birleştiricidir. Erkek egemenliği, proleter ideolojiyle bağdaşmaz. Aksine, Demokratik Halk İktidarı ve Sosyalizm mücadelesini baltalar, zayıflatır.

Ancak emekçiler ve tabi proleterler arasında erkek egemenliği, kadın köleliği vardır. İşte mücademizin bir yönünü de bu oluşturuyor. Bu noktayı kesinlikle atlamamalı; tersine, ısrarla üzerinde durmak zorundayız. Emekçi kadınların kurtuluşu yalnızca burjuva-feodal düzene karşı mücadele ile değil, aynı zamanda erkek egemenliğine karşı mücadele ile sağlanacaktır. “Sınıf çıkarları”, “sınıfsal yaklaşım” vb. bahanelerle kadın köleliğine, erkek şovenizmine karşı verilmesi gereken mücadeleleri yok saymak, engellemek en ilkel erkek şovenizminin ta kendisidir, geriliktir. Kadınların kurtuluşu ile emekçi sınıfların kurtuluşu birbirine zıt değil, birbirini zorunlu kılan olgulardır.

Daha önce kısaca değinmiştik, kadın cinsinin özgürleşmesini devrimler, tek başlarına sağlamaz. Bunu anlamak için, örneğin Sovyetler Birliği’nde kadınların durumuna bir göz atmak yeterlidir. Sosyalizmde, kadınlar o güne kadar dünyada eş görülmemiş derecede yasal ve fiili hak ve özgürlüklere kavuşmuşlardır. Bu bir gerçek. Ama diğer ve komumuz açısından yakıcı olan diğer bir gerçek ise bunun tam değil nispi bir düzelme olduğudur. Sosyalizmde de erkek egemenliği ortadan kalkmamıştı. Kadının ikinci cinsliği, erkek egemenliği devam ediyordu.

Konudan fazla uzaklaşmamak için sadece kısaca dikkat çekmekle yetinelim; evlilikle ilgili yasalar; kadını o zamanki koşullarda şu veya bu oranda ama mutlaka toplumsal-siyasal yaşamdan koparan anneliğin, çok çocuk doğurmanın özendirilmesi, teşvik edilmesi, ödüllendirilmesi gibi ele alımlar, politikalar sosyalizmde, daha doğrusu Sovyetler Birliği’nde “kadın özgürlüğü-erkek egemenliği” açısından tartışılması gerekli, önemli verilerdir kanaatindeyiz. Lenin’den yaptığımız alıntılar tekrar hatırlansın: Özellikle ilk alıntıda, Lenin, Sovyetler Birliği’nde bile

KP’de, sendikalarda... kadınların sayısının azlığına dikkat çekiyor ve sosyalist toplumda bile özel kadın organlarının gerekliliğini ısrarla savunuyor; bu olguyu dayanak göstererek. Yine mesela SB’de meslek grupları açısından cinsiyet dağılımına dair istatistikler de bu sorunu doğrulayan veriler sunuyor.

Biz ise “kadın sorunu devrimle çözülür” ve benzeri argümanlarla indirgemeci ve dolayısıyla yanlış, ertelemeci yaklaşımlar sergiliyor, böylece erkek şovenizmini enikonu besliyoruz da. Mantıki düşünen herkes kavrar ki, çifte sömürü çifte mücadele gerektirir: Burjuva-feodal sisteme karşı ve erkek egemenliğine karşı mücadele! Bunlardan sadece birini savunmak (ya da söylemde olmasa da pratikte sadece birini yapmak) sapmadır. Sadece burjuva-feodal sisteme karşı mücadeleyi savunmak erkek şovenizmidir; sadece erkek egemenliğine karşı mücadeleyi savunmak ise feminizmdir. Ve biri diğerinden kesinlikle daha iyi değildir! Kadınların kurtuluşu cinsel ve sınıfsal sömürü ve baskıya karşı mücadele etmek ile mümkündür. Ve bunun ikinci bir olasılığı, seçeneği yoktur.

Emekçi kadınlar erkek sınıfdaşları tarafından da eziliyor, sömürülüyor, baskı altına alınıyorlar. Cinsel baskıyı emekçi kadınlara yalnızca egemen sınıflar uyguluyor. Kadının ikinci cinsliği yalnız egemen sınıflara ve onların erkeklerine “yaramıyor”. Emekçi erkeklerin bunda bir “çıkarı” yok mu? Emekçi erkekler masum mu? Erkek egemenliğini erkekler değil de başkaları mı uyguluyor? “Ezen cins” tanımına emekçi erkekleri de katıyoruz tabi ki. Emekçi kadınlarla erkeklerin sınıf çıkarları ortak; ama (filiyatta) cins çıkarları değil.

Engels *“aile içinde erkek burjuvadır, kadın proletaryayı temsil eder”* diyor. Emekçi kadınları *“ezilenin de ezileni”* diye tanımlarız. Açık ve inkâr edilemeyecek bir gerçektir ki, ezilenin ezene, “proletarya”nın “burjuvazi” ye karşı mücadelesi meşru ve zorunludur. Erkeğin kadın üzerindeki egemenliğini yok etmek, gerçek ve tam bir eşitlik sağlamak, o egemenliğe karşı savaşmayı şart koşar. Durum bu kadar açıktır.

TV, gazete, internet haberlerinden takip ediyor ve hatta bizzat tanık oluyoruz; her gün her yaştan en az 2-3 kadın cinayete kurban gidiyor; yüzlercesi tecavüze, binlercesi tacize uğruyor, çok çok daha fazlası dövülüyor, işkence görüyor. Ancak bunlar sadece yansıyanlar. Eminiz ki rastgele bir sokaktan geçelim, sağımızda solumuzda uzanan neredeyse tüm evlerde, işyerleri, okullar, kurumlarda ve o sokakta kadınlar bir şekliyle erkek şiddetine, dayacağına, hakaretine, aşağılanmasına, psikolojik saldırı ve baskısına maruz

kahyorlar. O evlerin hemen hepsinde resmi ya da gayri resmi tecavüzün mağduru oluyorlar. Dışarıdan “sıcak aile ortamı” gibi görünen hanelerin içinde kadınlar cehennem sığağında yanıyorlar; pek çoğu işkencehane, hapishanedir kadınlara.

Kadınlar saat sordukları, boşanmak istedikleri, dar giysi giydikleri, telefonuna mesaj geldiği, âşık olduğu, çocuğunun velayetini aldığı, izinsiz bir yere gittiği, tecavüze uğradığı (yani bizzat mağdur olduğu durumlarda) vb. gerekçelerle diri diri toprağa gömülüyor, onlarca bıçak darbesi ve kurşunla katlediliyor, vücutları onlarca parçaya doğranıyor, “intihar ediyor”, “kayboluyor”, kulağı-burnu kesiliyor, hastanelik ediliyor, sakatlanıyor... Ve bunlardan çok daha fazla olup da görünmeyenlere; asla kapanmayan korkunç ruhsal yaralara, kişilik sakatlanmalarına, psikolojik hastalıklara boğuluyorlar. Evet, bunların hepsi ve çok daha fazlası şimdi, şu anda, biz bunları yazarken, siz bunları okurken olmaya devam ediyor.

Kadının erkekten bağımsız olarak düşünme, davranma, tercih etme, yapma haklarını engelleyerek onun en başta insan olma hakkını elinden alan; hayatını, sağlığını, kişiliğini, onurunu, özgüvenini, öz saygısını yok eden; kelimenin tam anlamıyla kadını nesneleştiren, cinsellik, çocuk doğurma, ev işi yapma nesnesi olarak çok yönlü kullanışlı robot derecesine indiren kimdir; fiili olarak bunları yapan, uygulayan kim?

Şunlar: Köylü Mehmet amca, işçi Ahmet, öğrenci Murat, esnaf Hüseyin, memur Muhsin vd. Emekçi erkeklerin emekçi kadınları ezmesi de asla haklı/meşru değildir. Kadınların, cinsiyetleri gerekçesiyle ezilmelerine, özel baskılara; toplumumuzdaki bu en yoğun, en yaygın ve en dehşet verici sömürü ve baskı türüne karşı mücadele etmek tutarlı devrimci ve komünistlerin önde gelen görevlerinden biridir, bizce. Çünkü her türlü zulme ve baskıya karşı koymak en önce, insani bir tutumdur.

Emekçi kadınların bu derece yoğun, yaygın ve derin yaşadıkları cins sorunlarına ve bunları uygulamalara karşı tutumsuz kalmak ya da yeterli ve sistematik, kolektif bir tutum geliştirmemek yalnızca emekçi kitlelerin yarısını gözden çıkarmak demek değil, aynı zamanda bu suçlara ortak olmaktır. Onlar elbette bizim tutarlılığımızı söylediklerimizde değil yaptıklarımızla test ediyorlar, edecekler. Erkek egemenliği altında acı çeken kadınlar, kendileri için hiçbir şey vaat etmeyen, kendilerini görmezden gelen, sorunlarına somut çözümler getirmeyen ve hatta hatırlamadıkları bir yerde pek tabiidir ki olmayacaklardır.

Somut politika ve faaliyet

Öte yandan inceleyebildiğimiz kadarıyla, ülkemizde ve dünyada ulusal kurtuluş, devrimci, komünist hareketler olsun ya da hatta karşı-devrimci odaklar olsun, kadın sorununa-kadınlara başlı başına eğildiklerinde elde ettikleri kitleselleşme ve başarılarından da bunun önemli bir faktör olduğunu görüyoruz. İşte tam da burada geniş kadın kitleleri için neden çekim merkezi olamadığımızı, çevre-çeperde neden bu kadar az kadın olduğunu kendimize sormalıyız.

Biz ne yapıyoruz? Handiyse her evde, sokakta, fabrikada, okulda, sendikada, köyde kadınlar baskıya, şiddete maruz kalırken, ilişkide bulunduğumuz kitlelerle bu sorunu tartışıyor muyuz, onların dikkatini bu soruna çekiyor muyuz? İlişkide bulunulan kişi genellikle erkektir ve evdeki (işyerindeki, okuldaki, sendikadaki, dernekteki vs.) kadınların (ve ailedeki çocukların) sorunları, onların birbirileri ilişkileri, oradaki erkek despotluğunun neredeyse sözü bile edilmez. Hatta oralarda kadma dönük baskıların erkek tarafından uygulandığı bilindiği halde bilmezlikten, görmezlikten gelinir. Müdahale edilmez.

Bu tür tanıklıklar ve bilgilere rağmen, bir devrimcinin gıkını bile çıkarmaması, durumu değiştirmeye çalışmaması gerçekten dehşet vericidir. Erkek kan kardeşliğidir. Ailesindeki, çevresindeki kadınlara şiddet ve baskının bin bir çeşidini uygulayan erkektir. Bu ve benzeri olaylara müdahale etmeyen, faaliyetlerinde kadın sorununu-erkek egemenliğini işlemeyen, kadınlara ayrıca bir ilgi göstermeyen faaliyetçiler de genellikle erkektir. Erkek egemenliğine ve kadının ikinci cinsliğine karşı bilinçlendirme, aydınlatma, müdahale ve mücadele bilinci verme, konulara duyarlılık oluşturma, bu doğrultuda yönetme-yönlendirme-örgütlenme yapmayan, proje-politika üretmeyen yöneticiler, onlar da erkektir.

“Mehmet amca”nın çok fazla suçu yok. Çünkü o, içine doğduğu erkek egemen burjuva-feodal sistem tarafından kendine empoze edilen cins kalıpları doğrultusunda düşünmeye ve davranmaya koşullandırılmıştır. Mevcut toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayacak bilince sahip değildir genelde. Ona doğruyu gösterecek önderlere denk gelmediği sürece, içine doğduğu gerçekliği olduğu gibi benimsemek dışında farklı bir olasılık da yok çoğunlukla. İşte burada komünistlerin, devrimcilerin konu ile ilgili misyonunu tartışmak gerekir.

Emekçi kadınların özgün sorun ve taleplerini, bir bütün olarak emekçi kitlelerin gündemine sokmalı-

yız. Erkek egemenliği ve kadın kitlelerinin sorun ve talepleri sürekli bir eğitim ve mücadele konusu olmalıdır. Yani köylüler, işçiler, memurlar, esnaflar, öğrenciler, işsizler... arasında; okul, sendika, dernek, kültür-sanat, semt vb. tüm alanların işleyeceği temel konulardan biri olmalı bunlar. Buralarda ilişkide bulunan kitlelere dönük bilinçlendirme, eğitime, uyandırma, uyarma, mücadeleye çekme faaliyeti şeklinde ele alınmalıdır.

Kısacası, bu çalışmalar kadın faaliyetiyle, kadın faaliyetçilerle ve emekçi kadınlara dönük olmakla sınırlandırılmamalıdır kesinlikle. Üstelik bu, sadece birebir ilişkide olunan kitlelerle de sınırlı kalmamalı, A/P araçları en etkin ve en yaygın şekilde kullanılarak en geniş kitleye ulaşılmaya çabalanmalıdır. Tabii ki bu araçlarda kullanılan dil, görsellik, ilgi çekicilik, mesela bildiri ise uzunluğu, harf karakteri ve büyüklüğü gibi ince noktalara da özenle kafa yorulmalı; sağlayabileceği en güçlü etkiyi sağlayacak özelliklerde yapılmaya çalışılmalıdır.

8 Mart, 25 Kasım, 1 Mayıs çalışmaları, bu tarihlere endekslenmemeli. Sınıf ve kadın kurtuluş mücadelesi açısından önemli tarihi değeri olan bu günlerde sembolleşen sorun ve istemler, emekçi kadınların 365 gününün, 24 saatinin sorun ve istemleridir. Bu nedenle sınıfa cins bilinci verme, kadın kitlelere sınıf bilinci taşıma vesilesi olacak bu tarihi günler, "biz bize" ve son zamanlara sıkıştırılmışlıktan kurtarılmalı; geniş zamana yayılan ve geniş erkek ve kadın emekçi kitlelere ulaşan bir çalışma tarzıyla onları eğitime, duyarlı kılma, örgütlemenin etkin aracı haline getirilmeli.

Kadınlara yönelik her çeşit sınıfsal ve cinsel saldırıları içeren güncel gelişmelere dair, konuyu gündemleştirmek duyarlılık yaratmak amacıyla refleks eylemler gerçekleştirme inisiyatifi geliştirilmeli, bir tarz olarak oturtulmalı. Ancak şunu da özellikle belirtelim ki, protestocu zihniyet; İstanbul/Taksim/Galatasaray; basın açıklaması, "biz bize" darlığı da aşılmalıdır.

Tüm alanlarda A/P ve örgütlenme çalışmalarında kadın olgusu, kadının özgün durumu göz önüne alınarak özgün A/P ve politikalar şeklinde uyarlanmalı. Sıkça kitlelerden bahsediyoruz; kitleler kadın ve erkeklerden oluşuyor. Kadınların özgünlükleri her çalışma alanında ortaya konulmalı, analiz edilmeli ve çalışmalar kadınlara da hitap eder şekilde organize edilmeli. Örneğin semt çalışmalarını tartışırken, organize ederken, hedefler belirlerken semtteki kadınlara da özellikle etki etmeyi hedefleyen özgün politika,

araç ve yöntemler, üsluplar belirlenmeli somut olarak.

Kadın çalışmaları, emekçi kadınların salt katılımcı, salt alıcı oldukları, pasif pozisyonunun dışına çıkmalıdır. Esasta onları tartıştırdır fikirlerini alan, düşünsel ve fiili olarak aktif katılımını yaratan, onların genel olarak inisiyatifini, öz güvenini geliştiren; kısacası özne olmalarını sağlayan yöntem/tarz geliştirilmeli. Bu şekilde, kendi içlerinde öncü-örgütleyici kadınların çıkması da sağlanmış olacaktır. Özellikle belirtmeliyiz ki, tüm bu ve benzeri çalışmalar, genel emekçi sınıfları hedeflemekle beraber, ebette ağırlık noktaları, devrimin öncü gücü proletarya ile temel güç köylülük arasında yürütülmelidir.

Son olarak yapılması gereken bunların tam tersidir. Konu ile ilgili şu önerileri sıralayabiliriz:

* Sorunun önderlik düzeyinde ele alınması.

* Saflarda kadın sorununa dair genel aydınlatma, bilinçlendirme kampanyaları yapılması.

* Erkek şovenizmine karşı sürekli ve kararlı bir mücadele geliştirilmesi.

* Cins bilincinin oluşturulması. Öğretilmiş kadınlık ve erkeklığın sorgulanması, tartışılması, bu değerlerden kopuşu sağlayacak sürekli bir eğitim ve mücadele konusu olarak ele alınması.

* Saflarda kadın yoldaşların olumsuz eşitsizliğinin giderilmesi için kota ve olumlu ayrımcılık politikalarının merkezi düzeyde oluşturulması ve uygulanması.

* Kota, olumlu ayrımcılık nihayetinde sonuçlara müdahaledir, bir bakıma biçime dönük bir değişimdir. Bu nedenle kesinlikle tek başına yeterli değildir. Bunlarla beraber ve çok daha önemli olarak kadınların toplum içinde yetiştirilme biçimlerinin şekillendirdiği özgün kişilik özellikleri ve özgün psikolojileri vardır, bunlar göz önünde bulundurularak, kadının dezavantajlı durumuna müdahale etmek, kadınları gerçekten eşit düzeye getirmek, aktif, özne olmalarını sağlamak amacıyla kesinlikle kadın kadro politikası oluşturulmalı. Bu olmadan, ne emekçi kadınlar arasındaki çalışmalarımızdan ciddi sonuçlar alabiliriz ne de saflarımızdaki kadınların nitelik ve niceceğini artırabiliriz.

* Kadınlara karşı geliştirilen kaba erkek şovenist yaklaşımların mutlaka hukuki bir karşılığı olmalı; bu türden pratikler cezalandırılmalıdır. Bu, genel eğitimin de bir parçasıdır.

* Dil düşüncenin yansımasıdır, ideolojiktir. Genel eğitimlerde eril dilin terk edilmesine dönük eğitim ve mücadele geliştirilmelidir. Erkek egemen dil, üslup terk edilmelidir.

Herkesin ötekisi LGBTT bireyler

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin doğmadan yaşamları boyunca nasıl yaşayacaklarından nerede, nasıl hareket etmeleri gerektiğine kadar rolleri, “görev ve sorumlulukları” belirler. Kız çocuğu pembe gibi “yumuşak” renklere ve bebek, misafir ağırlama takımı gibi toplumsal cinsiyetine uygun oyuncaklara boğulur ve kadın olma provaları yapar! Erkek ise mavi gibi “sert” renkler ve silah, araba, sapan gibi oyuncaklar arasında büyür, oyuncakların kendilerini ve gerçeklerini kullanabildiği oranda “erkekleşir”! vb.

Erkek egemen/heteroseksist/homofobik sömürücü sistemin kurumları tarafından oluşturulan ve toplumun en küçük hücrelerine kadar sinen toplumsal cinsiyetin, en çok etkilediği kesimlerin başında eşcinseller gelir.

Toplum ve sistem tarafından çok uzun süreler görmezden gelinen eşcinsellik, daha sonrasında cinsel yönelim ve cinsel kimlikleri nedeniyle nefret saldırılarının hedefi haline getirildi. Birtakım düzen temsilcisi ve en son Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf'ın geçen yıl Mart ayında yaptığı bir açıklamada söylediği gibi, halk bu toplumda eşcinselliğin olmadığına inandırıldı. Çünkü eşcinsellik, batıdan gelen kötü bir alışkanlık, tedavi edilmesi gereken bir hastalık, bir günah, cinsel sapkınlık olarak sunuldu önümüze! Hatta toplumun en ilericileri olan devrimci-demokrat kesim ve hareketler tarafından dahi yok sayılan, burjuvazininin yozlaşmışlığı ya da “en iyi ihtimalle” üstüne daha sonra düşünülecek, şu an ilgilenilemeyecek/aciliyeti olmayan(!) bir konudur. Bu arada on binlerce insan, cinsel yöne-

limi, kimliği ve tercihi gerekçe gösterilerek, cinayete varan nefret saldırılarını örgütleyen tek-tipçi düzen karşısında yalnızlığa mahkum edildi ve yok sayıldı. Bu yaklaşımın temelinde sahip olunan homofobik anlayışlar yatar.

Homofobi, sınıflı toplumda düzen tarafından yaratılan burjuva ahlakın erkek egemen cinsiyetçi, insanın cinsiyetini yalnızca kadın-erkek üzerinden kurgulayan ve diğer cinsel oluşumları yok sayan anti-bilimsel ve hatta anti-Marksist olan heteroseksist anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan hastalıklı bir durumdur aslında. Hayatımızın her alanında, devletin tüm ideolojik, politik, askeri kurumlarıyla her gün her an yeniden ürettiği homofobiyle her yerde karşılaşmak mümkündür. Yaşamı sarıp sarmalayan bu homofobi hastalığı, LGBTT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transeksüel, Travesti) bireyleri açısından daha çok yaşamsal bir kaygı ve tehdit haline gelir.

Cinsel kimliklerini ifade etmeye başladıkları andan itibaren aile-toplum-devlet üçgeninde hakları, yaşamları ve hatta canları tehlikelerle kuşatılan LGBTT bireyler, zorla toplumsal cinsiyet kalıplarına döndürülmeye, orada sıkıştırılmaya çalışılır.

Aile, çocuğunun bir hastalığa kapıldığını düşünerek, daha doğrusu bunun bir hastalık olduğunu temenni ederek psikiyatriste götürür, zorla evlendirmeye ya da dini/ahlaki normları dayatarak ikna etmeye çalışır. Tabii bu iyi ihtimaller... Sistemin en küçük birimi olan ailenin bu duruma verdiği tepkiler bu “iyi ihtimaller”in daha da dışına çıkarak, cinsel kimliğini açıklayan kişiye şiddet uygulamaya ve hatta o kişiyi öldürmeye kadar varabilir. (Son olarak geçtiğimiz yıl, Ahmet Yıldız isimli bir gey, cinsel kimliği nedeniyle babası tarafından sokak ortasında kurşunlanarak öldürüldü.)

LGBTT bireyler, cinsel kimliklerini açıkladıklarında toplumdan daha kapsamlı bir baskıya maruz kalırlar. Fiziki, sözlü, taciz-tecavüz gibi cinsel saldırılara uğrar, yakınları, dostları, komşuları, tanıdıkları tarafından dışlanarak ilişkiler kesilir, çalıştığı yerlerde cinsel kimlikleri bahane edilerek ya da “genel ahlaka aykırı davrandığı” söylenerek işten çıkarılır, hiçbir işe alınmayarak fuhuş sektörüne itilir ve nefret cinayetine kurban gider.

Bu baskı ve ayrımcılık yapanlar cephesinde, bu

işi en “örgütlü” yapan devlettir elbette. LGBTT bireyleri, “genel ahlaka aykırı davranışlar sergileme”, “kaldırım işgali” gibi söylemlerle “Kabahatler Kanunu” kapsamında her fırsatta gözaltına alır, karakolda işkence uygular, aşağılar, cinsel taciz, tecavüzde bulunur, tutuklar, derneklerini sudan gerekçelerle kapatır.

Açıkça sormak gerekiyor; acaba zulüm ve baskı menzilineki devrimciler olarak, ötekileştirdiğimiz baskı ve ayrımcılığa uğrayan LGBTT bireyler karşısında kendimizi nasıl konumlandırıyoruz? Uzun yıllar boyunca “tarafsız kaldığımız”, “sessizliğimizi koruduğumuz” bu konuda tartışma açmak, ezilenlerin safında olduğunu söyleyen bizler için ne kadar elzem?

- Eşcinsellik, cinsel sapkınlık mıdır?

Bir insanın hayatını nasıl yaşayacağına, kişiliği başta olmak üzere onun bir parçası olan cinsel kimliğine nasıl bir bedende hayat vereceğine ancak kendisi karar verebilir. Ama içinde yaşadığımız sistemde bu var oluş, devletin düzenlemelerine tabidir. Yani “sınırlarımız” sistem tarafından çizilir ve toplum en küçük yapı taşı olan aileden başlanarak bu “sınırlarda” yaşamaya zorlanır, böyle şekillenir. Sistemin çizdiği “sınırlardan” biri de cinsiyetlerin yalnızca heteroseksüel kimliklerden ibaret olduğudur. Heteroseksüel kimlikler dışındakiler ise “sapkın” olarak yaftalanır ve şiddetle dışlanır. Ki bu, çoğu zaman “bilimsel” maskeler altında yapılır.

Eşcinsellerin, LGBT cinsel yönelim ve kimliklere sahip olmasını “sapkınlık” yani “yoldan çıkma” olarak değerlendirmek, şu soruyu ister istemez akıllara getiriyor: Hangi yoldan çıkma ve sapma? Daha önce yalnızca heteroseksüel kimliklerin varlığını kabul eden homofobik yaklaşımın aslında tek tipçi burjuva-feodal ideolojiye ait olduğunu belirtmiştik. Dolayısıyla bahsedilen burjuva-feodal ideolojinin sınırlarını ve çerçevesini belirlediği “yol”dan “sapma”, yani “cinsel sapkınlık” iddiası olsa olsa bu kalıplara sığmayan dünyada yalnızca heteroseksüel kimliklerin olmadığı gerçeğini inkar ve imha saldırısının bir parçasıdır.

Eşcinsellik, cinsel sapkınlık değildir. Cinsiyetten, cinselliğe kadar bütün kuralları belirleyerek toplumu yalan ve çarpıtmalarla dolu bir düzenle baskı altına alan bir sistemden bahsediyor ve buna karşı mücadele ediyorsak, sistemin eşcinsellere karşı argüman olarak kullandığı “cinsel sapkınlık” kavramına da yadsımayla yaklaşmalı ve sistemin penceresinden insanın çok çeşitlilik arz eden doğasını seyretmemeliyiz!

- Eşcinsellik, bir hastalık mıdır?

LGBT bireylere, cinsel yönelim ve kimliklerini açıkladıkları itibaren en başta aileleri, daha sonra da bu halka genişleyerek toplumun tümü tarafından konulan ilk teşhis genellikle “hastalıklı” olur. Eşcinseller; toplumun hastalıklı, kimlik bunalımı yaşayan, psikolojik rahatsızlıkları olan ve “bilimsel” olarak da hormonları “anormal” olan bireyleri ilan ediliverirler. Bu yüzden de hem aile hem toplum hem de devlet tarafından “tedavi” ettirilmeye çalışılırlar.

Doğadaki insanı heteroseksüel cinsel kimliklerden ibaret gören ve geri kalan kimlikleri inkar eden bu anlayış, her ne kadar “bilimsel” olduğu iddia edilen materyallerle süslenirse de bu anlayışın, diyalektik materyalizme ve doğadaki yaşam çeşitliliğine aykırıdır. Ayrıca şöyle bir “bilimsel” açıklama da mevcuttur. Doğada 1500’den fazla tür hayvanda eşcinsel ilişkilere rastlanmaktadır. (Ama insan hayvandan üstün bir canlıdır, gibi bir argümanla bu veriye bile karşı çıkılabilir. Ancak bu argümanın insanı doğadan üstün tutan idealizmden beslendiğini bilmek gerekir.) O zaman bu veriden şöyle bir sonuca varabiliriz: Doğada var olan heteroseksüel kimlikler ne kadar doğalsa, ne kadar “normal”se, eşcinsellik de o kadar doğal ve “normal”dir!

Diyelim ki bu veriyi reddettik, duymadık/duymazlıktan geldik. Peki doğanın ve doğanın bir parçası olan insanın sabit, belirlenmiş ve değişmez kurallara sahip olduğu iddiası ile yola çıkmak ne kadar diyalektik materyalizme uyan bir anlayış olabilir? Açıkça söylemek gerekirse bu anlayışın, bir yaratıcının var olduğu ve dünyayı belirli kurallar çerçevesinde yarattığını düşünen inançtan özde bir farkı olmadığı ortadadır!

Dolayısıyla eşcinselliğin, LGBT cinsel kimliklerinin hastalık olduğuna inanmak, sistemin kendi yarattığı anti bilimselliği benimsemek ve tek-tipçi anlayışa düşmek demektir. Biz devrimciler açısından bu kabul edilemez bir durumdur, çünkü bunu kabullenmek karşı mücadele verdiğimiz sistemin minderinde bu konuda kaçak dövüşmek ve ona teslim olmaktır. Ki şunu da açıkça belirtmeliyiz, sistemin “bilimsel argümanları” ile araştırıp-sorgulamadan hareket etmek devrimci hareketin düşünce tembelliğinin bir sonucudur!

- Eşcinsellik, kapitalist sistemin bir sonucu mudur?

Solda genel olarak yaygın bir anlayış da eşcinselliğin, kapitalizmin halkı yozlaştırma politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkan, insanın kendi doğasına

yabancılaşmasının bir sonucu olduğudur. İnanılmaz derecede “cehalet”le malul olan bu iddianın ortaya atılmasının iki nedeni olabilir ancak.

Eşcinselliğin kapitalizmin bir sonucu olarak ortaya çıktığı ya da yaygınlaştığı iddiasını ortaya atabilmek için eşcinselliğin tarihi ya da tarihin kendisini bilmiyor olmak gerekir. Kaldı ki sol hareketin, devrimcilerin tarihi incelememiş olması ya da bu konuda bu kadar “cahil” kalması ne anlaşılır ne de hoşgörülebilir bir durumdur.

Eşcinselliğin kapitalizm sonucu ortaya çıktığını ya da yaygınlaştığını iddia etmek, “uygarlık” tarihi olarak lanse edilen sınıflı toplumlar tarihinden bihaber olmak demektir. (Ki eşcinsellik, sınıflı toplum tarihinden daha önceki dönemlerde dahi var olan bir durum!) Helenlerden, Mısır tarihinden, Antik Yunan tarihinden yaygın olarak günümüze kalan ve “*en gerçek aşk iki erkek arasında yaşanandır*” söylemi ile özdeşleşen eşcinsellik hikayelerini hiç duymamış olmak demektir. Lut kavminin eşcinsel ilişkiler yüzünden *tanrı ve Nuh'un gazabına uğradığını* bilmek demektir. Hadi bunları geçtik, yakın tarihte ve yakın coğrafyada yaşanmış Osmanlı’da oldukça yaygın olan eşcinselliğe dair hiçbir şey öğrenmemiş olmak demektir. “Oğlancılık”, “sevicilik” gibi kavramları hiç duymamak demektir. “Cahilliğin” bu kadarı da fazla değil mi?!

Bu “cahillik” birinci neden. Diğer neden ise gerçeğin çarpıtılmış olması. Ki bu durum devrimciler açısından “cahillik”ten daha acınası bir durum demektir. Eşcinselliğin kapitalizm ile ortaya çıktığı ya da yaygınlaştığı söyleminin ortaya atılma sebebi gerçeğin çarpıtılması ise eğer, ortada büyük bir sorun vardır. Çünkü eşcinselliğin doğada var olan bir durum olduğu gerçeğini çarpıtmak ve bunu yoz kültür ve ahlaksızlık olarak açıklamak, homofobi hastalığına iyice ve derinlemesine yakalandığını gösterir.

Eşcinsellik, kapitalist sistemin bir sonucu değildir. Eşcinsellik, sınıflı toplumlar tarihinden daha önce de vardı, sınıflı tarihler boyunca varlığını sürdürdü ve komünist sistem kurulduğunda da varlığını sürdürecektir. Eşcinsellere, LGBTT bireylere göz kapamakla, kulak tıkamakla, ağız tutmakla bu gerçeklik, yok sayılmaz. Bunu yapmak gerçeği inkar etmektir. Unutmamak gerekir ki, bu dünyada en devrimci olan her zaman için en gerçeklerdir!

- Eşcinsellik, ahlaksızlık mı?

Söz konusu LGBTT bireyler olduğu zaman kullanılan en yaygın argümanlardan biri de eşcinselliğin ne kadar “ahlaksız” bir olgu olduğudur.

Sormak gerekir; bahsi geçen “ahlak” kimin ahlakıdır? Bu “ahlak”ın sınırları hangi sınıf tarafından belirlenmiştir? Ve devrimcilerin bu “ahlaksızlık” kavramını kullanarak, ezilenleri cinsel yönelimi ve kimliği nedeniyle damgalaması ile devletin kadın ve yine LGBTT bireylere “genel ahlaka aykırılık” kavramını kullanarak düşmanca davranması arasında ne fark vardır?

LGBTT bireylerin sahip olmamakla suçlandıkları “ahlak”, sınıfsal bir kavramdır aslında ve içinde yaşadığımız burjuva-faodal sistemde de olsa egemen sınıflara ait ve özel mülkiyetin izlerini taşıyan bir kavram olabilir. Yani bahsi geçen “ahlak” kavramı, egemenlerin halkın emeğini gasp ederek elde ettiği servetinden çok küçük bir parça ayırıp onlarca öğrenciye burs vermesine tezahüratlar yapıp alkış tutar, ancak söz konusu halktan bir insan olduğunda ise aç kalıp ekmek çalması durumunda dahi eline kelepçe vurduracak derecede utanç verici bulur. Açıkçası böylesi bir “ahlak” kavramı ile yapılan değerlendirme ne kadar devrimcidir... Buna siz karar verin!

Ahlak konusuna gelmişken, söz konusu ahlaki değerler olduğunda devrimcilerin “bu halkın ahlaki değerleri ama, ne kadar geri olursa da olsun halka ait bir değer. Ve halk henüz böylesi bir durumu kaldıramaz” gibi yorumların arkasına sığınması olsa olsa acizlik olur. Halkın kuyruğuna takılma olur. Bunun adı burjuvaziden kopamama olur. Kaldı ki devrimcilerin var olan olumsuz durumu kabullenmemesi, değiştirmek için çaba sarfetmesi gerekir. Devrimciler, halkın geri yanları ile uzlaşmaz, aksine onları değiştirip dönüştürmeye çalışır.

Ahlak konusunda toplumumuzda bir ikiyüzlülüğün varlığı da inkar edilemez bir gerçekliktir. Her ne kadar sistemin yarattığı bir kurallar bütünü olarak toplumun genine işlense de bu ahlak kavramı, sonuçta bunu yaşama geçiren yine halk, yine eşcinselliğin “ahlaksızlık” olduğunu iddia eden halktan insanlardır. Sonuçta bu var olan ahlak kavramı, bir patronun “metres tutmasını” ayıplamaz ama bir genç kadının sevdiğiyle kaçmasını bağışlamaz ve kadını katleder. Yine bu ahlak kavramı, fuhuşu lanetler ama aile içinde yaşanan cinsel istismarı gizler veya görmezden gelir.

Sözün kısası eşcinsellik, ahlaksızlık değildir. Çünkü sistem tarafından yalnızca cinselliğe indirgenen bir ahlaka sahip toplumda, “halk böyle söylüyor, halk böyle istiyor” diyerek, ezilen ve ötekileştirilenin de ötekileştirdiği LGBTT bireyleri yok saymak ve mücadelelerini görmezden gelmek demek, karşı müca-

dele verilen erkek egemen/heteroseksist/homofobik sömürücü sistemden kopamamış olmak anlamına gelir. Ki bu da, “devrimci ahlaka” sığmayan bir durum olur!

- Eşcinsellik bir tercih ya da özenti hali mi?

Toplum tarafından her ne kadar görmezden gelinse ve inkar edilse de eşcinsellik ne bir hastalık, ne bir ahlaksızlık ne de bir sapkınlıktır! Eşcinsellik, heteroseksüellik gibi cinsel yönelim ve kimliktir! Hormonal bozukluk ya da anormallik değil, doğal ve normal bir durumdur.

Eşcinselliğin bir tercih meselesi olduğu üzerine çok çeşitli tartışmalar mevcut. LGBT hareketler genel olarak eşcinselliğin **cinsel tercih** olarak tariflenmesine karşı çıkıyor, bu durumun cinsel yönelim ya da cinsel kimlik olduğunu ve bu yüzden de böyle adlandırılması gerektiğini vurguluyorlar. Ancak bir kesim de eşcinselliğin, cinsel tercih de olabileceği konusunda tartışma yürütüyor.

Bizim açımızdan eşcinselliğin tercih olup olmaması önemli değildir. Eşcinselliğin cinsel yönelim ve kimlik meselesi olduğunu kabul ediyor ve hatta eşcinselliğin tercih meselesine haline getirilmesi durumun da dahi “bu yoz bir anlayıştır, ahlaka aykırıdır” gibi anlayışların homofobik olduğunu biliyor ve bundan kaçınmak gerektiğinin altını çiziyoruz.

Gelelim LGBTTT bireylerin “Batı özentiliği sonucu” eşcinsel oldukları ve eşcinselliği özendirdikleri iddiasına. Batıda, doğuda ya da kuzeyde, güneyde homofobik yaklaşımlarda öyle çok fark yok. (İstinai örnekler dışında...) Yani eşcinsellere yönelik ayrımcılık ve baskı her yerde hemen hemen aynı. Durum böyleyken ve dünyada da ülkemizde de sistem tüm kurumları ile eşcinselliğin ahlaksızlık/ sapkınlık/ günah olduğu vs. argümanlarını yayarken insanlar neden bu duruma özensin? Biraz önyargılardan sıyrılıp, mantıklı düşünüldüğünde açık bir şekilde görülecektir ki eşcinsellik özenme ya da özendirilme koşulları olmayan bir durumdur.

- Eşcinsellik, fuhuşu teşvik eder mi?

Eşcinsellik, LGBTTT bireyler ve devrimcilerin bu konu karşısındaki konumlanışı söz konusu olduğunda tartışılan en can alıcı meselelerden biri de LGBTTT bireylerin hemen hepsinin fuhuş sektöründe yer aldığı ve fuhuşu özendirdikleri, dolayısıyla “tukaka” oldukları iddiasıdır.

Yazımızın başında da eşcinsellerin maruz kal-

dığı ayrımcılığın bir parçası olarak işten atılma ve işe alınmama sorunlarına değinmiştik. LGBTTT bireyleri, cinsel kimliği nedeniyle “genel ahlaka aykırı davranışlar sergilemek”, “iş arkadaşlarını rahatsız etmek”, “yetersiz olmak” gibi ayrımcılığı pekiştiren söylemlerle ya da “sen bu işe uygun bir eleman değilsin”, “benim eşcinsellerle kişisel bir sorunum yok, ama koşulları biliyorsun”, “iş beceremiyorsun” gibi bahanelerle çok sık bir şekilde işlerinden atılabiliyorlar. Ki bir eşcinselin, kimliğini açıklamasının ya da kimliğinin belli olmasının ardından yeni bir iş bulması ya da ilk kez bir yere başvursa dahi iş bulması oldukça zor bir olasılık... Eşcinsel örgütlerin hazırladıkları verilere göre iş arayan LGBTTT bireylerin % 95.7’si(1), yani neredeyse tamamı sorun yaşıyor.

Şimdi bir sorgulama yapmak lazım. LGBTTT bireyler, cinsel kimlikleri nedeniyle işlerinden atılıyor ve bir iş de bulamıyorlarsa ne yapmalılar? Fuhuşa karşı mücadele eden, en azından fuhuşun yok edilmesi gerektiğini düşünen biz devrimcilerin bu konuda bir alternatifimiz var mı?

Kesinlikle fuhuşu, eşcinseller için kurtuluş yolu olarak görmüyor ve göstermiyoruz. Yalnızca somutta var olan bir gerçekliğe işaret ediyoruz. LGBTTT bireylerin, fuhuş sektörüne itilmesi durumunda, devrimcilerin, LGBTTT bireyleri bu sektöre iten sistemi görmezden gelip, bu sistemin mağduru olan eşcinselleri hedef almamız ne kadar devrimci adalete sığar?

“Bu insanlar artı değerden yüksek miktarda pay almak için seks işçiliği yapmıyor. Yaşayabilmek için yapıyorlar. Fuhuşun öznesi sömürücü sistemdir. İlla bireysel suçlu arayanlar, parayla seks satın alan erkeği suçlasın. Kadınlar da fuhuşun nesnesi konumundadır.” (Erol Zavar-Mahmut Soner, Bir Yabancılaşma Biçimi Olarak Homofobi ve Sol)

LGBTTT bireylerin kadın sorunundaki yeri

Toplumsal cinsiyet, eşcinseller ve kadınların maruz kaldığı ayrımcılık, baskı ve kötü muameleyle maruz kalmalarında rol oynayan başat konulardan biridir.

Kadını, erkek egemenliği altında baskı ve ayrımcılığa mahkum eden burjuva-feodal sistemin, cinsiyetlere biçtiği sınırlar da bu bakış açısı ile oluşturulmuştur. Eşcinselliğin kendisi, yüzyıllardır kadın ve erkeğe biçilen rollere aykırıdır. Toplumsal olarak beynimize kodlanan ezbere aykırı bir durumdur eşcinsellik. Bu yüzden de kadın sorununda karşı mücadele verilmesi elzem olan toplumsal cinsiyetçi-

lik meselesi, LGBTT bireyler ve mücadelesi açısından da önemli bir konudur.

LGBTT bireylerin görünür olma/hak alma mücadeleleri ve var oldukları kabul ettirme çabaları, toplumsal cinsiyet kavramını çatırdatan bir noktadır. Çünkü LGBTT bireylerin var ve görünür olması toplumun kurulu düzenini ve toplumsal cinsiyetin temel argümanlarından olan anne-baba-çocuktan oluşan “kutsal aile” kavramını tehdit eder!

Özel mülkiyetin temel taşı olan toplumun bu kurulu düzeni ve “kutsal aile”ye tehdit oluşturan eşcinselliğin, sistem tarafından yok sayılması, baskı ve ayrımcılığa maruz bırakılması, demokratik mücadele alanlarının dahi ellerinden alınması/kısıtlanması “normal” (elbette ki bu “normallik” devrimciler tarafından kabul edilebilir bir durum teşkil etmez ve sistem karşıtı mücadelede önemli bir noktadır) iken; devrimcilerin bu “tehdit” karşısındaki duruşları ne olmalı? Halkın “değerleri”, halkın “ahlakı” denilerek, eşcinselleri ve mücadelelerini yok sayma/ayrımcılık yapma konusunda sistemle aynı duruş mu sergilemeli? Yoksa devrimcilik misyonunu yerine getirerek, eşcinsellere yönelik sistemin saldırılarına karşı birlikte mücadele mi yürütmeli?

Sorumuzun oldukça “yönlendirici” olduğu açıktır. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki sistemle aynı duruşu sergilemek, açıkça bu erkek egemen/homofobik sömürü düzeninden kopuş sağlanmadığını gösterir. Bu konuda devrimcilerin oldukça sorun yaşadığı açıktır. Eşcinsel olduğu için mücadelesi küçümseyen ve eğer bir kurumda mücadele yürütüyorsa devrimci kurumdan dahi uzaklaştırılabilen örnekler mevcuttur.

Eşcinsellik ve kadın sorunun yaşadığı ortak sorunlardan bir diğeri de bu cinsel kimliklerin erkek egemenliği/homofobik anlayış tarafından salt cinselliğe indirgenmesidir. Kadını cinsel meta olarak gören ve pazarlayan anlayış, aynı durumu eşcinseller için de geçerli kılmaktadır. Bu cinsel kimlikleri “cinselliğe” sığdıran anlayış, bu yüzden kadın ve eşcinsellere her türlü baskı, şiddet ve ayrımcılığı reva görürler! “Ahlak” kavramı aracılığıyla bu baskı ve ayrımcılığı derinleştirir. Dolayısıyla hem heteroseksüel kadın hem de LGBTT bireylerin cinsel kimlik ve özgürleşme mücadelelerini yok saymaya, küçümsemeye, buna engel olamıyorsa bastırmaya, yok etmeye, yine de engel olamıyorsa sisteme, kendisine kanalize/entegre etmeye çalışır.

Ayrımcılık içinde ayrımcılık...

Yıllarca hem sol harekette hem de LGBTT kimlik

mücadelesinde ön saflarda yer alan transeksüel Demet Demir, “*Bu ülkede erkekler birinci sınıf, kadınlar ikinci sınıf, LGBT bireyleri üçüncü sınıf insan konumundalar*” diyerek eşcinsel kimliklere yönelik toplumsal yaklaşımı özetliyor ve ekliyor; “*Türkiye’de de travesti ve transeksüellerin daha çok ezilmişliği var gay ve lezbiyenlere göre. Daha fazla dışlanıyor ve şiddete maruz kalıyorlar. %99’umuz seks işçiliği yapan ve kendilerine başka hiçbir olanak verilmeyen bir ülkede yaşayan transeksüeller, travestileriz!*”

LGBTT bireyler içerisinde dahi yaşanan bu ayrımcılığın beslendiği kaynak, tek-tipçi homofobik yaklaşımdır. Çünkü heteroseksüel kimlikler dışındaki cinsel yönelim ve kimlikleri görmek/duymak/konuşmak istemeyen egemen sistem, lezbiyen ve geyler özgülünde cinsel kimliklerin istenirse saklanabileceğinin farkındadır. Yani bir lezbiyen, cinsel kimliğini kadın bedeni görüntüsü altında kolaylıkla saklayabilir, gizlice yaşayabilir. (Keza geyler ve biseksüeller için de aynı durum geçerli...) Cinsel kimliğini topluma yansıtmayabilir ve toplumu, görmek/duymak/konuşmak istemedikleri hakkında rahatsız etmeyebilir. Ancak söz konusu transeksüeller ya da travestiler (TT) olduğunda işin rengi değişir. Çünkü cinsel kimlikleri, erkek egemen/homofobik sistemin belirlediğinin zaten dışında olan TT’ler, dış görünüşleri ile de cinsel kimliklerini açıkça ortaya koyarlar. Ki bu “cesaret”, sistemin tüm aygıtları ile nefret saldırılarını örgütlemesine neden olur ve TT’ler lezbiyen, gey ve biseksüel kimliklere oranla daha fazla taciz-tecavüz, cinayet, linç, hakaret, aşağılama, ayrımcılık gibi saldırılara maruz kalırlar.

LGBTT bireyler içinde de erkek egemen/homofobik sömürücü sistemin kadına bakış açısını yansıtan baskı ve ayrımcılık söz konusudur. LGBTT ilişkiler içinde heteroseksüel kadın-erkek toplumsal rollerinin benzerinin inşa edilmesi bunlardan biri iken heteroseksüel kimlik dışında bir cinsel yönelimi olan kadınların daha fazla yok sayılması, erkek egemen yaklaşımın diğer bir sonucudur.

GBTT cinsel kimliklerini taşıyan erkek bireyler de toplumda her ne kadar baskı ve ayrımcılığa uğrasa da daha fazla görünürdüler. Sistemin çarpık tarihinde dahi gey, biseksüel, transeksüel hikayeleri, olayları anlatılır. Ancak söz konusu kadınların heteroseksüel kimlikler dışında bir cinsel yönelime sahip olunca sus-pus olunur. Bunun ne tarihte ne LGBTT ne feminist ne de devrimci mücadele için de sözü edilmez, yok sayılır. (Burada bir parantez açalım: LGBTT mücadele içinde elbette ki diğerlerine oranla kıyasla-

mayacak bir var olma mücadelesi vardır. Ancak vur-gulamak istediğimiz, bu alanda dahi kadının görü-nürlüğü yeterli değildir!)

Eşcinsellik değil, homofobi hastalıktır!

Nefret suçları ve homofobiye karşı mücadele çok boyutlu yapısı nedeniyle, hukuk, medya, eğitim başta olmak üzere toplumsal bütün yapıların sorgulanması ve yeniden yapılandırılması ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla bu mücadeleyi sadece homofobinin hedefi halindeki LGBTT bireylerin sorunu olarak görü-lememiz; herkes için yaşanabilir dünya isteğini dile getiren ve varlık nedenini bu isteğe dayandıran her türden politik iradenin öncelikli hedefi ve sorumluluğu olmak zorundadır bu konu. Homofobinin neden olduğu LGBTT bireylerine yönelik nefret suçlarına karşı mücadeleyi, burjuva-feodal sisteme karşı müca-delemizin bir parçası olarak benimsemek önemlidir. Çünkü bu saldırılar, bu ayrımcılık yalnızca LGBTT bi-reyler üzerinde değil, genel olarak toplum üzerinde sistemin tahakkümünü artırma ve halkı sindirme/tek tipleştirme konusunda çok daha etkili sonuçlara yol açar. Aynı zamanda en ağır sonuçlara yol açan insan hakları ihlallerinden biri olarak nefret suçları mağ-durların yaşadığı açık fiziksel zararların dışında fizik-sel zarar görme korkusuna ilişkin artan hassasiyet ve kalıcı stres gibi olumsuz psikolojik sonuçlar doğurur. Bunun halk üzerinde yaratacağı etkinin büyüklüğü-nün farkında olmak gerek!

Devrimcilerin sistemden kopuş sağladığına dair başlıca kriteri olan “özel mülkiyet” ve yansımaları kar-şısında duruşudur. Kimse anadan doğma devrimci, komünist değildir/olamaz. Devrimcileşmek bir süreç işidir. Önemli olan bu süreç içerisinde yalnız teoride değil, pratikte de burjuva-feodal sisteme karşı bir duruş ve mücadele geliştirebilmektir. Bunun kıstasla-rından biri sömürücü, erkek egemen, homofobik iz-lere karşı mücadele etmektir. Bu konuda en devrimci örnek, SSCB’de yaşanmıştır. SSCB, henüz yıl 1922 iken, eşcinsel evlilikleri suç olmaktan çıkararak ta-rihte bir ilke imza atmıştır.(1) (Kimi kaynaklarda bu tarih 1918 diye geçmektedir.)

Bunun için öncelikle gerçekliğimizle **yüzleşmeli**, farkında olsak da olmasak da etkili bir şekilde yaygın-laştırdığımız homofobiyi ürettiğimizi kabul etmeli, ama bu kabullenışı burjuva-feodal sistemin topluma enjekte ettiği bir hastalık olan homofobi prangamızı kırmak için bir ön adım olarak görmeli, buna karşı mücadele yöntemleri geliştirmeli, homofobi ile **he-saplaşmalı** ve başta kendimiz olmak üzere iletişim

halinde olduğumuz tüm kitlenin **eğitimi** için araçlar geliştirmeliyiz. Aksi halde gerçek çürüme, homofobik yaralarımızdan türeyecektir.

En başta eşcinselliğin değil, homofobinin bir has-talık olduğunu görmekle başlayabiliriz işe... Ardından bu yazı ile adımını attığımız araştırma-incelemeleri-mizi geliştirmeli, çoğaltmalıyız. Kadına bakış açımız-da ki erillikle mücadelemize bağlı olarak bu duruma paralel artacak ya da azalacak olan homofobiye karşı önyargılarımızdan arınarak, bu konuda bilinçlenme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmalıyız.

Bunların yanında ve bu çabayla birlikte atılacak diğer bir ciddi adım toplumda görünür olmaya çalı-şan ve demokratik mücadele veren LGBTT haklarını savunan kurumlarla ortak mücadele alanları yarata-bilmektir. LGBTT bireylerin yalnızca kendi kimlik mücadelelerine sıkışmak istemedikleri, birçok ku-rumla ortak iş yapmaya ve ülke gündemine dahil ol-maya çalıştıkları aşıkardır. Bizim de bu çaba ve adımlar karşısında adımlarımızı ve perspektiflerimizi geliştirmemiz gerekiyor.

Unutmayalım ki burjuva-feodal sisteme karşı ve-receğimiz mücadele salt bizim değil, bu sistem tara-fından ezilen tüm kesimlerin mücadelelerinde yer aldığımız, yer verdiğimiz ortaklaştığımız/ortak-laştığımız oranda etkilidir. Söz konusu toplumun yok sayılan, görünmez kesimleri ise en çok bizim on-ları görmemiz, en başta varlığını bizim kabul etme-miz ve bunu bir “lutüf” olarak değil, yaşamın bir gerçeğine sahip çıkmak adına yapmalıyız. Ezilen ke-simler arasında birbirine karşı yaşanan ayrımcılık ve baskının tüm şekilleri karşısında biz devrimcilerin ayrımcılık yapan bir misyon yüklemesi kabul edilebi-lir değildir. Bizim misyonumuz bu ayrımcılığa karşı da mücadele etmektir.

Son olarak Lambdaİstanbul tarafından 2010 yı-lında, İstanbul’da yaşayan bir grup eşcinsel içinde yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkardığı bir-kaç istatistik örneği verelim:

Çalışma hayatında karşılaşılan olum-suz durumların yüzdeleri

- İşten atılacağı düşüncesiyle işten ayrılmak; % 42,2
- İşten atılmak; % 30
- Terfinin engellenmesi; % 28,9
- İstifaya zorlanmak; 24,4

İş arama süreçlerinde karşılaşılan olumsuz durumların yüzdeleri

- İş bulamadığı için fuhuş sektörüne girmek zorunda kalacağını düşünmek; % 89,9
- Zaten işe alınmayacağını düşünerek iş başvurusu yapmaktan vazgeçmek; % 69
- Kimliği nedeniyle işe alınmamak; % 57,8

Öğrenim hayatında karşılaşılan olumsuz durumların yüzdeleri

- Devam etmek istediği halde eğitimi yarım kalanlar; % 34,7
- Okul değiştirmek zorunda kalanlar; % 7,8

Fiziksel şiddetle karşılaşanların uygulayan gruplara göre yüzdeleri:

- Polis, asker, güvenlik görevlisi vs. (Gözaltı süreci hariç); % 90,5
- Tanımadığı kişiler; % 79,3
- Fuhuşu satın alan kişi; % 73,3
- Toplu taşıma şoförleri; % 38,8
- Hizmet alınan kişiler (garson, bakkal, manav vb.); % 22,4
- Baba; 19,8

Alay, aşağılama, hakaret, küfür gibi sosyal şiddet türleriyle karşılaşanların uygulayan toplumsal gruplara göre yüzdeleri:

- Polis, asker, güvenlik görevlisi vs. (Gözaltı süreci hariç); % 92,2
- Tanımadığı kişiler; % 89,7
- Fuhuşu satın alan kişi; % 69,8
- Toplu taşıma şoförleri; % 56,0
- Hizmet alınan kişiler (garson, bakkal, manav vb.); % 48,3
- Komşular, mahalleli; % 44,8
- Okul arkadaşları; % 31,9
- Akraba çevresi; % 28,4

Cinsel şiddetle karşılaşanların uygulayan toplumsal gruplara göre yüzdeleri:

- Tanımadığı kişiler; % 78,4
- Polis, asker, güvenlik görevlisi vs. (Gözaltı süreci hariç); % 70,7
- Fuhuşu satın alan kişi; % 56,9
- Toplu taşıma şoförleri; % 53,4
- Komşular, mahalleli; % 29,3
- Hizmet alınan kişiler (garson, bakkal, manav vb.); % 25,9
- Okul arkadaşları; % 17,2
- Akraba çevresi; % 12,9

Hizmet vermeyi reddetme yaklaşımıyla

karşılaşanların uygulayan toplumsal gruplara göre yüzdeleri:

- Polis, asker, güvenlik görevlisi vs. (Gözaltı süreci hariç); % 75
- Toplu taşıma şoförleri; % 73,3
- Tanımadığı kişiler; 66,4
- Hizmet alınan kişiler (garson, bakkal, manav vb.); % 56,9
- Özel sektör (banka, sigorta, otel vb.); % 25
- Diğer devlet/belediye memurları; % 20
- Adliye görevlileri (avukat, hakim, savcı, katip vb.); % 20
- Öğretmenler, okul idaresi; % 13,8

Gözaltında karşılaşılan şiddet türlerine göre yüzdeler

- Alay, aşağılama, küfür, hakaret; % 97,1
- Polisin su, yemek getirmek, tuvalete çıkmak gibi konularda hizmet vermeyi reddetmesi; % 93,3
- Fiziksel şiddet; % 89,4
- Tutanak tutulmaması, 86,5
- Tutanaqlara zorla imza attırılması veya boş kağıt imzalatırılması; % 83,7
- Tehdit, şantaj; % 82,7
- Cinsel şiddet; % 77,9

Bu istatistiklere, LGBTT bireylerin % 95,7'sinin çalışma yaşamları ya da iş ararken olumsuz tepkilerle karşılaştığı, % 79,3'ünün sigortasının dahi olmadığı, % 55,2'sinin sağlık kuruluşlarında olumsuz durumlarla karşılaştığı ve % 80,2'sinin polise rüşvet vermek zorunda kaldığı gibi konuları da ekleyebiliriz.

(1) Sovyet Rusya'nın Dışişleri Bakanlığı görevini 12 yıl boyunca yürüten Georgiy Çiçerin açık kimlikli bir eşcinseldi ve kendisi Dışişleri Halk Komiserliği görevine seçildiğinde yıl 1918'di. Komünist Parti'de yaptığı eşcinsel özgürlüğü temalı konuşmalarıyla bilinen Inesse Armand, Moskova Sovyet'inde yöneticiydi ve Sovyetler Birliği, Alman faşizminin iktidarı almasıyla kapattığı eşcinsel haklarının ve homofobinin tartışıldığı Berlin merkezli Cinsellik Bilimi Enstitüsü'ne ilk delegesini yolladığında yıl 1920'ydi.

Kaynaklar:

- İt İti Isırmaz, Lambdaİstanbul
- Adaletin "LGBT" Hali, LGBTT Hakları Platform
- Dikkat Aile Var!, 18. İstanbul Onur Haftası Kitabı
- Hevjin fanzin 3,4
- www.kaosgl.com

1949'da Erzurum'un Teran ilçesinin Kazören Köyü'nde doğdum. Orta lüdü bir aileye mensubum. İlkokulu köyümde okudum. Okumayı çöktürmeceye rağmen orali duranımızın yerleştirilmesini istemiyordum. Kendimi kendi kültürümüzün içinde bulamazsam çalacak, kitap okuyarak, kültürel etkinliklerde bulunarak ve amama yönlendirilerek yetiştirmeye çalıştım. 1977 yılında Libya'ya işçi olarak gittim. 5 yıl orada çalıştım. Türkiye'ye döndüğümde bir süre tarımla uğraşım. 1991'de önce İstanbul'a göçtüm. O yıldı bu yana inşaat sektöründe çalışmaktayım. 1996 yılında ağılının hapishanesine girinceyle birlikte habire ve zabıtı, yapıları habirecilerle ve darbecileri yakından izledim ve yaşadım. 1996'daki ağık grevi ve ölümler emğaların anılması Ulusular koalisim, F tipi emğinin gımsızlığı, 19 Aralık katliamı ve sonrasında F tipi emğinin yagunması, bu süreçte yagunan olaylar, işçilerle, fahi "sarımsı" emğaylerle, işçilerle birlikte, binlerce insanın yolu ağık; buna karı emğelerin değışli duruşu, işçilerin konusu olmuştur. Bunları izlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyorum.

Ibrahim Yılmaz

Dönülmez yolda

Ibrahim Yılmaz

bütün çağrışım larını
ürkütmüş yürekler çekti
bütün düşlerini
yatımayak çocuklara adadım
Rojda'yı unuttum
Muhammed Durra'yı unuttum
unuttum iki yazında kalanları
Rubina
unutmam seni
beni uzaklarına koyma
vatanım sensiz
bir türkü yazmayacaksam sana
bir şiir yazmayacaksam
sözlerin dışıların
onurum susuzluğuyla...

Afgan kızı RUBİNA

Mircan Karaali

UMUT YAYIMCILIK

MARTILAR

durgun denizin
mavi ve sapsin
martılarıydılar
yalandan uzak
sanki
yaratılmışlardı
denize rengini vermek için
yaratılmışlardı
seslerini
notalara vurarak
yıldızları çizdiler
ayı ve dalgaları çizdiler
kargaşaya yatken
doğru
dürüst
insana yakın
içimizdeydi o martılar

Çocuklar, krallar ve

kardeşim
mavi martı

Mircan Karaali

UMUT YAYIMCILIK

YÜZLEŞİYORUZ
HESAPLAŞIYORUZ
ÖRGÜTLENİYORUZ